

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ναυτική Επιθεώρηση

Τεύχος 565

Τόμος 167ος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Ιούλιος - Ιούλιος - Αύγουστος 2008

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΚΕΜΤΑΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2008
4,500

ΕΛΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΕΛΟΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΕΛΤΑ
ΛΕΩΝΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΝ 4 & Μ. Π. ΔΕ
11527 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ 210 7720000
FAX 210 7720001
WWW.ELTA.GR

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΕΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΙΟΥΝΙΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΥ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

- 2/12/1913 Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, ο Πρωθυπουργός Ε. Βενιζέλος και ο Ναύαρχος Κουντουριώτης επιβιβάσθηκαν στο Θωρηκτό 'ΑΒΕΡΩΦ' και κήρυσαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, υψώνοντας την Ελληνική Σημαία στον ιστό του φρουρίου 'ΦΙΡΚΑΣ'.
- 3/12/1913 Η Ναυμαχία της 'ΕΛΛΗΣ', παρά το ομώνυμο ακρωτήριο της εισόδου των Δαρδανελίων. Ναυαρχίδα του Τουρκικού Στόλου το Θωρηκτό 'ΧΑΡΙΕΝΤΙΝ ΒΑΡΒΑΡΟΣΑΣ'. Ναυαρχίδα του Ελληνικού Στόλου το Θωρηκτό 'ΑΒΕΡΩΦ'. Διάρκεια Ναυμαχίας 63 λεπτά.
- 5/12/1942 Το Εκπαιδευτικό της Σ.Ν.Δ. ιστιοφόρο 'ΑΡΗΣ' με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Α. Αγγέλη, βυθίζεται έξω από τη Βεγγάζη από συμμαχικό υποβρύχιο. Το Εκπαιδευτικό 'ΑΡΗΣ' μη μπορώντας να διαφύγει στην Αλεξάνδρεια, μετά την κατάληψη της Ελλάδας, επισκευάσθηκε και χρησιμοποιήθηκε από τους Γερμανούς.
- 6/12/345 ή 352 Νικολάου Επισκόπου Μύρωνος Λυκίας Προστάτου των Ναυτικών και του Πολεμικού Ναυτικού. Άγιος της Ορθόδοξης και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Τα σχετικά με τη ζωή του βασίζονται μόνο σε παραδόσεις. Κατά την παράδοση γεννήθηκε στα Πάταρα της Λυκίας (ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ) και έγινε ηγούμενος της Μονής Σιών στα Μύρα της Λυκίας και αργότερα επίσκοπος της πόλεως αυτής. Κατά τους διωγμούς του Διοκλητιανού υπέστη βασανιστήρια. Κατ' άλλη παράδοση παρευρέθη στη Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας. Πέθανε στις 6 Δεκεμβρίου του 345 ή 352 και την ημέρα αυτή γιορτάζεται και από τις δύο εκκλησίες η μνήμη του. Τα λείψανά του διατηρήθηκαν στα Μύρα έως και τον ενδέκατο αιώνα οπότε και μεταφέρθηκαν στην Ιταλία, στο Ναό του Αγίου Στεφάνου, στην πόλη Μπάρι το 1087.
- 9/12/1912 Το Ελληνικό υποβρύχιο 'ΔΕΛΦΙΝ' (με κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Στεφ. Παπαρηγόπουλο) διεξήγαγε την πρώτη τορπιλική επίθεση από υποβρύχιο στον κόσμο, εναντίον του Τουρκικού καταδρομικού "ΜΕΔΙΔΙΕΗ ΜΕCΙΔΙΥΕ". Η επίθεση υπήρξε ανεπιτυχής.
- 14/12/1822 Το Αντιτορπιλικό 'Β. ΟΛΓΑ' με Κυβερνήτη τον Πχη Γ. Μπλέσσα, βυθίζει στη Βεγγάζη το Ιταλικό Υ/Β VARSUER.
- 15/12/1942 Επανδρώνεται το Λιμεναρχείο Αγίων Σαράντα, με σκοπό το νυχτερινό εφοδιασμό του μαχόμενου Στρατού κατά τον πόλεμο της Αλβανίας.
- 15/12/1827 Ο Αστιγξ επιβαίνοντας στο πλοίο 'ΚΑΡΤΕΡΙΑ' με Κυβερνήτη του τον φιλέλληνα Frank Abney Hostings ο οποίος είχε επιμεληθεί και την κατασκευή της καταλαμβάνει τη νησιδα Βασιλάδι στο Μεσολόγγι. Όσοι από τους Τούρκους δεν φονεύθηκαν, αιχμαλωτίστηκαν. 16/12/1998 Τα ναυπηγεία Σκαραμαγκά παραδίδουν την Φρεγάτα 'ΣΑΛΑΜΙΣ' (F-455) με Κυβερνήτη τον Αντχο Ι. Ζούζια ΠΝ, στο Πολεμικό Ναυτικό.
- 22/12/1940 Το Υποβρύχιο 'ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ' με Κυβερνήτη τον Πχη Μ. Ιατρίδη, αιχμαλωτίζει το πλήρωμα του Ιταλικού 'ΜΟΤΟR-SHIP ΑΝΤΟΙΝΕΤΤΑ' στην Αδριατική, από όπου συνέλεξε πληροφορίες για τη νηοπομπή, κατά της οποίας και επετέθη την 24/12/1940.
- 24/12/1940 Το Υποβρύχιο 'ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ' με Κυβερνήτη τον Πχη Μ. Ιατρίδη, επετέθη στην είσοδο της Αυλώνας κατά Ιταλικής νηοπομπής δώδεκα (12) εμπορικών πλοίων, προστατευόμενων από έξι (6) Αντιτορπιλικά και βυθίζει το Ιταλικό Εμπορικό 'FIRENZE' 3952ΤΝ, κατάφορτο με Ιταλούς στρατιώτες.
- 31/12/1940 Το Υποβρύχιο 'ΚΑΤΣΩΝΗΣ' με Κυβερνήτη τον Πχη Αθ. Σπανίδη, βυθίζει με βολή πυροβόλου του το Ιταλικό πετρελαιοφόρο 'QUINTO' 530 ΤΝ, στην Αδριατική.
- 4/1/1941 Αντιτορπιλικά του στόλου, εκτελούν την τρίτη επιδρομή στο στενό του ΟΤΡΑΝΤΟ και βομβαρδίζουν τις Ιταλικές θέσεις στο μέτωπο της Αλβανίας.
- 5/1/1913 Ναυμαχία της Λήμνου και εξουδετέρωση του Τουρκικού Στόλου από το Ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη επί του θωρηκτού "ΑΒΕΡΩΦ".
- 5/1/1913 Βομβαρδισμός της Σύρου από το τουρκικό πολεμικό "Χαμιδιέ". Βύθιση του ευδρόμου "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ" με Κυβερνήτη το Πχη Α. Τσουκαλά.
- 5/1/1913 Πέντε ελληνικά αντιτορπιλικά διαπλέουν το στενό του Οτράντο και βομβαρδίζουν τις Ιταλικές θέσεις στον Αυλώνα.
- 7/1/1941 Ελληνικά και αγγλικά υποβρύχια προσβάλλουν τα μεταγωγικά των Ιταλών και κλείνουν την πόρτα της Αδριατικής.
- 9/1/1941 Το Υποβρύχιο "ΤΡΙΤΩΝ" κατά τη διάρκεια της τρίτης πολεμικής περιπολίας στο στενό του Οτράντο, με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Δ. Ζέπο, βύθισε το ιταλικό Υ/Β NEGHELLI το οποίο βρισκόταν εν επιφανεία.
- 11/1/1941 Η Γερμανία και η Ιταλία κηρύττουν τον πόλεμο στις ΗΠΑ.
- 12/1/1889 Έναρξη λειτουργίας Σχολής Ναυτοπαιδών (Παραγωγικής Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών Π.Ν.)
- 13/1/1822 Η Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου καθιερώνει τη γαλανόλευκη ως επίσημο σύμβολο του επαναστατημένου γένους των Ελλήνων

Ναυτική Επιθεώρηση

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκδηλώσεις-Φωτογραφίες299 ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ (Δ. Παναγιωτόπουλος-Ν. Παναγιωτόπουλος)	Ηλίας Αρ. Υφαντής, Καθηγητής ΣΝΔ και Αντιπλοίαρχος (Μ) Σ. Τσαμίλης Π.Ν.
Υποναύαρχος ε.α. Α. Θ. Θεοχάρης Π.Ν. Η μάχη της Κρήτης (Β Μέρος)315	Το εικονικό εργαστήριο στροβιλοκινητήρων της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων367
Υποναύαρχος εα Σωτήριος Γεωργιάδης ΠΝ Η μάχη της Ελλάδας το Πάσχα του 1941325	Υποναύαρχος Δ. Διαμαντάκης ΠΝ Ανάπτυξη, διαχείριση και εξάπλωση των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων και ο ρόλος τους στη διεθνή σκηνή379
Υποπλοίαρχος (Μ) Ι. Τσιπλακίδης Π Ν Η στρατηγική αξία του έργου του Θουκυδίδη καθώς και η συμβολή του στη διαμόρφωση σύγχρονης στρατιωτικής σκέψης335	Αντιπλοίαρχος Μ. Μάγκος ΠΝ Τα Βαλκάνια στη νέα αρχιτεκτονική ασφάλειας της Ευρώπης (Ο ρόλος του ΝΑΤΟ-ΕΕ-ΟΑΣΕ)407
Υποπλοίαρχος Ι. Δελής Λ.Σ. Ο Ελληνικός εμπορικός στόλος και ο ρόλος του στην εθνική οικονομία και στην άμυνα (Α Μέρος).....357	Δελτίο Ενημέρωσης.....429

ΕΤΟΣ 86ο-ΤΕΥΧΟΣ 565-ΤΟΜΟΣ 167ος
ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2008

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού
Μαρκόνι 20 Βοτανικός-Αθήνα 10447
ΤΗΛ.: 210 3484233 • ΤΗΛ./ΦΑΞ: 210 3484234
e-mail:yin_ne@hellenicnavy.gr

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Κ. Πλέτσας-Ζ. Κάρδαρη ΟΕ
ISSN 1105-6061

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΕΚΔΟΤΗΣ:

Υποναύαρχος Κ. Κυριακίδης Π.Ν.

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Αρχιπλοίαρχος Α. Παναγιόπουλος Π.Ν.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ - ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ:

Αντιπλοίαρχος Μ. Ανδριανόπουλος Π.Ν.

Πλωτάρχης (ΠΤ-Τ/ΠΒ) Ε. Παγανόπουλος Π.Ν.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ετήσια Στρατ. Προσωπικού ε.ε. και ε.α.,
και Πολιτικού Προσωπικού (Πολεμικού Ναυτικού): 10 €
Ετήσια Ιδιωτών, Νομικών Προσώπων: 12 €
Ετήσια Εξωτερικού 40 \$ ΗΠΑ
Τιμή Τεύχους: 3 €

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ: Οι απόψεις που εκφράζονται στη «Ν.Ε.», είναι προσωπικές και δεν δεσμεύουν το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, ούτε και ερμηνεύουν την πολιτική ή τις αποφάσεις του.

Εικόνα Εξωφύλλου: Πρώτο (Α΄) βραβείο διαγωνισμού φωτογραφίας Ναυτικής Εβδομάδας 2008 (Ανθυποπλοίαρχος Σ. Κόης ΠΝ)

Εικόνα Οπισθοφύλλου: Ν. Δόκιμοι στο ΠΓΥ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ, κατά το θερινό πλου '08

Εκδηλώσεις

Φωτογραφίες

Βολή Κατευθυνόμενου βλήματος Sea Sparrow από ΦΓ ΣΑΛΛΑΜΙΣ στις 2 Ιουνίου 2008

Κατάθεση Στεφάνου στον Τάφο του Ναυάρχου Κ. Κανάρη από τον Α/ΓΕΝ την 26ην Ιουνίου 2008

Από την επίσκεψη του Α/ΓΕΝ Γαλλίας στο ΓΕΝ την 26ην Ιουνίου 2008

Από την επίσκεψη του Α/ΓΕΝ Γαλλίας στο ΑΣ την 26ην Ιουνίου 2008

Από την παρουσίαση του βιβλίου του Αντιναυάρχου ΠΝ ε.α. Δ. Λισμάνη στο Θ/Κ ΑΒΕΡΩΦ την 4η Ιουλίου 2008

Ο Α/ΓΕΝ κατά την Τελετή Έναρξης της Ναυτικής Εβδομάδας την 28ην Ιουνίου 2008

Απονομή Α΄ Βραβείου Διαγωνισμού Αφίσσας Ν.Ε. στην Ανθστή (ΔΙΑΧ) Μ. Καλογερή από τον κ. ΥΕΘΑ στα πλαίσια της τελετής έναρξης της Ν.Ε. 2008

Από τα εγκαίνια εκθέσεως Ναυτικού Μουσείου από τον κ. ΥΕΘΑ στον Ο.Λ.Θ. στις 29 Ιουνίου 2008

Ελικόπτερο εκτελών ΗΟΙΣΤ με ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ, κατά την διάρκεια επιχείρησης ΜΑΡΟΡΣ '08 από 10-16 Ιουλίου 2008

Από τον εορτασμό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη ν. Κύθνο με συμμετοχή της Φ/Γ ΥΔΡΑ την 15η Αυγούστου 2008

Από τις εορταστικές εκδηλώσεις “Μιαούλια” στη ν. Ύδρα, παρουσία του Α.Σ. την 1η Ιουλίου 2008

Ο Α.Σ. ρίπτει στεφάνι στον Υγρό Τάφο, στην μνήμη των απολεσθέντων κατά τις εορταστικές εκδηλώσεις “Μιαούλια” στη ν. Ύδρα

Επιθεώρηση Στόλου από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας στον Όρμο Φαλήρου την 2α Ιουλίου 2008

Από τις εορταστικές εκδηλώσεις της Ν.Ε. 2008 , στον όρμο Φαλήρου και λιμένα Χανίων Κρήτης

Από την παράθεση δεξιώσης του Α/ΓΕΝ στη ΣΝΔ στα πλαίσια του εορτασμού της Ν.Ε την 3η Ιουλίου 2008

Από τον θερινό εκπαιδευτικό πλού της ΣΝΔ την 9η Ιουλίου 2008

Παράδοση-Παραλαβή Σημαίας κατά την Τελετή Ορκωμοσίας νέων Σημαιοφόρων στη ΣΝΔ την 10η Ιουλίου 2008

Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας με εκπροσώπους πολιτικής και στρατιωτικής Ηγεσίας και τους νέους Σημαιοφόρους την 10η Ιουλίου 2008

Από την επίσκεψη του Α/ΓΕΝ στη Ρώσικη Ομοσπονδία την 25η Ιουλίου 2008

Κατάθεση στεφάνου από τον Κυβερνήτη της Φ/Γ ΥΔΡΑ κατά την εθιμοτυπική επίσκεψη του πλοίου στο Νοβοροσίσκ την 1η Αυγούστου 2008

Κατάθεση στεφάνου από τον Κυβερνήτη της Φ/Γ NABAPINON, την 7η Αυγούστου 2008, στο μνημείο Αφρανούς Ναύτου στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου καθώς και επίσκεψη αντιπροσωπείας πληρώματος του Υ/Β ΠΟΝΤΟΣ στον πατριάρχη Αλεξανδρείας την 13η Αυγούστου 2008.

Από τον εορτασμό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και την 68η Επέτειο από τη βύθιση του ΚΔ Έλλη στη ν. Τήνο την 15η Αυγούστου 2008

**Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΑΙΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ
ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ – ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ**

**(ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ
66 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ)**

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Υποναύαρχος ε.α. Α. Θ. Θεοχάρης Π.Ν.

B. Γεγονότα – σημεία που αξίζει να εξαρθούν:

B1. Η δράση των Ελληνικών Συνταγμάτων Αγύμναστων Νεοσυλλέκτων, της Χωροφυλακής και των Ατάκτων Κρητικών (6)

Τα 8 Ελληνικά Εκπαιδευτικά Τάγματα νεοσυλλέκτων που μετονομάστηκαν σε Συντάγματα Πεζικού έχουμε πει ήδη ότι ήταν πλημμελώς στελεχωμένα και εξοπλισμένα και μόνον ένα μικρό μέρος τους έπαιξε σημαντικό ρόλο, κυρίως λόγω ανεπαρκούς οπλισμού, ελλειπούς εκπαιδύσεως και στοιχειώδους εφοδιασμού με σφαίρες, αλλά και κακής στελέχωσης και διοίκησης.

Είχαν διατεθεί τα **1ο, 2ο, 6ο, 8ο** Σ.Π. και η Σ.Σ.Ε. στα Χανιά, τα **4ο, 5ο** Σ.Π. και η Σχολή Χωροφυλάκων στο Ρέθυμνο και τα **3ο** και **7ο** Σ.Π. στο Ηράκλειο.

- Το **1ο** Ελλ. Σ.Π. επιχείρησε στην περιοχή Καστελλίου Κισσάμου, υπό την 2αν Νεοζηλανδική Μεραρχία με αποστολή την άμυνα της περιοχής από θαλάσσια απόβαση ή αεραπόβαση. Το Σύνταγμα αυτό βοηθούμενο και από 200 περίπου ατάκτους Κρητικούς εξουδετέρωσε πλήρως δύναμη 70 περίπου αλεξιπτωτιστών του II Τάγματος του Γερμανικού Συντάγματος Εφόδου την 20 Μαΐου και απέκτησε τον οπλισμό τους από 1 πυροβόλο 57 χιλ., 4 όλμους, 4 αντιαεροπορικά πυροβόλα, τυφέκια, ασύρματο και σημαντική ποσότητα πυρομαχικών.
- **Η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (Σ.Σ.Ε.)** έδρασε ως Τάγμα εκ δύο Λόχων και διμοιρία Διοικήσεως. Εγκατεστημένη αμυντικά στην περιοχή Μονής Γωνιάς, εδέχθη προσβολή περιπόλων του Γερμανικού Συντάγματος Εφόδου και συνεπλάκη μετ' αυτών σε πολύωρο αγώνα με απώλειες εκατέρωθεν. Ελλείπει πυρομαχικών συνεπτήχθη την νύκτα προς Δελιανά και εκείθεν στις 25/5 προς Λάκκουσ.
Στις 29/5 μη εξασφαλίζουσα αποχώρηση προς Μέση Ανατολή διελύθη στην περιοχή Εμπρός-νερό Ασκύφου.

- Τα 6ο και 8ο Ελλ. Σ. Π. επιχείρησαν στην περιοχή Γαλατα-Αγυιάς-Αλικυανού, υπό την 10η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία, με αποστολή την κάλυψη της περιοχής Χανίων-Σούδας εκ Δυσμών και Νότου.
- Το 6ο Ελλ. Σ.Π. με σταθμό διοικήσεως στον Γαλατά, εκάμφθη υπό την πίεση μονάδων αλεξιπτωτιστών που έπεσαν στην περιοχή του και διελύθη μεν ως Σύνταγμα, αλλά ανασυγκροτήθηκαν ομάδες του 200-300 ανδρών συνολικά που συμμετείχαν στις συγκρούσεις στο Γαλατά μέχρι τέλους.
- Το **8ο** Ελλ. Σ. Π. με σταθμό διοικήσεως στον Αλικυανό εξοπλισμένο με Steyer του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου επιχειρούσε απομονωμένα από την Ταξιαρχία στην περιοχή του Αλικυανού βοηθούμενο από 100 ατάκτους Κρητικούς μεταξύ των οποίων και γυναίκες και παιδιά. Ήλθε σε σύγκρουση με το Τάγμα Μηχανικού των αλεξιπτωτιστών που έπεσε στην περιοχή και παρά τον υποδεέστερο οπλισμό του ανταπεξήλθε γενναία και με αποτελεσματικότητα κράτησε τις θέσεις του και εξουδετέρωσε πολλούς. Μετά δύο ημέρες περίπου και ενώ η Νεοζηλανδική Μεραρχία υποχωρούσε προς τα Σφακιά, ένα Τάγμα ορεινών καταδρομέων υπό τον Ταγματάρχη Treck κινούμενο στους πρόποδες των Λευκών Ορέων επιχειρούσε να κυκλώσει την Νεοζηλανδική Μεραρχία. Εκεί το **8ο** Ελληνικό Σ.Π. μαζί με τους ακατάβλητους Κρήτες ατάκτους προέβαλε σφοδρή αντίσταση και χωρίς υπερβολή η αυτοθυσία τους έσωσε τη Νεοζηλανδική Μεραρχία, στην πιο κρίσιμη φάση της υποχώρησης. Μετά την 25 Μαΐου το Σύνταγμα στερούμενο πυρομαχικών και εφοδίων συνεπτήχθη προς Ν.Α. Την 27η Μαΐου πληροφορήθηκε την πλήρη κατάρρευση του τομέως Σούδας-Χανίων και διελύθη την 29 Μαΐου.
- Το **2ο** Ελλ. Σ. Π. Με σταθμούς διοικήσεως στις Μουρινιές-Κοντόπουλος επιχείρησε

στην περιοχή Περιβόλια – Μουρνιές των Χανίων και μαζί με Βρετανικές δυνάμεις είχε ως αποστολή την άμυνα του όρμου Σούδας και της περιοχής Χανίων–Σούδας εν γένει. Την 20/5 με το Έμπεδο Τάγμα Χανίων και Βρετανικές ισχυρές περιπόλους αντιμετώπισαν επιτυχώς το Γερμανικό Απόσπασμα του Λοχαγού Altmann που προσγειώθηκε στο Ακρωτήριο με αποστολή να εξουδετερώσει τα αντιαεροπορικά που προστάτευαν την Σούδα. Περί την 23η/5 εν όψει της συμπτώξεως του Βρετανικού μετώπου προς Ανατολάς, δεν συνενώθηκε με τις λοιπές Βρετανικές Δυνάμεις λόγω συμπλοκής του μετά των Γερμανών. Την 25η Μαΐου λόγω ελλείψεως πυρομαχικών και εφοδίων ευρέθη στα πρόθυρα διαλύσεως αν δεν ανεφοδιάζοταν, ενώ συνέπραξε μετά του 8ου Ελλ. Σ. Π. στην αποφυγή κυκλώσεως της Νεοζηλανδικής Μεραρχίας. Στις 27 Μαΐου έπαυσε να υφίσταται η Μονάδα.

- Τα 4ο και 5ο Ελλ. Σ. Π. επιχείρησαν στην περιοχή του Ρεθύμνου με Αυστραλιανές κυρίως δυνάμεις, διαταχθέντα το μεν 4ο ανάμεσα στα Τάγματα 2/Ι και 2/ΙΙ ανατολικά από το Ρέθυμνο και εγγύς του αεροδρομίου, το δε 5ο στους ελαιώνες νότια στην πίσω πλευρά της εκεί κορυφογραμμής καμουφλαρισμένο μαζί με τα 2 Τ/Θ. Αμφότερα έλαβαν μέρος στην επιτυχή αντεπίθεση που πραγματοποιήθηκε το πρωί 21/5 από την Αυστραλιανή Ταξιαρχία υπό τον Αντισυνταγματάρχη Campbell, υποστηρίζοντας τα πλευρά της. Εξ άλλου η άμυνα της Πόλεως Ρεθύμνου είχε ανατεθεί στην Ελληνική Χωροφυλακή με 800 πειθαρχημένους και καλά οργανωμένους άνδρες υπό τον Ταγματάρχη Χρ. Τζιφάκη. Το τμήμα αυτό μαζί με Κρητικούς ατάκτους αντιμετώπισαν με επιτυχία την ομάδα αλεξιπτωτιστών του Λοχαγού Wiedemann στη νότια πλευρά της πόλεως.

- Τα 3ο και 7ο Ελλ. Σ. Π. επιχείρησαν στην περιοχή του Ηρακλείου όπου τους ανέτεθη η άμυνα της πόλεως του Ηρακλείου από Δυτικά, μαζί με την Χωροφυλακή και μεγάλο αριθμό Κρητικών ατάκτων. Ενεπλάκησαν με το Γερμανικό Τάγμα Schulz που είχε πέσει δυτικά και νότια και έδωσαν σφοδρές μάχες με επικεφαλής τον Λοχαγό Καλαποθάκη, περί την Πύλη των Χανίων (δυτική είσοδος) αλλά και οδομαχίες στους στενούς δρόμους του Ηρακλείου.
- Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι η συνεπιχείρηση αυτών των ελλειπώς εξοπλισμένων και επανδρωμένων με άπειρους και αγύμναστους νεοσυλλέκτους Ταγμάτων/Συνταγμάτων, με τις Βρετανικές ομάδες συνδέσμων που έπαιζαν και εκπαιδευτικό ρόλο, αλλά κυρίως η συνεπιχείρησή τους με τους γενναίους και δαιμόνιους Κρητικούς ατάκτους εθελοντές –που εμάχοντο κυριολεκτικά «υπέρ βωμών και εστιών», απεδείχθησαν εξαιρετικά μαχητικοί και

αποτελεσματικοί και διέψευσαν τις προσδοκίες των Γερμανών για 5η Φάλαγγα στην Κρήτη.

- Μέσα στο πλαίσιο της αυθορμητού αντιστάσεως των Κρητικών –που συνεχίστηκε σε όλη την διάρκεια της Γερμανικής και Ιταλικής κατοχής της Κρήτης– πρέπει οπωσδήποτε να εντάξουμε την Ελληνοβρετανικής εμπνεύσεως και με τους Έλληνες Κρητικούς ατάκτους πραγματοποιήσεως, υπό τον Rabby Leigh Fermor, απαγωγής του Γερμανού Στρατηγού Κρεϊρε (7) κοντά στην Έπαυλη Αριάδνη στην Κνωσό, λίγο πριν από το τέλος του 1943. Ήταν μία γενναία όσο και μοναδική πράξη αντιστάσεως.
- Όταν τελειώσε η Μάχη της Κρήτης αυτά τα προχείρου συγκροτήσεως Τάγματα (Συντάγματα) διελύθησαν και οι άνδρες τους, άλλοι διέφυγαν στα βουνά και κάποιοι σταδιακά στη Μέση Ανατολή, άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι και κάποιοι γύρισαν στην Πελοπόννησο. Δυστυχώς λόγω της προχείρου συγκροτήσεως των απ' ό,τι γνωρίζω δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, ούτε αναφορές, για την στελέχωση και την δράση και τις απώλειές τους πέραν των Βρετανικών, Αυστραλιανών, Νεοζηλανδικών και ... Γερμανικών πηγών. Αρκετά όμως στοιχεία έχουν διατηρηθεί στην έκδοση ΓΕΣ /ΔΙΣ 1967. «Η Μάχη της Κρήτης», της Σειράς «Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο».

B2. Οι απώλειες: Στην «Μάχη της Κρήτης» υπήρξαν ασυνήθως μεγάλες απώλειες:

(α) ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

1. Γερμανοί:

Νεκροί και αγνοούμενοι:	
Αλεξιπτωτιστές	3.094
Ορεινά στρατεύματα	580
Πληρ. Αεροσκαφών	312

Μερικό Σύνολο	3.986*

Τραυματίες:	2.594

Γενικό Σύνολο	6.580
Ποσοστό απωλειών στο σύνολο διατεθεισών Γερμανικών Δυνάμεων:	6.580: 22.750
ήτοι:	30%

2. Έλληνες:

Δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία

3. Βρετανική Κοινοπολιτεία

Νεκροί και αγνοούμενοι:	Γενικά Σύνολα
Στρατού Ξηράς	1.751
Βρετ. Ναυτικού:	1.828

Μερικό Σύνολο	3. 579 (3.579)
Τραυματίες:	
Στρατού Ξηράς:	1.738
Βρετ. Ναυτικού:	183

Μερικό σύνολο:	1.921 (5.500)
Αιχμάλωτοι πολέμου:	12.254 (17.754)

Ποσοστό απωλειών στο σύνολο διατεθεισών Βρετανικής Κοινοπολιτείας δυνάμεων στην Ξηρά:

- α. Χωρίς αιχμαλώτους: 5.500: 28.614 20%
- β. Με αιχμαλώτους: 17.754: 28.614 62%

Εκκενωθέντα στρατεύματα Βρετανικής Κοινοπολιτείας προς Μ. Ανατολή από την Κρήτη: 14.967: 28.614 52%

(β) Κύριο Πολεμικό Υλικό (Μοναδες)

1. Γερμανοί %

Κατεστραμμένα αεροσκάφη	
220	40%
Σοβαρά βεβλαμένα + Κατεστραμμένα	
370	65%
Διατεθέντα α/α παντός τύπου για την επιχείρηση	570

2. Βρετανική Κοινοπολιτεία*

Βυθισθέντα Θωρηκτά:	0
Βυθισθέντα Καταδρομικά:	3
Βυθισθέντα Αντιτορπιλλικά:	6
Πληγέντα Θωρηκτά:	2
Πληγέντα Αεροπλανοφόρα :	1

Πληγέντα Καταδρομικά:	2
Πληγέντα Αντιτορπιλλικά :	1

(γ) Δεν αναφέρεται το λοιπό πάσης φύσεως στρατιωτικό υλικό, που απωλέσθηκε από τους εμπόλεμους.

(δ) Συμπερασματικά μπορούμε να σχολιάσουμε τις απώλειες κατά τη Μάχη της Κρήτης ως εξής:

- Οι **Βρετανοί** απώλεσαν την Κρήτη με τη στρατηγική αξία της, σημαντικές μονάδες του πολεμικού Ναυτικού τους και σημαντικό τμήμα του αξιόλογου Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος και πολύτιμο στρατιωτικό υλικό. Κέρδισαν σε άυλες στρατηγικές αξίες όπως η κάμψις της Γερμανικής ισχύος, η ουσιαστική εξουδετέρωση του Ιταλικού στόλου μάχης και της φιλοδοξίας MARE NOSTRUM, ο ισχυρός κλονισμός της πίστης των Γερμανών στις αεραποβατικές επιχειρήσεις κ.ο.κ.

- Οι **Γερμανοί** απώλεσαν μεγάλο μέρος των αεραποβατικών ειδικών δυνάμεων και μέσων, καθώς και την πίστη τους για περαιτέρω αξιοποίηση της αεραποβατικής στρατηγικής δυνάμεως, και δεν εκμεταλλεύτηκαν το ακριβό στρατηγικό απόκτημά τους, την Κρήτη για επόμενα στόχους.

B3. Η παράδοση. Ένα παράδειγμα εφαρμογής της παράδοσης στις Ενόπλους Δυνάμεις (Νελσώνειο Δόγμα)

Στις 26 Μαΐου 1941 έλαβε χώρα στην Αλεξάνδρεια μία ηγετική πράξη, απ' αυτές που χρειάζονται υπεράνθρωπο σθένος, καλλιέργεια, αλλά διαμορφώνουν esprit de corps και παράδοση στις Εν. Δυνάμεις. Οι Βρετανοί από τότε είχαν ουσιαστική (όχι τυπική) διακλαδική συνεργασία. Το πρωί της 26 Μαΐου ο Στρατηγός Wavell (GOC -in-C Middle East) και ο Πτέραρχος Tedder (Deputy AOC -in-C Med and Middle East) πήγαν στην Αλεξάνδρεια για σύσκεψη με τον Ναύαρχο Cunningham. Παρίσταντο στην σύσκεψη και ο πρωθυπουργός της Ν.

Η μάχη της Κρήτης. Μια ιστορική στιγμή για τον Ελληνικό Στρατό και όχι μόνο. Άρχισε το πρωί της 20ής Μαΐου του 1941 με ένα μαζικό βομβαρδισμό και με ρίψεις αλεξιπτωτιστών. Τα «Στούκας» και τα «Μέσερμिट», σε πυκνούς σχηματισμούς, θα ρίξουν τόνους βομβών στην περιοχή Μάλεμε και Σούδας. Μετά τους βομβαρδισμούς θα ακολουθήσουν οι μαζικές πτώσεις αλεξιπτωτιστών, που την πρώτη ημέρα θα καταντήσουν πραγματική ανθρωποσφαγή, αφού Νεοζηλανδοί και Έλληνες θα εξουδετερώσουν εκατοντάδες ανδρών από τις επίλεκτες δυνάμεις.

Ζηλανδίας P.Frazer και ο Αυστραλός Στρατηγός Blamey που διοικούσε τις Αυστραλιανές δυνάμεις Μ. Ανατολής, αμφότεροι ανήσυχτοι για τους στρατιώτες τους που εμάχοντο στην Κρήτη.

Το Μικτό Επιτελείο στο Κάιρο είχε προετοιμάσει μία εισήγηση προς τους C-in-C που περιέγραφε την στρατιωτική κατάσταση στην Κρήτη. Περιέγραφε ότι οι Βρετανικές Δυνάμεις στην Κρήτη είχαν ουσιαστικά ηττηθεί, αποδιοργανωθεί και δεν είχαν πλέον δυνατότητα ανεφοδιασμού. Η RAF (Βρετανική Αεροπορία) δεν είχε δυνατότητα να επιχειρήσει αποτελεσματικά στην Κρήτη. Το Βρετανικό Ναυτικό είχε απωλέσει τις μισές σχεδόν Μονάδες του. Η εισήγηση πρότεινε στους 3 C-in-C ο Βρετανικός στρατός στην Κρήτη **να παραδοθεί**.

Αφού έγινε η εισήγηση, ο Στρατηγός Wavell είπε ότι αν επιχειρούσαν να εκκενώσουν τα ηττημένα πλέον στρατεύματα

Η πόλη των Χανίων μετά τον βομβαρδισμό.

από την Κρήτη, ρισκάριζαν να απωλεστούν και οι υπόλοιπες Ναυτικές Μονάδες με συνέπεια να χάσουν τον έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου, οι Γερμανοί να φθάσουν στα πετρέλαια της Μ. Ανατολής, και χωρίς πετρέλαια να διακυβεύσουν τον Πόλεμο. Χρειάζονται 3 χρόνια είτε να ξαναφτιαχτεί ο Στόλος.

Ο Πτέραρχος Tedder αλλά και οι παριστάμενοι Frazer και Blamey, συμφώνησαν με τον Στρατηγό Wavell, είπαν ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, και πρότειναν να γίνει αποδεκτή η εισήγηση ομόφωνα.

Ο Ναύαρχος Cunningham μίλησε τελευταίος και είπε: «*Εκ παραδόσεως το καθήκον του Ναυτικού ανέκαθεν είναι να μεταφέρει τον Στρατό στις εκστρατείες του εκτός Βρετανίας, και όταν αποτυγχάνει, να τον φέρνει πίσω. Εάν τώρα σπάσουμε αυτήν την παράδοση από εδώ και πέρα οι στρατιώτες μας στις εκστρατείες όταν αποτυγχάνουν, θα αλληλοκοιτάζονται αντί να εμπιστευτούν το Ναυτικό. Είπατε Στρατηγέ ότι χρειάζονται 3 χρόνια να ξαναφτιάξουμε ένα νέο Στόλο. Σας απαντώ ότι θα χρειαστούμε όμως 300 χρόνια για να ξαναφτιάξουμε την παράδοση. Εάν, κύριοι, διατάξετε τον Στρατό στην Κρήτη να παραδοθεί, ο Στόλος θα πάει έτσι κι αλλιώς στην Κρήτη για να φέρει πίσω τους Πεζοναύτες που πολεμούν εκεί. **Παραδέχθηκε όμως ότι αναπόφευκτα λόγω της αεροπορικής υπεροχής των Γερμανών θα υπάρξουν τρομερές απώλειες. Το ίδιο βράδυ ο Wavell σήμανε στον Fryberg:***

‘Όσο περισσότερο κρατήσετε την Κρήτη τόσο καλύτερα».

Η εκκένωση των Βρετανικών Δυνάμεων από την Κρήτη άρχισε τη νύκτα 28 / 29 Μαΐου και τελείωσε την νύκτα 1/2 Ιουνίου. Σώθηκαν 16.500 άνδρες (κατ’ άλλους 14.967) από σύνολο 28.500. Το Βρετανικό Ναυτικό έχασε 1.828 νεκρούς, 3 Καταδρομικά, 6 Αντιτορπιλλικά και πολλά βεβλαμένα πλοία. Έγραψε όμως στην Κρήτη λαμπρή ιστορία που αξίζει να διαβαστεί από τους Αξιωματικούς με λεπτομέρεια.

Είχα την τιμή να γνωρίσω τον Ναύαρχο A. Cunningham στο HMS DRYAD στο PORTSMOUTH, ένα χρόνο πριν πεθάνει.

Μου είπε πόσο τυχερός ήμουν που ανήκα σ’ ένα Ναυτικό που το περιβάλλει τόση... παράδοση και ναυτοσύνη. Δεν είχε καμμία οίηση, ούτε ... ύφος!! Και όμως ήταν μία μορφή από εκείνες που παρουσιάζονται σπάνια, δημιουργούν και συντηρούν τις Ναυτικές παραδόσεις και εμπνέουν ως πρότυπα τους επιγενόμενους Αξιωματικούς.

Σήμερα, ο Ναύαρχος Cunningham έχει αναγνωρισθεί ως ένας εκ των μεγαλύτερων Ναυτικών ηγητόρων του Βρετανικού Ναυτικού, μετά τον Νέλσωνα. Η προτομή του κοσμεί την Πλατεία Trafalgar στο Λονδίνο κάτω από την στήλη του Νέλσωνος...

4. ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΝ Β’ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

1. **Η αεροπορική ισχύς (Air Power)** έκανε το ολοκληρωμένο «ντεμπούτο» της και έδειξε τις δυνατότητές της σε πραγματικό πόλεμο στην ξηρά και στην θάλασσα. Η αεροπορική υπεροχή ή έστω η αεροπορική κάλυψη θα εγίνοντο πλέον αναγκαίες προϋποθέσεις διεξαγωγής ημερινών επιχειρήσεων στην θάλασσα και κάπως λιγότερο στην ξηρά.
2. Με την Μάχη της Κρήτης, ο Χίτλερ απογοητεύθηκε από τις βαρειές απώλειες και από την καθυστερημένη και διακιν-

δυνευθείσα νίκη των λαμπρότερων Μονάδων του, την ώρα που οι Βρετανοί και οι Αμερικανοί άρχισαν να δημιουργούν δικούς τους αεροποβατικούς σχηματισμούς, βασισμένους στο Γερμανικό πρότυπο και την εμπειρία της Κρήτης.

Ήταν τόση η απογοήτευση του Χίτλερ ώστε δυσπίστησε πλέον προς τις αεροπορικές επιχειρήσεις εν γένει και ειδικότερα την ανάπτυξη του Γερμανικού επιθετικού σχεδιασμού στην Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή με αεροπορικά μέσα. Παρασημοφόρησε με τον «σιδηρούν σταυρό» όλους τους συμμετάσχοντες αλεξιπτωτιστές και τον Πτέραρχο Student, αλλά λέγεται ότι μετά το επακολούθησαν δείπνο του είπε: «Ξέρετε βεβαίως στρατηγέ, ότι δεν θα πραγματοποιήσουμε ποτέ άλλη αεροποβατική επιχείρηση. Η Κρήτη απέδειξε ότι οι ημέρες των αλεξιπτωτιστών έχουν τελειώσει. Οι αλεξιπτωτιστές είναι ένα σώμα το οποίο στηρίζεται αποκλειστικά στον αιφνιδιασμό. Όμως δεν υφίσταται πλέον ο παράγων αυτός». Έτσι, την ώρα που το Λονδίνο είχε πανικοβληθεί με την ιδέα μιας εισβολής αλεξιπτωτιστών στην Αγγλία, η Γερμανία έστελνε τους περισσότερους ειδικά εκπαιδευμένους και έμπειρους πλέον αλεξιπτωτιστές της Μεραρχίας στη Ρωσία για να πολεμήσουν ως πεζικάριοι. Ο Anthony Beevor στο βιβλίο του «Κρήτη» περιγράφει και μία ειρωνική συγκυρία: «Ο Student είχε το γενικό πρόσταγμα στο μέτωπο του «Αρνεμ» το φθινόπωρο του 1944, όταν απέτυχε η μεγάλη αεροποβατική επιχείρηση των Συμμάχων».

Ο Χίτλερ έπαθε ό,τι έχουν πάθει και θα πάθουν στο μέλλον και άλλοι ηγέτες: **Η υπερβολική προσδοκία φέρνει αναπόφευκτα κάποτε, την απογοήτευση. Αυτό πρέπει να το γνωρίζουν καλά και οι εισηγητές...**

3. Έχει λεχθεί –και από επίσημα χείλη– ότι η επιχείρηση των Γερμανών εναντίον της Ελλάδος και ειδικότερα η Μάχη της Κρήτης, καθυστέρησαν την επιχείρηση

«ΜΠΑΡΜΠΑΡΟΣΑ» –εναντίον της Ρωσίας– με μοιραία αποτελέσματα. Έχει λεχθεί επίσης ότι οι απώλειες των Γερμανών στην Κρήτη έσωσαν την γενική κατάσταση στη Μεσόγειο, διότι καταστράφηκε μέγα μέρος από τα Γερμανικά αεραγήματα και τεράστιος αριθμός Γερμανικών αεροσκαφών.

Τα παραπάνω δεν τα έχουμε ισχυρισθεί εμείς οι Έλληνες. Τα έχουν πει:

- Οι **Ρώσοι**: «εκερδίσαμε χρόνο για να αμυνθούμε».

- Οι **Γερμανοί**: (Keitel, Jodl, Rundstedt, List στη δίκη της Νυρεμβέργης) π.χ. Keitel: «Η απροσδόκητη και ισχυρή αντίσταση των Ελλήνων εβράδυνε την επίθεση κατά της Ρωσίας για περισσότερο από δύο μήνες».

- Οι **Βρετανοί**: W. Churchill: «Στην Κρήτη ο Goering κέρδισε μία «Πύρρειο νίκη» διότι με τις δυνάμεις που σπατάλησε εκεί θα μπορούσε να κατακτήσει την Κύπρο, τη Συρία, το Ιράκ...»

Στρατάρχης Weivell: «Οι απώλειες των Γερμανών στην Κρήτη έσωσαν την γενική κατάσταση στη Μεσόγειο.

Μερικοί σήμερα ισχυρίζονται ότι δεν είναι... έτσι.

Μιλάμε για εκτιμήσεις που μπορεί να έχουν σήμερα και σκοπιμότητες...»

Τα γεγονότα είναι τα εξής, κατ' ελάχιστον:

- Οι Γερμανοί αν δεν τελείωνε η Κρήτη δεν θα άρχιζαν την εκστρατεία εναντίον της Ρωσίας...

- Στα οχυρά Ρούπελ και στην Κρήτη φάνηκε να σπάει για πρώτη φορά το «γιγάντιο κύμα» της Γερμανικής Ισχύος...

- Ο Χίτλερ απογοητεύθηκε από τις αεροποβατικές επιχειρήσεις και τις σταμάτησε – έστω από λάθος εκτίμηση. Όπως είπε όχι και στα επόμενα βήματα της «Στρατηγικής Jodl» (Κύπρος – Σουέζ – Μ. Ανατολή).

- Οι αεροπορικές δυνάμεις της Γερμανίας υπέστησαν δυσαναπλήρωτες απώλει-

ες, όπως και οι πιο λαμπρές ειδικές δυνάμεις τους.

Για να έχουμε μία επιτυχημένη στρατηγική πρέπει με τις ενέργειές μας να φέρνουμε σε πλεονεκτικότερες θέσεις και καταστάσεις τις ημέτερες δυνάμεις ή σε μειονεκτικότερες του εχθρού και να εξοικονομούμε σχετικά με τον αντίπαλο δυνάμεις, προσπάθεια, αίμα, απώλειες κ.λπ.

4. Η απώλεια της Κρήτης, όπως και η βύθιση του Θωρηκτού (στην συμπλοκή με το Bismark στη Βόρειο θάλασσα) Hood, έφερε πικρή απογοήτευση στην κοινή γνώμη της Βρετανίας. **Υπήρξε ένα αίσθημα απώλειας της αυτοκρατορίας... είπαν κάποιοι.** Ο W. Churchill αντιμετώπισε σοβαρή κριτική αν έκανε καλά ή όχι που έστειλε δυνάμεις στην Ελλάδα και ανέλαβε την άμυνα της Κρήτης χωρίς δυνατότητα παροχής αεροπορικής καλύψεως με αμελητέα υποστήριξη βομβαρδιστικών και με ανεπαρκή αντιαεροπορικά μέσα; Στις 10 Ιουνίου 1941 δικαιολογήθηκε υπέροχα στη Βουλή των Κοινοτήτων. Έγιναν τότε και άλλες στρατηγικές συζητήσεις:

Τι θα γινόταν αν κέρδιζαν οι Βρετανοί τη Μάχη;

Πώς θα την ανεφοδιάζαν χωρίς λιμάνια στις Νότιες ακτές; Πώς θα υποστήριζαν τις εκεί Βρετανικές Δυνάμεις και πλέον 400.000 κατοίκων; Τι θα προσέφερε η Κρήτη σε μία επιθετική επιστροφή στην Ευρώπη; κ.λ.π. Επίσης επιθέσεις κατά του Στρατηγού Fryberg:

Γιατί διέταξε έτσι τις δυνάμεις του και γιατί δεν την είχε οχυρώσει καλύτερα; Γιατί δεν ακολουθήθηκαν οι επιχειρησιακές οδηγίες για άμεση αντεπίθεση με τις περισσότερες δυνάμεις την νύκτα της 20/21 Μαΐου ή το επόμενο πρωί όπως έγινε στο Ηράκλειο; κ.ο.κ.

5. Ο τομέας πληροφοριών επέφερε «στρατηγικό αιφνιδιασμό» στους Γερμανούς ως προς τις δυνάμεις που είχαν πληροφορηθεί ότι θα αντιμετώπιζαν στη Κρήτη. Οι Βρετανοί είχαν δώσει τεράστια σημασία στον παράγοντα αυτόν από τον καιρό της ειρήνης και αυτό τους είχε δώσει τε-

ράστιο στρατηγικό πλεονέκτημα. Αντιθέτως φαίνεται ότι οι Γερμανοί –με αλαζονεία που φαίνεται ότι φέρνει πάντα μαζί της η δύναμη (στους μη σοφούς)– τουλάχιστον στη φάση εκείνη του πολέμου φαίνεται ότι δεν έδιναν τόση σημασία, ούτε είχαν εξελίξει τις πληροφορίες. Τουλάχιστον στις ειδικές δυνάμεις του Πτεράρχου Student. Πάντως ο στρατηγικός αυτός αιφνιδιασμός παρά λίγο να τους φέρει την αποτυχία. Δεν θα έκαναν τουλάχιστον το λάθος να μην συγκεντρώσουν περισσότερες δυνάμεις σε ένα-δύο ΑΝΣΚ και να μην διατηρήσουν μεγαλύτερες εφεδρείες. Ο τομέας των πληροφοριών έλαβε τεράστια εξελίξη, έκτοτε, αλλά εξακολουθεί να είναι «το λάθος που φέρνει μαζί της η δύναμη».

6. Μεγάλη έκπληξη υπήρξε για τους Γερμανούς –λόγω της προηγούμενης εμπειρίας τους στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες που είχαν κατακτήσει, αλλά και των λανθασμένων πληροφοριών τους– όπως και για τους Βρετανούς και τις Ελληνικές στρατιωτικές αρχές, σε μικρότερο βαθμό, η αθρόα και δυναμική συμμετοχή των αμάχων Κρητικών στις επιχειρήσεις της Μάχης της Κρήτης, ευθύς εξ αρχής. Γρήγορα οι Βρετανοί και οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις προσαρμόστηκαν και το εκμεταλλεύτηκαν. Βέβαια ο χαρακτήρας των Κρητικών και η ιστορία των επαναστάσεών τους επί Τουρκοκρατίας θα έπρεπε να ήταν μία προειδοποίηση... Η «παλλαϊκή άμυνα» απ' ό,τι ξέρω στην Ελλάδα τουλάχιστον δεν ήταν τότε γνωστή ως όρος.

Η συμμετοχή αυτή των αμάχων στην Κρήτη, υπήρξε κατά τη γνώμη μου προάγγελος μιας πολύ ισχυρής και ιδιόμορφης άμυνας –εφ' όσον συντρέχουν ορισμένοι παράγοντες χαρακτήρος, αξιών και νοοτροπίας του αμυνομένου λαού, ιστορίας Ηγεσίας, γεωγραφικής διαμορφώσεως, εξωτερικής υποστηρίξεως κ.ο.κ.– που έμελλε να αιφνιδιάσει και άλλες πέραν της Γερμανίας υπερδυνάμεις όπως οι Η.Π.Α. και η Γαλλία στο Βιετνάμ, η Σοβιετική Ένωση στο Αφγανιστάν και πρόσφατα ξανά οι Η.Π.Α. και η Βρετανία στο Ιράκ και το Ισραήλ στο Λίβανο.

Προσωπικά πιστεύω ότι πέραν των παραγόντων του «guerrilla warfare» που έχουν μελετηθεί στρατιωτικά, συνδέεται κυρίως με τοπικούς πολιτισμούς, που όσο κι αν δεν φαίνονται στην Δυτική αντίληψη, έχουν δημιουργήσει για λόγους επιβιώσεως περιβάλλοντα «σπαρτιατικής οικογενειακής και κοινωνικής υφής» –για να χρησιμοποιήσω έναν σύντομο περιεκτικό όρο– που η εισβολή τους δημιουργεί... «αίσθημα αδικίας» που ως γνωστόν αποτελεί πηγή τεράστιας ψυχικής δυνάμεως αντιστάσεως και δίνει δυνατότητες αγώνος «υπέρ βωμών και εστιών» που φθάνει τον ηρωϊσμό σε ύψιστα σημεία αυταπαρνήσεως και αυτοθυσίας.

Επειδή δε η μορφή αυτή αντιστάσεως αντιμετωπίζεται συνήθως με σκληρά αντίποινα –διότι δεν καλύπτεται από τους διεθνείς νόμους– ενισχύεται και διευρύνεται το «αίσθημα αδικίας» και έτσι φθάνουμε ενίοτε σε καταστάσεις ανάλογες με το φαινόμενο του «συντονισμού» στην Φυσική επιστήμη, όπου υπό ορισμένες συνθήκες μικρές σχετικά δυνάμεις μπορούν να επιφέρουν καταστροφικά αποτελέσματα.

7. Η Μάχη της Κρήτης φαίνεται ότι έφερε σημαντικές εξελίξεις στη διεξαγωγή του πολέμου στην ξηρά. Αν και είναι θέμα άλλων να το επιβεβαιώσουν και αναλύσουν, θα θίξω μερικούς τομείς που οπωσδήποτε συνέβη αυτό:

- Η ευκινησία που προϋποθέτει αξιόπιστες επικοινωνίες και εκπαίδευση μονάδων, όπως και οι νυκτερινές επιχειρήσεις απεδείχθησαν αναγκαίες ικανότητες για άμεσες αντεπιθέσεις πριν ενισχυθεί και οργανωθεί ο αντίπαλος.
- Στην Γερμανική πλευρά η συνεργασία μεταξυ μονάδων ξηράς και αεροσκαφών απεδείχθη υψηλού επιπέδου. Ένα απλό και αποτελεσματικό σύστημα ορατής σημάσεως εκ μέρους των αλεξιπτωτιστών διευκρίνιζε τις θέσεις των φιλών στρατευμάτων, τις ενέργειες και τις άμεσες ανάγκες τους και οι παρέχοντες εγγύς υποστήριξη πιλότοι είχαν εκπαιδευθεί να

Αντάρτες πολεμιστές της Μάχης της Κρήτης

μεταφέρουν σωστή εικόνα θέσεων, ενεργειών και αναγκών στην αρχή επιχειρησιακού ελέγχου που αναγκαστικά στις πρώτες φάσεις ήταν απομακρυσμένη.

- Μετά τον πόλεμο ο Συνταγματάρχης Stewart, Επιτελάρχης του Στρατηγού Fryberg είπε ότι χαρακτηριστικό της μάχης ήταν ότι οι ανώτεροι Αξιωματικοί είχαν την τάση να παραμένουν στα αρχηγεία τους. (Στην Κρήτη όπου οι επικοινωνίες ήταν πάντα κακές και συχνά ανύπαρκτες αυτό ήταν σημαντικό λάθος). Σε μεταγενέστερες εκστρατείες, η συνήθης πρακτική που εφαρμόζαμε ήταν οι διοικητές ακόμη και μεραρχιών να βρίσκονται σε προχωρημένες θέσεις.

5. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ, ΣΗΜΕΡΑ;

Πιστεύω ότι η Μάχη της Κρήτης, παρ' όλο ότι συνέβη πριν από 66 χρόνια, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους Έλληνες στρατιωτικούς **αλλά και τους Πολιτικούς για να είναι καλύτερα προπαρασκευασμένοι για καθήκοντα σχετικά με την άμυνα και για το ενδεχόμενο πολέμου.** Η άμυνα των ανατολικών

μας νησιών είναι ο πλησιέστερος σχετικός χώρος αμύνης που μου έρχεται στη σκέψη.

Χρειάζεται όμως εγγύτερη και κυρίως, διαβαθμισμένη μελέτη όλου του θέματος και τουλάχιστον των παραγόντων, πολεμική προπαρασκευή, παλλαϊκή άμυνα και διακλαδικά τακτικά δόγματα. Η Ιστορία συμπληρώνει την εμπειρία, διδάσκει, αλλά δεν επαναλαμβάνεται. Και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια και τιμιότητα στην συγγραφή της και μεγάλη προσοχή στο διάβασμά της.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- (1) Θυμίζω π.χ. το No Greeks No Dogs σε κάποια Bar.
- (2) «Θαλάσσιος Λέων» ήταν η κωδική ονομασία της Γερμανικής επιχειρήσεως καταλήψεως των Βρετανικών νήσων.
- (3) Ένα σχετικό αστέιο που κυκλοφορούσε τότε μεταξύ Νεοζηλανδών κυρίως ήταν ότι τα αρχικά R.A.F. της Βρετανικής Αεροπορίας σήμαιναν Rare As Fairies δηλ. «Σπάνιοι όσο οι Νεράιδες», αντί του Royal Air Force.

- (4) Τα αριθμητικά στοιχεία των αντιπάλων Ε.Δ. που έλαβαν μέρος στη Μάχη της Κρήτης έχουν ληφθεί από το GREECE AND CRETE 1941 του Christopher Buckley του Η.Μ.Σ.Ο.
- (5) Ημερομηνία ενάρξεως της αεραποβάσεως.
- (6) Τα στοιχεία αυτά της δράσης των Ελληνικών Στρατευμάτων τα εξαιρούμε γιατί δεν είναι γνωστά από τους περισσότερους και δεν αναφέρονται συνήθως στις διάφορες εκδόσεις περί της Μάχης της Κρήτης. Έχουν ληφθεί από την έκδοση «Η Μάχη της Κρήτης» (ΓΕΣ/ΔΙΣ).
- (7) Όταν σχεδιάστηκε η επιχείρηση στόχος ήταν ο Υποστράτηγος Müller και υπαίτιος μεγάλης αιματοχυσίας, σκληρότητας και πόνου στην Κρήτη, που όμως όταν πραγματοποιήθηκε η επιχείρηση είχε αντικατασταθεί από τον Υποστράτηγο Heinrich Kreipe που είχε έλθει από το Ρωσικό Μέτωπο. Ο Υποστράτηγος Müller είχε γίνει Διοικητής της Μεραρχίας Sebastopol, και το 1946 δικάστηκε, καταδικάστηκε και εκτελέστηκε στην Ελλάδα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποναύαρχος Αντ. Θεοχάρης γεννήθηκε στην Χαλκίδα το 1933, εισήλθε στην ΣΝΔ το 1951 και αρχηγός της τάξης του αποφοίτησε το 1955. Υπηρέτησε επί πλοίων ως Αξιωματικός κυρίως σε Αντιτορπικά και εν συνεχεία Κυβερνήτης των πλοίων ΑΒ/ΥΠ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ-Ν/Θ ΑΚΤΙΟΝ-Α/Τα ΚΑΝΑΡΗΣ, σε επιτελικές θέσεις στο ΓΕΝ, Υποδιοικητής ΣΝΔ, Ακόλουθος Αμύνης Λονδίνου, Στους βαθμούς του ανωτάτου, Διοικητής Ναύσταθμου Κρήτης, Διευθυντής Κλάδου Γ' ΓΕΝ, Διευθυντής Κλάδου Δ' Κλάδου Δ' ΓΕΕΘΑ και Υποναύαρχος Αρχιεπιστολέυς Στόλου.

Πτυχιούχος της Σχολής Ναυτιλίας, Κατεύθυνσης HMS DRYAD του Βρετανικού Ναυτικού και της Ναυτικής Σχολής πολέμου των ΗΠΑ. Συμμετείχε στο κίνημα του Ναυτικού το 1973

εναντίον της χούντας, φυλακίσθηκε, απετάχθη και επανήλθε μαζί με τους άλλους συναδέλφους του στην ενέργεια με την μεταπολίτευση. Παραιτήθηκε Υποναύαρχος το 1984. Το 2001 του απενεμήθη ο τίτλος του Επίτιμου Υποναύαρχου.

Μετά την αποστρατεία του υπήρξε διευθύνων στελεχος ναυτιλ. Επιχειρήσεων με την ευθύνη της ναυπήγησης νέων πλοίων και εν συνεχεία διευθύνων σύμβουλος και πάρεδρος ΔΣ του Ιδιωτικό ΜΜΕ (MEGA CHANNEL). Από του 1990 έως και το 2005 ασχολήθηκε εθελοντικά σε ιδρύματα περιθάλψεως Ατόμων με Νοητική Υστέρηση, εκλεγμένος πρόεδρος ενός εξ αυτών (Ε.Γ.Ν.Υ.Α) επί 4 τριετίες.

**Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ 1941**

Ξεχασμένες ιστορικές πτυχές

Υποναύαρχος εα Σωτήριος Γεωργιάδης ΠΝ

Τη Μεγάλη Εβδομάδα, τον Απρίλιο του 1941, έκλεισε με δραματικό τρόπο η αυλαία της γιγαντιαίας κύριας αμυντικής προσπάθειας της Ελλάδας κατά το Β' ΠΠ. Η Πατρίδα μας είχε πολεμήσει ηρωικά και νικηφόρα αρχικά επί πεντάμηνο από την 28 Οκτωβρίου 1940 κατά της Ιταλικής Αυτοκρατορίας. Ακολούθως πολέμησε αποφασιστικά από την 6η Απριλίου 1941 παράλληλα και κατά της Γερμανίας, η οποία είχε μέχρι τότε κατακτήσει ολόκληρη την Ευρώπη, πλην Αγγλίας και Ρωσίας. Την Κυριακή τού Πάσχα, στις 20 Απριλίου 1941, υπεγράφη η Συνθηκολόγηση μεταξύ του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου, αφού είχε προηγηθεί στις 9 Απριλίου 1941, η Συνθηκολόγηση του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας. Έτσι ουσιαστικά απέμενε ελεύθερη μόνο η Κρήτη και τα άλλα νησιά. Η άμυνα της Μεγαλονήσου συνεχίστηκε με τη βοήθεια ανεπαρκών δυνάμεων της Βρετανικής Κοινοπολιτείας μέχρι το τέλος Μαΐου 1941, οπότε ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Ελλάδας από τον Άξονα 216 ημέρες ή 7 μήνες μετά την εναντίον της πατρίδας μας Ιταλική επίθεση της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Για να γίνει αντιληπτή η ανωτέρω μεγαλειώδης Ελληνική άμυνα, η οποία δίκαια απέσπασε το θαυμασμό εχθρών και φίλων, επιβάλλεται να αντιπαραβληθεί προς τις Άμυνες που είχαν αντιτάξει πριν από αυτή, οι λοιπές χώρες της Ευρώπης, τις οποίες είχε ήδη καταλάβει ο Άξονας Γερμανίας-Ιταλίας. Σημειώνεται ότι η Αυτοκρατορική Γαλλία υποτάχθηκε σε 45 ημέρες, παρά το ότι υποβοηθήθηκε από σημαντικές Βρετανικές δυνάμεις, το Βέλγιο σε 18 ημέρες, η Ολλανδία σε 5 ημέρες, η Δανία σε 12 ώρες, ενώ Αυστρία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Αλβανία προσχώρησαν στον Άξονα, ή παραδόθηκαν χωρίς να πολεμήσουν. Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του ίδιου του Χίτλερ για την ασύγκριτη και ουσιώδη Ελληνική άμυνα και για την εξ αυτής έκβαση τού Β' 1111 στην Ευρώπη. Σε λόγο του στο Ράιχσταγκ την 4η

Μαΐου 1941, πού διασώζεται ηχογραφημένος στα αρχεία της ΕΡΑ, αναφερόμενος ο Χίτλερ στην Ελληνική άμυνα και Συνθηκολόγηση, είχε δηλώσει:

«Η ιστορική δικαιοσύνη με υποχρεώνει να διαπιστώσω ότι από όλους τους αντιπάλους που αντιμετώπισαμε, ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με ύψιστο ηρωισμό και αυτοθυσία, και συνθηκολόγησε μόνο όταν η εξακολούθηση της αντιστάσεως δεν ήταν δυνατή και δεν είχε κανένα νόημα. Ο Ελληνικός λαός αγωνίστηκε τόσο γενναία, ώστε και οι εχθροί του δεν μπορούν να αρνηθούν την προς αυτόν εκτίμηση. Εξ όλων των αντιπάλων που μας αντιμετώπισαν, μόνον ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με παράτολμο θάρρος και υψίστη περιφρόνηση προς το Θάνατο».

Ως προς δε τα αποτελέσματα της επτάμηνης Ελληνικής άμυνας στην έκβαση του Β' ΠΠ στην Ευρώπη και στη Νίκη των Συμμάχων, ο Χίτλερ είπε στις 30 Μαρτίου 1944 στη διάσημη φίλη του, Γερμανίδα φωτογράφο και κινηματογραφίστρια Λένι Ρίφενσταλ, όπως σημειώνει η ίδια στα απομνημονεύματά της και όπως επανέλαβε ο Χίτλερ στον πολιτική του διαθήκη:

«Η είσοδος τής Ιταλίας στον πόλεμο αποδείχτηκε καταστροφική για μας. Εάν οι Ιταλοί δεν είχαν επιτεθεί στην Ελλάδα και δεν χρειάζονταν τη βοήθειά μας, ο πόλεμος θα είχε πάρει διαφορετική τροπή, θα είχαμε προλάβει να κατακτήσουμε το Λένινγκραντ και τη Μόσχα πριν μας πιάσει το Ρωσικό ψύχος».

Για την ολοκλήρωση της καταλήψεως της Ελλάδας, ο Χίτλερ χρειάστηκε δύο μήνες, παρά το ότι χρησιμοποίησε όχι κοινές στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά τις εκλεκτότερες και πλέον εμπειροπόλεμες Γερμανικές μάχιμες μονάδες πού διέθετε. Σ' αυτές περιλαμβάνονταν αρχικά στην προσβολή των βορείων μας συνόρων η διαβόητη σκληροτράχηλη προσωπική του φρουρά των Waffen SS, "Leibstandarte SS Adolfo Hilter" ως και το πλέον επιλεκτό συγκρότημα του τακτικού Στρατού "Cross Deutschland,". Μετέπειτα,

στη Μάχη της Κρήτης, έριξε τις περίφημες αερομεταφερόμενες Μερραρχίες αλεξιπτωτιστών, που αποδεκατίσθηκαν και δεν ξαναχρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλα εγχειρήματα.

Το ότι την ήδη επί πεντάμηνο μαχόμενη νικηφόρα κατά των Ιταλών Ελλάδα, προσέβαλαν επίσης οι εκλεκτότερες χιτλερικές δυνάμεις, ενώ είχαν πλέον εξαντληθεί όλα τα περιθώρια για περαιτέρω αποτελεσματική άμυνα, παραβλέπεται συνήθως και ρίπτεται ανάθεμα στον Έλληνα Αντιστράτηγο Γ. Τσολάκογλου, ο οποίος, έχοντας εξαντλήσει κάθε αμυντικό όριο, συνυπέγραψε με έντιμους αρχικά όρους Συνθηκολόγηση για το Τμήμα Στρατιάς Ηπείρου και το Τμήμα Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας με το Γερμανό Στρατηγό, Διοικητή της "Leibstandarte SS Adolfo Hilter" στις 20 Απριλίου 1941, χωρίς την έγκριση του Ελληνικού Στρατηγείου, το οποίο από την έδρα του στην Αθήνα είχε διατάξει «άμυνα μέχρις εσχάτων» στην Ήπειρο. Προηγουμένως,

κάτι που παραγνωρίζεται, είχε δοθεί από τον Αρχιστράτηγο Α. Παπάγο διαταγή στην Αντιστράτηγο Κ. Μπακόπουλο, για την υπογραφή στις 9 Απριλίου 1941 της Συνθηκολογήσεως του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας, μετά την οποία οι Γερμανοί μπήκαν στη Θεσσαλονίκη.

Ας παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των δραματικών γεγονότων εκείνων των ημερών του Πάσχα, τον Απρίλιο του 1941, όπως αναδεικνύονται από μερικά από τα πλέον χαρακτηριστικά ιστορικά έγγραφα της περιόδου.

Η εξουσιοδότηση του Αρχιστρατήγου Α. Παπάγου προς τον Διοικητή του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας (Τ.Σ.Α.Μ.) Αντιστράτηγο Κ. Μπακόπουλο, για τη συνθηκολόγηση του Τ.Σ.Α.Μ. την 9 Απριλίου 1941, δόθηκε την 8 Απριλίου 1941, αρχικά τηλεφωνικά και μετά αυθημερόν επιβεβαιώθηκε με το ακόλουθο έγγραφο:

ΓΕΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Αριθ. Πρωτ. Α. Π. 13Β1

Τ.Σ.Α.Μ.

*Η δημιουργηθείσα κατάσταση διά τής τοιαύτης αποσυνθέσεως του νοτίου-γιουγκοσλαβικού μετώπου και η ως εκ τούτου άμεσος και βεβαία απειλή, ού μόνον αποκοπής των δυνάμεων σας από τής λοιπής χώρας, αλλά και της προσβολής των προς τήν θάλασσαν συγκοινωνιών, δημιουργεί νέα δεδομένα, επιβιάλοντα-την τροποποιήσιν της δοθείσης υμίν αποστολής.

Κατόπιν τούτου και πρὸς αποφυγὴν αποσυνθέσεως των δυνάμεων σας, οίαν θά προκαλέση μία απόπειρα βαθείας προς τήν θάλασσαν συμπύξεως με ἀπειλὰς του εχθρού κατά των συγκοινωνιών σας, δυναμένας νά εκδηλωθωσιν εκ πολλῶν κατευθύνσεων καί προς πρόληψιν της πλήρους αναστατώσεως του πληθυσμοῦ, την οποιάν θα προκαλέση μια τοιαύτη ενέργεια,

ΚΑΘΟΡΙΖΟΜΕΝ ΤΑ ΕΞΗΣ

I.- Αποστολή σας, άμυνα επί τόπου, άνευ Ιδέας συμπύξεως, επι σκοπῷ διατηρήσεως της μέχρι τούδε κηθείσης δόξης των ελληνικών όπλων καί επαυξήσεως αυτής.

II. - Διά τήν περίπτωσιν, καθ' ήν ή αντίστασις αύτη, είτε εξ ελλείψεως εφοδίων, είτε εκ κυκλώσεως (προς ήν κύκλωσιν δέν διαθέτετε μέσα, Έστω μερικῶς και τοπικῶς, δια να ανταποκριθίητε) καθίσταται ανέφικτος, σας εξουσιοδοτοῦμε όπως καταθέσητε επι τόπου τά όπλα, επιδιώκοντας, κατά τό δυνατόν έντιμους όρους συνθηκολογήσεως.

III. - Τήν ανωτέρω εξουσιοδότησιν συνθηκολογήσεως υπό τους ως άνω καθοριζόμενους όρους, εξουσιοδοτείσθε όπως μεταβιβάσητε, κατά τήν κρίσιν σας, εις τους υφισταμένους διοικητάς Τομέων και Υποτομέων και εν χρόνω, τόν όποιον ηθέλατε κρίνει σκόπιμον.

IV. – Επιστώμεν ιδιαίτερος την προσοχή σας και παρακαλούμε όπως ιδιαίτερος επιστήσητε τήν προσοχήν των υφισταμένων σας όπως συγκρατήσωσι τήν τάξιν των τμημάτων και αποφύγωσι πάση θυσία νά δώσωσι την παραμικράν εικόνα διαλύσεως και αποσυνθέσεως στρατού. Δέον νά κατανοήσωσι πάντες, ότι η οδυνηρά αυτή κατάσταση, εις τήν οποίαν θά περιέλθωσι, δεν οφείλεται εις τους μαχητάς μας, οι οποίοι εξετέλεσαν πλήρως τό προς τήν πατρίδα καθήκον.

V. – Έναντι μιας ως ανωτέρω πιθανότητας, θεωρούμεν σκόπιμο πως οι διοικηταί τών μονάδων ευρίζονται παρά τά τμήματα των ή παρά τόν όγκον αυτων ίνα ρυθμίσωσι οι ίδιοι αυτοπροσώπως την στιγμήν, καθ' ήν θά αναγκασθώσι νά καταβέσωσι τά όπλα και την έκτασιν τής ζώνης, εν τή οποία θα λάβη χώραν τούτο εκάστοτε.

VI. – Διαβιβάσατε ακόμην μίαν φοράν εις τους μαχητάς σας τά συγχαρητήριά μου διά τό μέχρι τούδε επιτευχθέν εργον και απαιτήστε από τούτους; νά μή τό κηλιδώσωσι τήν τελευταίαν στιγμήν, είτε διά προώρου συνθηκολογήσεως, δι αποσυνθέσεως.

VII. – Εις τήν ανωτέρω εξουσιοδότησιν συνθηκολογήσεως υπάγονται και τά οχυρά, τά οποία θά άκολουθήσωσι τήν τυχην του στρατού εκστρατείας.

Τουτ' αυτό ισχύει διά τά οχυρά ΝΥΜΦΑΙΑΣ και EXINΟΥ, διά τά οποία ειδικώς μετά τήν κατάθεσιν τών όπλων ολοκλήρων των δυνάμεων του Τ.Σ.Α.Μ., θά μερμηνήσητε υμείς δι άξ/κου σας νά μεταβιβάσητε εις τους διοικητάς των τήν διαταγήν καταθέσεως τών όπλων.

Τ. Τ. 461, 8-4-41. Ώρα 12.00

Ο Αρχιστράτηγος

A. ΠΑΠΑΓΟΣ

Αντιστράτηγος

Αργότερα την ίδια ημέρα, ο Αντιστράτηγος Κ. Μπακόπουλος απηύθυνε το ακόλουθο έγγραφο για συνθηκολόγηση του Τ.Σ.Α.Μ. προς τον Διοικητή των Γερμανικών δυνάμεων της περιοχής:

Σ. Δ., 8 Απριλίου 1941. “Ώρα 21.00

**ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΣ
ΤΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΕΙΣ ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΞΙΟΥ.**

“Έχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν προς τήν Ύμετέραν Εξοχότητα τά κάτωθι:

- I. Τά υπ' εμέ ελληνικά στρατεύματα, έχοντα ως άποστολήν τήν υπεράσπισιν του εδάφους τής πατρίδος των επί τής γραμμής ΜΠΕΛΕΣ – ΝΕΣΤΟΣ, επί τριήμερον ήδη εξετέλεσαν πλήρως τήν άποστολήν των έναντι τών σφοδρών επιθέσεων των γενναίων γερμανικών στρατευμάτων, κρατήσαντα την τιμήν τών ελληνικών οπλων.
2. Από χθες εσπέρας, εδημιουργήθη κατάσταση, λόγω της εισβολής σας εις το ελληνικόν έδαφος εκ τής περιοχής Δοϊράνης, καθιστώσα εις άκρον δύσκολον την συνέχισιν του αγώνος τών υπό την διοίκησίν μου στρατευμάτων, άνευ ματαίας και άσκοπου ανθρωποθυσίας.
3. Κατόπιν της ούτω δημιουργηθείσης καταστάσεως, έχομεν τήν τιμήν νά προτείνωμεν υμίν εις τόν ήμετερον τομέα κατάπαυσιν τών εχθροπραξιών.
4. Θέλομεν νά πιστεύωμιν ότι ή Ύμετέρα Εξοχότη λαμβάνουσα υπ' οψηι οτι τά υπό τήν διοίκησίν μου ελληνικά στρατεύματα δεν ένικήθησαν μέχρι τής στιγμής και ότι αί συνθήκαι, αί δημιουργηθείσαι εκ λόγων άσχετων προς τήν μαχητικήν άξίαν τούτων είναι τοιαυται, ώστε νά καθιστώσι των περαιτέρω

λόγων άσχετων προς τήν μαχητικήν αξίαν τούτων είναι τοιαυται, ώστε νά καθιστώσι τόν περαιτέρω αγώνα υπό τών ελληνικών στρατευμάτων εντελώς αδύνατον καί άσκοπον, θά ευαρεστηθή νά δεχθί τήν παράδοσιν ημών, υπό τόν όρον όπως διατηρήσωμεν τά όπλα. μας, τά τόσον τιμηθέντα κατά τον διεξαχθέντα αγώνα, ως εις παρομοίας περιπτώσεις πράττουν οι γενναίοι και Ιπποτικοί άντίπαλοι μας, ως είναι ο Γερμανικός Στρατός.

Εάν ή πρότασίς μου αύτη δεν γίνη αποδεκτή, τοτε προτείνω όπως άποδεχθήτε τήν επιστροφήν του οπλισμού τών στρατευμάτων μου εις τήν Ελλάδα μετά τό πέρας του πολέμου.

Μέ τήν πεποίθησιν ότι ή Υμετέρα Έξοχότης θ' άποδεχθή τήν ως άνω δικαία καί τιμίαν πρότασιν μου, παρακαλώ όπως δεχθήτε τήν εκφρασιν τής εξαιρετικής τιμής, μεθ' ής προς ταύτην διατελώ.

Κ. ΜΠΑΚΟΓΟΥΛΟΣ

Άντιστράτηγος.

Η Συνθηκολόγησις του Τμήματος Στρατιάς Μακεδονίας υπογράφηκε την επόμενη ημέρα στις 9 Απριλίου 1941 και επακολούθησε η είσοδος των Γερμανών στη Θεσσαλονίκη. Στις 11 Απριλίου 1941, ο Διοικητής του Α Σώματος Στρατού, του Τμήματος Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας (Τ.Σ.Δ.Μ.) Αντιστράτηγος Δ. Δεμέστιχας, διατραγωδούσε την στρατιωτική κατάσταση στην περιοχή ευθύνης του προς τον προϊστάμενο του Αντιστράτηγο Ι. Πίτσικα, Διοικητή του Τ.Σ.Δ.Μ., με την κατωτέρω αναφορά:

Α' ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ - ΑΠΟΡΡΗΤΟΣ

Τ.Τ. 825, τήν 11η Απριλίου 1941:

Στρατηγέ μου,

Ή δημιουργηθείσα Εν Μακεδονία κατάστασης ως και τυχάν ραγδαία προέλασις τών Γερμανών προς νότον και δυσμάς, θά καταστήση, ως είναι φανεράν, δυσχερή τήν στρατιωτικήν θέσιν του εν "Αλβανία στρατού μας, όστις, κατόπιν τών προσφάτων κατορθωμάτων του, δεν θά ή άξιος ούτε αιχμαλωσίας, ούτε διαλύσεως ή φυγής. Έφ' όσον τά νότια του αλβανικού μετώπου δεν απειλούνται, τουλάχιστον τά ύπ εμε Σώμα Στρατού θά κράτησι τās θέσεις του ανέπαφους και θά άμυνθή αποτελεσματικώς κατά πάσης απειλής εκ μέρους τών Ιταλών.

Άλλ' άφ' ής στιγμής διαγραφή απειλή εις τα νότια μας ή τά πλευρά μας: εκ μέρους των Γερμανών, ό κίνδυνος πλήρους καταπτώσεως του ηθικού (λιαν-ευαισθήτου ήδη κατόπιν τής καταλήψεως τής Θεσσαλονίκης, τής διαλύσεως των Σέρβων καί τής πιθανώς ένταθείσης γερμανικής προπαγάνδας) και τά εντεύθεν έπακόλουθα, δέον νά αναμένονται.

Ενέργεια εξ άλλου υποχωρητικού ελιγμού καί μάλιστα εις μέγα βάθος, δέν είναι άμοιρος κινδύνων άδοξου διαλύσεως του στρατού", λόγω αυτής ταύτης τής ψυχοσυνθέσεως τής φυλής μας.

Θά είναι όθεν αναγκαίον, πριν ή είναι τυχόν αργά, ως των γεγονότων δυναμένων νά εξελιχθώσι ραγδαίως, νά διαφωτισθί πλήρως ό κ. Αρχιστράτηγος ίνα εγκαίρως κατατόπιση τήν Κυβέρνησιν και λάβη τά ενδεικνύόμενα πολιτικά μέτρα.

Τά ανωτέρω άποτελεσσι διάχυτον γνώμην όλων τών στελεχών του στρατεύματος καί ως υπεύθυνος διοικητής Μίγ. Μονάδος, αισθανομαι τήν υποχρέωσιν νά τά αναφέρω υμίν, ίνα ενισχύσω τās σχετικās ενεργείας σας.

Με σεβασμόν,

Δ. ΔΕΜΕΣΤΙΧΑΣ

Στις 15 Απριλίου 1941 παρενέβη ο Βασιλιάς Γεώργιος Β΄ προς συγκράτηση του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου (Τ.Σ.Η), με το ακόλουθο Διάγγελμα του, το οποίο την ίδια ημέρα ακολούθησε και η κατωτέρω Διαταγή του Αρχιστρατήγου Α. Παπάγου προς Τ.Σ.Η.:

Τμήμα Στρατιάς Ηπείρου

Είμαι έν γνώσει τής καταστάσεως όπως αυτή εξελίσσεται, άλλ' ή τιμή, το συμφέρον τής Ελλάδος και ή τύχη τής φυλής, αποκλείουν πάσαν σκέψιν συνθηκολογήσεως, ή εκ της οποίας ηθική καταστροφή θά ήτο άσυγκρίτως χειρότερα πάσης άλλης συμφοράς.

Κατόπιν τούτου, ποιούμαι έκκλησιν εις τον πατριωτισμόν σας, ως στρατιωτών και ως Ελλήνων, όπως πράξητε το καθήκον σας μέχρι τέλους υπό τά ανωτέρω πνεύμα.

Δέν πρέπει νά λησμονήτε οτι ό Βρεττανικός Στρατός εξακολουθεί μαχόμενος, προασπίζων έλληνικόν Έδαφος.

Αθήναι, τη 15η Απριλίου 1941.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Τ.Σ.Η.

Παρά τήν δυσχερή θέσιν, εις ήν περιήλθεν ο Ελληνικός Στρατός, ποιούμαι έκκλησιν και διατάσσω όπως διά λόγους υψίστου εθνικού συμφέροντος καταβάλητε πάσαν άνθρωπίνην προσπάθειαν διά συγκράτησιν τμημάτων, έπαναφοράν πειθαρχίας και άμυναν του πατρίου εδάφους, βήμα προς βήμα.

Ή Πατρίς αναμένει, όπως άπαντες οι Έλληνες αξιωματικοί, από του ανωτάτου μέχρι του τελευταίου βαθμοφόρου εκτελέσωσι μέχρι τέλους τό καθήκον των.

Τ. Τ. 461, τη 15η Απριλίου 1941.

Ό Αρχιστράτηγος

Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

Αντιστράτηγος

Στις 17 Απριλίου 1941 ο Δεσπότης Ιωαννίνων Σπυρίδων, έκανε την ακόλουθη γραπτή έκκληση προς τον Διοικητή του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου (Τ.Σ.Η.) Αντιστράτηγο Ι. Πιτσικά, επισημαίνοντας ότι τα πράγματα για τους αμυνόμενους είχαν φθάσει στο απροχώρητο και έπρεπε να ληφθούν άμέσως μέτρα:

Προς
τον Διοικητήν Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου,
Αντιστράτηγον κ. Πιτσιάν

Ένταῦθα

Κατόπιν πολύωρων προφορικών διαβημάτων, αίσθάνομαι ὑπερτατον καθήκον νά απευθύνω προς υμάς και μίαν ὑστατην ἔγγραφον εκκλησιν. Ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν γεγονότων καθιστή πολύτιμον και τήν τελευταίαν ὥραν και τό τελευταίον ἀκόμη λεπτόν.

Ὁ κίνδυνος τῆς καταρρέυσεως του μετώπου, τῆς ἀτιμώσεως ἐνός τετιμημένου και ἐνδόξου στρατοῦ, τῆς εἰσβολῆς ορδῶν κατεχομένων ἀπό ἐκδικητικὴν μανίαν και κατακτητικὴν βουλιμίαν, τῆς διασπάσεως τῆς ἐνότητος του ἔθνους διὰ διπλῆς κατοχῆς, τῆς οριστικῆς ἴσως καταδίκης ἐνός τμήματος τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος, τό ὁποῖον ἐπί τρεῖς χιλιετηρίδας ἀπετέλεσε τήν κοιτίδα του ἐλληνισμοῦ, προβάλλει τόσον ἐντονος, ὥστε πας δισταγμός και πάσα ἀναβολή συνεπάγεται τεραστίας εὐθυνας και ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας. Σάς παρεκάλεσα, σάς ἰκέτευσα, χωρὶς ατυχῶς νά κατορθώσω να υπερνηκίσω τους δισταγμούς σας. Ἐν τέλει, ἐξελιπάρησα διὰ του στρατηγού κ. Τσολάκογλου τήν παραχώρησιν ἀεροπλάνου ἵνα, ἀψηφόν τους κινδύνους και τους κόπους, παρὰ τήν ἡλικίαν και τήν κλονισθεισαν ὑγείαν μου, μεταβῶ εἰς Ἀθήνας και διαφωτίσω τους ἀρμοδίους. Ἀτυχῶς και εἰς τουτο συνήντησα ἀρησιν. Ἐάν ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς μερίμνης διὰ τόν ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας καταμερισμόν τῶν εὐθυνῶν, θα ἐνόμιζον ὅτι ἐπράξα τό καθήκον μου και θα ἐφησυχάζον. Ἀλλά προκειται περὶ τῆς σωτηρίας ἱερῶν και ὄσιων, τῆς ἐνότητος του ἔθνους, τῆς τιμῆς του τετιμημένου ἐθνικοῦ στρατοῦ, τῆς ζωῆς και τῆς τιμῆς χιλιάδων ὑπάρξεων. Και διὰ τουτο ἐπανέρχομαι εἰς μίαν ὑστατην ἐκκλησιν.

Στρατηγέ, ἐάν δέν σας συγκινή ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, ἐάν δέν σας ἐπηρεάζῃ ἡ τύχη χωρῶν τετιμημένων, ἐάν μένετε ἀδιάφορος πρὸ τῆς συμφορᾶς χιλιάδων γυναικοπαίδων, εἶναι δυνατόν νά ἀδιαφορήσητε διὰ τήν τιμήν του στρατοῦ, μετὰ του ὁποῖου συνεπολεμήσατε καὶ ἐδοξάσθητε ;

Εἶναι ἴσως καιρός ἀκόμη.

Τολμήσατε στρατηγέ. Αἱ στιγμαὶ εἶναι πολύτιμοι. Μὴ θελήσητε νά συνδέσητε τό ὄνομα σας μέ τήν μεγαλυτέραν συμφοράν και τὴν θλιβερωτέραν ἀτίμωσιν τήν ὁποῖαν ἀνέγραψαν ποτέ αἱ σελίδες τῆς Ἱστορίας.

† Ὁ Ιωαννῖνον ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Στις 20 Απριλίου 1941, Κυριακή του Πάσχα, ο Αρχιστράτηγος Α. Παπάγος, επανέρχεται προς το Διοικητή του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου (Τ.Σ.Η.) Αντιστράτηγο Ι. Πιτσιάν με το ακόλουθο έγγραφο, αρνούμενος και πάλι την κατάπαυση των εχθροπραξιών, παρά την ραγδαία επιτεινόμενη τραγικότητα της καταστάσεως για τους αμυνόμενους και διατάσσει τη λήψη ακραίων μέτρων κατά των λιποψυχούντων Αξιωματικών και στρατιωτών:

ΓΕΚΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ
ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Προς τόν Διοικητήν του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου.

Επί υπ' Αριθ. Α. Π. 9415/2407/19-4-1941 αναφορά σας:

Τόσον ό Βασιλεύς και ή Κυβέρνησις, όσον και εγώ, είμεθα πλήρως κατατοπισμένοι εκ τών επανειλημμένων αναφορών σας επί της μαχητικής αξίας τών δυνάμεων σας. Ένδιαφερόμεθα διά τήν τύχην του στρατού, αλλ ενδιαρόμεθα επίσης και κυρίως διά τήν τιμήν τής “Ελλάδος και τούτο ζητώ να τό κατανοήσσι πάντες και νά συμβάλωσι πάντες μέχρι του ανωτάτου ορίου των δυνάμεων των.

Τους λόγους, διά τους οποίους δέν είναι δυνατή ή κατάπαισις τών εχθροπραξιών, σας ανέπτυξα επανειλημμένως από τηλεφώνου, παρατηρώ όμως άτι εν τούτοις επανέρχεσθε και πάλιν επί του ανωτέρου ζητήματος.

Συνεπώς, είναι επιτακτική ανάγκη όπως αντί πάσης θυσίας και διά παντός μέσου διατηρηθή ή πειθαρχία και ή συνοχή του στρατεύματος.

Εξουσιοδοτώ ύμας όπως διά τήν έπιτυχίαν του ανωτέρω, λάβετε όλα τά μέτρα, έστω και άν είναι σκληρότατα, κατά των διοικήσεων τών μη αναλαμβανομένων τήν σοβαρότητα τής ανάγκης τής μη διασπάσεως της συνοχής του στρατεύματος και γενικώς μη ευρισκομένων εις τό ύψος τής αποστολής, ήν καθώρισεν αυταίς ή Πατρις.

Μή διστάσετε νά κατέλθητε τήν κλίμακα τής Ιεραρχίας μέχρι και του κατωτάτου βαθμού.

Πέπεισμοι ότι θά φανήτε άξιοι τής υψηλής αποστολής σας, ότι θά άντιμετωπίσητε τήν μεγάλην και κρσίσιμον ταύτην εθνικήν στιγμήν μέ τό άμείλικτον σθένος πού επιβάλλουν αι περιστάσεις και ότι δέν θά επιτρέψητε νά καταρρακωθούν αι ένδοξοι και ηρωικαί σελίδες πού έγγραψαν μέχρι σήμερα άντι τόσου αίματος και τόσων θυσιών, τά ελληνικά στρατεύματα.

Αθήναι, 20 Απριλίου 1941.

Ο Αρχιστράτηγος

Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

Αντιστράτηγος.

Την ίδια ημέρα της Κυριακής του Πάσχα της 20 Απριλίου 1941, ρίχνει και το δικό του βάρος προς το Τμήμα Στρατιάς Ηπείρου (Τ.Σ.Η.) ο Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως Υποναύαρχος Α. Σακελλαρίου Β.Ν., με το ακόλουθο έγγραφο προς τον Διοικητή Τ.Σ.Η. Αντιστράτηγο Ι. Πίτσικα, προκειμένου να συνεχιστεί η απελπισμένη πλέον άμυνα:

Προς τον Διοικητήν του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου.

1. Αντιλαμβανόμεθα πλήρως τήν κατάστασιν από τής πλευράς τήν οποίαν μας εκθέτετε. Πλην, δέον νά γνωρίζετε ότι άμεσος συνθηκολόγησι θά συνεπήγητο πλήρη έξουδετέρωσιν των διά μέχρι τούδε ημετέρων θυσιών κτηθέντων δικαιωμάτων κατά τήν στιγμήν τής ασφαλούς τελικής συμμαχικής νίκης. Ανάγκη πάσα συνεπώς, όπως συνεχίσωμεν εισέτι τόν αγώνα, έστω αμυντικόν, έστω υποχωρητικόν, πλην σταματώντες τήν διαρροήν και τήν διάλυσιν. Τούτο δύναται νά επιτευχθή διά μιας υπέρτατης προσπάθειας, διά μιας συντόνου επεμβάσεως των ευψύχων στοιχείων, συνδυαζόμενης μέ λίψιν σκληρών μέτρων κυρώσεων.
2. Ή άμεσος συνθηκολόγησι παρουσιάζω τά εξής τρωτά:
 - α) Η τύχη του στρατού δεν είναι καλύτερα, παρά εάν ηττηθώμεν τελικώς
 - β) Ο εχθρός δεν θά είναι επεικέστερος ημίν διά τούτο.
 - γ) Θά κατηγορηθώμεν ότι εγκατελείψαμεν τους συμμάχους μας, πριν ή, διά μιας υπέρτατης προσπάθειας, δώσωμιν εις αυτούς τον καιρόν νά ρυθμίσουν ή και νά βελτιώσουν, ως ελπίζουν, τήν κατάστασιν των.
3. “Η αντίστασις μέχρις εσχάτων παρουσιάζει τά εξής πλεονεκτήματα:
 - α) Την διατήρησιν τής γενικής εκτιμήσεως και της πεποιθήσεως ότι ή μικρά Ελλάδα έπραξε μέχρις εσχάτων ότι ήτο δυνατόν.
 - β) Διδομεν κάποιον καιρόν εις τους συμμάχους μας νά ρυθμίσουν τήν κατάστασιν των. Τούτο μή ύποληφθη ότι θά γίνη αποκλειστικώς και μόνον προς χάριν των, άλλα κυριώτατα προς τό ίδιον ημών συμφέρον.
 - γ) Κατά τον τελικόν διακανονισμόν, αι θυσίαι μας θά αμειφθούν διά μια πλήρους αποκαταστάσεως των εθνικών μας δικαίων και ή ιδική μας γενεά θά έχη τήν τιμήν άτι διά της Θυσίας της έθεμελίωσε την εις τό μέλλον ευτυχίαν του Έθνους.

Αναλογισθήτε πάντα ταύτα, τήν Ιστορική ευθύνην ταύτης της στιγμής,, και με συναίσθησιν οτι επιβάλλονται ηρωικά αποφάσεις, πράξατε άκομη περισσότερον και από τό καθήκον σας. Δέν είναι ατίμως και αυτή ή αιχμαλωσία μετά τήν εξάντλησιν και τής ύστατης άνθρωπίνης ή και υπερανθρώπου προσπάθειας. Έγω εγκαταλείψις των συμμάχων μας θά έσβυεν ο,τι κεφάλαιον διά τήν Πατρίδα συνεσώρευσε μέχρι τούδε το αίμα των ηρωικών μας νεκρών.

Αθήναι, 20 Απριλίου 1941
“Εντολή” τής Α.Μ. τού Βασιλέως.
Ο Αντιπρόεδρος τής Κυβερνήσεως
Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ευρισκόμενος κάτω από τις αφόρητες πιέσεις του καταρρέοντος Μετώπου και τίς συνεχείς εντολές της Πολιτειακής, Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας για συνέχιση του χαμένου αγώνα, ο Διοικητής Τ.Σ.Δ.Μ. και Τ.Σ.Η. Αντιστράτηγος Ι. Πιτσικας υπερκεράστηκε από τον επόμενο σε αρχαιότητα υπ’ αυτόν Αντιστράτηγο Γ. Τσολάκογλου, ο οποίος με τη σύμφωνη γνώμη των Σωματάρχων και του Μητροπολίτη Ιωαννίνων, υπέγραψε την Κυριακή του Πάσχα 20 Απριλίου 1941 το ακόλουθο τιμητικό για την Ελληνική πλευρά Πρωτόκολλο Συνθηκολογήσεως με τους Γερμανούς, το οποίο δυστυχώς, υπό την πίεση του Μουσολίνι προς τον Χίτλερ, προκειμένου να εμφανισθεί και η Ιταλία ως νικήτρια, μεταβλήθηκε προς το χειρότερο στις 21 και 23 Απριλίου 1941:

Οι υπογεγραμμένοι στρατηγοί του ανορείου γερμανικού στρατού και τού ανδρείου ελληνικού τοιούτου Νήτριχ και Τσολάκογλου, αντιπροσωπεύοντες τάς Στρατιάς, συνελθόντες εις Βοτονάσι σήμεραν 20ήν Απριλίου 1941 και ώραν 18ην συνωμολόγησαν τά κάτωθι:

1. Παύουν αί έχθροπραξία μεταξύ Έλλάδος και Γερμανίας τήν 18ην ώραν της σήμεραν και μχι όλέ/ας ώρας παύουν αί έχθροπραξία μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας μεριμνη τον Γερμανού αρχιστράτηγου.
2. Επιτρέπεται η διελευσις γερμανικού ελληνικών νόμων στρατού από της εως της άνριον Δευτέρας συνεχισθη 21ης Απριλιου ίνα παρεμβληθη μεταξύ ιταλικών και ελληνικών στρατευμάτων και ίνα διενκολυνθώσι τά κάτωθι συμφωνηθέντα,

- α) Τά ελληνικά στρατεύματα υποχρεούνται ν' άποσυρθώσι μέχρι τών παλαιών έλληνο - αλβανικών συνόρων εις χρονιχόν διάστημα 10 ημερών.
- β) Αι Στρατιάι Ηπειρου και Μακεδονίας θ' άποστρατευθώσι, τών ανδρών παράδιδαν-των τον όπλισμόν των εις άποθήχας όρισθησομένης παρά τής Στρατιάς και είτα θά μεταβώσιν εις τάς εστίας των.
- γ) Οι αξιωματικοι θα φέρωσιν την εξάρτυσιν και τον οπλισμόν των τιμητικώς μη θεωρούμενοι ως αιχμάλωτοι. Τά τού στρατού θα ρυθμιστούν και οι αξιωματικοί θα διοικώνται βάσει των
- δ) ο εφοδιασμός γενικώς του στρατού θα μεριμνη αυτού.

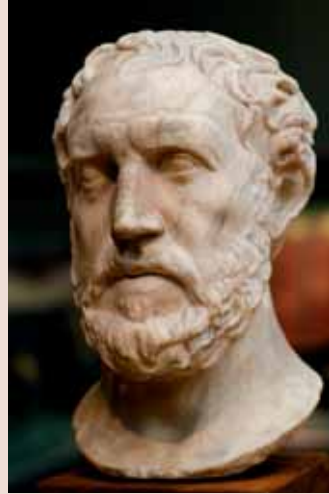
Υπογραφαι
Διοικητής Τεθωρακισμένης Μεραρχίας
ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ
«Αδόλφος Χίλτερ»
ΝΗΤΡΙΧ

Τελικά, σε αναγνώριση τού ηρωισμού των Ελλήνων μαχητών, με διαταγή του Χίτλερ δεν κρατήθηκαν από τους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές Έλληνες αιχμάλωτοι, οι δε Έλληνες Αξιωματικοί επετράπη να διατηρήσουν τα ξίφη και τις εξαρτήσεις τους, κάτι που δεν έγινε για τους μαχητές άλλων χωρών τής Ευρώπης, οι οποίες είχαν ήδη καταληφθεί από τον Άξονα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποναύαρχος ε.α. Σωτήριος Χαράλαμπος Γεωργιάδης ΠΝ ε.α. γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1932. Εισήχθη στη ΣΝΔ ως Μηχανικός το 1950. Επελέγη το 1955 και μετεκπαιδεύτηκε ως Ναυπηγός στο Royal Naval College Greenwich της Αγγλίας μέχρι το 1959. Επελέγη το 1964 για 6μηνη ενημέρωση στις ΗΠΑ επί τεχνικών θεμάτων όλων των Επιστασιών Γενικής επισκευής Υ/Β Αμερικανικού τύπου, όμοιου προς τα Υ/Β ΠΟΣΕΙΔΩΝ και ΑΜΦΙΤΡΙΤΗ. Υπηρέτησε από το 1967 στο ΓΕΝ ως Τμηματάρχης ναυτικών κατασκευών και πήρε μέρος στην κατάρτιση της πρώτης από τον Β΄ ΠΠ συμβάσεως κατασκευής στο εξωτερικό πολεμικών πλοίων του ΠΝ, ήτοι 4 Τ/Κ Κ/Β τύπου Combattante II και ακολούθως της παραγγελίας και μετέπειτα Εποπτείας κατά την πρώτη διετία της ναυπηγήσεως των 4 πρώτων Υ/Β της επιτυχώς σειράς 209, με την οποία εφοδιάστηκε αρχικά το ΠΝ και μετέπει-

τα περισσότερα από 20 ξένα Ναυτικά. Διετέλεσε στο ΝΚ 1971-1973 Τμηματάρχης Σχεδιάσεως και Προγραμματισμού. Υπηρέτησε στη Διεύθυνση Εξοπλισμών ΓΕΝ (ΔΕ/ΓΕΝ) 1974-1978 ως υπεύθυνος Πλοίων Επιφανείας και στο διάστημα αυτό διεκπεραίωσε επιτυχώς σε επίπεδο ΔΕ/ΓΕΝ τον πρώτο στην Ελλάδα εκτεταμένο εκσυγχρονισμό γνωστό ως «ΗΕΝΔΕΡ», των κυρίων οπλικών συστημάτων 4 Αμερικανικής κατασκευής Α/Τ τύπου FRAM. Διετέλεσε Διοικητής Κ/Ε «ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ» 1979-1980 και Τεχνικός Διευθυντής ΝΚ το 1981. Το 1982-1983 υπηρέτησε ως Διευθυντής Εξοπλισμών ΓΕΝ, υπεύθυνος για την αποπεράτωση και παραλαβή των 2 πρώτων Ολλανδικής κατασκευής Φ/Γ ΕΛΛΗ και ΛΗΜΝΟΣ. Το 1984-1985 διετέλεσε Γενικός Επιθεωρητής Ναυτικού. Είναι Μέλος της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας.

**Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ
ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ
ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ
ΣΚΕΨΗΣ**

Δοκίμιο

Υποπλοίαρχος (Μ) Ι. Τσιπλακίδης Π Ν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιστορία λέει ότι κάποτε ένας σοφιστής, που γύριζε στην Ελλάδα για να δείξει τη δεξιότητά του, έφτασε και στη Σπάρτη. Λογαριάζοντας ότι θα άρεσε στους Σπαρτιάτες ν' ακουστούν ωραία λόγια για τον κατεξοχήν Δωρικό ήρωα άρχισε να απαγγέλλει έναν έπαινο στον Ηρακλή. Μα στις πρώτες λέξεις του κιάλας τον έκοψε ένας Σπαρτιάτης από κάτω με την ερώτηση: «και ποιος κατηγορεί τον Ηρακλή;» Δε θα είναι πολύ ευκολότερη η θέση εκείνου που θα θελήσει σήμερα να μιλήσει επαινετικά για την αξία και το έργο του Θουκυδίδη.

Αδιαμφισβήτητα η διαχρονικότητα και αξία του συγγραφέα και του έργου του έχει τονιστεί επανειλημμένα στην εποχή μας. Όμως οι περισσότεροι μελετητές προσδίδουν στο συγγραφέα την ιδιότητα ενός έξοχου ιστορικού και βέβαια, αυτή του πατέρα του πολιτικού ρεαλισμού στη διεθνή σκηνή. Αυτή η κρίση παρότι προσφέρει αρκετή φήμη στο Θουκυδίδη, τον αδικεί καθώς παραλείπεται μια σπουδαία ιδιότητα που κατείχε ο συγγραφέας, όπως διαφαίνεται από το έργο του, αυτή του αναλυτή της υψηλής στρατηγικής.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του δοκιμίου είναι να καταγραφεί η αξία του Θουκυδίδη ως αναλυτή υψηλής στρατηγικής, δείχνοντας ότι στο έργο του καταγράφεται συνολικά η θεωρία μιας υψηλής στρατηγικής και πως τα κράτη την εφαρμόζουν για να παρέχουν ασφάλεια στον εαυτό τους. Τέλος μέσα από παραδείγματα θα γίνει μια προσπάθεια να δείχθει η επίδραση του ιστορικού στη σύγχρονη στρατιωτική σκέψη, αναδεικνύοντας ότι οι υψηλές στρατηγικές που υιοθετήθηκαν σε κάθε περίπτωση, ήταν αυτές που κατέγραψε στο έργο του ο Θουκυδίδης.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

Η Καταγωγή του Θουκυδίδη

Κρίνεται σκόπιμο να αποδοθούν κάποιες πληροφορίες για την καταγωγή και τη ζωή του ιστορικού καθώς συγκεκριμένα γεγονότα στη ζωή του έπαιξαν καθοριστικό ρολό για την καταγραφή του πελοποννησιακού πολέμου. Η οικογενειακή κατάσταση και η κοινωνική θέση του ιστορικού αποτέλεσαν αντικείμενο διαφωνίας καθώς τα ιστορικά στοιχεία που διαθέτουμε για τον μεγαλύτερο ιστορικό της αρχαιότητας είναι εξαιρετικά περιορισμένα. Έχουν σωθεί δύο βιογραφίες του, με εκτενέστερη αυτή του Μαρκελλίνου, γραμμένη τον 5ο αιώνα μ.Χ., ενώ διάσπαρτες πληροφορίες απαντούν σε έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Την πιο αξιόπιστη πηγή για τη ζωή του Θουκυδίδη συνιστούν οι λίγες πληροφορίες που αποκαλύπτει ο ίδιος για τον εαυτό του, άμεσα ή έμμεσα. Στην αρχή του έργου του (Α' 1) παραδίδει το όνομα και την πόλη του: «Θουκυδίδης Αθηναίος». Υπόθεση που ενισχύεται από το γεγονός ότι με βάση νόμο που ίσχυε στην Αθήνα από το 451 π.Χ., δεν θα μπορούσε να αναλάβει το αξίωμα του στρατηγού, αν και οι δύο γονείς του δεν ήταν Αθηναίοι.

Για να έχει εκλεγεί το 424 π.Χ. στρατηγός ο Θουκυδίδης, θα πρέπει να ήταν τουλάχιστον τριάντα ετών. Εάν συνδυαστεί αυτό το στοιχείο με πληροφορία του Μαρκελλίνου ότι ο ιστορικός δεν βρισκόταν σε προχωρημένη ηλικία όταν τελείωσε ο πόλεμος, εξάγεται το συμπέρασμα ότι γεννήθηκε μεταξύ του 460 και του 454 π.Χ. και ότι ανήκει στον αθηναϊκό δήμο του Αλιμούντα, τον σημερινό Άλιμο. Εξάλλου εκείνη την εποχή οι Αθηναίοι ήταν καταναμημένοι σε δήμους με κριτήριο την καταγωγή και τον τόπο κατοικίας των προγόνων τους κατά την περίοδο εισαγωγής των μεταρρυθμίσεων του Κλεισθένη και όχι με βάση τον πραγματικό τόπο κατοικίας τους.

ΧΑΡΤΗΣ 1: Η Διαίρεση της Ελλάδος πριν τον Πελοποννησιακό πόλεμο (πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, 1972)

Σύμφωνα με μαρτυρία του Θουκυδίδη (Δ' 104), το όνομα του πατέρα του ήταν Όλορος, ενώ υπάρχει πληροφορία ότι η μητέρα του ονομαζόταν Ηγησίπυλη. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο Αθηναίος στρατηγός και νικητής του Μαραθώνα, Μιλτιάδης, είχε νυμφευθεί την Ηγησίπυλη (κόρη του θράκα ηγεμόνα Ολόρου) και με την πληροφορία ότι ο Θουκυδίδης είχε στην κατοχή του μεταλλεία στη Θράκη, όπως παραδίδει ο ίδιος (Δ' 105), κατείχε μεταλλεία χρυσού στις ακτές ανάμεσα στη Θάσο και την Αμφίπολη, στις όχθες του Στρυμόνα, περιοχή η οποία κατά την αρχαιότητα θεωρείτο τμήμα της Θράκης. Η θέση των μεταλλείων του ταυτίζεται σήμερα με την τοποθεσία Σκαπτή Ύλη, αλλά και με την αναφορά του Μαρκελλίνου

ότι ο τάφος του ιστορικού στην Αθήνα βρισκόταν στα «κιμώνεια» μνήματα (δηλαδή στους τάφους του γένους του Μιλτιάδη), οδήγησαν στην υπόθεση ότι υπήρχε κάποια συγγένεια μεταξύ του μεγάλου ιστορικού και του γένους των Φιλαιδών, στο οποίο ανήκαν ο Μιλτιάδης, ο γιος του Κίμων και ο τύραννος Πεισίστρατος.

Υποστηρίχθηκε όμως και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή ο Θουκυδίδης ανήκει στη νέα ανερχόμενη τάξη, η οποία αναδείχθηκε από την κυριαρχία των δημοκρατικών ιδεών και την πολιτική του Περικλή. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, ο ιστορικός συγκαταλεγόταν στους δυναμικούς επιχειρηματίες, που ευνόησαν την οικονομική άνθηση της Αθήνας κατά τον 5ο αιώνα π.Χ., και τα μεταλλεία στη Θράκη αποκτήθηκαν

με παραχώρηση του δήμου των Αθηναίων μετά την αφαίρεση της εκμετάλλευσης των μεταλλευμάτων του Παγγαίου από τους Θασίους το 463 π.Χ. ως τιμωρία για την αποστασία τους από την Αθηναϊκή συμμαχία. Στην άποψη ότι ο Θουκυδίδης ανήκει στην ομάδα των νέων και αυτοδημιούργητων Αθηναίων συντείνει αφενός η έμφαση που δίνει στην οικονομική διάσταση της ιστορίας και την ανάγκη εξασφάλισης της οικονομικής ισχύος και αφετέρου ο έπαινος που περιλαμβάνει στον επιτάφιο του Περικλή για όσους προσπαθούν να απαλλαγούν από τη φτώχεια (Β' 40). Τα στοιχεία αυτά όμως δεν αποτελούν απόλυτη απόδειξη της μη αριστοκρατικής καταγωγής του Θουκυδίδα, ο οποίος σε άλλα σημεία φαίνεται να είναι επηρεασμένος από τις αριστοκρατικές αντιλήψεις.

Η Πολιτική Δράση και Εξορία του Θουκυδίδα

Μόλις έφθασε στη νόμιμη ηλικία, ο Θουκυδίδης ανέλαβε τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων στη Θράκη (424 π.Χ.), καθώς οι προσωπικές σχέσεις του με την περιοχή τον καθιστούσαν τον πλέον κατάλληλο Αθηναίο γι' αυτή την αποστολή. Είναι πολύ πιθανό ότι, προτού του ανατεθεί μια τόσο σημαντική ευθύνη, να είχε ήδη λάβει μέρος σε άλλες εκστρατείες.

Ο Θουκυδίδης ανέλαβε στρατιωτική διοίκηση σε ένα κρίσιμο σημείο του πολέμου. Μετά από αλληπάλληλες επιτυχίες η Αθήνα είχε οδηγήσει τη Σπάρτη σε ένα δύσκολο σημείο καθώς οι επιχειρήσεις στην Πύλο και στα Κύθηρα είχαν εξασφαλίσει στους Αθηναίους πολύτιμες βάσεις στα όρια του λακωνικού κράτους το οποίο απειλείτο με εξέγερση των ειλώντων. Οι Σπαρτιάτες κατόρθωσαν να ανατρέψουν την κατάσταση χάρις τον Βρασίδα, ο οποίος μετέφερε τον πόλεμο στο βόρειο Αιγαίο, στην περιοχή της Αμφίπολης, πολύ κοντά στα πολύτιμα μεταλλεία χρυσού του Παγγαίου. Η αποστολή του Θουκυδίδα προέβλεπε την ανά-

σχεση του Βρασίδα και την προστασία των Αθηναϊκών συμφερόντων και μεταλλείων στην περιοχή. Τα γεγονότα που ακολούθησαν τα περιγράφει ο ίδιος με αρκετά συνοπτικό τρόπο στο Δ' βιβλίο (102-107).

Ο Βρασίδας εμφανίστηκε στην Αμφίπολη ενώ ο Θουκυδίδης βρισκόταν στη Θάσο με επτά αθηναϊκά πλοία, υπό τον στρατηγό Ευκλή. Έσπευσε σε βοήθεια της μικρής αθηναϊκής φρουράς, η οποία προστάτευε την πόλη, αλλά έφθασε αργά λόγω της κακοκαιρίας, αλλά και της αργοπορίας της φρουράς της Αμφίπολης να ειδοποιήσει τον Θουκυδίδα, ο οποίος με κατώτερες δυνάμεις κατόρθωσε να απωθήσει δύο επιθέσεις του Βρασίδα. Παρά τις προσπάθειές του ο Θουκυδίδης θεωρήθηκε υπεύθυνος για την απώλεια της Αμφίπολης και μάλιστα λόγω συνεννόησης με τον εχθρό. Κλήθηκε στην Αθήνα για να αντιμετωπίσει τις κατηγορίες, αλλά θεώρησε καλύτερο να μη διακινδυνεύσει, και εξορίστηκε.

Η εξορία του ιστορικού διήρκεσε είκοσι έτη, διάστημα κατά το οποίο εγκαταστάθηκε στη Θράκη και αφοσιώθηκε στη συγγραφή του έργου του. Όπως αναφέρει ο ίδιος, η συλλογή πληροφοριών έγινε με προσωπική επιτόπια έρευνα, γι αυτό ταξίδεψε με σκοπό να επισκεφθεί περιοχές που αποτέλεσαν θέατρα του πολέμου ή για να συναντήσει τους πρωταγωνιστές του. Η απομάκρυνσή του από την Αθήνα έδωσε στο Θουκυδίδα τη δυνατότητα να επισκεφθεί και αντίπαλες πόλεις και να συνομιλήσει με άτομα από το στρατόπεδο των Πελοποννησίων. Εξάλλου ο λεπτομερειακός τρόπος, με τον οποίο παραθέτει όσα ανέφεραν διάφοροι αντίπαλοι των Αθηναίων στις δημηγορίες τους, ίσως εξηγείται από τις επαφές που διατηρούσε με το αντίπαλο στρατόπεδο. Είναι πιθανό ότι επισκέφθηκε την Πελοπόννησο, ενώ η διεξοδική περιγραφή της τοπογραφίας των Συρακουσών έδωσε αφορμή να υποτεθεί ότι έφθασε μέχρι τη Σικελία, προκειμένου να επισκεφθεί το δραματικότερο σημείο του πολέμου.

Η εξορία του ιστορικού τελείωσε όταν, μετά το τέλος του πολέμου (404 π.Χ.) εκδόθηκε ψήφισμα, το οποίο επέτρεπε την επιστροφή όλων των εξόριστων. Είναι βέβαιο ότι ο ιστορικός επανήλθε στην πόλη του, καθώς ο ίδιος αναφέρει ότι αντίκρισε καταδαφισμένα τα τείχη του Πειραιά (Α' 93), μετά όμως από σύντομη παραμονή πιθανώς επέστρεψε στη Θράκη, όπου ζούσε ήδη επί δύο δεκαετίες. Ο ακριβής χρόνος και ο τόπος του θανάτου του παραμένουν άγνωστοι. Από μια αναφορά που κάνει στον βασιλιά της Μακεδονίας Αρχέλαο, του οποίου τη βασιλεία αντιμετωπίζει ως τελειωμένη, προκύπτει ότι ζούσε το 399 π.Χ., έτος θανάτου του Αρχέλαου.

Πεθαίνοντας, άφησε το έργο του ημιτελές. Η διήγηση σταματά απότομα στο 411 π.Χ., ενώ το Η' βιβλίο δεν περιλαμβάνει δημηγορίες, οι οποίες αποτελούν το κυριότερο γνώρισμα του τρόπου γραφής του Θουκυδίδη και βρίσκονται κατανεμημένες όλο το υπόλοιπο έργο του. Η παράδοση αναφέρει την ύπαρξη μιας κόρης του μεγάλου ιστορικού, η οποία συντήρησε και διαφύλαξε τα γραπτά του, ενώ υποστηρίχθηκε ότι προέβη ακόμα και σε παρεμβάσεις και προσθήκες στο κείμενο.

ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

Γενικά Χαρακτηριστικά

Το έργο του Θουκυδίδη συγκεντρώνει όλα τα στοιχεία που δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του ως κλασικού. Ο λιτός και περιεκτικός τρόπος παρουσίασης του Πελοποννησιακού πολέμου και η ανάδειξη των επιμέρους γεγονότων σε αιώνια παραδείγματα της ανθρώπινης συμπεριφοράς καθιστούν τη συγγραφή του «αιώνιο κήμα», όπως επιθυμούσε ο ίδιος. Ο Θουκυδίδης υπήρξε γνήσιο τέκνο της εποχής του και επηρεάστηκε από το πνεύμα της λογι-

ΧΑΡΤΗΣ 2: Η μάχη της Αμφιπόλεως 422πχ (πηγή: <http://www.wikipedia.org>)

κής και της αμφισβήτησης που πρόβαλλαν οι σοφιστές.

Το Συνολικό Έργο του Συγγραφέα

Η ιστορία του Θουκυδίδη φτάνει μέχρι το 411 π. Χ. και οι Αλεξανδρινοί την έχουν χωρίσει σε 8 βιβλία. Στο πρώτο βιβλίο περιλαμβάνονται, στα πλαίσια του έτους 433, ο λόγος των Κερκυραίων ενώπιον της Εκκλησίας του Δήμου της Αθήνας (32-36) και η απάντηση των Κορινθίων (37-43). Το 432, στην Απέλλα της Σπάρτης παραβρέθηκαν οι αντιπροσωπίες των συμμάχων της. Σ' αυτά τα πλαίσια παρατίθεται η δημηγορία των Κορινθίων (68-71), η απάντηση των Αθηναίων (73-79), ο λόγος του Αρχίδαμου προς τους Σπαρτιάτες υπέρ της ειρήνης (80-85) και του εφόρου Σθeneλαΐδα υπέρ του πολέμου (86). Κατά τη Σύνοδο των συμμάχων στη Σπάρτη παρατίθεται ο λόγος των Κορινθίων υπέρ του πολέμου (120-124), όπως και ένας λόγος του Περικλή στην Εκκλησία του Δήμου (140-144).

Στο δεύτερο βιβλίο (έτος 431) περιέχεται η ομιλία του Βασιλιά Αρχίδαμου στους στρατηγούς των συμμάχων στην Κόρινθο (11). Ακολουθεί ο επιτάφιος του Περικλή για τους νεκρούς του πρώτου έτους του πολέ-

μου (35-46). Το έτος 430 (δεύτερο έτος του πολέμου), ο Περικλής ενθαρρύνει τους Αθηναίους (60-64). Οι Λακεδαιμόνιοι πολιορκούν την Πλάταια (παράθεση σύντομων λόγων των Πλαταιέων (71), του Αρχίδαμου (72), των Πλαταιέων (73), επίκληση του Αρχίδαμου προς τους θεούς (74)). Το έτος 429 αναφέρεται ο παραινετικός λόγος των αρχηγών των Πελοποννησίων στο Ρίο προς τους στρατιώτες τους (87) και του Φορμίωνα προς τους Αθηναίους στρατιώτες (89).

Στο τρίτο βιβλίο (έτος 428), κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων στην Ολυμπία, καταγράφεται ο λόγος των πρέσβων της Μυτιλήνης στη συνέλευση των Πελοποννησίων (9-14), το έτος 427 στο Εμβατο της Ερυθραίας (Μ. Ασία) ο λόγος του Ηλείου Τευτίαπλου (30) και στην Εκκλησία του Δήμου των Αθηνών η συζήτηση για την τύχη των Μυτιληναίων αιχμαλώτων (λόγοι του Κλέωνα (37-40) και του Διοδότου (42-48)). Κατά την παράδοση της Πλάταιας παρατίθεται ο λόγος των Πλαταιέων (53-59) και η απάντηση των Θηβαίων (61-67).

Στο τέταρτο βιβλίο (έτος 425), ο Αθηναίος στρατηγός Δημοσθένης παροτρύνει στη Σφακτηρία τους στρατιώτες του (10), ενώ στην Αθήνα οι Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις προσφέρουν προτάσεις ειρήνης (17-20). Το έτος 424, στο συνέδριο των Σικελών στη Γέλα, ο Συρακούσιος Ερμοκράτης εκφωνεί ενωτικό λόγο (59-64), ενώ στη Χαλκιδική ο Σπαρτιάτης Βρασίδης παρακινεί τους Ακανθίους να αποστατήσουν από τους Αθηναίους (85-87). Στη μάχη του Δηλίου, ο Θηβαίος Παγώνδας ενθαρρύνει τους Βοιωτούς στρατιώτες (92) και ο Αθηναίος στρατηγός Ιπποκράτης τους δικούς του (95). Για το έτος 423 αναφέρεται ο παραινετικός λόγος του Βρασίδα στους στρατιώτες του κατά των Ιλλυριών (126).

Στο πέμπτο βιβλίο (έτος 422), ο Βρασίδης εκφωνεί έναν ακόμη λόγο στους στρατιώτες του κατά τη μάχη της Αμφίπολης (9), ενώ το

έτος 416 καταγράφεται λεπτομερώς ο διάλογος Αθηναίων και Μηλιών (85-113).

Στο έκτο βιβλίο (έτος 415), πριν από την αναχώρηση για τη Σικελία, ο Νικίας εκφράζει τους προβληματισμούς του ενώπιον της Εκκλησίας του Δήμου των Αθηναίων (9-14), ο Αλκιβιάδης απαντά (16-18) και ακολουθεί η δευτερολογία του Νικία (20-23). Στην Εκκλησία του Δήμου των Συρακουσίων ομιλεί ο Ερμοκράτης (33-34), αντιλέγει ο Αθηναγόρας (36-40) και καταλήγει ένας Συρακούσιος στρατηγός (41). Παράλληλα στη Σικελία ο Νικίας εμπυχώνει τους στρατιώτες του (68). Στη συνέλευση των Καμαριναίων εκφωνεί λόγο ο Ερμοκράτης (76-81) και απαντά ο Αθηναίος πρέσβης Εύφημος (82-87). Τέλος, στη συνέλευση (Απέλλα) στη Σπάρτη ο Αλκιβιάδης συμβουλεύει τους Σπαρτιάτες (89-92). Στο έβδομο και τελευταίο βιβλίο (έτος 414), ο Νικίας εκθέτει σε μορφή επιστολής προς τους Αθηναίους από τη Σικελία πώς έχουν τα πράγματα (11-15). Εκείνος λίγο πριν από την τελική αναμέτρηση προτρέπει τους στρατιώτες του (61-64), ενώ ο Σπαρτιάτης Γύλιππος και οι Συρακούσιοι τους δικούς τους (66-68). Τις δημηγορίες ολοκληρώνει ένας τελευταίος λόγος του Νικία (77).

Καταμερισμός, Ύψος και Περιεχόμενο των Δημηγοριών

Οι δημηγορίες του καλύπτουν συγκριτικά ένα μεγάλο μέρος του αζεπέραστου έργου του. Καταλαμβάνουν περίπου το 1/5 του συνολικού όγκου του έργου του. Κάθε βιβλίο περιέχει έναν μικρό ή μεγάλο αριθμό δημηγοριών, ανάλογα με τη σημασία των γεγονότων που περιγράφονται. Στο πρώτο βιβλίο υπάρχουν οκτώ δημηγορίες, στο δεύτερο εννέα, στο τρίτο έξι, στο τέταρτο επτά, στο πέμπτο δύο, στο έκτο δέκα, στο έβδομο τέσσερις, στο όγδοο καμία, γεγονός που συνιστά μία ακόμη ένδειξη για το ότι δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει την επεξεργασία του έργου. Συνολικά οι δημηγορίες

ΧΑΡΤΗΣ 3: Η πρώτη γερμανική αυτοκρατορία 1871 (πηγή: <http://www.wikipedia.org>)

καταλαμβάνουν 194 παραγράφους από το σύνολο των 917 του έργου.

Είναι εύλογο να αναρωτηθεί κανείς για ποιο λόγο ο Θουκυδίδης συνέθεσε τις δημηγορίες. Επιτυγχάνει να παρουσιάσει σε πρώτο πρόσωπο την ανάλυση της αιτιολογίας των πράξεων δεδομένων ιστορικών στιγμών. Κατ' αρχάς προσφέρει μια αμεσότητα στο λόγο, θέτοντας στα χείλη των πρωταγωνιστών τα κίνητρα που τους καθοδηγούν στις πράξεις τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τους καθιστά υπεύθυνους και δικαιολογεί την κριτική, την οποία ασκεί απέναντί τους. Δεύτερον χρωματίζει με έναν διαφορετικό ρυθμό το έργο του, καθιστώντας το περισσότερο ενδιαφέρον, πιο παραστατικό, εξασφαλίζοντάς του ποικιλία. Η χρήση των δημηγοριών και η εκφορά τους σε πρώτο πρόσωπο προσδίδει χάρη στην παρουσίαση των ιστορικών γεγονότων και ξεκουράζει τον αναγνώστη από τη συνεχή αφήγησή τους.

Οι δημηγορίες άλλοτε είναι αυτοτελείς, ενώ άλλοτε λειτουργούν αντιθετικά, προκειμένου να ακουστούν δύο αντίθετες γνώμες, δύο αντίπαλοι με τα επιχειρήματά τους: πρέσβεις μιας πόλης, οι οποίοι αγοράζουν σε μία άλλη, αρχηγοί παρατάξεων που παρουσιάζονται ενώπιον της Εκκλησίας του Δήμου κάθε φορά που καλείται ο δήμος να λάβει απόφαση περί του πρακτέου, ή οι πολέμαρχοι, που επιδιώκουν να παροτρύνουν τους στρατιώτες τους. Ιδιαίτερη θέση κατέχουν οι λόγοι του Περικλή καθώς και η συνομιλία Αθηναίων - Μηλιών, η οποία παρατίθεται υπό μορφή διαλόγου. Ο Θουκυδίδης υιοθετεί την τεχνική του διαλόγου όταν αντιπαραθέτει τους Μηλίους και τους Αθηναίους, οπότε κάθε επιχειρήμα εξετάζεται διαδοχικά από τους δύο συνομιλητές, προκειμένου να καταλήξουν σε ένα αποτέλεσμα. Οι μεμονωμένες δημηγορίες προβάλλουν ιδέες. Οι αντιθετικές δημηγορίες αντιπαραθέτουν ιδέες, τις προσεγγί-

ζουν εκ του σύνεγγυς, διερευνώντας έτσι εξαντλητικά όλες τις απόψεις που παρουσιάζονται σε μια κρίσιμη κατάσταση.

Οι δημηγορίες του Θουκυδίδη απευθύνονται εξ ορισμού σε αυτόν τον «τρίτο», στον διαιτητή, η παρουσία του οποίου είναι απαραίτητη για την αντιλογία. Αυτός ο τρόπος έκφρασης του έδινε τη δυνατότητα να ανταποκριθεί ταυτόχρονα και στις δύο προϋποθέσεις του έργου του: την αντικειμενικότητα και τον ορθολογισμό. Μη παρεμβαίνοντας ο ίδιος στα λεγόμενα των ομιλητών, σέβεται τον νόμο της ακρίβειας και της αμεροληψίας που οφείλει να τηρεί ένας ιστορικός, ενώ αντιπαραθέτοντας όλα τα επιχειρήματα διευκολύνει το έργο του διαιτητή.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΗΣ. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΑΝ ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ

Γενικά Στοιχεία για τον Πόλεμο

Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος κράτησε είκοσι επτά ολόκληρα χρόνια (431-404 π.χ.). Είναι αδιαμφισβήτητο ότι ξεπέρασε σε έκταση και ένταση κάθε προηγούμενο πόλεμο στην μέχρι τότε ιστορία των Ελλήνων, όπως αναφέρει και ο Θουκυδίδης στην εισαγωγή των Ιστορικών του, για τον λόγο αυτό θεώρησε σημαντική την καταγραφή του. Ήταν μάλιστα ο πιο καταστροφικός πόλεμος της Κλασικής Περιόδου του Ελληνισμού, αφού με το τέλος του έχουμε και την παρακμή ουσιαστικά του μεγαλείου και της ισχύος της Χρυσής Εποχής.

Η Σπάρτη ήταν μια ολιγαρχία γαιοκτημόνων, ενώ η Αθήνα μετά τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις του 5ου αι. είχε εξελιχθεί σε πρότυπο δημοκρατίας για όλο τον αρχαίο κόσμο. Οι δύο πόλοι διέφεραν όχι μόνο στο πολίτευμα, αλλά και στην οργάνωση του συστήματος συμμαχιών που ηγούνταν. Η Σπάρτη ήταν μια παραδοσιακά χερσαία δύναμη, με συντηρητικούς προσανατολι-

σμούς, η οποία βρισκόταν στην ηγεσία ενός δικτύου συμμάχων που απάρτιζε την «Πελοποννησιακή Συμμαχία». Η μέθοδος επιβολής της Σπάρτης στους συμμάχους της ήταν η επιβολή πολιτεύματος ολιγαρχικού χαρακτήρα. Η μόνη συνεισφορά των συμμάχων ήταν η αποστολή στρατευμάτων σε κοινούς αγώνες της Συμμαχίας (είχε κερδίσει έτσι την νομιμοποίησή της από τους συμμάχους της). Τα μέλη της Πελοποννησιακής Συμμαχίας είχαν την ανεξαρτησία τους, για παράδειγμα η Κόρινθος, η ισχυρότερη σύμμαχος της Σπάρτης, είχε μεγάλη ελευθερία κινήσεων.

Από την άλλη μεριά, η Αθήνα, ήταν μια παραδοσιακή ναυτική δύναμη. Ηγούνταν της συμμαχίας της Δήλου, η οποία ήδη από τον 5ο αι. είχε μετατραπεί σε Αθηναϊκή Ηγεμονία. Εξαιρουμένης της Χίου και της Λέσβου, που συνεισέφεραν πλοία στην συμμαχία, οι υπόλοιπες πόλεις-κράτη ήταν φόρο υποτελείς στην Αθήνα. Πλήρωναν φόρο ετήσιο που ανερχόταν σε 600 τάλαντα και επέτρεπαν την συντήρηση έτσι του ισχυρότατου στόλου της Αθήνας. Παράλληλα αυτός ο συμμαχικός φόρος εγγυόταν την ευημερία των Αθηναίων και την δημιουργία μεγαλοπρεπών ναών (Ακρόπολη) όσο και το αποθεματικό στο θησαυροφυλάκιο της Ακρόπολης.

Η νίκη της Σπάρτης, σηματοδότησε την διαιώνιση του καθεστώτος αυτονομίας και του πολιτικού διαμελισμού σε πολλά μικρά κομμάτια (πόλεις-κράτη), παρατείνοντας το κλίμα της «αναρχίας του συστήματος». Γεγονός που επέτρεψε την ανάμειξη της Περσίας στα εσωτερικά της Ελλάδος μέχρι και την εμφάνιση του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Βασικός στόχος και επιδίωξη της Σπάρτης φαίνεται, να είναι η αποκατάσταση της ελευθερίας των πόλεων που είχαν γίνει υπόδουλοι της Αθηναϊκής Ηγεμονίας και η προστασία της ελευθερίας τους. Παρακάτω παρουσιάζονται τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν τη δημιουργία μιας υψη-

λής στρατηγικής και είναι εμφανή στο έργο του Θουκυδίδη.

Καθορισμός της Υψηλής Στρατηγικής

Η υψηλή στρατηγική ορίζεται ως η χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων που ένα κράτος μπορεί να χρησιμοποιήσει προκειμένου να επιτύχει τους μακροπρόθεσμους πολιτικούς του στόχους ενόψει μιας σύγκρουσης¹. Ένας επιτυχημένος σχεδιασμός στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής πρέπει να καλύπτει τους εξής τέσσερις παράγοντες²:

- (1) Διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος, ώστε να γίνουν αντιληπτές οι απειλές, κατά της εθνικής ασφάλειας,
- (2) Καθορισμός των πολιτικών στόχων που θα επιδιώξει η υψηλή στρατηγική
- (3) Καθορισμός του βέλτιστου συνδυασμού μέσων για την προώθηση των πολιτικών στόχων.
- (4) Ορθή διαμόρφωση της “εικόνας” που παρουσιάζει η υψηλή στρατηγική τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό.

Διάγνωση του Διεθνούς Περιβάλλοντος

Ο πρώτος παράγοντας είχε εκτιμηθεί σωστά και από τις δυο πλευρές. Ο Περικλής ξεκάθαρα δήλωνε τη σιγουριά του για το αποτέλεσμα του πολέμου. Η ισχύς της Σπάρτης στην ξηρά ήταν σε μεγάλο βαθμό άνευ αξίας απέναντι σε μια ναυτική δύναμη, ενώ οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι σε σχέση με την Αθήνα θα καθιστούσε δύσκολες τις στρατιωτικές επιχειρήσεις τους. Την ίδια στιγμή ο Αρχίδαμος έχοντας αντιληφθεί τη δύσκολη θέση που θα περιέλθει η Σπάρτη προσπαθεί να πείσει τους συμπολίτες του να μην ψηφίσουν υπέρ του πολέμου για να αποφύγει μια σύγκρουση με μια ναυτική δύναμη.

Καθορισμός των Πολιτικών Στόχων και Καθορισμός του Βέλτιστου Συνδυασμού Μέσων για την Προώθηση Αυτών

Οι υψηλές στρατηγικές των δύο ανταγωνιστικών κρατών διαμορφώθηκαν όπως ήταν φυσικό από τους αντίστοιχους πολιτικούς τους σκοπούς. Η Αθήνα, που ήταν ευχαριστημένη με το status quo χάραξε μια υψηλή στρατηγική εξουθένωσης με στόχο να αποθαρρύνει τον αντίπαλο από το να προσπαθήσει να αλλάξει το status quo. Από την άλλη πλευρά η Σπάρτη, ως αναθεωρητική δύναμη, κατέφευγε σε μια επιθετικά προσανατολισμένη υψηλή στρατηγική, μια στρατηγική της εκμηδένισης, η οποία περιστρεφόταν γύρω από τη σπαρτιατική στρατιωτική ισχύ. Οι Σπαρτιάτες προσπάθησαν να εκβιάσουν μια αποφασιστική χειρσαία μάχη για να πετύχουν αυτό που επεδίωκαν. Η ανάλυση του Θουκυδίδη για τα κίνητρα της Σπάρτης και τη σχέση τους με το ξέσπασμα του πολέμου καθιστά σαφές ότι ο Θουκυδίδης είχε πλήρη επίγνωση της σχέσης μεταξύ πολέμου και πολιτικής. Για αυτόν, ο Πελοποννησιακός πόλεμος ήταν προφανώς μια πράξη βίας από την πλευρά της Σπάρτης προκειμένου να υποχρεώσει την Αθήνα να υποταχθεί στη θέλησή της. Οι πολιτικοί σκοποί της Σπάρτης δεν μπορούσαν να επιτευχθούν με ειρηνικά μέσα, επομένως, για να χρησιμοποιήσουμε όρους Clausewitz, ο πόλεμος ήρθε ως “η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα”.³

Υψηλή Στρατηγική να Απολαμβάνει Νομιμοποίηση Τόσο στο Εσωτερικό Όσο και στο Εξωτερικό

Ο Περικλής είχε αντιληφθεί πλήρως την αξία της νομιμοποίησης και προσπάθησε κάθε επιλογή του να βρίσκει σύμφωνους

1 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.83

2 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.84

3 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.95

όλους τους Αθηναίους, ευτυχώς γι αυτόν το πέτυχε, αντιθέτως Αρχίδαμος δεν κατάφερε να πείσει όλους τους Σπαρτιάτες για την στρατηγική που είχε επιλέξει να ακολουθήσουν με αποτέλεσμα όλες τις δυσάρεστες συνέπειες που βίωσαν οι Σπαρτιάτες τα πρώτα χρόνια του πολέμου.

Η Στρατηγική της Αθήνας και Σπάρτης. Κοινά Στοιχεία

Ο Θουκυδίδης δεν παρουσίασε μόνο ένα, αλλά δύο μεγάλα στρατηγικά σχέδια. Η Αθήνα δεν εφαρμόσε μόνη μια υψηλή στρατηγική. Η Σπάρτη είχε και αυτή τη δική της. Διαφαίνεται λοιπόν ότι ήταν πλήρως εν γνώσει ότι η εφαρμογή μιας υψηλής στρατηγικής προϋποθέτει την υπάρξει δυο αντιπάλων. Οι στρατηγικές Αθήνας και Σπάρτης εκφράστηκαν κυρίως μέσω του Περικλή για την Αθήνα και του Αρχιδάμου για την Σπάρτη. Η Σπάρτη παρά την αρχική δυσμενή θέση της απέναντι στην Αθήνα κατόρθωσε να επιτύχει τη τελική νίκη επιλέγοντας μια στρατηγική που μεγιστοποίησε τα πλεονεκτήματά της και ελαχιστοποίησε εκείνα του αντιπάλου της. Εν αντιθέσει η αρχική υπεροχή της Αθήνας μετατράπηκε σε ήττα καθώς πραγματοποίησε μια σειρά τραγικών στρατηγικών επιλογών.

Κοινό στοιχείο και των δυο αντιπάλων είναι ότι ακολούθησαν την άμεση προσέγγιση. Στην περίπτωση της Σπάρτης μόλις κατάλαβε ότι ερημώνοντας την Αττική, δεν θα κερδίσει αξιόλογα αποτελέσματα αλλά τα αποτελέσματα θα έρθουν μόνο με την καταστροφή του κέντρου βάρους της αθηναϊκής δύναμης, το ναυτικό, έλαβε τα απαραίτητα μέσα και χτύπησε αυτό. Γεγονός που καταδεικνύει ότι η Σπάρτη, είχε μια σαφή πίστη στα πλεονεκτήματα της άμεσης προσέγγισης. Την ίδια στιγμή και η Αθήνα επιλέγει την άμεση προσέγγιση. Μέσω των στρατηγικών επιλογών της, σε Πύλο, Σφακτηρία και Κύθηρα, προσπάθησε να χτυπήσει την Σπάρτη στα δικά της κέ-

ντρα βάρους που ήταν η εξάρτηση από τους ειλωτες και την καλλιέργεια της γης. Ενώ χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συμπεριφορά των Αθηναίων στο τελευταίο στάδιο του πολέμου, όπου επιδίωκαν αποφασιστικό χτύπημα στο Σπαρτιατικό ναυτικό με ελπίδα να κερδίσουν την ναυμαχία και να διασώσουν την πόλη τους.

Χαρακτηριστικά Αθηναϊκής Υψηλής Στρατηγικής

Κεντρικό στοιχείο της αθηναϊκής υψηλής στρατηγικής ήταν η απόρριψη του κατευνασμού. Ο Περικλής επέμενε στην εξασφάλιση της ισοτιμίας μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. Κάθε μονομερής παραχώρηση εκ μέρους της Αθήνας, οσοδήποτε μικρή και αν φαινόταν αρχικά, θα υπονόμειε αυτή την ισοτιμία. Αντί να υποκύψει σε εκβιαστικές απαιτήσεις, ο Περικλής επέλεξε τον πόλεμο.

Δεύτερο βασικό στοιχείο του στρατηγικού οικοδομήματος του Περικλή ήταν η αποφυγή της υπερεξάπλωσης. Το γεγονός ότι ο Περικλής ήταν εναντίον σε οποιαδήποτε εδαφική επέκταση δείχνει ξεκάθαρα ότι είχε αντιληφθεί αυτό που στις μέρες μας είναι πλέον κανόνας ότι δηλαδή η κατάρρευση των μεγάλων δυνάμεων προκαλείται από την υπερεξάπλωση η οποία οδηγεί σε αναντιστοιχία δυνατοτήτων και σκοπών. Παράλληλα ο Περικλής προσπάθησε να εξισορροπήσει την ισχύ των αντιπάλων ενεργοποιώντας την ισχύ τρίτων μέσω των συμμαχιών και πετυχαίνοντας την εσωτερική κινητοποίηση, δημιουργώντας ένα αποθεματικό για έκτακτη ανάγκη κατά τον πόλεμο.

Κυριότερη εφαρμογή της υψηλής στρατηγικής των Αθηναίων αποτελεί η κατασκευή των τειχών. Μια επιλογή που εξουδετέρωνε την υπεροχή των Σπαρτιατών στα στρατεύματα ξηράς και μετέβαλε τις σχετικές ισορροπίες, καταστροφικά για την Σπάρτη. Η Αθήνα μετατράπηκε σε νησί και

μπορούσε να εκμεταλλευτεί πλήρως το μεγάλο της όπλο, το ναυτικό.

Την ίδια στιγμή ο Περικλής εφαρμόζει την αποτροπή. Αποτροπή μέσω αντιποίνων καθώς ο εκφραστής της στρατηγικής της Αθήνας υποστήριζε ότι σε ενδεχόμενη πελοποννησιακή εισβολή στην Αττική, η Αθήνα ως αντίποινα θα έπραττε ανάλογες επιθέσεις του αθηναϊκού ναυτικού στις ακτές της Πελοποννήσου. Επιδρομές που προκαλούσαν αυξημένο κίνδυνο για την κοινωνική τάξη της Σπάρτης, καθώς ενθάρρυνε τους είλωτες σε εξέγερση. Κατά την διάρκεια του πολέμου αυτές οι επιδρομές δημιούργησαν τεράστια προβλήματα στους Σπαρτιάτες με αρνητικά αποτελέσματα για αυτούς σε Σφακτηρία και Πύλο.

Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους του πολέμου ο Περικλής με μια πρωτοφανή εφαρμογή στρατηγικής μετέφερε γύρω στους 300 ιππείς στην Πελοπόννησο διά θαλάσσης μέσα σε ειδικά μεταγωγικά πλοία. “Αυτοί οι ιππείς ουσιαστικά έκαναν ότι ήθελαν, φέρνοντας τους Σπαρτιάτες σε ιδιαίτερα δυσάρεστη θέση καθώς δεν είχαν αναπτύξει έφιππες δυνάμεις. Αυτή η υπερπόντια ανάπτυξη σηματοδότησε μια πρωτιά για τους Αθηναίους. Για πρώτη φορά στην ιστορία, οι ιππείς τους και τα άλογα τους ταξίδεψαν στη θάλασσα με μεταγωγικά πλοία⁴. Αυτό αποτελεί μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα εξέλιξη, καθώς η αθηναϊκή δύναμη που αποτελείται από ναυτικό, μεταγωγικά πλοία και έφιππους τοξότες ουσιαστικά σηματοδοτεί την απαρχή των διακλαδικών δυνάμεων. Μετά την κατάληψη των Κυθήρων από τους Αθηναίους το 424 π.Χ., οι Σπαρτιάτες υποχρεώθηκαν να δημιουργήσουν μία μονάδα από 400 έφιππους τοξότες⁵

ΧΑΡΤΗΣ 4: Επιχειρήσεις κατά τον Ρωσο-ιαπωνικό πόλεμο (1904-1905).

(πηγή: <http://www.wikipedia.org>)

Μια άλλη εφαρμογή της υψηλής στρατηγικής του Περικλή ήταν ο οικονομικός πόλεμος κατά των συμμάχων της Σπάρτης. Το αθηναϊκό ναυτικό παρεμπόδιζε τις εμπορικές δραστηριότητες των Πελοποννησίων. Πόλεις όπως τα Μέγαρα και η Κόρινθος υπέστησαν μεγάλες οικονομικές ζημιές από την πολιτική των Αθηναίων με αποτέλεσμα οι Πελοποννήσιοι να είναι υποχρεωμένοι να στηριχθούν κυρίως στην αγροτική τους οικονομία, η οποία όμως τους παρείχε οικονομικές δυνατότητες υποδεέστερες συγκριτικά με της Αθήνας.⁶ Κλασικό παράδειγμα εκφοβισμού είναι η γνωστή εκστρατεία των Αθηναίων στη Μήλο (Διάλογος των Μηλίων) όπου ξεκάθαρα δηλώνεται ο σκοπός των

4 Leslie J. Worley, *Hippeis*: The Cavalry of Ancient Greece, σελ. 87-88.

5 Θουκυδίδου Ιστορία, [μτφρ. Άγγελου Βλάχου], Δ 55.

6 Θουκυδίδου Ιστορία, [μτφρ. Άγγελου Βλάχου], Α 141-142, Β 13

Αθηναίων να αποτρέψουν οποιονδήποτε σκεφτόταν να πάρει το μέρος των Σπαρτιατών υποδεικνύοντας τις βαρύτατες συνέπειες που θα υποστεί.

Χαρακτηριστικά Σπαρτιατικής Υψηλής Στρατηγική

Η Σπάρτη ξεκίνησε να εφαρμόσει τη στρατηγική της κάνοντας ένα τεράστιο λάθος. Θεώρησε ότι εξακολουθούσε να παραμένει η ισχυρότερη πόλη⁷ με αποτέλεσμα να εκτιμήσει ότι ο πόλεμος θα τελείωνε σύντομα υπέρ της. Συνεπώς οι Σπαρτιάτες είχαν αρχικά κρίνει λάθος στη διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος.

Ο Αρχίδαμος προσπάθησε αρχικά να επιτύχει τους πολιτικούς σκοπούς του με διπλωματία εξαναγκασμού και κάτω από την απειλή του πολέμου καθώς οι Σπαρτιάτες απειλήσαν ευθέως τους Αθηναίους με πόλεμο εάν δεν δεχόντουσαν τις προτάσεις τους. Όταν οι Αθηναίοι αρνήθηκαν να υποχωρήσουν τότε η Σπαρτιάτες επέλεξαν τον πόλεμο, τον οποίο επεδίωκαν να τον κερδίσουν μέσω μιας αποφασιστικής χερσαία μάχης. Η Σπάρτη επέλεξε ως κύρια ιδέα της υψηλής στρατηγικής της να χρησιμοποιήσει τη στρατηγική της εκμηδένισης, κρίνοντας σωστά ότι κυριότερο όπλο της αποτελούσαν οι άριστα εκπαιδευμένες δυνάμεις της.

Η επιτυχία των πολιτικών της σκοπών θα ήταν αποδεκτή μόνο αν η Σπάρτη κατάφερε μια ολοκληρωτική επικράτηση επί των Αθηναίων. Καθώς λειτουργούσε ως αναθεωρητική δύναμη τίποτα λιγότερο δεν θα ήταν αρκετό γι αυτήν. Παράλληλα οι Σπαρτιάτες έκαναν ένα επιπλέον λάθος. Έχοντας στο μυαλό τους την συμπεριφορά των Αθηναίων το 446 π.Χ. (Τότε οι Αθηναίοι επέδειξαν υποχωρητικότητα ενόψει της πελοποννησιακής εισβολής στην Αττική.) εκτίμησαν ότι και τώρα οι Αθηναίοι κάτω

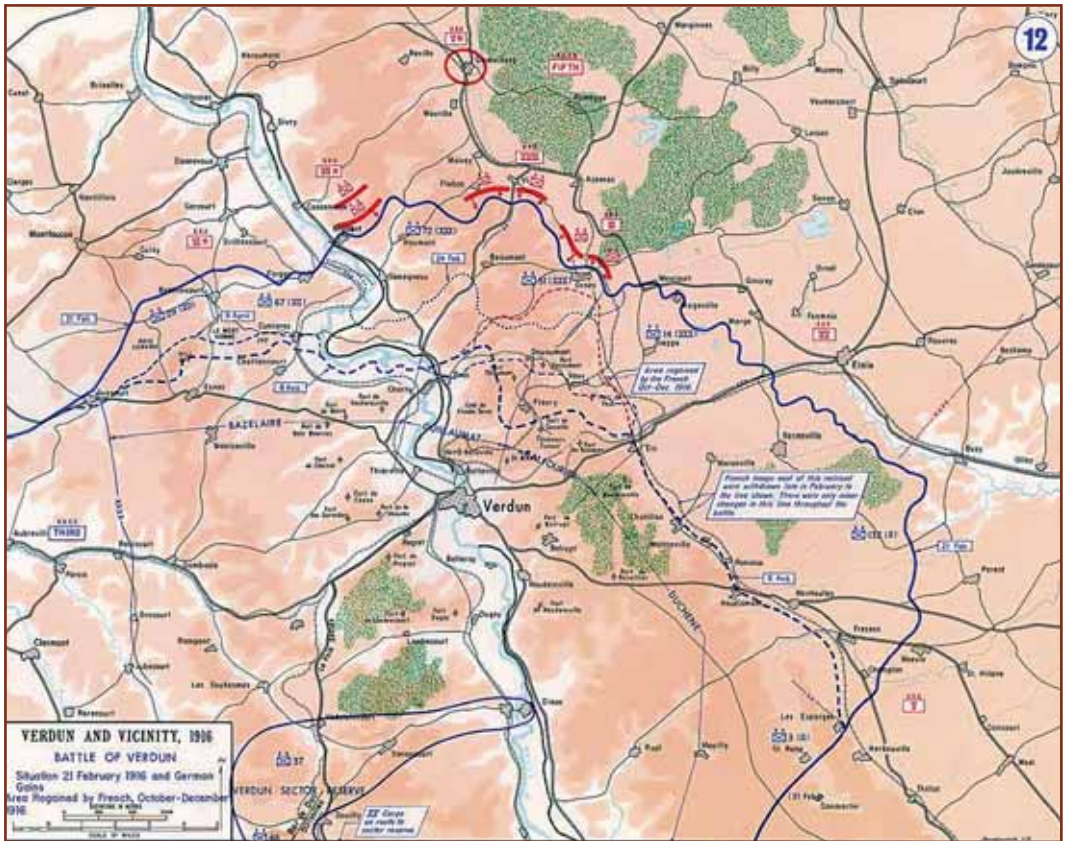
από την απειλή της εισόδου στην Αθηναϊκή γη θα αντιδρούσαν με τον ίδιο τρόπο. Αυτό δείχνει ξεκάθαρα τη σημασία που έχει για μια χώρα η διατήρηση μιας καλής “αποτρεπτικής φήμης”, δηλαδή μιας φήμης ότι θα συμπεριφέρεται ανυποχώρητα σε ότι ζήτημα την αφορά. Εδώ ακριβώς βρίσκεται ο κίνδυνος του κατευνασμού. Εάν ο αντίπαλος δεχτεί ως πάγια τακτική τις υποχωρήσεις ενός κράτους, δεν θα πιστέψει ότι σε μια συγκεκριμένη στιγμή είναι αποφασισμένο αυτό να μην υποχωρήσει, με αποτέλεσμα να προκληθεί πόλεμος. Είναι πολύ πιθανό ότι αυτό το λάθος έγινε και με τους Σπαρτιάτες⁸. Εδώ καθορίζετε για πρώτη φορά η μεγάλη αξία της φήμης που ακολουθεί ένα κράτος. Είναι πολύ πιθανόν ο απόλεμος να είχε αποτραπεί αν οι Σπαρτιάτες δεν υπολόγιζαν ότι οι Αθηναίοι θα αντιδρούσαν με βάση τις προηγούμενες πράξεις τους στο παρελθόν.

Την ίδια στιγμή η στρατηγική της Σπάρτης προσπαθεί να αυξήσει όσο το δυνατόν περισσότερο το κόστος του πολέμου για την Αθηνά. Αυτό προσπάθησε να το επιτύχει με την καταστροφή της Αττικής γης και τη προσπάθεια κατάλυσης της Αθηναϊκής συμμαχίας. Το πρώτο επιτεύχθηκε με την εγκατάσταση της μόνιμης φρουράς στη Δεκέλεια το 413 π.χ. με σοβαρές συνέπειες για τους Αθηναίους. Ενώ το δεύτερο επιτεύχθηκε με την αξιοποίηση του στρατηγού Βρασίδα, ο οποίος με ένα συνδυασμό διπλωματίας και στρατιωτικής ισχύος άρχισε να καταλύει την συμμαχία των Αθηναίων στη περιοχή της Μακεδονίας και Θράκης.

Βασική ιδέα του στρατηγικού συλλογισμού της Σπάρτης ήταν να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στη διεθνή νομιμοποίηση. Οι Σπαρτιάτες από την αρχή του πολέμου εμφανίστηκαν σαν απελευθερωτές των

7 Θουκυδίδου Ιστορία, [μτφρ. Άγγελου Βλάχου], Δ 18, Δ21

8 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.158

ΧΑΡΤΗΣ 5: Η μάχη της VERDUN-1916(πηγή: <http://www.wikipedia.org>)

Ελλήνων, κερδίζοντας τη συμπάθεια των περισσότερων από αυτούς. Ενώ με τη χρήση της διπλωματίας τους κατάφεραν να συμμαχήσουν με τους Πέρσες.

Αντίθετα στην εσωτερική νομιμοποίηση η Σπάρτη δεν κατάφερε να πλησιάσει την επίδοση της Αθήνας. Ο βασιλιάς Αρχίδαμος δε κατάφερε να επιτύχει την εσωτερική νομιμοποίηση της υψηλής στρατηγικής του παρότι ορθά είχε αντιληφθεί τις αδυναμίες της Σπάρτης απέναντι στην Αθήνα. Συμπεραίνοντας η υψηλή στρατηγική της Σπάρτης δεν ήταν κατώτερη της Αθήνας, αλλά διαφορετική, καθώς υιοθέτησε τη στρατηγική της εκμηδένισης με σαφή στοιχεία της άμεσης προσέγγισης.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΜΕΣΩ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΛΑΒΑΝ ΧΩΡΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Παράγοντες Καθορισμού Υψηλής Στρατηγικής

Η μελέτη του κειμένου του Θουκυδίδη προσφέρει τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν καθοριστικά την εφαρμογή και υλοποίηση από ένα κράτος μιας υψηλής στρατηγικής. Πέραν των στοιχείων που έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα (κατευνα-

σμός, στρατηγική της εκμηδένισης, στρατηγική της εξουθένωσης, εξωτερική και εσωτερική νομιμοποίηση, κίνδυνος υπερεξάπλωσης υποτίμηση του εχθρού) εδώ αναλύεται η συμπεριφορά των κρατών με βάση των συσχετισμό δυνάμεων και το επίπτεδο της απειλής.

Όπως έχει προαναφερθεί για την δημιουργία της υψηλής στρατηγικής προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη του αντιπάλου. Γεγονός που αυτομάτως καθορίζει ότι η συσχέτιση δυνάμεων που θα δημιουργηθεί μεταξύ των κρατών-αντιπάλων και η αξιολόγηση της απειλής από το καθένα θα αποτελούν τους παράγοντες εκείνους που θα καθορίζουν την υψηλή στρατηγική που θα επιλέξει το κάθε κράτος για την διασφάλιση του. Είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν δυο σημεία. Πρώτον ότι η ισορροπία δυνάμεων που θα αναπτυχθεί μεταξύ των στρατηγικών αντιπάλων είναι μια δυναμική ισορροπία. Τα κράτη προσπαθούν συνεχώς να ενισχύσουν τα σημεία που πλεονεκτούν και παράλληλα να ακυρώσουν τα πλεονεκτήματα του αντιπάλου. Και δεύτερον ανάλογα με την αξιολόγηση της απειλής μπορεί να χαρακτηριστεί(από τα κράτη) υψηλή ή χαμηλή. Αυτοί οι δύο παράγοντες αποτελούν το υπόβαθρο της υψηλής στρατηγικής.⁹ Με βάση τους ανώτερους παράγοντες προκύπτει ένας συνδυασμός περιπτώσεων που καλύπτει τις επιλογές των κρατών για την χάραξη και τον καθορισμό της υψηλής στρατηγικής τους.

Τα Ισχυρά Κράτη σε Περιβάλλον με Υψηλές Απειλές

Τα ισχυρά κράτη που λειτουργούν σε περιβάλλον με υψηλές απειλές δεν παρουσιάζουν κανένα κίνητρο που θα τους οδηγήσει να επιτύχουν κάποιο συμβιβασμό, αντιθέτως προσπαθούν από την αρχή να αποδυναμώσουν την πηγή απειλής όσο το δυνα-

τόν περισσότερο ή και να την εξαλείψουν συνολικά.

Τα Ισχυρά Κράτη σε Περιβάλλον με Χαμηλές Απειλές

Ένα ισχυρό κράτος που λειτουργεί σε ένα χαμηλό περιβάλλον απειλής κανονικά δεν αισθάνεται την ανάγκη να αντιδράσει στην απειλή. Χωρίς να σημαίνει αυτό ότι δεν παραμένουν το ίδιο επεκτατικές οι φιλοδοξίες του ή ότι δεν θα εμπλακεί με τον εν δυνάμει αντίπαλό του που τον έχει αξιολόγηση ως μη ανησυχητική απειλή.

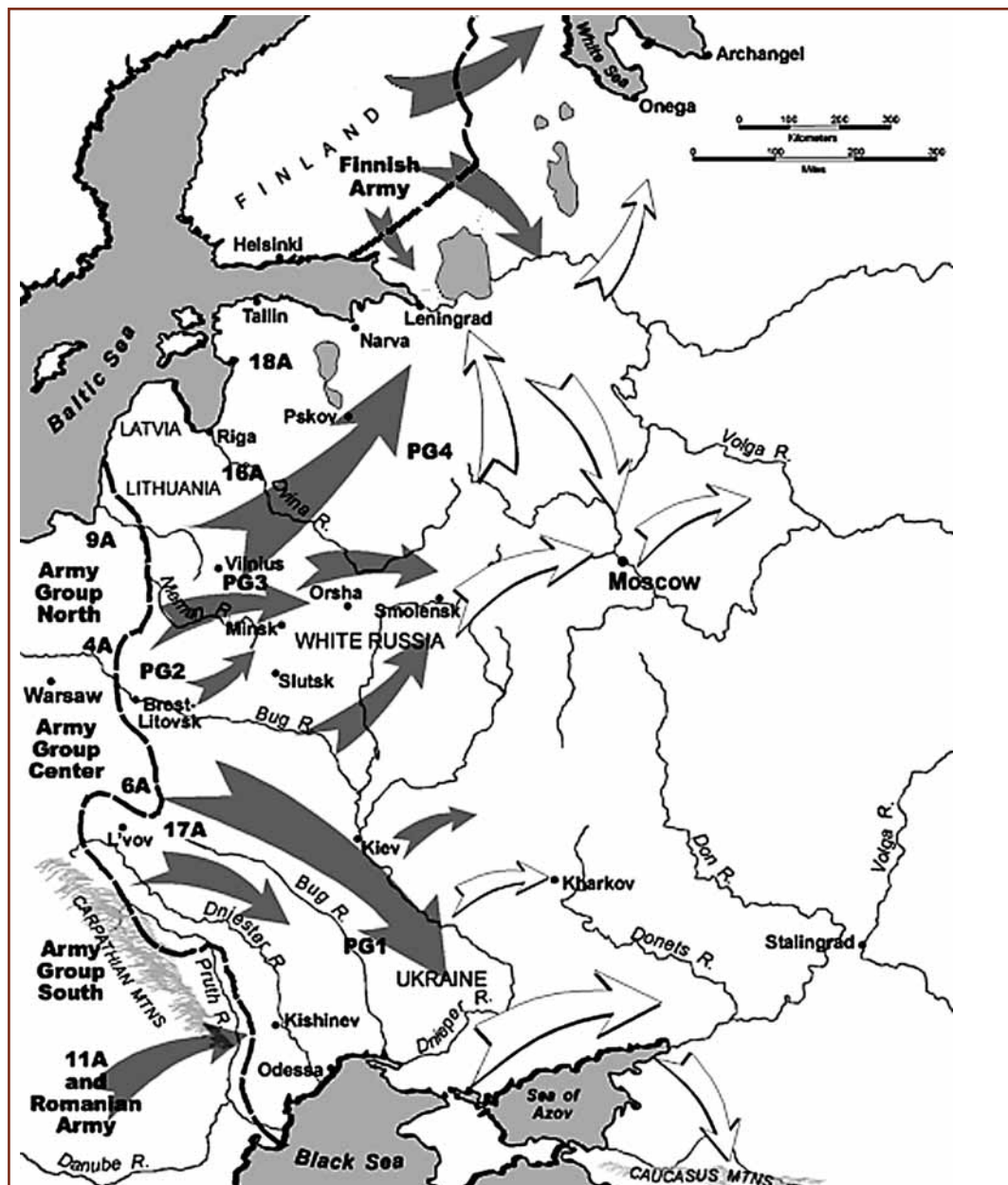
Τα Αδύναμα Κράτη σε Περιβάλλον με Χαμηλές Απειλές

Τα αδύναμα κράτη που αντιμετωπίζουν ένα χαμηλό περιβάλλον απειλής είναι προτιμότερο να επιλέξουν να κατευάσουν τους στρατηγικούς αντιπάλους τους, ένας κατευνασμός που ορίζεται ως ουδετεροποίηση. Καθώς μια αδιάλλακτη πολιτική μπορεί απλά να προκαλέσει την ίδια αντίδραση από τον στρατηγικό αντίπαλό του και ενδεχομένως να οδηγηθούν σε ένα περιβάλλον αυξημένης απειλής.

Τα Αδύναμα Κράτη σε Περιβάλλον με Υψηλές Απειλές

Όταν ένα αδύναμο κράτος βρεθεί σε ένα περιβάλλον που θίγονται επικίνδυνα τα ζωτικής σημασίας εθνικά συμφέροντά του, ο κατευνασμός δεν αποτελεί μια ικανοποιητική λύση, καθώς απειλείται η ύπαρξή του. Αναγκαίο σχέδιο δράσης είναι η εξισορρόπηση ή ο προληπτικός πόλεμος. Το πρώτο μπορεί να γίνει με την χρησιμοποίηση μιας δύναμης από το εξωτερικό με τη μορφή μιας συμμαχίας (εξωτερική εξισορρόπηση), ή με κινητοποίηση και εκμετάλλευση των εσωτερικών πόρων (εσωτερική εξισορρόπηση). Ενώ το δεύτερο υπονοεί την επιλογή του μικρότερου κακού, δηλαδή πόλεμος σή-

9 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy», p.193

ΧΑΡΤΗΣ 6: Γερμανική εισβολή στη Ρωσία. Επιχείρηση Barbarossa (πηγή: <http://www.wikipedia.org>)

μερα ενάντια στην καταστροφή του αύριο όταν θα έχουν μεταβληθεί αρνητικά οι ισορροπίες.

Η υψηλή στρατηγική των αδυνάμων κρατών εξαρτάται από το μέγεθος των

απειλών που γίνονται αντιληπτές από την πολιτική ηγεσία τους. Η προτιμότερη στάση ενός αδυνάτου κράτους απέναντι σε ένα ισχυρότερό του είναι να καταφέρει να αντιτάξει απέναντι στον ισχυρό ένα άλλο

ισχυρό κράτος, ενώ το ίδιο να θέσει τον εαυτό του στο περιθώριο της σύγκρουσης όσο αυτό είναι δυνατόν ή να δεχτεί την ανωτερότητα του αντιπάλου του και να συναινέσει σε μια επέκταση εις βάρος του. Βεβαίως εάν ένα αδύναμο κράτος βρεθεί αντιμέτωπο με έναν ισχυρό στρατηγικό αντίπαλο τότε είναι προτιμότερο ο κατευνασμός, γιατί οποιαδήποτε άλλη επιλογή είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε μεγάλες απώλειες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο διάλογος των Μηλίων¹⁰.

Παραδείγματα Στρατηγικής Εφαρμογής των Αρχών του Εντοπίστηκαν στο Έργο του Θουκυδίδη

Μέσω παραδειγμάτων καταγράφονται οι συμπεριφορές κρατών που έπραξαν σύμφωνα με αυτά που περιέγραψε ο Θουκυδίδης. Μέσα από αυτά τα παραδείγματα καλείται ο αναγνώστης να αντιληφθεί την διαχρονική αξία του έργου του ιστορικού. Όπως αναφέρεται παραπάνω κεντρικό στοιχείο της αθηναϊκής υψηλής στρατηγικής ήταν η απόρριψη του κατευνασμού. Η ανάλυση σχετικά με τους κινδύνους που εμπεριέχονται στη στρατηγική του κατευνασμού είναι κορυφαία και αποτελεί πρότυπο για οποιαδήποτε νεότερη προσέγγιση για το ζήτημα αυτό. Τα διδάγματα που οι δυτικές δημοκρατίες αναγκάστηκαν να εξαγάγουν με οδυνηρό τρόπο όταν ήρθαν αντιμέτωπες με τον Χίτλερ στη δεκαετία του 1930¹¹ ήταν ήδη γνωστά στον Θουκυδίδη.

Η στρατηγική του κατευνασμού αποτέλεσε η στρατηγική των Άγγλων απέναντι στις επιλογές των Αμερικανών για τα βρετανικά συμφέροντα στην αμερικανική ήπειρο. Οι Αμερικανοί προκάλεσαν μια επιθυμητή τροποποίηση των συνόρων μεταξύ του

Καναδά και της Αλάσκας, και καθιέρωσαν τον αποκλειστικό έλεγχο της ζώνης καναλιών του Παναμά, αν και μια Άγγλο-αμερικανική συνθήκη (1850) είχε απαιτήσει την κοινή κατασκευή και έλεγχο του καναλιού. Οι Βρετανοί επέλεξαν να δεχτούν τις αμερικανικές απαιτήσεις και εφάρμοσαν μια “πλήρη στρατηγική εγκατάλειψης” της Αμερικής και των συμφερόντων τους. Η Μεγάλη Βρετανία επέλεξε μια υψηλή στρατηγική κατευνασμού ενάντια στις ΗΠΑ. Αξιολογώντας ότι η εμπλοκή της, με τις ΗΠΑ αποτελούσε δευτερεύουσα σημασία καθώς μια επικίνδυνη απειλή προέκυπτε διπλά της, η άνοδος της Γερμανίας¹².

Ο Περικλής υποστήριζε ότι οι Αθηναίοι, αντί να δώσουν μάχη με το σπαρτιατικό πεζικό, θα ήταν καλύτερο να χρησιμοποιήσουν το ναυτικό τους για επιδρομές στην εχθρική επικράτεια. Έτσι, θα αύξαναν δυσανάλογα το κόστος του πολέμου για τη Σπάρτη ενώ συγχρόνως θα μεταφερόταν μακριά από την Αθήνα το θέατρο των επιχειρήσεων. Η διαχρονικότητα αυτής της ανάλυσης επιβεβαιώνεται με τον καλύτερο τρόπο αν μελετηθεί η στρατηγική που υιοθέτησε η Μεγάλη Βρετανία (βασική αρχή της Μ. Βρετανίας ήταν ότι οι ναυτικές επιχειρήσεις τους σταματούν μόνο εκεί που αρχίζει η στεριά) από το τέλος του 17ου αιώνα μέχρι το τέλος του Πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ενώ το ίδιο εφαρμόζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες μετά το 1945.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί η αντιληψη του Περικλή όσον αφορά το θέμα της νομιμοποίησης. Ο Περικλής έχει αντιληφθεί πλήρως την αξία της και προσπάθησε σε κάθε επιλογή του να έχει πείσει πλήρως όλους τους Αθηναίους για τις επιλογές που όριζε. Η αμερικανική εμπειρία στο Βιετνάμ¹³

10 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy» p.200

11 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy» p.204

12 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy», p.212-213

13 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.114

αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα για το συγκεκριμένο θέμα καθώς η απώλεια της εσωτερικής νομιμοποίησης άσκησε παραλυτική επίδραση στην αμερικανική υψηλή στρατηγική. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εντάσσεται ο γνωστός “Επιτάφιος” του Περικλή, ο λόγος που εκφώνησε στη μνήμη των νεκρών του πρώτου έτους του πολέμου.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες προσφέρουν ένα παράδειγμα μιας ισχυρής δύναμης που επεκτείνεται, όμως τροποποιεί το σχέδιο της επέκτασής της σύμφωνα με την ένταση της απειλής που αντιμετωπίζει. Δηλαδή παρουσιάζει αδιάλλακτη στάση εκεί που η απειλή είναι έντονη και γενναιοδωρη στάση εκεί που η απειλή θεωρείται μικρή. Η εξελίξη του αμερικανικού στρατηγικού ανταγωνισμού με τη Σοβιετική Ένωση φαίνεται να επιβεβαιώνει αυτή τη θεωρία. Από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80 οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν σαφώς το πάνω χέρι. Οι συμφωνίες ελέγχου των πυρηνικών όπλων, η εντατική προπαγάνδα που στόχευε το σοβιετικό πρότυπο, ήταν τακτικές που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της αδιάλλακτης στάσης και της απόρριψης του κατευνασμού. Εντούτοις, η στάση της αμερικανικής θέσης προς τη Ρωσία ήταν εμφανώς διαφορετική τα τελευταία χρόνια. Η ΗΠΑ εφάρμοσε μια γενναιοδωρη χρηματοδότηση στη Ρωσία. Προφανώς, ήταν η χαμηλή απειλή που αντιπροσώπευε η Ρωσία εκείνη την περίοδο¹⁴. Στις μέρες μας βλέ-

πουμε και πάλι μια αδιάλλακτη στάση των ΗΠΑ απέναντι στη Ρωσία, που είναι αποτέλεσμα της σημερινής κατάστασης, καθώς η Ρωσία έχει αρχίσει να επανέρχεται στη διεθνή σκηνή. Οι ΗΠΑ και πάλι αντιλαμβάνονται τη Ρωσία σαν υψηλή απειλή και τροποποιούν τη στάση τους.

Έχει ειπωθεί ότι τα αδύναμα κράτη που αντιμετωπίζουν επικίνδυνες απειλές θα προσφύγουν συχνά στην εσωτερική και εξωτερική εξισορρόπηση. Παραδείγματα της ανωτέρω υψηλής στρατηγικής αποτελούν τα κάτωθι. Αρχικά στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, όταν είχε πια ξεπεράσει το σημείο της ακμής της ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός κατανοώντας την κατάσταση της προσπάθησε επιτυχώς να αξιοποιήσει καλύτερα τους εσωτερικούς πόρους. Καθιέρωσε το σύστημα της τετραρχίας¹⁵, προσλαμβάνοντας ακόμη τρεις βοηθούς και συνάρχοντες που είχαν τον τίτλο του Καίσαρα και κάνοντας πολλές μεταβολές στη διοίκηση αυξάνοντας τον αριθμό των υπαλλήλων ενώ πολλοί βάρβαροι κατέλαβαν σημαντική θέση στο στρατό και στην πολιτεία. Πολύ αργότερα η Αυστρία και Ουγγαρία ενώθηκαν για να αξιοποιήσουν καλύτερα τις εσωτερικές τους δυνάμεις. Έτσι δημιουργήθηκε η διπλή μοναρχία Αυστρία-Ουγγαρία, επίσης γνωστή και ως αυστροουγγρική αυτοκρατορία. (1867 έως 1918)¹⁶. Η Γαλλία το 1871¹⁷ μετά την ήττα που γνώρισε στην σύγκρουση της με τη Πρωσία. Συμμαχία Ρωσίας-Μ.Βρετανίας-

14 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy», p.211

15 Ο Διοκλητιανός προσέλαβε ως συνάρχοντα το Μαξιμιανό. Αργότερα προσέλαβε ακόμη δύο βοηθούς και συνάρχοντες που είχαν τον τίτλο του Καίσαρα. Ο Διοκλητιανός είχε βοηθό το Γαλιέριο και ο Μαξιμιανός τον Κωνσταντίο Χλωρό, <http://www.wikipedia.org>

16 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy», p.214

17 Οι νίκες της Πρωσίας ανησύχησαν τον Ναπολέοντα Γ', που έβλεπε την Πρωσία ως απειλή για τη στρατιωτική πρωτοκαθεδρία της Γαλλίας στην Ευρώπη. Αφορμή για τον πόλεμο έδωσε η διαδοχή του ισπανικού θρόνου.. Στην πιο καθοριστική μάχη του πολέμου, στο Sedan, αιχμαλώτισαν τον Γάλλο αυτοκράτορα, <http://www.wikipedia.org>.

Γαλλίας για να εξισορροπήσει την Γερμανική αυτοκρατορία¹⁸. Τέλος κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί η Μ. Βρετανία. Το 1941 βρισκόταν σε απελπιστική κατάσταση εφαρμόζοντας την στρατηγική του κατευνασμού απέναντι στη Γερμανία για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εξισορρόπηση θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με εξωτερικό παράγοντα. Αυτός ήταν οι ΗΠΑ και απειριόριστοι πόροι που τους ακολουθούσαν.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η μελέτη της επιλογής του προληπτικού πολέμου. Το κράτος επιλέγει τον πόλεμο τώρα, παρά την καταστροφή αύριο όπου οι ισορροπίες θα έχουν μεταβληθεί εναντίον του. Παράδειγμα προληπτικού πολέμου αποτέλεσε η καταστροφή του στόλου της Δανίας από την Μ. Βρετανία¹⁹. Το έτος 1807 η Δανία βίωνε μια εντυπωσιακή ευημερία. Τα αγαθά κυκλοφορούσαν στο εμπόριο και ταξίδευαν σε όλο τον κόσμο κάτω από τα χρώματα της Δανίας. Η Δανία είχε εκμεταλλευτεί στο καλύτερο βαθμό τη σύγκρουση Μ. Βρετανίας και Γαλλίας. Δηλώνοντας ουδετερότητα από το 1807 και έχοντας αποσύρει τον στρατό της είχε επικεντρωθεί στο εμπόριο. Η κυβέρνηση κατόρθωσε να ισορροπήσει σε αυτήν την διπλωματική άκρη μέχρι το καλοκαίρι 1807, όπου κάποιες συνεχείς νίκες του Ναπολέοντα ανησύχησαν τους Άγγλους ότι ο στόλος της Δανίας θα έπεφτε στα χέρια των Γάλλων. Έτσι τον Ιούλιο του 1807 ο Ναύαρχος Gambier με απόλυτη μυστικότητα επέπλευσε με μια μεγάλη δύ-

ναμη προς την Κοπεγχάγη όπου και κατάστρεψε το στόλο της Δανίας εξαλείφοντας παντοτινά τον κίνδυνο.

Η στρατηγική της εκμηδένισης έχει επισημανθεί ότι στοχεύει στην καταστροφή των οπλισμένων δυνάμεων του εχθρού μέσω μιας αποφασιστικής μάχης. Κύριοι εκφραστές της ανωτέρω στρατηγικής αποτέλεσαν οι Σπαρτιάτες που επιδίωκαν για χρόνια την αποφασιστική μάχη στη στεριά με τους Αθηναίους χωρίς ποτέ να την δώσουν. Το ίδιο εφάρμοσαν και απέναντι στο Άργος και τους συμμάχους τους δίνοντας την αποφασιστική μάχη στη Μαντινεία το 418 πχ. Ενώ στη θάλασσα το πέτυχαν το 405 πχ απέναντι στους Αθηναίους στη περριοχή Αιγός ποταμού²⁰. Κλασικά παραδείγματα εφαρμογής της στρατηγικής της εκμηδένισης αποτελούν οι εκστρατείες του Ναπολέοντα. Οι εκστρατείες αυτές κορυφώνονταν με αποφασιστικές μάχες (π.χ. Μαρέγκο, Λούστερλιτς, Ιένα, Φρίντλαντ, Βάγκραμ) στις οποίες ο Γάλλος αυτοκράτορας κατάστρεψε ολοσχερώς τις ένοπλες δυνάμεις των αντιπάλων του, οδηγώντας τους εν συνεχεία σε συνθηκολόγηση. Οι εκστρατείες αυτές αποτέλεσαν τη βάση για τη θεωρία του πολέμου που λίγο αργότερα εκπόνησε ο Clausewitz²¹. Ο πιο γνωστός οπαδός της στρατηγικής της εκμηδένισης ήταν ο Ναπολέων, ο οποίος την συνδύασε με την άμεση προσέγγιση. Ιδιαίτερη εφαρμογή βρήκε στο Πρωσικό στρατό και κυρίως στις μάχες Sadowa²² και Sedan²³ 1866

18 Γερμανικό Ράιχ, ήταν η επίσημη ονομασία του πρώτου γερμανικού εθνικού κράτους, το οποίο ιδρύθηκε το 1871 με πρωτοβουλία του τότε καγκελάρου της Πρωσίας, Όττο φον Βίσμαρκ, <http://www.wikipedia.org>

19 Athanassios Platiás & Constantinos Koliopoulos, «Thucydides on strategy», p.217

20 Ποταμός της θρακικής χερσονήσου Καλλίπολης, που χύνεται στον Ελλήσποντο, απέναντι από τη Λάμψακο. Οι Τούρκοι τον ονομάζουν Καράκοβα, <http://www.livepedia.gr>

21 Αθανάσιος Πλατιάς, «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη», σελ.144

22 Στη Sadowa, την 3 Ιουλίου του 1866 ο πρωσικός στρατός νίκησε τον Αυστριακό στρατό. Αυτή η μάχη χαρακτήρισε το τέλος της αυστριακής επιρροής στη Γερμανία. <http://www.livepedia.gr>

23 Σπουδαία μάχη την 1η Σεπτεμβρίου 1870 κοντά στα βελγικά σύνορα, μεταξύ των γαλλικών και Πρωσικών δυνάμεων. Ο Πρωσικός στρατός είχε περικυκλώσει τη Γαλλικές δυνάμεις. Οι Γάλλοι,

και 1870 αντίστοιχα. Η Πρωσική κυριαρχία στη Γερμανία επιβεβαιώθηκε με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο. Η στρατηγική των Πρωσίας στόχευσε συνειδητά στην καταστροφή των οπλισμένων δυνάμεων του αντιπάλου, δεδομένου ότι έγινε κατανοητό σωστά εκείνη την περίοδο ότι αποτέλεσαν το κέντρο βάρους της πολεμικής προσπάθειας της Αυστρίας και Γαλλίας²⁴.

Η στρατηγική της εκμηδένισης χρησιμοποιήθηκε επίσης κατά τη διάρκεια των δύο παγκόσμιων πολέμων. Εντούτοις, η συνολική κινητοποίηση των αντιμαχόμενων πλευρών κατέστησε αδύνατο να κερδίσει έναν πόλεμο μέσω μιας νίκης σε μια ενιαία μάχη, ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλη αυτή η νίκη ήταν. Πλέον η σύγκρουση της λιτής και ναπολεόντειας εποχής, μετατράπηκε σε μια μάχη που συνεχιζότανε για εβδομάδες ή ακόμα και για μήνες, όπως τη μάχη της Verdun (1916).²⁵

Η στρατηγική της εκμηδένισης έγινε ένα λιγότερο ελκυστικό εργαλείο²⁶. Η εμφάνιση των πυρηνικών όπλων ολοκλήρωσε αυτήν την διαδικασία. Δεν ήταν πλέον δυνατό να θεωρηθεί ένας πυρηνικός πόλεμος ως βιώσιμο μέσο να επιτευχθούν οι πολιτικοί στόχοι, δεδομένου ότι καμία πλευρά δεν θα μπορούσε να αποφύγει την καταστροφή της. Αφ' ετέρου, μπορεί πειστικά να υποστηριχτεί ότι η ιδέα ενός πολέμου μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, και στο πυρηνικό και συμβατικό επίπεδο έχει γίνει μη ελκυστική καθώς οι απώλειες και οι καταστροφές θα είναι εφιαλτικές και για τις δυο πλευρές.

Η στρατηγική της εξουθένωσης. Αυτή η στρατηγική δίνει την έμφαση σε διάφορα μέσα πέρα από τα παραδοσιακά στρατιωτικά, στηριγμένος σε μεγάλο βαθμό στην πρόκληση της οικονομικής ζημίας στον αντίπαλο²⁷. Ο Θουκυδίδης αναφέρει τη στρατηγική του Περικλή στην πρώτη φάση του πελοποννησιακού πολέμου. Οι Αθηναίοι αρνήθηκαν να δώσουν τη μάχη στο έδαφος, και παρέμειναν ακίνδυνα πίσω από τα τείχη τους. Συγχρόνως με τη βοήθεια της ναυτικής δύναμής τους, κατέστειλαν τις επαναστάσεις των συμμάχων τους, και προώθησαν ναυτικά αντίποινα ενάντια στη Σπάρτη. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η Σοβιετική Ένωση κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, προσέφυγαν στη μεγάλη στρατηγική της εξουθένωσης. Η αμερικανική μεγάλη στρατηγική ενάντια στη Σοβιετική Ένωση χαρακτηριζόταν: α) συγκράτηση της σοβιετικής δύναμης μέσω ενός συγκροτήματος των συμμαχιών γύρω από τα σύνορα της β) οικονομικός και τεχνολογικός αποκλεισμός, μέσω της άρνησης της σοβιετικής πρόσβασης στους δυτικούς οργανισμούς γ) υπονόμηση της εσωτερικής νομιμότητας του σοβιετικού πολιτικού δ) ενδυνάμωση του ανταγωνισμού στην υψηλή τεχνολογία όπλων ε) η απόρριψη του κατευνασμού, ώστε να αποτραπεί η ΕΣΣΔ από την καταχώρηση των κερδών από τις πιθανές αμερικανικές παραχωρήσεις, ζ) υποστήριξη των διάφορων αντιπάλων της ΕΣΣΔ. Το αποτέλεσμα όλου αυτού ήταν η βαθμιαία

κάτω από το βαρύ βομβαρδισμό, παρέδωσαν άνευ όρων. Ο Ναπολέων ο ΙΙΙ συνελήφθει μαζί με τον στρατό του, <http://www.livepedia.gr>.

24 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy», p.222

25 Η μάχη της Verdun ήταν η πιο μακροχρόνια μάχη πολέμου Μεταξύ των Γερμανών και των Γάλλων από τις 21 Φεβρουαρίου μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου 1916. Το κόστος μάχης στην περιοχή 500-600.000 ανθρώπινες απώλειες. <http://www.livepedia.gr>

26 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy» p.223

27 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy» p.225.

εξουθένωση της Σοβιετικής Ένωσης. Το σοβιετικό σύστημα δεν θα μπορούσε τελικά να αντισταθεί στις συνδουασμένες αμερικανικές πιέσεις, και η προσπάθεια να μεταρρυθμιστεί (perestroika) επέφερε τη συνολική κατάρρευσή του²⁸.

Στις μέρες μας η στρατηγική της εξουθένωσης έχει γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής καθώς το κόστος των στρατιωτικών εφαρμογών και η ευαισθησία των κοινωνιών στα θύματα αυξάνονται. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι η στρατηγική της εκμηδένισης θα καταργηθεί. Οι Αθηναίοι αρνήθηκαν να δώσουν μάχη στη στεριά και προτίμησαν την ασφάλεια των τειχών. Δεν πρέπει να ξεχνάμε όμως ότι τα επιθυμητά αποτελέσματα επιτεύχθηκαν μόνο μέσα από μια άμεση προσέγγιση και ένα αποφασιστικό χτύπημα ενάντια στη Σπάρτη όπως συνέβη στη Σφακτηρία. Οι Αμερικάνοι σίγουρα αντέγραψαν την στρατηγική του Περικλή σε πολλές περιπτώσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ τον Αύγουστο του 1990. Οικονομικές κυρώσεις τοποθετήθηκαν στο Ιράκ²⁹. Η ελπίδα ήταν ότι η οικονομική ζημία επιβληθείσας θα προέτρεπε το Σαντάμ Χουσεΐν να δει το λάθος των επιλογών του και να αποσύρει τις ιρακινές δυνάμεις από το Κουβέιτ. Δεδομένου ότι αυτή η ξεκάθαρα στρατηγική της εξουθένωσης δεν λειτούργησε, μια στρατηγική της εκμηδένισης άρχισε να κάνει έντονη την παρουσία της μέσω της άμεσης προσέγγισης. Το βασικό στοιχείο της ιρακινής δύναμης, οι ιρακινές οπλισμένες δυνάμεις, υποβλήθηκε σε ένα πόλεμο με κάθε μέ-

σον (στρατιωτικός, οικονομικός, ψυχολογικός, κ.λπ...). Το χτύπημα συνεχίστηκε μέσω επιχειρήσεων εδάφους μεγάλης κλίμακας, οι οποίες αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα καταστροφής των οπλισμένων δυνάμεων του αντιπάλου σύμφωνα με τα εντάλματα του Clausewitz.

Υποτίμηση του Εχθρού

Η κρίσιμη καμπή του πολέμου ήταν η αποστολή των Αθηναίων στη Σικελία το 415 Π.Χ. Ο Θουκυδίδης καθιστά σαφές ότι το σχέδιο ήταν καθολικά λάθος, δεδομένου ότι βασίστηκε σε μια ιδιαίτερη υποτίμηση του εχθρού που οι Αθηναίοι επρόκειτο να αντιμετωπίσουν στη Σικελία. Κάτι που ήταν ιδιαίτερα αναληθές διότι οι Συρακούσιοι είχαν πλούτη, μια στρατιωτική και ναυτική οργάνωση παρόμοια με τις ελληνικές πόλεις ηπειρωτικών χωρών, σαφή ανωτερότητα στο ιππικό και αυτάρκεια στα τρόφιμα. Συνεπώς, οι Αθηναίοι είχαν εκτιμήσει μη ορθά την κατάσταση που επικρατούσε στις εκεί πόλεις. Ο Νικίας είχε αντιληφθεί την ουσία της κατάστασης, λέγοντας: «Είναι ανόητο να πάει κανείς ενάντια σε ανθρώπους που, ακόμα και αν κατακτηθούν, δεν θα μπορούσαν να ελεγχθούν, ενώ η αποτυχία θα μας αφήσει σε χειρότερη κατάσταση από αυτή που είμαστε τώρα, πριν την επιχείρηση»³⁰. Αυτό που ήταν γνωστό στο Θουκυδίδη, η αξία της μη υποτίμησης του αντιπάλου, θα γίνει κατανοητό στη Ρωσική υπερδύναμη εκατοντάδες χρόνια αργότερα. Εντυπωσιακό είναι το παράδειγμα του ρωσο-ιαπωνικού πολέμου (1904-1905)³¹. Ο Τσάρος Νικόλα-

28 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy» p.22729

Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy» p.230

30 Θουκυδίδου Ιστορία, [μτφρ. Άγγελου Βλάχου], Z 10-11

31 Οι Ρώσοι ήταν στη σταθερή αναζήτηση ενός θερμού λιμένα ύδατος στον ειρηνικό ωκεανό, για το ναυτικό τους καθώς επίσης και για το θαλάσσιο εμπόριο. Οι Ιάπωνες επέλεξαν τον πόλεμο για να διατηρήσουν την αποκλειστική κυριαρχία στην Κορέα. Οι επιτυχίες εκστρατείες ήταν απροσδόκητες από τους παγκόσμιους παρατηρητές. <http://www.livepedia.gr>

ος καλούσε τους Ιάπωνες “κίτρινους πιθήκους,” ενώ οι κορυφαίοι Ρώσοι στρατηγοί προσπαθούσαν να υπολογίσουν εάν ένας Ρώσος στρατιώτης ήταν ίσος με 1 1/2 ή δύο Ιάπωνες στρατιώτες³². Αποτέλεσμα ο πόλεμος να αρχίσει με μια ιαπωνική αιφνιδιαστική επίθεση στο ρωσικό στόλο στο λιμένα Arthur, συνεχίστηκε με μερικές άγριες μάχες εδάφους στις οποίες οι Ιάπωνες κέρδισαν με βαριά απώλεια και για τις δύο πλευρές, και κατέληξε σε μια μεγάλη ιαπωνική ναυτική νίκη στο στενό Tsushima.

Τέλος διάσημο παράδειγμα αποτελεί η υποτίμηση της Σοβιετικής Ενώσεως από τον Χίτλερ³³. Ο ίδιος είχε πει “πρέπει να κλωτσήσετε μόνο στην πόρτα και ολόκληρη η σάπια δομή θα καταρρεύσει κάτω.” Η επέμβαση του Χίτλερ στη Σοβιετική Ένωση αναμφίβολα πραγματοποιήθηκε λόγω της πίστης του στη φυλετική κατωτερότητα των Ρώσων και της επιθυμίας του να δημιουργήσει μια αυτοκρατορία στα Ανατολικά. Το οποίο οδήγησε τελικά για πολλούς στην ήττα της Γερμανίας στο πόλεμο και άνοιξε ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα του πολέμου στην ανθρώπινη ιστορία.

ΣΥΝΟΨΗ

Ο Θουκυδίδης, πριν από δύομισι χιλιάδες χρόνια περίπου, συνέγραψε την ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου. Μέσα από αυτό το έργο κατάφερε αυτό που επιθυμούσε, η ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου να αποτελέσει βασικό βοήθημα για την κατανόηση του τρόπου που δρουν τα κράτη ανά τους αιώνες. Πέτυχε να καταγράψει για πρώτη φορά την θεωρία για την εφαρμογή υψηλής στρατηγικής. Το έρ-

γο του αποτελεί ορόσημο για πολλούς ερευνητές, ενώ οι συνεχείς αναφορές στο όνομά του από διαφόρους μελετητές αποδεικνύει τον θαυμασμό που τρέφουν για το πρόσωπό του. Μια μελέτη του έργου του Θουκυδίδα, θα οδηγήσει στη διαπίστωση για το πόσο οικείες φαίνονται οι συμπεριφορές των κρατών σε κάθε περίοδο διαμέσων των αιώνων. Όλες οι μεγάλες δυνάμεις ανά την ιστορία θεμελιώσαν και γιγάντωσαν την κυριαρχία τους βασιζόμενες στα διδάγματα της Ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου. Στη σύγχρονη εποχή φαίνεται ότι η μοναδική Υπερδύναμη έχει διδαχθεί από την Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου και με βάση τις αρχές που περιγράφονται σε αυτήν, επιχειρεί να βελτιστοποιήσει τη θέση της στο παγκόσμιο στερέωμα. Ο μεγάλος ιστορικός πέτυχε κάτι παραπάνω από αυτό που προσδοκούσε: το έργο του δεν είναι μόνο ένα απαραίτητο βοήθημα για την κατανόηση των μέχρι σήμερα διακρατικών συγκρούσεων, αλλά και αιώνιος οδηγός για την ανάλυση κάθε δυνητικής σύγκρουσης ανά τους αιώνες. Κανείς δεν θα διαφωνήσει με τα λόγια του μεγάλου Άγγλου φιλοσόφου Thomas Hobbes: «Καθώς το πρωταρχικό και κύριο έργο της ιστορίας είναι να συμβουλευεί τους ανθρώπους και, με την επίγνωση των γεγονότων του παρελθόντος, να τους δίνει την ικανότητα να διάγουν τον βίο τους με σύνεση στο παρόν και προνοητικά για το μέλλον. Δεν υπάρχει άλλος συγγραφέας που εκπληρώνει καλύτερα αυτόν τον σκοπό απ’ ότι ο Θουκυδίδης».

32 Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos «Thucydides on strategy» p. 249

33 Επιχείρηση Barbarossa ήταν ο κώδικας για την εισβολή της Γερμανίας στην Σοβιετική Ένωση κατά τη διάρκεια του II παγκόσμιου πολέμου που άρχισε στις 22 Ιουνίου, το 1941. Ετσι άνοιξε το ανατολικό μέτωπο, το οποίο έγινε τελικά ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα του πολέμου στην ανθρώπινη ιστορία. <http://www.livepedia.gr>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Athanassios Platias & Constantinos Koliopoulos Thucydides on strategy, EURASIA PUBLICATIONS, 2006
2. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος: Η υψηλή στρατηγική της αρχαίας Σπάρτης 750-192 π.Χ. Εκδόσεις Ποιότητα
3. Πλατιάς Αθανάσιος: Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στο Θουκυδίδη, Εκδόσεις Εστία, 1999
4. Θουκυδίδου Ιστορία, [μτφρ. Άγγελου Βλάχου] (Αθήνα: Σιδέρης, 1988)
5. Clausewitz von Carl: Περί του Πολέμου (Des Kriegen), Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1999.
6. Kissinger Henry: Διπλωματία, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ», Αθήνα, 1995
7. Πλατιάς Αθανάσιος: Το Νέο Διεθνές Σύστημα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995
8. Sun Tzu: Η τέχνη του πολέμου [μτφ Κ. Γεωργαντάς], Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 1991.
9. Brzezinski Zbigniew: Η Μεγάλη Σκακιέρα, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ», Αθήνα, 1998.
10. Leslie J. Worley, Hippeis :The Cavalry of Ancient Greece

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποπλοίαρχος (Μ) Ι. Τσιπλακίδης ΠΝ γεννήθηκε την 1η Μαΐου 1974 στη Κομοτηνή. Εισήχθη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων τον Σεπτέμβριο του 1993 και απεφοίτησε τον Ιούνιο του 1997 οπότε και ονομάστηκε Μηχανικός Σημαιοφό-

ρος. Ως Σημαιοφόρος, Ανθυποπλοίαρχος και Υποπλοίαρχος πέραν των σταδιοδρομικών σχολείων, υπηρέτησε στο ΑΤ ΚΙΜΩΝ και ΑΓ ΙΚΑΡΙΑ ενώ υπηρετεί στη ΦΓ ΕΛΛΗ. Είναι απόφοιτος της Σχολής Τεχνικής Εκπαιδύσεως Αξιωματικών Μηχανικού (ΣΤΕΑΜΧ). Παντρεμένος και έχει ένα παιδί.

**Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ
ΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΜΥΝΑ**

Δοκίμιο

ΜΕΡΟΣ Α

Υποπλοίαρχος Ι. Δελής Λ.Σ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα αποτελεί απόληξη της Βαλκανικής χερσονήσου που περιβάλλεται από χιλιάδες νησιά, νησίδες και βράχους σε τέτοιο σημείο που δεν αντιλαμβάνεσαι αν η ελληνική χερσόνησος είναι ένα κομμάτι ξηράς που εισχωρεί στη θάλασσα, ή είναι ένα κομμάτι θάλασσας που σε κάποια σημεία διακόπτεται από ξηρά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι άνθρωποι που κατοίκησαν σε αυτόν τον συγκεκριμένο τόπο να έρθουν από πολύ νωρίς σε επαφή με το υγρό στοιχείο και να προσπαθήσουν να το κατακτήσουν είτε από ανάγκη είτε από απλή περιέργεια. Η τάση αυτή για αναζήτηση ανέπτυξε στο μέγιστο βαθμό την αγάπη των κατοίκων του προς τη θάλασσα και τη δημιουργία με το πέρασμα του χρόνου, ενός ναυτικού λαού με τεράστια ιστορία και παράδοση, του ελληνικού.

Πνεύμα ανήσυχο και ερευνητικό, ο Έλληνας ποτέ δεν περιορίστηκε στα στενά όρια της χερσονήσου ή των άγονων νησιών που βρέθηκε ή επέλεξε να κατοικήσει και προσπάθησε να ανοίξει νέους δρόμους δια μέσου της θάλασσας, προς αναζήτηση τόπων που θα ικανοποιούσαν την ανάγκη του για επιβίωση, τη δίψα του για ανεύρεση πλούτου, γνώσης και εξερεύνησης. Για το λόγο αυτό ανέπτυξε από τους προϊστορικούς ακόμα χρόνους τα μέσα εκείνα που θα τον βοηθούσαν να πραγματοποιήσει αυτές του τις ανάγκες, φιλοδοξίες, όνειρα.

Ξεκινώντας από τις καλαμένιες πιρόγες που μετέφερε τον πολύτιμο οψιανό της παλαιολιθικής εποχής για την κατασκευή εργαλείων μέχρι τα υπερσύγχρονα πλοία του σήμερα, η ναυτιλία ήταν η διέξοδος του Έλληνα και η θάλασσα η πηγή ζωής του.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του παρόντος δοκιμίου είναι να παρουσιαστεί ένα θέμα υψίστης εθνικής σημασίας, αυτό της προσφοράς και του ρόλου του Ελληνικού Εμπορικού Στόλου ή διαφο-

ρετικά της Ελληνικής Εμπορικής Ναυτιλίας, στην Εθνική Οικονομία και Άμυνα. Για το λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία η επισημάνση γεγονότων από το ιστορικό παρελθόν της πατρίδας μας, προκειμένου να θυμηθούμε και να συνειδητοποιήσουμε το μέγεθος της προσφοράς της ναυτιλίας. Μίας προσφοράς που δεν περικλείεται σε λόγια και θεωρίες, αλλά αντίθετα, έχει περάσει τη δοκιμασία της αξιοπιστίας με έργα.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΙΣ

Για την ανάπτυξη του θέματος της διατριβής ελήφθησαν ως βασικές προϋποθέσεις οι κάτωθι:

1. ότι με τον όρο Ελληνικός Εμπορικός Στόλος νοείται το σύνολο των πλοίων τόσο των υπό Ελληνική σημαία όσο και αυτών που ελέγχονται από Ελληνικά συμφέροντα και έχουν υψώσει ξένη σημαία καθώς επίσης και
2. ότι ο Ελληνικός Εμπορικός στόλος ταυτίζεται με την Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία στο σύνολο και τις δραστηριότητές της και για το λόγο αυτό εξετάζεται ανάλογα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Η ναυτική ζωή των κατοίκων της Ελληνικής χερσονήσου ξεκινά τουλάχιστον από την 11η χιλιετηρίδα π.Χ. όταν και παρουσιάζεται στροφή του πληθυσμού προς το Αιγαίο, επιβεβαιώνοντας τους στενούς δεσμούς του με την θάλασσα ήδη από αυτήν την τόσο πρώιμη εποχή. Έχει πλέον αποδειχθεί από τις αρχαιολογικές ανασκαφές και τα ευρήματα ότι υπήρχε εμπορική δραστηριότητα μεταξύ των νησιών και την ηπειρωτική Ελλάδα με κύρια έκφρασή της το ψάρεμα και την εκμετάλλευση του οψια-

νού¹ της Μήλου, που λόγω της σχετικά μεγάλης σκληρότητάς του και της εύκολης επεξεργασίας του, χρησιμοποιήθηκε κατά την προϊστορική εποχή ως εργαλείο. Οι πηγές οφισανού στην ανατολική Μεσόγειο είναι λιγοστές και εντοπίζονται σε μερικά νησιά του Αιγαίου, όπως είναι η Μήλος, η Αντίπαρος, η Νίσυρος και το Γυαλί.

Η εξοικείωση του νότιου κυρίως πληθυσμού με την θάλασσα και την ναυτιλία, ήδη από την 11η χιλιετηρίδα όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τον βοηθά να πάρει στα χέρια του την εμπορία του χαλκού, που είναι μεν απαραίτητος για την ανάπτυξη στην νέα αυτή περίοδο αλλά δεν υπάρχει στην Ελλάδα και πρέπει να εισαχθεί από αλλού. Αυτή ακριβώς η αναζήτηση πρώτων υλών και το εμπόριο, βοήθησε κυρίως τους νησιώτες να ξεφύγουν από τα στενά όρια του Αιγαίου και να έλθουν σε επαφή με άλλους λαούς και πολιτισμούς δίνοντας το έναυσμα για την ανάπτυξη του πρώτου μεγάλου πολιτισμού του ελληνικού χώρου του αιγαιακού, που είναι κατά βάση ναυτικός πολιτισμός. Παράλληλα και λίγο μετά το 3000 π.Χ. κατά την πρώιμη εποχή του χαλκού, φαίνεται μεγάλη πολιτιστική ανάπτυξη και στα νησιά του βορείου Αιγαίου, με γνωστούς οικισμούς στη Λήμνο (Πολιόχνη). Ειδικά η Πολιόχνη αναδεικνύεται σε μεγάλο μεταλλουργικό κέντρο, συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στα μεταλλεία της Μαύρης θάλασσας και το Αιγαίο.

Ταυτόχρονα στην περιοχή των Κυκλάδων, η ενασχόληση με την ναυτιλία και το εμπόριο του ορυκτού πλούτου των νησιών βοήθησαν να αναπτυχθεί ένας ιδιαίτερος

πολιτισμός, με τοπικά χαρακτηριστικά, που έφτασε στην ακμή του κατά την πρώιμη εποχή του χαλκού (περίπου 2600 – 2300 π.Χ.), ο γνωστός σε όλους μας κυκλαδικός πολιτισμός.

Με την σταδιακή εισαγωγή της μεταλλουργίας, βελτιώθηκαν τα εργαλεία και συνακόλουθα τα μέσα ναυσιπλοΐας και οι επαφές σε όλα τα μήκη και πλάτη του Αιγαίου όπως μαρτυρούν και τα αρχαιολογικά ευρήματα. Άμεσο επακόλουθο ήταν ο κυκλαδικός πολιτισμός ειδικότερα, να ασκεί πολύ μεγάλη επιρροή όπως φαίνεται και σε έναν άλλον ναυτικό πολιτισμό, τον μινωικό², την περίοδο που ο τελευταίος είχε εκτεταμένες επαφές και ανταλλαγές προϊόντων τόσο με τις Κυκλάδες και την ηπειρωτική Ελλάδα όσο και με την Ανατολή αλλά και την Αίγυπτο.

Στη συνέχεια, άνθησε ο μυκηναϊκός πολιτισμός (περίπου 1600-1100 π.Χ.), ο οποίος έφτασε στην μέγιστη ακμή του, με την κατάκτηση της Κρήτης (περίπου 1400 π.Χ.), την πολιτική κατάλυση του μινωικού πολιτισμού και την δεκαετή πολιορκία και κατάκτηση της Τροίας (περίπου 1200 π.Χ.). Αυτές οι εκστρατείες που ήταν συνδυασμός μεταφοράς στρατευμάτων από την ηπειρωτική Ελλάδα και των απαραίτητων εφοδίων για την εκπλήρωση του αντικειμενικού τους σκοπού, ουσιαστικά ανάγονται στη ναυτική δραστηριότητα των Αχαιών. Ωστόσο, η ναυτιλία τους που είχε έντονο καταδρομικό και εμπορικό χαρακτήρα διατηρούσε ακόμα τα ίδια χαρακτηριστικά όπως αυτά παρουσιάζονται και μέσω της ελληνικής μυθολογίας. Οι εκστρατείες του Θησέα, του

1 Ηφαιστειακό πετρώδες υλικό.

2 Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη (Ιστορία «Α», 1 - 19), όταν άρχισε να αναπτύσσεται η ναυτιλία και οι άνθρωποι να επικοινωνούν και με τα πλοία, οι Κάρες και οι Φοίνικες εξάσκησαν την πειρατεία και ληστείες με συνέπεια ο Μίνωας, πρώτος από όλους τους Έλληνες ηγεμόνες, να συγκροτήσει πολεμικό ναυτικό (άρα ο Μίνωας είναι ο ιδρυτής τους ελληνικού πολεμικού ναυτικού) και μ' αυτό έδιωξε του κακοποιούς Κάρες και Φοίνικες από το Αρχιπέλαγος και τις Κυκλάδες όπου είχαν κάψει αποικίες.

Ηρακλή, του Ιάσωνα και των Αργοναυτών, αλλά και η δεκαετής περιπλάνηση του Οδυσσέα, καταδεικνύουν ότι πράγματι πραγματοποιούνταν τολμηρά ταξίδια και πέρα από τις ελληνικές θάλασσες.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Η τεράστια πρόοδος της ναυτιλίας και της ναυπηγικής τέχνης είχε σαν αποτέλεσμα τη διευκόλυνση του εμπορίου και την εμφάνιση οικισμών που ολοένα και αναπτύσσονταν, μεγάλωναν και έγιναν πόλεις – κράτη, που η ευημερία τους στηρίχθηκε στη ναυτική τους δύναμη. Παράλληλα η αύξηση του πληθυσμού τους, τις εξανάγκασε να βρουν τρόπους επιβίωσης μέσω των αποικιών τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και πέρα από αυτόν, σε όλη τη Μεσόγειο, κατά κύριο λόγο, δημιουργώντας παράλληλα νέες αγορές αλλά και ταυτόχρονα αυξάνοντας τη δύναμή τους.

Αυτός ο ελληνικός αποικισμός του 9ου και μέχρι τον 6ο αιώνα π.Χ. είχε ως κύριους εκφραστές του πόλεις όπως η Κόρινθος, τα Μέγαρα, η Σάμος, η Χίος, η Φώκαια, η Συρακούσες και στη συνέχεια η Αθήνα που μεταβλήθηκε σε μια από τις ναυτικότερες πολιτείες όλων των εποχών. Η πόλη αυτή σημείωσε μια εκπληκτική για τα δεδομένα της εποχής ναυτιλιακή πολιτική. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής ήταν να γίνει ο Πειραιάς ο πρώτος οικουμενικός λιμένας και η Αθήνα να αποκτήσει τον ικανότερο πολεμικό στόλο της εποχής που απέδειξε την αποτελεσματικότητά του βασιζόμενο στις τριήρεις³, στη ναυμαχία της Σαλαμίνας το 480 π.Χ. έχοντας ως πρωτοεργάτη τον Θεμιστοκλή.

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Στα χρόνια που ακολούθησαν την πτώση της Αθηναϊκής ηγεμονίας, δεν έχουμε ουσιαστικά την εμφάνιση κάποιας άλλης ναυτικής δύναμης μέχρι και την έλευση των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου όταν και το επίκεντρο του θαλάσσιου εμπορίου μετατοπίζεται στην Αλεξάνδρεια και τη Ρόδο. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το γεγονός ότι ψήγματα ναυτικού δικαίου και ναυτασφάλισης εμφανίζονται στη Ρόδο.

Στη διάρκεια της ελληνιστικής περιόδου και ανάμεσα στους διαδόχους, απογόνους και κυβερνήτες της τεράστιας αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου, αναπτύχθηκε ένας ανταγωνισμός που αφορούσε τη ναυπήγηση τεράστιων πλοίων μεγάλης χωρητικότητας, πλοίων κυρίως πολεμικών, για να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες, ενώ το εμπόριο επεκτείνεται και εξαπλώνεται στην Ερυθρά θάλασσα, τον Περσικό κόλπο, τον Ινδικό Ωκεανό μέχρι και τις Ινδίες. Τα πλοία αυτά των Μακεδόνων και κυρίως του Δ. Πολιορκητή αντέγραφαν κατόπιν οι Ρωμαίοι, για να τους συναγωνιστούν, αλλά και στη συνέχεια, για να τους κατακτήσουν.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

Η κατάκτηση της Ελλάδος από τις Ρωμαϊκές λεγεώνες και η ανάδειξη της Ρώμης ως το κέντρο του γνωστού κόσμου και της αυτοκρατορίας στη συνέχεια, δεν επέφερε ουσιαστικά αρνητικά αποτελέσματα στη ναυτική δραστηριότητα των Ελλήνων, μιας και οι Ρωμαίοι για τη δημιουργία του μεγάλου εμπορικού και πολεμικού τους στόλου

3 Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη (Ιστοριών «Α», 13), ο πρώτος που κατασκεύασε τριήρεις ήταν ο Κόρινθος ναυπηγός Αμεινοκλής (υπολογίζεται κάπου τον 8ο ή 7ο αι. π.Χ.). Ο ίδιος, λέει, κατασκεύασε και τις πρώτες τριήρεις των Σαμίων, οι οποίοι, κατά την εποχή του τύραννου Πολυκράτη (530 π.Χ.), έκαναν μετατροπές στο πλοίο αυτό ώστε να μεγαλώσει ο χώρος του και έτσι προέκυψε ένα νέου τύπου πλοίο που πήρε το όνομα Σάμαινα, λόγω των μετατροπών των Σαμίων. Οι Σάμαινες ήταν ειδικός τύπος τριήρους - διήρους και κατασκευασμένες έτσι ώστε να χρησιμοποιούνται ως φορητά και ως πολεμικά πλοία ταυτόχρονα.

είχαν ως υπόβαθρο τη μεγάλη ναυτική παράδοση των αρχαιοελληνικών και ελληνιστικών χρόνων. Το θαλάσσιο εμπόριο, βέβαια, εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό παράγοντα της οικονομικής ζωής των Ελλήνων. Οι Έλληνες ναυτικοί συνεχίζουν τον προαιώνιο ρόλο τους στη θάλασσα και ταυτόχρονα γίνονται εκπαιδευτές και πληρώματα του δημιουργούμενου και αργότερα ισχυρού ναυτικού της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Οι Έλληνες ναυπηγοί, υπακούοντας στα κελεύσματα των αξιωματούχων της Ρώμης, κατασκευάζουν υπερμεγέθη και βαριά καράβια, πάνω στα οποία τοποθετούνται πολεμικές πολιορκητικές μηχανές και κατασκευές που χρησιμοποιούνται στις επιχειρήσεις της ξηράς. Σε αυτούς, τους Έλληνες πλοιοκτήτες και ναυπηγούς της Αλεξάνδρειας οφείλεται και η ναυπήγηση πλοίων, η χωρητικότητα των οποίων έφθανε και τους 1300 τόνους ενώ για πρώτη φορά εμφανίζονται εμπορικά πλοία χωρίς κουπιά.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Η μετεξέλιξη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Βυζαντινή⁴, τη βρίσκει με ένα δυνατό εμπορικό και πολεμικό στόλο στον οποίο ρόλο συνεχίζουν να έχουν οι Έλληνες μιας και για τη δημιουργία του μεγάλου εμπορικού και πολεμικού στόλου και των Βυζαντινών, υπόβαθρο αποτέλεσε η μεγάλη ναυτική παράδοση των αρχαιοελληνικών και ελληνιστικών χρόνων.

Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες, για να επιβάλλουν την κυριαρχία τους σ' Ανατολή και Δύση, στη Μεσόγειο, και ταυτόχρονα για να ελέγχουν το διεθνές εμπόριο προς όφελος της οικονομίας τους κατανοούν ότι

απαιτείτο ισχυρή ναυτική δύναμη και γι αυτό δίνουν προτεραιότητα στη σύσταση μεγάλου στόλου⁵. Την περίοδο μάλιστα μεταξύ 4ου και 7ου αιώνα μ.Χ. στη λεκάνη της Μεσογείου η Βυζαντινή θαλασσοκρατία αναβαθμίζει και πάλι το Αιγαίο σε σταυροδρόμι εμπορίου, ενώ το πλοίο που χαρακτηρίζει τη Βυζαντινή Περίοδο είναι ο Βυζαντινός Δρόμοντας.

Η παραμεληση όμως της ναυτικής της δύναμης υπήρξε παράγοντας για την εξασθένηση της στρατιωτικής υπεροχής της αυτοκρατορίας. Και όταν τους τελευταίους αιώνες του Βυζαντίου (13ος – 15ος αι.) η συστηματικά οργανωμένη πειρατεία από Τούρκους και Δυτικούς δύσκολα αντιμετώπιζεται, προδιαγράφεται και το τέλος της κυριαρχίας των Βυζαντινών στη θάλασσα και ταυτόχρονα και της αυτοκρατορίας τους. Με την κατάληψη από τα τουρκικά εμιράτα της Βυζαντινής Μικρασίας και την πτώση της Κωνσταντινούπολης, σηματοδοτείται και το τέλος της Βυζαντινής εποχής.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΣ ΖΥΓΟΣ

Ακολουθεί ο Οθωμανικός ζυγός και το Ελληνικό στοιχείο παραμένει χαμένο όσο αφορά τη ναυτική του δραστηριότητα, η οποία έχει περάσει στα χέρια των Δυτικών δυνάμεων και των Τούρκων. Οι Έλληνες ναυτικοί βρίσκουν διέξοδο στα Ενετικά πλοία ή στρατολογούνται στον Οθωμανικό στόλο. Οι πιο τολμηροί επιδίδονται στην πειρατεία, η οποία έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις στη Μεσόγειο, ιδιαίτερα από τον 15ο έως το 17ο αιώνα.

Από τον 17ο και 18ο αιώνα, τότε που τα ιστιοφόρα πλοία είχαν πάρει, οριστικά πια, τη θέση των κωπήλατων στη ναυσιπλοΐα,

4 Η αρχή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας συμπίπτει με την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης από τον Κωνσταντίνο τον Μέγα, την 11η Μαΐου του 330, με το όνομα Νέα Ρώμη.

5 Στα χίλια και πλέον χρόνια ζωής του Βυζαντίου τα καράβια του στόλου του ήλθαν πολλές φορές αντιμέτωπα με αυτά άλλων λαών και κυρίως των Αράβων (7ος – 10ος αι.), που διεκδικούσαν κατά καιρούς την κυριαρχία στη θάλασσα.

είναι η εποχή που οι συμπατριώτες μας εκμεταλλεζόμενοι εμπορικές συμφωνίες που είχε συνάψει το Οθωμανικό κράτος με Εμπορικά Επιμελητήρια της Γαλλίας και της Ιταλίας, ανέλαβαν με τα μικρά τους ιστιοφόρα τη διακίνηση του εμπορίου από τη Δυτική Ελλάδα προς Βενετία, Γένοβα, Μασσαλία και μέχρι το Γιβραλτάρ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη βαθμιαία άνθηση της ναυτιλίας αρχικά στις περιοχές Άρτας και Πρέβεζας, μετέπειτα στο Μεσολόγγι και αργότερα στο Γαλαξίδι. Την ίδια εποχή η συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζί το 1784, συμβάλει αποφασιστικά στην άνδρωση της ελληνικής ναυτιλίας, προσφέροντας την προστασία της Ρωσικής σημαίας και τη δυνατότητα δραστηριοποίησής της στις Παραδουνάβιες περιοχές, τη Μαύρη θάλασσα και σε όλη τη Μεσόγειο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τις παραμονές της Ελληνικής Επανάστασης οι Έλληνες ήταν πια κυρίαρχοι στο Αιγαίο και τη Μαύρη θάλασσα, ενώ συναγωνίζονταν επί ίσοις όροις το εμπορικό ναυτικό των χωρών της Δύσης σε ολόκληρη τη Μεσόγειο, φτάνοντας στο να ελέγχουν τα τρία τέταρτα των θαλασσιών μεταφορών της Ανατολής. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1813 η ελληνόκτητη εμπορική ναυτιλία αριθμούσε πάνω από 600 ιστιοφόρα από 27 διαφορετικούς ναυτοτόπους με συνολική χωρητικότητα άνω των 150.000 κόνων, επανδρωμένα με 17.000 ναυτικούς περίπου και εξοπλισμένα με κάτι λιγότερο από 6.000 κανόνια. Διότι, ας μην το ξεχνάμε, ο κίνδυνος των πειρατών εκείνα τα χρόνια ήταν πάντα ορατός και τα πληρώματα εκτός από άξιοι ναυτικοί, έπρεπε να είναι και ικανοί πολεμιστές. Όταν λοιπόν το 1821 έγινε ο μεγάλος ξεσηκωμός, πάνω από 200 ελληνόκτητα πλοία εγκατέλειψαν κάθε εμπορική δραστηριότητα για να μετατραπούν στον πλέον επίφοβο πολεμικό στόλο. Παράλληλα πέτυχαν να ανεφοδιά-

ζουν τις εξεγερμένες περιοχές με πυρομαχικά και τρόφιμα και να αναπτερώνουν το ηθικό των αδελφών αγωνιστών της στεριάς με τις πολεμικές τους επιτυχίες.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Το τέλος της επανάστασης βρίσκει μια κατεστραμμένη εμπορική ναυτιλία. Οι Έλληνες όμως έχουν πλέον το δικό τους κράτος, τη δική τους σημαία και τη δυνατότητα ελευθερίας κινήσεων όπως ποτέ άλλοτε. Αποτέλεσμα της έντονης δραστηριότητάς τους είναι η αλματώδης ανάπτυξη της ναυτιλίας και στο διάστημα από το 1838 και μέχρι το 1866 ο εμπορικός στόλος να ανέλθει από 708 πλοία στα 1657, ενώ έχει ήδη αρχίσει ο σταδιακός εκσυγχρονισμός του με την εμφάνιση των ατμοκίνητων πλοίων. Τα πρώτα ατμοκίνητα πλοία ήταν αυτά της «Ελληνικής Ατμοπλοίας Σύρου» που αγοράσθηκαν το 1856. Μέχρι το 1901 ο συνολικός αριθμός των ατμοκίνητων πλοίων είχε φθάσει τα 84 έχοντας υπερκεράσει σε κόρους αυτό των ιστιοφόρων και ο ρόλος τους στις μεταφορές ολοένα και αυξάνονταν. Η γρήγορη αυτή ανάπτυξη οφειλονταν τόσο στον υψηλό βαθμό ναυτοσύνης του Έλληνα όσο και στην έλλειψη άλλων ναυτικών λαών στην ανατολική Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο.

Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Το δαιμόνιο των Ελλήνων πλοιοκτητών εκμεταλλεύτηκε με τον καλύτερο τρόπο τις παγκόσμιες συγκυρίες των αρχών του 20ου αιώνα και την ανάγκη για μεταφορά μεγάλων ποσοτήτων όγκων φορτίων, όπως για παράδειγμα ο Ιταλοτουρκικός πόλεμος του 1911 καθώς και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος κατά τον οποίο η Ελληνική εμπορική ναυτιλία πέρασε στις μεγάλες δυνάμεις του τομέα των θαλασσιών μεταφορών και οι Έλληνες πλοιοκτήτες έγιναν πελάτες μεγά-

λων χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, ασφαλιστικών οργανισμών και ναυπηγείων της αλλοδαπής καθώς και της παγκοσμίου ναυλαγοράς.

Το τέλος του πολέμου βρίσκει την Ελληνική ναυτιλία αποδεδειγμένη. Παρόλα αυτά στη περίοδο του Μεσοπολέμου κατορθώνει εκ νέου να αναγεννηθεί. Τη δεκαετία του 1930, αντίθετα προς τις μαζικές πωλήσεις πλοίων και αλληπάλληλων πτωχεύσεων ναυτιλιακών επιχειρήσεων εξαιτίας της παγκόσμιας ναυτιλιακής κρίσης, οι Έλληνες αγόραζαν σε εξευτελιστικές τιμές τα αφθόνως διατιθέμενα πλοία και διπλασίασαν τον αριθμό των ναυτιλιακών τους γραφείων στο Λονδίνο. Κύρια δραστηριότητά τους παραμένει η μεταφορά φορτίων σε εμπόλεμες περιοχές. Η διεθνής κρίση που δημιουργείται με το Σινο-Ιαπωνικό πόλεμο, η κατάληψη της Αιθιοπίας από την Ιταλία και ο εμφύλιος πόλεμος στην Ισπανία προκάλεσε μεγάλη ζήτηση πλοίων για μεταφορές και λίγο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ο Ελληνικός Εμπορικός Στόλος βρίσκεται στην ένατη θέση στην ιεραρχία των ναυτικών χωρών.

Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Στη διάρκεια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου ο Ελληνικός εμπορικός στόλος αποτελούμενος από 600 περίπου πλοία επιτά-

χθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση η οποία στη συνέχεια τον χρονοναύλωσε στους Βρετανούς⁶ για να χρησιμοποιηθεί στην εξυπηρέτηση των συμμαχικών αναγκών, κυρίως σε νηοπομπές του Ατλαντικού ωκεανού μεταξύ Μ. Βρετανίας και Η.Π.Α. Από τη στιγμή εκείνη και μέχρι το τέλος του Μεγάλου Πολέμου, η Ελλάδα και μαζί της ο εμπορικός της στόλος έμειναν πιστοί στον συμμαχικό αγώνα, όπως εξάλλου είχαν πράξει και κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το τίμημα της συνεπείας και της σταθερότητας υπήρξε και αυτή τη φορά βαρύ. Από το έμπυχο υλικό που ρίχτηκε στη φωτιά από τις αρχές του πολέμου, 2.000 ναυτικοί έχασαν τη ζωή τους παρασυρόμενοι στους βυθούς των ωκεανών, ενώ άλλοι τόσοι τραυματίστηκαν μένοντας ανάπηροι σε βαθμό που να μην μπορούν να συνεχίσουν την καριέρα τους στη θάλασσα. Επί πλέον περισσότεροι από 150 άνδρες παραφρόνησαν εξ΄ αιτίας της φρίκης των τορπιλισμών των πλοίων τους. Δυστυχώς τα εμπορικά πλοία δέχονταν παθητικά τις εχθρικές επιθέσεις χωρίς να μπορούν να αμυνθούν⁷. Συνολικά τέθηκε εκτός μάχης πάνω από το 20% του ναυτεργατικού δυναμικού των Ελλήνων, το υψηλότερο ποσοστό αναλογικά από όλους τους συμμαχικούς εμπορικούς στόλους. Όσο για τις απώλειες σε πλοία, οι αριθμοί κι εδώ μιλούν από μόνοι

6 Πρόκειται για την περιβόητη «Αγγλοελληνική Συμφωνία»

7 Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η βύθιση του εμπορικού πλοίου «ΠΗΛΕΑΣ» από γερμανικό υποβρύχιο και οι φρικαλεότητες που ακολούθησαν. «Τη νύκτα της 13/3/1944 το πλοίο αυτό τορπιλίσθηκε στον Ατλαντικό Ωκεανό από το Γερμανικό υποβρύχιο U852. Όσοι από το πλήρωμα διασώθηκαν επιβιβάσθηκαν στις σχεδίες του πλοίου. Τότε ο κυβερνήτης του υποβρυχίου διέταξε εν ψυχρώ να τους πολυβολήσουν και να ρίξουν εναντίον τους χειροβομβίδες για να εξαφανίσουν τα ίχνη τους. Οι Έλληνες ναυτικοί προσπάθησαν απεγνωσμένα να σωθούν, αλλά οι περισσότεροι δεν τα κατάφεραν. Από τα 40 μέλη του πληρώματος διασώθηκαν μόνον τρεις. Αυτοί αφού ταλαιπωρήθηκαν αφάνταστα επί 36 ημέρες πάνω σε μία σχεδία και κάτω από το δυνατό ήλιο του Ισημερινού, τελικά διασώθηκαν από διερχόμενο εμπορικό πλοίο. Όμως οι νεκροί του ΠΗΛΕΑ πήραν την εκδίκησή τους, γιατί αργότερα το δικαστήριο εγκληματιών πολέμου της Νυρεμβέργης δίκασε τον κυβερνήτη του υποβρυχίου Πλωτάρχη Erick Wilhem και με τη μαρτυρία του διασωθέντος υποπλοιάρχου Αντώνη Λιώση τον καταδίκασε σε θάνατο.»

τους. Στο τέλος του πολέμου απέμεινε όλο κι όλο το ένα τέταρτο του προπολεμικού στόλου σε αριθμό πλοίων και σε χωρητικότητα⁸.

Μία οικονομική καταστροφή χωρίς προηγούμενο για τους Έλληνες επιχειρηματίες, πολλοί από τους οποίους είδαν τους στόλους τους να αποδεκατίζονται κατά τη διάρκεια του πολέμου.

ΑΠΟ ΤΑ «LIBERTIES» ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ - Η ΓΙΓΑΝΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Ωστόσο το 1946 παρουσιάστηκε μια εξαιρετική ευκαιρία. Η Αμερικανική κυβέρνηση αποφάσισε να πουλήσει 4.500 κρατικά πλοία, μεταξύ των οποίων και τα τυποποιημένης κατασκευής φορτηγά «Liberties», που είχαν ναυπηγηθεί μαζικά σε αλυσίδα⁹, κατά τη διάρκεια του πολέμου, για τη μεταφορά πολεμικών εφοδίων των συμμαχικών δυνάμεων. Με τη συμβολή της Ελληνικής Κυβέρνησης οι Έλληνες εφοπλιστές κατόρθωσαν να αγοράσουν 100 τέτοια πλοία με πολύ ευνοϊκούς όρους. Έτσι και παρά τις δυσοίωνες προβλέψεις, η εμπορική ναυτιλία αναγεννήθηκε εκ νέου και το 1948 αριθμεί 531 πλοία.

Αν και η πορεία ανοικοδόμησης της Ευρώπης και της Άπω Ανατολής προχωρούσε με ικανοποιητικούς ρυθμούς, ο πόλεμος

της Κορέας (1950-1952) ανέβασε και πάλι τον πυρετό των διεθνών μεταφορών, με τους Έλληνες εφοπλιστές να δρύνονται της ευκαιρίας. Η εκτόξευση των ναύλων σε υψηλά επίπεδα, λόγω των πολεμικών κινδύνων, ήταν το κίνητρο για την ανάπτυξη του ελληνικού εμπορικού στόλου με την αγορά νέων και μεταχειρισμένων πλοίων, εκ μέρους των Ελλήνων πλοιοκτητών.

Ακολουθεί η κρίση του Σουέζ το 1956, με τους Έλληνες πλοιοκτήτες να ελέγχουν περίπου το 54% του παγκοσμίου στόλου ξηρού φορτίου και το 15% των πετρελαιοφόρων και την ελληνική ναυτιλία να βρίσκεται στην τρίτη θέση παγκοσμίως από πλευράς χωρητικότητας. Αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν η ελληνική ναυτιλία να παίζει σημαντικό ρόλο στις θαλάσσιες μεταφορές όντας έτοιμη από πλευράς πλοίων και χωρητικότητας για να ανταπεξέλθει στις ανάγκες. Η επαναλειτουργία της διώρυγας του Σουέζ το 1957 και ο κορεσμός στη ζήτηση φορτίων είχε άμεσο επακόλουθο τη μείωση των ναύλων. Οι δυσκολίες που αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν οι Έλληνες πλοιοκτήτες στις αρχές της δεκαετίας του '60 ήταν μεγάλες, η διορατικότητά τους όμως μεγαλύτερη και επηρεασμένοι από τις αισιόδοξες προοπτικές της διεθνούς οικονομίας προβαίνουν σε παραγγελίες νέων πλοίων, καινούργιας τεχνολογίας και αυξημένης χωρητικότητας.

8 Την ίδια περίοδο ο συμμαχικός εμπορικός στόλος και οι ουδέτερες χώρες που τον εξυπηρετούσαν έχασαν συνολικά 4.770 πλοία από πολεμικές αιτίες, σύνολο 21 εκατομμύρια τόνους. Στις απώλειες αυτές η συμμετοχή της ελληνικής ναυτιλίας ανήλθε στο 10 % του αριθμού πλοίων και 6,8 % της χωρητικότητας.

9 Ποτέ άλλοτε στη παγκόσμια ιστορία δεν ταυτίστηκαν οι έννοιες “ναυπήγηση” και παραγωγή”. Ο ίδιος ο περιώνυμος Κάιζερ, ένας πανέξυπνος επιχειρηματίας, που έστηνε ναυπηγεία στα πιο απίθανα μέρη με απανωτές καθελκώσεις Λίμπερτντ ομολογούσε: «Εγώ δεν ναυπηγώ ούτε κατασκευάζω αλλά, παράγω πλοία!»! Τα ναυπηγεία Oregon Shipbuilding Co. ολοκλήρωσαν τη ναυπήγηση του 1ου πλοίου σε 253 ημέρες, το 10ο σε 154 ημέρες, το 19ο σε 86 μέρες. Επίσης το ναυπηγείο του Ρίτσμοντ (Καλιφόρνια) σε 16 ημέρες! Συγκεκριμένα λέγεται πως η ναυπήγηση του Λίμπερτντ “Ρόμπερτ Πίρι”, που αριθμούσε 250.000 μεταλλικά μέρη, συναρμολογήθηκε μέσα σε 4 μέρες και 15 ώρες! <http://el.wikipedia.org/>

Η κρίση στη Μέση Ανατολή το 1967 και η ζήτηση από τα βιομηχανικά κράτη πλοίων μεγάλης χωρητικότητας, που ακολουθεί, «επιβραβεύει» τους Έλληνες πλοιοκτήτες ακόμα μία φορά. Νέα πλοία αγοράζονται ή κατασκευάζονται που φθάνουν ακόμα και τους 200.000 τόνους dwt.

Τις δεκαετίες του '70 και του '80, τις χαρακτηρίζει αστάθεια, με τους Έλληνες πλοιοκτήτες να προσπαθούν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις και να αναγκάζονται να στραφούν στις λεγόμενες σημαίες ευκαιρίας για να παραμείνουν περισσότερο ανταγωνιστικοί, μειώνοντας στο ελάχιστο το ναυτεργατικό κόστος. Είναι χαρακτηριστικό ότι την περίοδο '82-'87 το 50% της συνολικής χωρητικότητας πλοίων υπό ελληνική σημαία ύψωσαν σημαίες ευκαιρίας ενώ πολλοί πλοιοκτήτες αναγκάστηκαν να παροπλίσουν ή ακόμα και να πουλήσουν πλοία. Παρ' όλα αυτά ο Έλληνας και η ναυτιλία είναι έννοιες σχεδόν ταυτόσημες και ήταν θέμα χρόνου να περάσει και αυτή η κρίση.

Ο πόλεμος του Κόλπου το 1991 βρίσκει εκ νέου έτοιμη την Ελληνική εμπορική ναυτιλία και ο Ελληνικός εμπορικός στόλος βρίσκεται και πάλι στην πρώτη γραμμή της νέας αυτής διεθνούς κρίσης. Η ελληνική ναυτιλία απέδειξε για μία ακόμη φορά ότι είναι πάντοτε έτοιμη να προσφέρει τις υπηρε-

σίες της όποτε παραστεί ανάγκη, εξυπηρετώντας παράλληλα και εθνικούς σκοπούς. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου το 1991, από τα 112 εμπορικά πλοία που ναυλώθηκαν από τους Αμερικανούς σύμφωνα με τις αποφάσεις του ΟΗΕ για τη συμμαχική επέμβαση στο Κουβέιτ, πάνω από τα μισά ήταν ελληνικών συμφερόντων.

Τέλος, δεν πρέπει να λησμονούμε τον πρόσφατο πόλεμο του Λιβάνου και την τεράστια επιχείρηση απεγκλωβισμού αμάχων που διενεργήθηκε με τη συνδρομή των Ελληνικών επιβατηγών – οχηματαγωγών πλοίων, που έσπευσαν άμεσα στην περιοχή, ναυλωμένα από διάφορες κυβερνήσεις κρατών, που επιθυμούσαν την ασφαλή έξοδο των υπηκόων τους από την συγκεκριμένη περιοχή. Η παρουσία των ελληνικών πλοίων, των ελλήνων ναυτικών, η αυταπάρνησή τους και το γεγονός ότι έφεραν σε πέρας ένα πραγματικά δύσκολο έργο με τη συνδρομή και του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, που και αυτό με τη σειρά του βρέθηκε πρώτο στην περιοχή ενδιαφέροντος, κατέδειξε σε όλο τον κόσμο τις δυνατότητες και τον επαγγελματισμό των Ελλήνων, αποτέλεσε σημείο αναφοράς και σχολιάστηκε θετικά από όλους τους εμπλεκόμενους με τη συγκεκριμένη επιχείρηση.

Συνεχίζεται

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υπ/χος Ι. Δελής ΛΣ είναι απόφοιτος της ΣΔΙΕΠΝ και γεννήθηκε στην Αθήνα το 1972. Το 1990 εισήχθη στην τότε Ανωτέρα Δημοσία Σχολή Εμπορικού Ναυτικού (Ε.Ν)/ Πλοιάρχων Χανίων Κρήτης. Απεφοίτησε το 1994 και απέκτησε το δίπλωμα πλοιάρχου Γ τάξεως του Ε.Ν. Ως πλοίαρχος Γ' τάξεως ταξίδεψε ανά τον κόσμο με ποντοπόρο πλοίο του Ε.Ν.

Το 1996 παρουσιάστηκε στις τάξεις του Π.Ν και υπηρέτησε τη θητεία του ως Σημ/ρος ΣΕΑ/Μ μέχρι και την είσοδό του στο Λ.Σ. τον Οκτώβριο

του 1997. Ορκίστηκε Σημ/ρος του ΛΣ το Δεκέμβριο του 1998 και έκτοτε έχει υπηρετήσει ως ύπαρχος και κυβερνήτης στο Ναυαγοσωστικό σκάφος του Λ.Σ Ν/Γ 517 με έδρα τη Ρόδο και από τον Αύγουστο του 2002 ως Αξιωματικός Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας (ΑΑΝ), στο Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ) του ΥΕΝΑΝΠ, έχοντας μετεκπαιδευτεί σε θέματα Έρευνας και Διάσωσης, στη Μεγάλη Βρετανία.

**ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΣΤΡΟΒΙΛΟΚΙΝΗΤΗΡΩΝ ΤΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ**

**Ηλίας Αρ. Υφαντής, Καθηγητής ΣΝΔ και
Αντιπλοίαρχος (Μ) Σ. Τσαμίλης ΠΝ**

Εισαγωγή

Την τελευταία δεκαετία είναι προφανής η τάση που επικρατεί στην παγκόσμια ακαδημαϊκή κοινότητα, για αντικατάσταση των κλασσικών εργαστηρίων κινητηρίων μηχανών (αεριοστρόβιλοι, diesel, κλπ) με ειδικά εργαστήρια, στα οποία τα μοντέλα πραγματικών μηχανών έχουν αντικατασταθεί από ισχυρά συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και κατάλληλο λογισμικό. Οι υπολογιστές αυτοί, εξοπλισμένοι με συστήματα πολυμέσων (multimedia), προσομοιάζουν την πραγματική λειτουργία των μηχανών σε πολύ καλό βαθμό και με ιδιαίτερα αξιόπιστο τρόπο. Οι λόγοι για τους οποίους ευδοκίμησε η τάση αυτή και αυτήν την στιγμή έχει διαδοθεί διεθνώς είναι, κυρίως:

- Πολύ καλή προσέγγιση της πραγματικότητας.
- Δυνατότητα για προσομοίωση όλων των δυνατών συνθηκών λειτουργίας.
- Δυνατότητα εξάσκησης με δεδομένα πραγματικών μηχανών και όχι με μικρά και απλοποιημένα μοντέλα.
- Μεγάλη υπολογιστική ισχύς και ικανότητα αποθήκευσης αποτελεσμάτων και πληροφοριών.
- Πολλαπλές θέσεις εργασίας.
- Μικρό κόστος ανάπτυξης, εγκατάστασης, εξοπλισμού, λειτουργίας και συντήρησης.
- Εκμετάλλευση του εξοπλισμού για εξάσκηση στην χρήση και τον προγραμματισμό Η/Υ.
- Εκμετάλλευση του εξοπλισμού για υποβοήθηση του θεωρητικού μέρους του ακαδημαϊκού μαθήματος.
- Εύκολη, απρόσκοπτη και αδιάλειπτη πρόσβαση των σπουδαστών στην εγκατάσταση.
- Δυνατότητα εκπόνησης πτυχιακών/διπλωματικών εργασιών, καθώς και ερευνητικού έργου.
- Δυνατότητα “on line” συνεργασίας με άλλ-

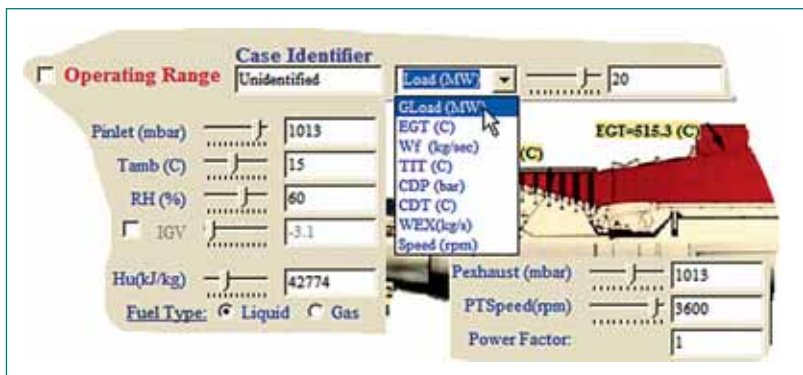
λα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή με άλλα τμήματα του ίδιου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

- Ασφάλεια κατά την λειτουργία (δεν υφίσταται πιθανότητα ατυχήματος, ή αστοχίας υλικού).
- Εξοικονόμηση χρόνου δεδομένης της μικρής προετοιμασίας για εκτέλεση ασκήσεων.

Ιστορικό Ανάπτυξης και Δημιουργίας του Εικονικού Εργαστηρίου

Κατόπιν υποβολής σχετικής πρότασης ερευνητικού έργου, την 24η Ιανουαρίου του 2003, υπογράφηκε η σύμβαση «01/2003» μεταξύ της Γενικής Διεύθυνσης Αμυντικής Βιομηχανίας και Έρευνας (ΓΔΑΒΕ) του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης και των τριών συνεργαζόμενων φορέων (Σχολής Μηχανολόγων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου- Εργαστηρίου Θερμικών Στροβιλομηχανών, Σχολής Ναυτικών Δοκίμων – Εργαστηρίου Ναυτικών Μηχανών και Σχολής Ικάρων – Εργαστηρίου Προωθητικών Συστημάτων, Υπολογισμού και Κατασκευής Κινητήρων) για την «Ανάπτυξη λογισμικού προσομοιώσεως και μελέτης λειτουργίας στροβιλοκινητήρων και συγκρότηση εικονικών εργαστηρίων».

Για την ποιοτική και ποσοτική παραλαβή του έργου συγκροτήθηκε επιτροπή αποτελούμενη από Αξιωματικούς του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας. Η επιτροπή αυτή παρέλαβε το έργο στο σύνολό του, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα της σύμβασης, την 4η Απριλίου 2006. Τα μέλη της επιτροπής συνέβαλαν ουσιαστικά στην επιτυχή ολοκλήρωση του έργου, προσφέροντας τόσο την εμπειρία τους από την καθημερινή τριβή, όσο και εξασφαλίζοντας κατασκευαστικά στοιχεία και οπτικοακουστικό υλικό για τους προσομοιούμενους στροβιλοκινητήρες.

Εικόνα 1: Τμήμα εισαγωγής λειτουργικών παραμέτρων αεριοστρόβιλου.

Το Υλικό του Εικονικού Εργαστηρίου Στροβιλοκινητήρων

Το εργαστήριο εγκαταστάθηκε στο ισόγειο του νέου κτιρίου εργαστηρίων στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων και περιλαμβάνει δέκα πλήρεις μονάδες προσωπικών υπολογιστών (θέσεις εργασίας) συνδεδεμένες σε δίκτυο. Μία από αυτές τις μονάδες εκτελεί χρέη εξυπηρετητή (server). Επί πλέον υπάρχει εξοπλισμός πολυμέσων.

Το Λογισμικό και οι Εφαρμογές του Εικονικού Εργαστηρίου Στροβιλοκινητήρων

Η βασική εφαρμογή του εικονικού εργαστηρίου λειτουργεί σε περιβάλλον «Microsoft Windows XP». Αμέσως μετά την ενεργοποίηση της εφαρμογής, ο χρήστης βλέπει στην οθόνη του την κύρια εισαγωγική εικόνα. Στην εικόνα αυτή ο χρήστης έχει την δυνατότητα να επιλέξει μία από τις τέσσερις βασικές λειτουργίες της εφαρμογής:

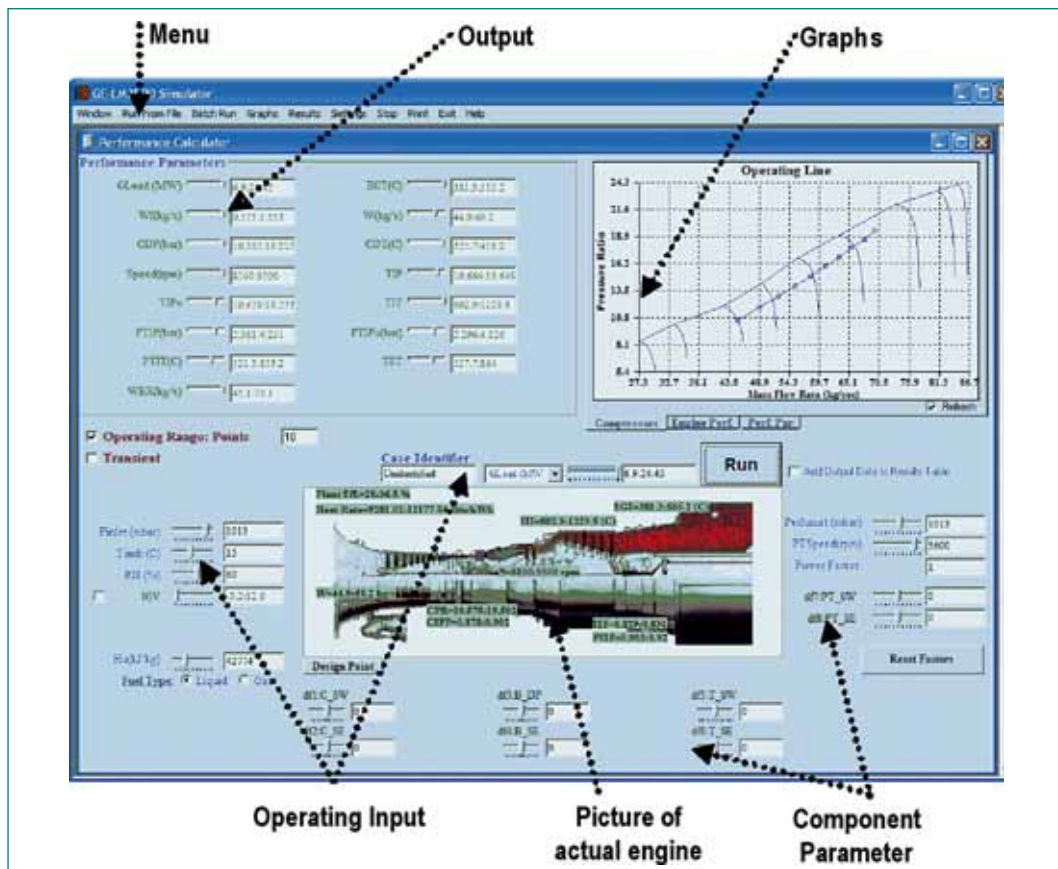
- α. Αρχές Λειτουργίας – Συνιστώσες
- β. Εφαρμογές
- γ. Μελέτη Σχεδίασης
- δ. Μελέτη Λειτουργίας

α. Αρχές Λειτουργίας - Συνιστώσες

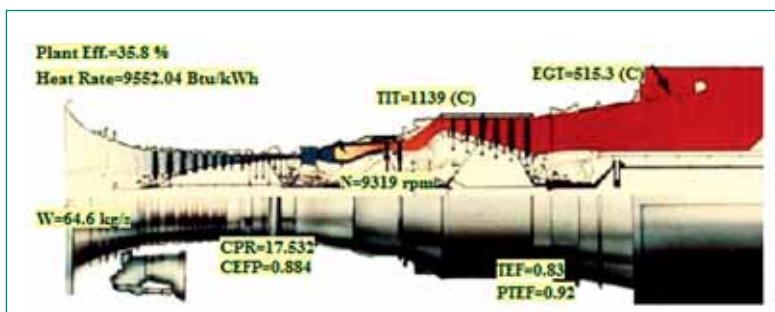
Στο τμήμα αυτό της εφαρμογής, ο χρήστης μπορεί να ανατρέξει στις βασικές

γνώσεις για τις στροβιλομηχανές, στις οποίες στηρίζεται το δομημένο λογισμικό. Η ενότητα αυτή δεν έχει σκοπό να υποκαταστήσει την θεωρητική ακαδημαϊκή εκπαίδευση. Αποτελεί απλώς ένα ισχυρό βοήθημα, μία πηγή συμπληρωματικών γνώσεων, οι οποίες ευρίσκονται διαθέσιμες και μπορούν να ανακληθούν με ευκολία από τον χρήστη ανά πάσα στιγμή. Μεταξύ αυτών που περιλαμβάνει η ενότητα αυτή είναι και η βασική περιγραφή λειτουργίας των συνιστωσών ενός αεριοστρόβιλου, δηλαδή του οχετού εισαγωγής αέρα, των συμπιεστών, των θαλάμων καύσης, των στροβίλων και του οχετού εξαγωγής.

Για την υποστήριξη και την καλύτερη κατανόηση των θεμάτων της ενότητας αυτής, έχει προστεθεί μεγάλος αριθμός αρχείων πολυμέσων (φωτογραφίες, βίντεο, ήχος). Επίσης στην ενότητα αυτή έχει ενσωματωθεί και ένα πρόγραμμα προσομοίωσης ροής, με την βοήθεια του οποίου οι μαθητές μπορούν εύκολα να κατανοήσουν τα θέματα ροής του αέρα διαμέσου των βαθμίδων συμπιεστών και στροβίλων, τα οποία διδάσκονται στην τάξη. Με τον προσομοιωτή ροής είναι πλέον εύκολο να κατανοήσει ο μαθητής δύσκολες έννοιες, όπως είναι η διάταξη σταθερών και κινητών πτερυγίων, τα τρίγωνα ταχυτήτων, το απόλυτο και το σχετικό σύστημα κίνησης.

Εικόνα 2: Βασική οθόνη προσομοιωτή λειτουργίας αεριοστρόβιλου. Τμήμα εισαγωγής λειτουργικών παραμέτρων αεριοστρόβιλου.

Εικόνα 3: Λειτουργικές παράμετροι πάνω στο μιμικό διάγραμμα τομής αεριοστρόβιλου.

β. Εφαρμογές

Σε αυτήν την ενότητα, δίδεται η δυνατότητα στον μαθητή να εκτελέσει τρεις γνωστές εργαστηριακές ασκήσεις. Οι τρεις

αντίστοιχες εργαστηριακές διατάξεις των ασκήσεων, υπάρχουν ολοκληρωμένες στα εργαστήρια στροβιλοκινητήρων και αεροδυναμικής του ΕΜΠ. Από τις διατάξεις αυτές

Rec	Therm. Eff. (%)	Heat Rate (Btu/kWh)	CWC (kg/s)	CPR	CEFP	TCNC	TPR	TWC ((kg/s)*Sqrt(K)/bar)	TEF	PTCNC	PTPR
1	28.2	12123.59	45.3	10.642	0.9	0.96	4.464	131.5	0.829	1.1	2.327
2	30.1	11348.55	48.9	11.794	0.902	0.96	4.51	130.4	0.829	1.1	2.552
3	31.6	10821.42	52	12.813	0.9	0.96	4.529	131.6	0.829	1.1	2.76
4	32.7	10456.28	54.7	13.754	0.897	0.97	4.532	132.8	0.83	1.09	2.96
5	33.6	10171.71	57.3	14.633	0.894	0.98	4.539	134	0.83	1.06	3.148
6	34.4	9941.51	59.7	15.539	0.891	0.98	4.553	134.2	0.831	1.05	3.327
7	35	9752.33	62.1	16.419	0.888	0.97	4.575	133.5	0.83	1.03	3.497
8	35.6	9596.11	64.3	17.271	0.885	0.97	4.596	132.8	0.83	1.02	3.66

Εικόνα 4: Αναλυτικά αποτελέσματα προσομοίωσης αεριοστρόβιλου.

έχουν ληφθεί τα απαραίτητα πειραματικά δεδομένα, τα οποία επέτρεψαν την παραμετροποίηση αυτών και την δημιουργία των αντίστοιχων εφαρμογών του εικονικού εργαστηρίου. Οι ασκήσεις αυτές αντιπροσωπεύουν τρεις βασικές εφαρμογές αεροδυναμικής στροβιλομηχανών. Κάθε εφαρμογή συνοδεύεται από σχετικό βίντεο, το οποίο βοηθά τον μαθητή να αποκτήσει και άμεση οπτική εικόνα με τις εργαστηριακές ασκήσεις. Το πρόγραμμα για κάθε μία από αυτές καθοδηγεί τον μαθητή βοηθώντας τον στην επιλογή των παραμέτρων/συνθηκών, την καταγραφή των αποτελεσμάτων, την κατασκευή γραφικών παραστάσεων και τέλος την σύνταξη της τελικής αναφοράς αποτελεσμάτων. Οι τρεις ασκήσεις που περιλαμβάνει η ενότητα των εφαρμογών είναι:

- (1) Βαθμονόμηση Σωλήνα Πίεσης Τριών Οπών.
- (2) Μέτρηση Χαρακτηριστικής Καμπύλης Βαθμίδας Αξονικού Συμπιεστή.
- (3) Δοκιμή Κινητήρα J79.

Στην ίδια ενότητα, υπάρχει η δυνατότητα για αποθήκευση και αναζήτηση ασκήσεων και ερωτήσεων σχετικά με τις γραπτές εξετάσεις του μαθήματος των στροβιλοκινητήρων. Η ενότητα αυτή αφορά τόσο στους μαθητές, οι οποίοι έχουν την ευκαιρία να προετοιμαστούν κατάλληλα για τις εξετάσεις τους, όσο και στους διδάσκοντες, οι οποίοι

μέσω ειδικού “password”, έχουν την δυνατότητα να εμπλουτίσουν το αρχείο παλιών γραπτών εξετάσεων, καθώς και να ανατρέξουν σε παλαιότερες ασκήσεις κατά την προετοιμασία νέων γραπτών εξετάσεων.

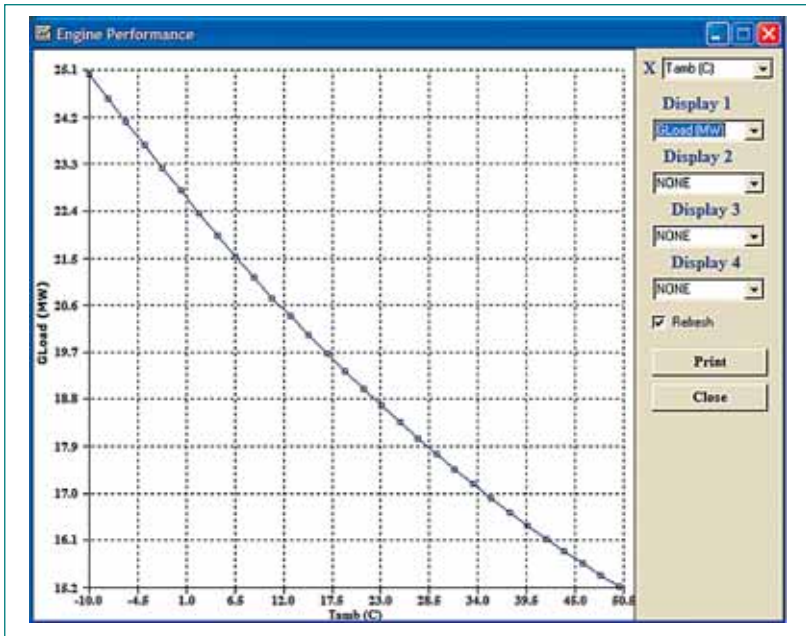
γ. Μελέτη σχεδίασης

Σε αυτήν την ενότητα, ο μαθητής έχει την ευκαιρία να μελετήσει την λειτουργία των ακολούθων τεσσάρων βασικών τύπων στροβιλοκινητήρων:

- (1) Απλός Στροβιλοαντιδραστήρας (Turbojet – Κινητήρας αεροσκαφών)
- (2) Στροβιλοαντιδραστήρας Διπλού Ρεύματος (Turbofan – Κινητήρας αεροσκαφών)
- (3) Ελικοφόρος Στροβιλοαντιδραστήρας (Turboprop – Κινητήρας Ελικοπτερίων)
- (4) Αεριοστρόβιλος Μηχανικής Ισχύος (Turboshaft – Κινητήρας Πλοίων)

Από τις παραπάνω κατηγορίες κινητήρων, αυτές που ενδιαφέρουν το ΠΝ είναι η τρίτη και η τέταρτη, διότι με κινητήρες αυτών των κατηγοριών είναι εξοπλισμένα τα πλοία και τα Ε/Π του ΠΝ. Στην συγκεκριμένη ενότητα μελετώνται τα λειτουργικά χαρακτηριστικά κινητήρα σε ένα συγκεκριμένο σημείο λειτουργίας, το οποίο προσδιορίζεται από τον χρήστη μέσω επιλογής των ακόλουθων παραμέτρων:

- (1) Συνθήκες περιβάλλοντος (βαρομετρική πίεση, θερμοκρασία, υγρασία)

Εικόνα 5: Γραφικά αποτελέσματα προσομοίωσης αεριοστρόβιλου (Ισχύς εξόδου σε συνάρτηση με την θερμοκρασία εισαγωγής αέρα).

- (2) Ιδιότητες καυσίμου (υγρό ή αέριο – θερμοδυναμική ικανότητα)
- (3) Ιδιότητες εργαζόμενου (λειτουργούντος) μέσου
- (4) Λόγος πιέσεων
- (5) Θερμοκρασία εισαγωγής στον στρόβιλο
- (6) Ποσοστό απομαστεύσεων αέρα.

Στην συνέχεια ο χρήστης επιλέγει τα ακόλουθα σχεδιαστικά χαρακτηριστικά του κινητήρα τον οποίο επιθυμεί να μελετήσει:

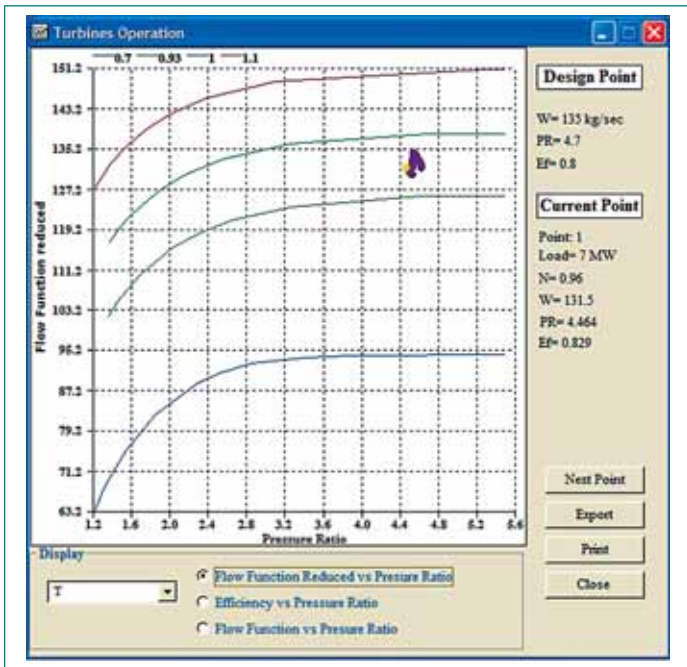
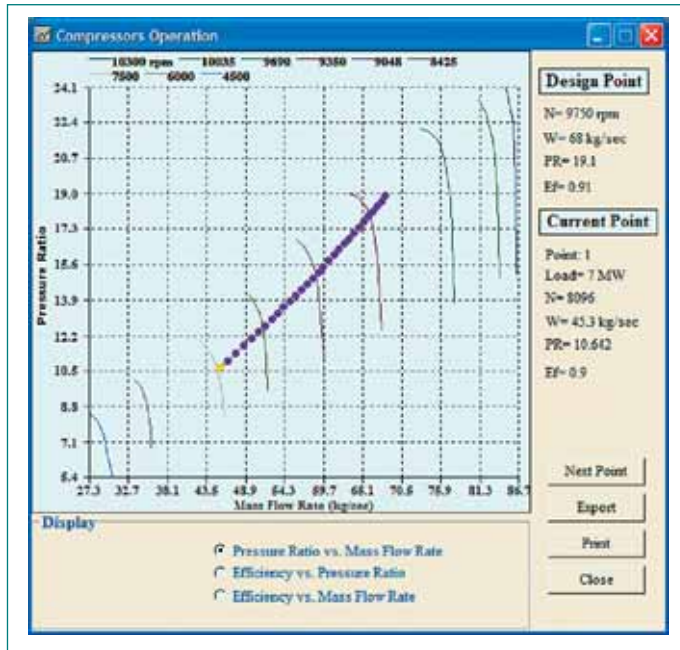
- (1) Ύπαρξη εναλλακτών θερμότητας ή βαθμίδων ενδιάμεσης ψύξης ή βαθμίδων αναθέρμανσης.
- (2) Βαθμοί απόδοσης επιμέρους τμημάτων κινητήρα (συμπίεστών, θαλάμων καύσεως, στροβίλων)
- (3) Συντελεστές απωλειών πίεσης εισαγωγής και εξαγωγής.
- (4) Μηχανικός βαθμός απόδοσης.
- (5) Αριθμός MACH ρεύματος εξόδου.

Εναλλακτικά, ο χρήστης έχει την δυνατότητα, αντί να καθορίσει μόνος του όλες τις

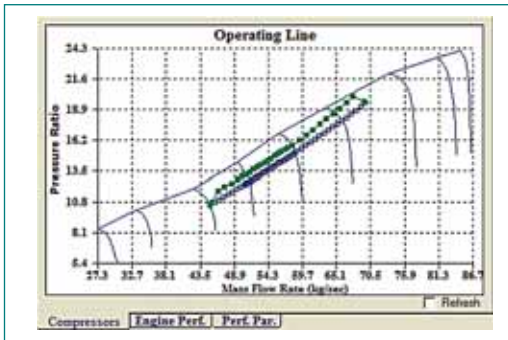
σχεδιαστικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, να επιλέξει τον καθορισμό των συνθηκών αυτών από την εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να επιλέξει είτε τυπικές τιμές μίας «τυπικής» μηχανής/λειτουργίας (default values), είτε ιδανικές τιμές (ideal values).

Όταν ολοκληρωθεί η επιλογή όλων των παραπάνω παραμέτρων από τον χρήστη και παράλληλα με την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, ο χρήστης έχει εποπτεία της λειτουργίας μέσω μιμικού διαγράμματος, στο οποίο φαίνονται οι παράμετροι λειτουργίας (πιέσεις, θερμοκρασίες) σε όλα τα σημεία του κύκλου (της διαδρομής του ρευστού), καθώς και ο τελικός βαθμός απόδοσης και η ισχύς εξόδου του κινητήρα.

Στην συνέχεια ο χρήστης έχει την δυνατότητα να μελετήσει τη συμπεριφορά του κινητήρα που έχει σχεδιάσει, για το συγκεκριμένο σημείο λειτουργίας, καθώς η εφαρμογή του παρέχει τα ακόλουθα:

Εικόνα 6: Γραφικά αποτελέσματα προσομώησης αεροστρόβιλου (Χαρακτηριστικές καμπύλες λειτουργίας για συμπιεστή και στρόβιλο).

Εικόνα 7: Καμπύλη λειτουργίας συμπιεστή.

- (1) Πίνακα αριθμητικών τιμών λειτουργικών παραμέτρων (πίεσεις, θερμοκρασίες, παραγόμενο έργο, συναλλασσόμενη θερμότητα, τελικός βαθμός απόδοσης, ρυθμός ροής μάζας ρευστού).
- (2) Σχεδιάγραμμα θερμοδυναμικού κύκλου T-S ή H-S.
- (3) Σχεδιάγραμμα κατανομής πιέσεων και θερμοκρασιών κατά μήκος του κινητήρα.
- (4) Σχεδιαγράμματα αλληλεξάρτησης λειτουργικών παραμέτρων και παραμέτρων σχεδίασης.

Για την διευκόλυνση του χρήστη, η εφαρμογή προσφέρει την δυνατότητα να εξαχθούν αποτελέσματα για περισσότερα του ενός σημεία λειτουργίας, με την επιλογή ενός εύρους τιμών για μία ή δύο παραμέτρους. Στην περίπτωση αυτή ο χρήστης ορίζει ποιες θα είναι οι μεταβλητές παράμετροι, καθώς και πόσα σημεία μεταξύ των οριακών τιμών των παραμέτρων αυτών θα συμπεριληφθούν στα αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση, ο χρήστης έχει την δυνατότητα να αποθηκεύσει τα αποτελέσματα μίας μελέτης προς περαιτέρω επεξεργασία σε εύθετο χρόνο.

Για την πληρότητα της εφαρμογής και την περαιτέρω μελέτη των αποτελεσμάτων έχουν ενσωματωθεί στην κύρια εφαρμογή επιμέρους εφαρμογές για την σχεδιαστική/ κατασκευαστική μελέτη στοιχείων του κινητήρα, όπως είναι ο συμπιεστής και ο στρόβιλος (Compressor and Turbine

Preliminary Analysis Program), καθώς και το πρόγραμμα Gas Turb 10.

δ. Μελέτη λειτουργίας

Σε αυτήν την ενότητα μελετάται η λειτουργία γνωστών στροβιλοκινητήρων, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στα αεροσκάφη της Πολεμικής Αεροπορίας και στις μονάδες του Πολεμικού Ναυτικού. Οι στροβιλοκινητήρες που εξετάζονται στην ενότητα αυτή και είναι εγκατεστημένοι σε μονάδες του Πολεμικού Ναυτικού είναι οι ακόλουθοι:

- (1) GE LM-2500 (Φ/Γ τύπου "ΜΕΚΟ").
- (2) RR OLYMPUS (Φ/Γ τύπου "S").
- (3) RR TYNE (Φ/Γ τύπου "S").
- (4) GE T700/CT7 (Ε/Π S-70B)
- (5) PT6T/T400 (Ε/Π AB212)

Στην πρώτη οθόνη της ενότητας αυτής, φαίνονται όλοι οι κινητήρες οι οποίοι έχουν ενσωματωθεί στην εφαρμογή. Εάν ο χρήστης επιλέξει το σχετικό εικονίδιο πάνω από το σχεδιάγραμμα κάθε κινητήρα, αποκτά πρόσβαση σε λεπτομερείς πληροφορίες για κάθε κινητήρα, σε φωτογραφίες και video.

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι, για κάθε εξεταζόμενο κινητήρα, να υπολογισθούν βασικές παράμετροι λειτουργίας, σε συνάρτηση με δεδομένα τα οποία προσδιορίζουν τις συνθήκες και το σημείο λειτουργίας και τα οποία επιλέγονται από τον χρήστη.

Για τον καθορισμό των συνθηκών λειτουργίας ο χρήστης επιλέγει τις ακόλουθες παραμέτρους:

- (1) Πίεση εισόδου στον κινητήρα (συνήθως ατμοσφαιρική).
- (2) Θερμοκρασία περιβάλλοντος.
- (3) Σχετική υγρασία.
- (4) Γωνία πτερυγίων συμπιεστή (εφόσον είναι μεταβλητή).
- (5) Θερμογόνο δύναμη καυσίμου.
- (6) Είδος καυσίμου.
- (7) Πίεση εξόδου κινητήρα.
- (8) Στροφές στροβίλου ισχύος.
- (9) Συντελεστή ισχύος.

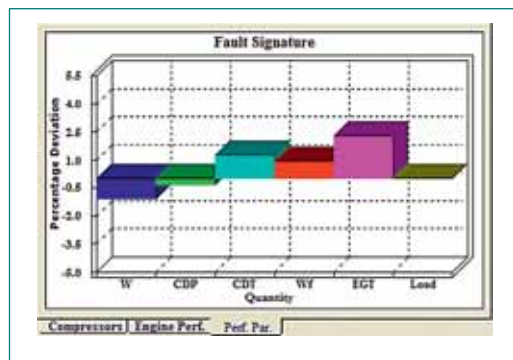
Στην συνέχεια παρέχεται η δυνατότητα

καθορισμού του σημείου λειτουργίας του κινητήρα, επιλέγοντας ένα από τα ακόλουθα μεγέθη:

- (1) Ισχύ κινητήρα.
- (2) Θερμοκρασία εξόδου καυσαερίων.
- (3) Παροχή καυσίμου.
- (4) Θερμοκρασία εισόδου στροβίλου.
- (5) Πίεση εξόδου συμπιεστή.
- (6) Θερμοκρασία εξόδου συμπιεστή.
- (7) Παροχή καυσαερίων εξόδου.
- (8) Θερμοκρασία εξόδου στροβίλου υψηλής.
- (9) Στροφές (στην περίπτωση μονού τυμπάνου).
- (10) Στροφές χαμηλής.
- (11) Στροφές υψηλής.

Για την προσομοίωση καταστάσεων μη κανονικής λειτουργίας των κινητήρων (βλαβών), έχουν εισαχθεί στο πρόγραμμα οι «δείκτες υγείας». Οι δείκτες αυτοί αφορούν στην παροχή μάζας, το βαθμό απόδοσης και τις απώλειες πίεσης για διάφορα τμήματα του κινητήρα (π.χ. συμπιεστές, θαλάμους καύσης, στροβίλους, κλπ). Μεταβολές αυτών των δεικτών, πάνω ή κάτω από ένα ονομαστικό σημείο το οποίο αντιστοιχεί στην κανονική λειτουργία, παρέχουν τη δυνατότητα δημιουργίας σεναρίων βλαβών και μελέτης της επίδρασης αυτών στην λειτουργία του κινητήρα.

Όταν ολοκληρωθεί η επιλογή όλων των προαναφερθέντων στοιχείων, ο χρήστης έχει την δυνατότητα να δει πινακοποιημένα όλα τα λειτουργικά χαρακτηριστικά του κινητήρα, καθώς και ένα μιμικό διάγραμμα αυτού στο οποίο παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά κατά μήκος του κινητήρα. Η μελέτη των αποτελεσμάτων συνεχίζεται με την παρουσίαση τριών μορφών γραφικών παραστάσεων. Στην πρώτη μορφή, παρουσιάζεται το εξεταζόμενο σημείο λειτουργίας πάνω στις χαρακτηριστικές καμπύλες λειτουργίας των συμπιεστών (λόγος συμπίεσης σε συνάρτηση με τον ρυθμό ροής μάζας του εργαζόμενου μέσου). Για εποπτικούς λόγους και για λόγους σύγκρισης, είναι δυνατόν να παραμείνουν πάνω στο γράφη-

Εικόνα 8: Γραφική αναπαράσταση βασικής διαγνωστικής λειτουργίας εφαρμογής εργαστηρίου.

μα τα σημεία από μία σειρά από διαφορετικές καταστάσεις λειτουργίας. Στην δεύτερη μορφή (engine performance) είναι δυνατόν να παρασταθεί κάθε σημείο λειτουργίας σε συνάρτηση δύο μεταβλητών οι οποίες επιλέγονται από τον χρήστη. Εδώ είναι επίσης δυνατόν να παρασταθούν στην ίδια γραφική παράσταση διαφορετικά σημεία λειτουργίας τα οποία προέρχονται από διαφορετικά runs του προγράμματος. Στην τρίτη μορφή (performance parameters) παρουσιάζονται οι αποκλίσεις χαρακτηριστικών μεγεθών από τα σημεία κανονικής λειτουργίας, στην περίπτωση χρήσης των «δεικτών υγείας» αναφέρθηκαν παραπάνω.

Η εφαρμογή προσφέρει την δυνατότητα υπολογισμών για ένα εύρος τιμών μίας μεταβλητής. Η μεταβλητή και ο αριθμός των σημείων μεταξύ των οριακών τιμών της μεταβλητής αυτής καθορίζονται από τον χρήστη. Επίσης είναι δυνατή η μελέτη της μεταβατικής λειτουργίας του κινητήρα.

Το Εικονικό Εργαστήριο Στροβιλομηχανών ως Εκπαιδευτικό Εργαλείο των Σπουδαστών της ΣΝΔ

Το εικονικό εργαστήριο στροβιλοκινητήρων αποτελεί σημαντικό εργαλείο και μέσο τόσο για τους διδάσκοντες όσο και για τους σπουδαστές της ΣΝΔ, για τους παρακάτω λόγους:

Εικόνα 9: Απόψεις του εικονικού εργαστηρίου της ΣΝΔ.

- Εισάγει τους μαθητές στην τεχνική της προσομοίωσης λειτουργίας μηχανών, πεδίο ιδιαίτερα αναπτυσσόμενο σε όλα τα σημαντικά εκπαιδευτικά ιδρύματα με τεχνολογικό προσανατολισμό.
- Δίνει την δυνατότητα μελέτης με από-

λυτη ασφάλεια -υλικού και προσωπικού- όλων των δυνατών καταστάσεων λειτουργίας των μηχανών (κανονικών ή κατόπιν βλάβης).

- Αποτελεί σημαντικό συμπλήρωμα για τα αντίστοιχα ακαδημαϊκά μαθήματα.
- Παρέχει σημαντικές πληροφορίες καθώς και εποπτικό υλικό για τους στροβιλοκινητήρες των μονάδων του ΠΝ, αλλά και γενικότερα για τους επίγειους και τους αεροπορικούς στροβιλοκινητήρες.
- Αποτελεί εργαλείο για μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα.
- Είναι αποτελεσματικό εργαλείο για εξατομικευμένη διδασκαλία και για την ανάπτυξη σχετικής πρωτοβουλίας εκ μέρους των σπουδαστών.
- Δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εξασκήσουν τις ικανότητές τους σε σύγχρονες μορφές πληροφορικών συστημάτων.

Το Εικονικό Εργαστήριο Στροβιλομηχανών ως Εκπαιδευτικό Εργαλείο για το Τεχνικό Προσωπικό του Στόλου και των Ναυστάθμων

Το εικονικό εργαστήριο στροβιλοκινητήρων, είναι δυνατόν να χρησιμεύσει και ως εκ-

παιδευτικό εργαλείο, παρέχοντας βασική εκπαίδευση στα πληρώματα των πλοίων αλλά και στο προσωπικό που στελεχώνει τις μονάδες συντήρησης και επισκευής στροβιλοκινητήρων των Ναυστάθμων του ΠΝ. Ιδιαίτερα για τα πληρώματα των πλοίων, είναι δυνατόν μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων μικρής χρονικής διάρκειας, να συμβάλλει σημαντικά στην ταχύτερη εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού. Επίσης, ως γεννήτρια βλαβών, είναι δυνατό να συμβάλει και προς την κατεύθυνση της ανίχνευσης βλαβών, καθώς και στην κατανόηση μηχανισμών και δευτερογενών βλαβών και αστοχιών.

Το Εικονικό Εργαστήριο Στροβιλομηχανών ως Βάση για Περαιτέρω Ανάπτυξη των Ερευνητικών Δραστηριοτήτων της ΣΝΔ

Από την εμπειρία της συνεργασίας με το ΕΜΠ, το οποίο ασφαλώς διαθέτει σημαντική τεχνογνωσία και υποδομές, και λαμβάνο-

ντας υπόψη τις ανάγκες του ΠΝ, προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει έδαφος και ενδιαφέρον για κοινές δράσεις και σε άλλους τομείς όπως η μελέτη της λειτουργίας μηχανών εσωτερικής καύσεως (diesel), καθώς και η ανάπτυξη διαγνωστικών προγραμμάτων για την ανίχνευση της λειτουργικής κατάστασης και την πρόβλεψη σε στροβιλοκινητήρες και μηχανές diesel.

Πηγές

1. Mathioudakis, K., Aretakis, N., Kotsiopoulos, P.N., and Yfantis E.A. "A Virtual Laboratory for Education on Gas Turbines Principles and Operation". ASME Turbo Expo 2006: Power for Land, Sea and Air, GT2006-90357, 8-11 May 2006, Barcelona, Spain.
2. Mathioudakis, K., Aretakis, N., and Yfantis E.A. "A Possibility for On-Board Training for Marine Gas Turbine Performance, Monitoring and Diagnostics". MECON 2006, 29 August -1 September 2006, Hamburg, Germany, Proc. pp. 128-132.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο Ηλίας Υφαντής γεννήθηκε στην Αθήνα το 1964 και είναι έγγαμος με δύο παιδιά.

Είναι Διπλ. Μηχ. Μηχ. Ε.Μ.Π. και Δρ Μηχ. Ε.Μ.Π. Εξελέγη Καθηγητής και Διευθυντής του Εργαστηρίου Ναυτικών Μηχανών το 1995 και μετέχει στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο της Σχολής από το 1999. Το 2004 εξελέγη Κοσμητορας. Επανεξελέγη το 2007.

Διετέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου Δ.Ε.Π. (1997- 2004). Είναι μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Νέας Υόρκης, της ASME, της SAE και του ΤΕΕ. Εκπροσωπεί την Ελλάδα στον RTO του NATO από το 1997.

Μετέχει στο International Advisory Board του "Centre for Gas Turbine Diagnostics and Life Cycle Cost" του Πανεπιστημίου Cranfield από το 2003 και είναι εξωτερικός εξεταστής σε διδακτορικές διατριβές στο ίδιο Πανεπιστήμιο.

Ερευνητικά ενδιαφέροντα: Θερμοδυναμική και καύση, προσομοίωση λειτουργίας και διαγνωστική κινητήρων, εικονικά εργαστήρια.

Ο Αντιπλοίαρχος(Μ) Σ. Τσαμίλης ΠΝ γεννήθηκε στις 27 Μαΐου 1967, στον Πειραιά και μεγάλωσε στην Σαλαμίνα.

Το 1985 εισήχθη στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, από την οποία αποφοίτησε το 1989, ως Σημαιοφόρος Μηχανικός. Υπηρέτησε στις Φ/Γ ΕΛΛΗ, Φ/Γ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ (ως Αος Μηχανικός), Φ/Γ ΑΔΡΙΑΣ, στην ΔΦΓ ως Διευθυντής Προώσεως Ενεργείας και Υποστήριξης, στο ΝΚ ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ στο πρόγραμμα ΕΜΖ των Φ/Γ τ. "S" και στο Αρχηγείο Στόλου ως Διευθυντής Δ2, όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα.

Από το 1994 έως το 1997 φοίτησε στο ΝΡS στις ΗΠΑ, όπου απέκτησε τον μεταπτυχιακό τίτλο "Master of Science in Mechanical Engineering".

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ
ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ
ΜΗ-ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ
ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΝΗ**

Υποναύαρχος Δ. Διαμαντάκης ΠΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ενεργός συμμετοχή στους θεσμούς και τις διαδικασίες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ήτοι ο εθελοντισμός και η δραστηριοποίηση στο πλαίσιο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), αποτελεί πλέον την **Τρίτη διάσταση παραγωγής κοινωνικού έργου**, συμπληρώνοντας τις άλλες δύο, την απασχόληση στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Η κοινωνική προσφορά σε εθελοντική βάση και το ψυχικό και σωματικό σθένος για συμμετοχή σε διαδικασίες ενισχυτικές της κοινωνικής αλληλεγγύης είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των τελευταίων δεκαετιών. Ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας, κατά συνέπεια η αποχή από διαπλεκόμενες σχέσεις, η ανάληψη δράσης για την ανάδειξη της κοινωνικής ευημερίας και ανάπτυξης και η άσκηση κοινωνικού ελέγχου είναι προσδιοριστικοί παράγοντες των ΜΚΟ, εν γένει.

Η ανάδειξη των ΜΚΟ σε σημαντικό πολιτικό παράγοντα της Διεθνούς κοινότητας συνοδεύτηκε από το θεαματικό αριθμητικό πολλαπλασιασμό τους, τη διευρυνόμενη γεωγραφική τους εμβέλεια και την αυξανόμενη ετερογένεια των στόχων τους. Η ενίσχυση του ρόλου των ΜΚΟ έφερε στο προσκήνιο ζητήματα, όπως τη θεσμοποίηση διεθνών δικτύων συνεργασίας, το ρόλο των ΜΚΟ στους διεθνείς οργανισμούς (π.χ. Ηνωμένα Έθνη), τις σχέσεις ΜΚΟ του Βορρά με αντίστοιχες του Νότου και την εντεινόμενη συγκρότηση ενός νέου δικτύου ΜΚΟ χρηματοδοτούμενων και εξαρτώμενων από εθνικές κυβερνήσεις. Τη δεκαετία του 1990 αναπτύχθηκε ένας σημαντικός πολιτικός διάλογος ανάμεσα στις ΜΚΟ, σε σχέση με την αναγκαιότητα θεσμοποίησης διεθνών δικτύων για τη διάχυση της υφι-

στάμενης τεχνογνωσίας και της παρεχόμενης οικονομικής βοήθειας. Ο διάλογος αυτός συνδέεται και με την ενεργοποίηση πολλών οργανώσεων απέναντι στο φαινόμενο της σταδιακής παγίωσης ενός πυρήνα ισχυρών ΜΚΟ που, αφενός, αποτελούν τους κύριους φορείς σχεδιασμού πολιτικών δράσης, και αφετέρου, τους κύριους αποδέκτες χρηματοδοτήσεων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναπτύξει τις πολύ ενδιαφέρουσες εξελίξεις των ΜΚΟ και τον τρόπο δράσεώς τους σε Παγκόσμιο και Εθνικό επίπεδο, να εστιάσει στη διαχρονική τους εξέλιξη και εν κατακλείδι να παραθέσει τα συμπεράσματα που εξάγονται αναφορικά με το ρόλο των ΜΚΟ στη διεθνή σκηνή.

1. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ): Σε Αναζήτηση Ορισμού

Η σύγχρονη διεθνής κοινότητα εμπεριέχεται από μία πληθώρα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) οι οποίες στοχεύουν στη προώθηση, εν μέρει τουλάχιστον, του δημοσίου συμφέροντος (εθελοντικές οργανώσεις, κινήσεις πολιτών, οργανώσεις του τρίτου τομέα, οργανώσεις κοινωνικών κινήματων, κ.λ.π). Η πολυμορφία αυτή έχει οδηγήσει σε μία ασάφεια στη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τον ακριβή ορισμό των ΜΚΟ. Στη συγκεκριμένη παράγραφο θα παραθέσουμε τον ευρύ ορισμό για τις ΜΚΟ των Gordenker και Weiss και στη συνέχεια θα εξετάσουμε ποιες οργανώσεις δεν εντάσσονται στην κατηγορία αυτή¹. Σύμφωνα με τους Gordenker και Weiss μία οργάνωση είναι μη κυβερνητική εφόσον:

- είναι ιδιωτική (δηλαδή θεσμικά αυτόνομη από το κράτος),
- έχει μία θεσμική οντότητα (επομένως έχει σταθερή οργάνωση και διάρκεια),

1. Σημίτη Μ. «Κεντρικές και Περιφερειακές ΜΚΟ: η Συγκρότηση ενός Κοινωνικού Δικτύου στη Διεθνή Κοινότητα», σελ 74.

- διανέμει τα έσοδά της αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργάνωσης,
- προσδιορίζει η ίδια τους κανόνες λειτουργίας της σύμφωνα με τις δικές της καταστατικές αρχές (δηλαδή είναι διοικητικά ανεξάρτητη απ' άλλους φορείς), αντιπροσωπεύει κοινωνικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται με τη δική τους βούληση για την οργάνωση βοήθειας έναντι τρίτων ή την προώθηση ορισμένων γενικών αρχών.

Στο συγκεκριμένο ορισμό² συμπεριλαμβάνονται πολλές οργανώσεις, οι οποίες τυπικά πληρούν τα κριτήρια για να προσδιοριστούν ως μη-Κυβερνητικές, αλλά ουσιαστικά διαθέτουν έναν πολύ περιορισμένο βαθμό αυτονομίας από κυβερνήσεις ή άλλους χρηματοδότες. Οι οργανώσεις αυτές είναι προϊόντα των ακόλουθων διαδικασιών και διατηρούν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Ίδρυση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων από Κυβερνήσεις (Government-Organized Non-Governmental Organizations, GONGOs). Πολλές κυβερνήσεις αντί να συνεργαστούν με τις υφιστάμενες ΜΚΟ, ιδρύουν τις δικές τους ΜΚΟ με στόχο την απρόσκοπτη προώθηση συγκεκριμένων πολιτικών. Το φαινόμενο των GONGOs εμφανίστηκε κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου στις ΗΠΑ και στη Σοβιετική Ένωση, καθώς και σε πολλά «αυταρχικά κράτη» του Τρίτου Κόσμου. Σήμερα συνδέεται κυρίως με την προώθηση συγκεκριμένων κυβερνητικών επιλογών (Σχέδιο «ANAN» - www.ifestos.edu.gr), καθώς και με διακρατικές διμερείς συμφωνίες οικονομικής βοήθειας.
2. Ίδρυση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων από Χρηματοδότες (Donor-Organized

NonGovernmental Organizations, DONGOs). Η σημαντική μεγέθυνση των οικονομικών πόρων που επενδύονται στις ΜΚΟ οδήγησε πολλούς χρηματοδότες (πχ ιδιώτες, διεθνείς οργανισμούς) να ιδρύσουν ή να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη νέων ΜΚΟ με στόχο την πιο ευέλικτη προσαρμογή των οργανώσεων αυτών στους δικούς τους στόχους και προγράμματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Program –UNDP), το οποίο έχει ενθαρρύνει την ίδρυση πολλαπλών τοπικών ή περιφερειακών ΜΚΟ (π.χ. Καμπότζη, Αφγανιστάν)

3. Υπάρχει και μία Τρίτη κατηγορία ΜΚΟ με περιορισμένο βαθμό αυτονομίας. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται σε όσες ΜΚΟ έχουν ιδρυθεί ανεξάρτητα από οποιαδήποτε κυβερνητική αρχή ή διεθνή πηγή χρηματοδότησης, αλλά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των σταθερών πόρων τους προέρχεται από κρατικές εισφορές. Οι οργανώσεις αυτές αναφέρονται συνήθως ως Οιονεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Quasi-Non Government Organizations, QNGOs). Ο βαθμός αυτονομίας των οργανώσεων αυτών παραμένει ρευστός και εξαρτάται από τη συγκεκριμένη ισορροπία που υπάρχει σε κάθε οργάνωση ανάμεσα στους προγραμματικούς στόχους της και στους όρους χρηματοδότησης. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατηγορίας αποτελεί η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (International Committee of the Red Cross – ICRC)

Στη συγκεκριμένη εργασία παραλείπεται οι αναφορές στις ΜΚΟ των δύο πρώ-

2. Ibid, ο ορισμός των Gordenker και Weiss διαφέρει ελάχιστα από τον ορισμό των Salomon και Anheier για το μη-κερδοσκοπικό τομέα. Αυτό υποδηλώνει τα ρευστά όρια που υπάρχουν ανάμεσα στις κατηγορίες του εθελοντισμού, των ΜΚΟ και του Τρίτου τομέα.

των κατηγοριών, καθώς δεν αποτελούν θεσμικές οντότητες οι οποίες μορφοποιούνται μέσα από τις κοινωνικές διαδικασίες στον ευρύτερο τομέα της κοινωνίας των πολιτών. Η ίδρυση και η οργάνωσή τους είναι απόρροια πρωτοβουλιών κορυφής (στο οικονομικό ή πολιτικό επίπεδο) και δεν αποτελούν ένα παράγωγο της κοινωνικής κινητοποίησης της βάσης (του απλού λαού).

2. Η Γεωγραφική Ανάπτυξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Οι ειδικότεροι ορισμοί που υπάρχουν και βασίζονται σε περισσότερα και αυστηρότερα κριτήρια ταξινόμησης παραβλέπουν πολλές από τις ποικίλες οργανώσεις της αναδυόμενης «κοινωνίας των πολιτών», υποτιμώντας τις εντυπωσιακές αλλαγές που έχει επιφέρει η εποχή της παγκοσμιοποίησης στη διεθνή κοινωνική οργάνωση.

Στις τελευταίες δύο δεκαετίες, παρόλο που ο αριθμός των μελών των πολιτικών κομμάτων, εργατικών συνδικάτων και άλλων παραδοσιακών μορφών συλλογικής δράσης μειώθηκε, υπήρξε μια έκρηξη στον αριθμό αλλά και την ισχύ των ΜΚΟ. Το 1914 υπήρχαν 1.083 διεθνείς ΜΚΟ. Το 2000 οι οργανώσεις αυτές ήταν περισσότερες από 37.000 – με σχεδόν το 1/5 να έχουν ιδρυθεί στη δεκαετία του '90 .

Οι ΜΚΟ έχουν προβληματίσει ιδιαίτερα τους θεωρητικούς της πολιτικής επιστήμης και των διεθνών σχέσεων, χωρίς, όμως, το ενδιαφέρον να περιορίζεται στα όρια της τελευταίων, αφού τόσο η οικονομική επιστήμη όσο και επί μέρους διεπιστημονικές προσεγγίσεις όπως η γεωπολιτική και η διεθνής πολιτική οικονομία έχουν, πλέον, ενσωματώσει στις αναλύσεις τους το φαινόμενο της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΜΚΟ δεν δημιουργούνται από κράτη, παρ' όλο που σε πολύ μεγάλο ποσοστό (ίσως και πάνω από 50%) εξαρτώνται οικονομικά απ' αυτά. Πολλές φορές, εκούσια ή ακούσια, η δράση τους συμβαδίζει με τις επιλο-

γές κυβερνήσεων. Ωστόσο, συχνά οι ΜΚΟ κάνουν πράγματα που τα κράτη δεν επιθυμούν, όπως φάνηκε από την απόφαση της Γαλλικής κυβέρνησης να βυθίσει το πλοίο της GREENPEACE, το RAINBOW WARRIOR. Μάλιστα, παρόλο που οι ΜΚΟ δεν διαθέτουν στρατιωτική δύναμη, πολλές φορές μπορούν ακόμη και να εξαναγκάσουν τα κράτη να κάνουν πράγματα που υπό άλλες συνθήκες δεν θα έκαναν. Η πρωτοβουλία Jubilee 2000 για τη μείωση των χρεών του Τρίτου Κόσμου αναφέρεται συχνά ως ένα κλασικό παράδειγμα.

Στο Σηάτλ και τη Γένοβα, στις συνόδους του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), η παρουσία των ΜΚΟ εκδηλώθηκε με έντονο τρόπο, εντυπωσιάζοντας τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και αιφνιδιάζοντας πολλούς αναλυτές. Πολλοί μίλησαν για μια εξέγερση της κοινωνίας των πολιτών κατά της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, άλλοι αμφισβήτησαν την αντιπροσωπευτικότητα των ΜΚΟ και υποστήριξαν ότι είναι περισσότερο αυτόκλητοι παρά ουσιαστικοί εκπρόσωποι της «διεθνούς κοινής γνώμης». Το αν έχουν δίκιο αυτοί που ασκούν κριτική στις ΜΚΟ είναι ακόμη μια ανοιχτή συζήτηση.

Ωστόσο η πραγματική ισχύς των ΜΚΟ δεν βρίσκεται στη Γένοβα και το Σηάτλ. Η πραγματική δύναμή τους είναι μεγαλύτερη και περισσότερο αισθητή στον αναπτυσσόμενο κόσμο (Ν. Αμερική, Αφρική, Ινδία κ.α.). Εκεί, στις φτωχότερες χώρες του πλανήτη (ΕΑΧ), στις οποίες κατοικούν πάνω από τα 3/5 του πληθυσμού της γης, οι αναπτυξιακές ΜΚΟ –μια ιδιαίτερη ομάδα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών– παίζουν ένα αδιαμφισβήτητο σημαντικό ρόλο. Αυτές οι ΜΚΟ έχουν συχνά μεγαλύτερους προϋπολογισμούς από αρκετά κράτη του Τρίτου Κόσμου και παρέχουν υπηρεσίες (τρόφιμα, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, κλπ) σε δεκάδες εκατομμύρια αν-

θρώπους. Ανάμεσά τους, βρίσκονται μεγάλες οργανώσεις με χιλιάδες υπαλλήλους και προϋπολογισμούς δεκάδων εκατομμυρίων δολαρίων – όπως η World Vision International, η Save the Children, η CARE, η International Rescue Committee, η Medecins Sans Frontieres, η Oxfam και η Catholic Relief Services. Αλλά συλλογικά ακόμη και οι μικρές ΜΚΟ μπορεί να έχουν πραγματικά μεγάλη δύναμη στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Για παράδειγμα, οι 400 ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Κένυα αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή ξένου συναλλάγματος της χώρας.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΗΕ, κάθε χρόνο περισσότερα από 7 δισεκατομμύρια δολάρια βοήθειας σε αναπτυσσόμενες χώρες διοχετεύονται μέσω διεθνών ΜΚΟ. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ΜΚΟ παρείχαν στα μέσα της δεκαετίας του '90 το 13% του συνόλου της αναπτυξιακής βοήθειας, δηλαδή ένα ποσό μεγαλύτερο απ' αυτό που διαχειρίζεται ο οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (με την εξαίρεση της Παγκόσμιας Τράπεζας).

Βέβαια, όλες οι διεθνείς ΜΚΟ δεν είναι ανάλογου μεγέθους και ισχύος. Παρόλο που οι ΜΚΟ των αναπτυσσόμενων κρατών είναι αριθμητικά πολύ περισσότερες από τις αντίστοιχες των αναπτυγμένων, είναι οι τελευταίες αυτές που διαθέτουν το συντριπτικό ποσοστό των συνολικών πόρων. Αλλά η κατανομή των οικονομικών δυνατοτήτων δεν είναι μόνο άνιση σε επίπεδο Βορρά-Νότου. Στο εσωτερικό του ανεπτυγμένου Βορρά ο έλεγχος των πόρων είναι άνισος – με επτά μεγάλες «οικογένειες» ΜΚΟ να διαθέτουν περίπου το 50% των συνολικών πόρων της διεθνούς βοήθειας που διοχετεύεται μέσω της κοινωνίας των πολι-

τών. Αυτές οι οργανώσεις είναι η CARE, η World Vision International, η Oxfam Federation, η Medecins Sans Frontieres, η Save the Children, η Eurostep και η APDOVE (Association of Protestant Development Organizations in Europe)³.

Στην Ελλάδα ο εθελοντισμός δεν είναι αναπτυγμένος⁴ – ιδιαίτερα σε σύγκριση με τον αγγλοσαξονικό και το σκανδιναβικό κόσμο. Ακόμα και σε χώρες όπως η Ιρλανδία, που διαθέτουν μια παράδοση ιεραποστολικής δράσης της Καθολικής Εκκλησίας, η ανθρωπιστική ιδέα και οι αναπτυξιακές ΜΚΟ είναι πολύ πιο αναπτυγμένες από τη χώρα μας. Οι λόγοι είναι πολλοί. Το βιοτικό επίπεδο στην Ελλάδα βελτιώθηκε μόλις τα τελευταία σαράντα χρόνια. Το 1949 το κατά κεφαλήν εισόδημα της χώρας μας ήταν μόλις 100 δολάρια. Μάλιστα, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, η Ελλάδα ήταν αποδέκτης διεθνούς βοήθειας. Τα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με τη μονομερή και ελλιπή πληροφόρηση και η έλλειψη γεωγραφικής παιδείας συνεχίζουν να καλλιεργούν μια «ελληνοκεντρική προσέγγιση» που δεν συμβάλει στην ανάπτυξη ενός «διεθνιστικού ανθρωπισμού» (κεφ. 5.3). Τέλος, η κυριαρχία του κράτους στην κοινωνία και την οικονομία συνέβαλε στην επικράτηση μιας αντίληψης όπου η «ατομική ευθύνη» θεωρείται δευτερεύουσα, όπου η καταπολέμηση της φτώχειας και της εξαθλίωσης εκτιμάται ότι είναι η υποχρέωση μιας απρόσωπης «πολιτείας» και όχι ευθύνη όλων μας. Ξεχνούμε ότι, όπως έλεγε ο Ντοστογιέφσκι, «ο καθένας από μας είναι υπεύθυνος για το κάθε τι ενώπιον όλων». Ωστόσο η χώρα αλλάζει – έστω και με αργά βήματα. Οι Έλληνες ταξιδεύουν, συζητούν, διαβάζουν και μαθαί-

3. Σκλιάς Π. «Η Διεθνής Πολιτική Οικονομία και ο Ρόλος των ΜΚΟ στη Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία», σελ 18.

4. Ανάλυση Στατιστικών Αποτελεσμάτων της Αρχικής Έρευνας για τις ΜΚΟ-ΠΟ του ΕΚΚΕ στην Ελλάδα.

νουν. Η νεοαποκτούμενη γνώση υπογραμμίζει την ατομική ευθύνη και –επιτυχώς– ο εθελοντισμός και η ανθρωπιστική ιδέα κερδίζουν σταδιακά έδαφος και στη χώρα μας. Η Ελλάς επηρεάζεται ολοένα και περισσότερο από τις διεθνείς εξελίξεις.

Διεθνώς η μεταβολή που συντελείται στο ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στη διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία είναι δραματική. Ολοένα και περισσότερο, μεγάλα ποσά ιδιωτών δωρητών διοχετεύονται μέσω ΜΚΟ. Συνεχώς και πιο πολύ, διεθνείς οργανισμοί, όπως ο ΟΗΕ και η ΕΕ τις χρηματοδοτούν και τις συμβουλευούνται. Κάθε χρόνο τα κράτη – δωρητές διοχετεύουν μεγαλύτερα ποσοστά της διμερούς τους βοήθειας σε ή μέσω ΜΚΟ. Και η επιλογή αυτή δεν είναι καθόλου τυχαία. Οι ΜΚΟ διαθέτουν μια σειρά από συγκριτικά πλεονεκτήματα στην παροχή βοήθειας, όπως μικρότερο λειτουργικό κόστος αλλά και αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας. Οι ΜΚΟ συχνά γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον για το ποιος έχει ανάγκη τη βοήθεια και μπορούν να τη χορηγήσουν χωρίς τη διαμεσολάβηση συχνά αναποτελεσματικών και διεφθαρμένων μεσαζόντων στις χώρες – αποδέκτες. Οι ΜΚΟ κερδίζουν διαρκώς έδαφος στο διεθνές σύστημα αλλάζοντας τη φύση των διακρατικών σχέσεων και αμφισβητώντας την κρατική κυριαρχία, χρησιμοποιώντας ως κύριο όπλο το «λευκό» μανδύα της ουδετερότητας και την ανυπαρξία δεσμευτικών σχέσεων με κάθε τι κρατικό ή πολιτικό πρόσωπο, οι οποίες θα τους προσέδιδαν κάποιο χρώμα.

Έτσι, η εμπλοκή των ΜΚΟ στην αναπτυξιακή συνεργασία δημιουργεί ένα πλήθος νέων ζητημάτων. Ανάμεσα σ' αυτά, ιδιαίτερα σημαντικό είναι η θέση των ΜΚΟ στην κοινωνία των πολιτών –τόσο των δωρητών

όσο και των αποδεκτών– και κυρίως η σχέση τους με τα κράτη. Πολλοί κατηγορούν τις ΜΚΟ για το ότι είναι συχνά πολύ μικρές και αδύναμες, ανίκανες να διευρύνουν την επιρροή τους πέρα από το τοπικό επίπεδο και να προωθήσουν μακροχρόνιες διαρθρωτικές αλλαγές. Στο άλλο άκρο, οι ΜΚΟ (ιδιαίτερα του Βορρά) κατηγορούνται ότι είναι πολύ μεγάλες, με επαγγελματικό προσωπικό που ενδιαφέρεται περισσότερο για τη δική του ευημερία, παρά για τα προβλήματα των φτωχών. Τόσο οι μεγάλες όσο και οι μικρές ΜΚΟ δέχονται κριτική για την αντιπροσωπευτικότητά τους και για το πόσο υπόλογες είναι στα μέλη τους, αλλά και στους επωφελούμενους από τη δράση τους.

Σημαντικό είναι επίσης και το ζήτημα της εμπλοκής της ανθρωπιστικής δράσης με τις διεθνείς στρατιωτικές επεμβάσεις διατήρησης ή επιβολής της ειρήνης. Η αρχή της «πολιτικής ουδετερότητας» που υιοθετεί η παλαιότερη ΜΚΟ, ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, κλονίστηκε συθέμελα το 1996, όταν έξι στελέχη της δολοφονήθηκαν σε ένα νοσοκομείο της Τσετσενίας. Καμία οργάνωση δεν ανέλαβε την ευθύνη. Ωστόσο το γεγονός αυτό –όπως και άλλα αντίστοιχα– οδήγησε σε μια αλλαγή στάσης στις αντιλήψεις πολλών οργανώσεων: πολλές ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε περιοχές συγκρούσεων αποδέχονται πλέον την προστασία στρατιωτικών δυνάμεων (πχ του ΟΗΕ).

3. Παράγοντες Ανάπτυξης των ΜΚΟ

Ο θεαματικός πολλαπλασιασμός των ΜΚΟ και η αναβάθμιση του πολιτικού τους ρόλου, από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μέχρι σήμερα, συναρτάται με τρεις σημαντικές εξελίξεις⁵ :

α. Την υποχώρηση του κράτους ως κυρίαρχου παράγοντα προσφοράς κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών.

5. Σκλιάς Π. «Το Νέο Διεθνές Οικονομικό και Πολιτικό Περιβάλλον Δράσης των ΜΟ», σελ. 76.

Στη μεταπολεμική περίοδο το μοντέλο πολιτικής και οικονομικής διαχείρισης βασιζόταν στην ισχυρή κρατική παρέμβαση τόσο σε επίπεδο οικονομίας όσο και κοινωνίας. Η κρίση του Κεϋνσιανισμού⁶ οδήγησε στον περιορισμό του κρατικού παρεμβατισμού, αποδεσμεύοντας τομείς κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής από τον κρατικό σχεδιασμό. Πολλές ΜΚΟ έρχονται να καλύψουν τα πεδία εκείνα τα οποία δεν εντάσσονται πλέον στην επίσημη κρατική πολιτική. Ο πολλαπλασιασμός, επομένως, των ΜΚΟ συνδέεται με το εντεινόμενο φαινόμενο ανάθεσης σε φορείς του «τρίτου τομέα» ενός τμήματος της κοινωνικής πολιτικής. Πολλές φορές παρατηρείται συνεργασία των ΜΚΟ και του κράτους για τον πιο αποτελεσματικό καταμερισμό των πεδίων κοινωνικής παρέμβασης.

β. Τη σταδιακή παρακμή των νέων κοινωνικών κινημάτων (ΝΚΚ): Η έντονη πολιτική παρουσίαση των ΝΚΚ στις δεκαετίες 1970 και 1980 οδήγησε στην ενσωμάτωση στην επίσημη κρατική πολιτική αιτημάτων που αρθρώθηκαν από τα κινήματα αυτά (προστασία του περιβάλλοντος, δικαιώματα των γυναικών, σεβασμός της πολιτικής ταυτότητας των μειονοτήτων, κλπ). Όμως, το τέλος της δεκαετίας του 1980 χαρακτηρίζεται από την ουσιαστική παρακμή των ΝΚΚ, τουλάχιστον με τη μορφή συλλογικών κινητοποιήσεων ή διεκδικήσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ΜΚΟ αποτέλεσαν συνέχεια των κινημάτων αυτών. Η συνέχεια αυτή αποτυπώνεται στην κοινή θεματολογία (οικολογία, φεμινισμός, ανθρώπινα δικαιώματα, κλπ), το κοινό πε-

δίο πολιτικής δράσης (την κοινωνία των πολιτών) και τέλος σε έναν κοινό πυρήνα ανθρώπινου δυναμικού.

γ. Την εντεινόμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης και τη συνακόλουθη άμβλυση της αυτονομίας του έθνους – κράτους στο διεθνές περιβάλλον.

Η ίδια η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης οδηγεί πολλές φορές στην ανάδειξη θεμάτων τα οποία δεν μπορούν να επιλυθούν στα πλαίσια του έθνους – κράτους και προϋποθέτουν διεθνείς πρωτοβουλίες στα πλαίσια της παγκόσμιας κοινότητας. Η εξέλιξη αυτή, αφενός αναβάθμισε σημαντικά τον πολιτικό ρόλο των ήδη υφιστάμενων διεθνών ΜΚΟ (πχ Greenpeace, Oxfam) και αφετέρου οδήγησε σε μία γενεά ΜΚΟ, οι οποίες αποτέλεσαν παράγωγα της ίδιας της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης (πχ Ένωση για την Φορολόγηση της Διακίνησης Κεφαλαίων στις Χρηματαγορές Υπέρ των Πολιτών – ΑΤΤΑC)

Η εντεινόμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης επηρέασε σημαντικά και τις διακυβερνητικές ικανότητες του έθνους-κράτους. Τις δεκαετίες του 1980 και 1990 οι υψηλοί και αυξανόμενοι ρυθμοί διεθνούς εμπορίου και επένδυσης καθώς και η ανάπτυξη των χρηματιστηριακών κεφαλαίων περιόρισαν τις δυνατότητες του έθνους-κράτους για μακροπρόθεσμο οικονομικό σχεδιασμό (κρίση του μεταπολεμικού μοντέλου διακυβέρνησης). Οι ραγδαίες αυτές αλλαγές στο διεθνές σύστημα, καθώς και η αυξανόμενη ετερογένεια στα πλαίσια των ίδιων των εθνών-κρατών ευνόησαν την αναβάθμιση των ΜΚΟ οι οποίες, σε σχέση με το κράτος, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην επίτευξη βραχυπρόθεσμων η μεσοπρόθεσμων στό-

6. Ο Keynes παρουσίασε το βιβλίο του «Γενική Θεωρία Απασχόλησης Τόκου και Χρήματος» το 1936 το οποίο έφερε μία επανάσταση στην τότε οικονομική σκέψη εισάγοντας την θεωρία που διέπει το μέγεθος της συνολικής ζήτησης για ένα προϊόν που μπορεί να παραχθεί σε μία κοινωνία και στην δυνατότητα που έχει μια κοινωνία να το απορροφήσει, Πετράκη Αθ. «Μακροοικονομία, Θεωρίες και Προτάσεις Πολιτικής», σελ. 145.

χων και το σχεδιασμό πολιτικών για εξειδικευμένες κατηγορίες πολιτών.

Ένας σημαντικός παράγοντας θεαματικού πολλαπλασιασμού των ΜΚΟ αποτελείσε και η κατάρρευση του διπολισμού. Το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου οδήγησε σε μία έκρηξη των ΜΚΟ στις πρώην ανατολικές χώρες, καθώς η κοινωνία των πολιτών είχε παραμείνει ατροφική λόγω του καθοριστικού ρόλου του κράτους. Επιπλέον το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου έδωσε τη δυνατότητα στις νέες αυτές ΜΚΟ να συνεργαστούν με διεθνείς οργανισμούς (πχ Ηνωμένα Έθνη) και άλλα διεθνή δίκτυα στα πλαίσια ενός πλέον διεθνούς συστήματος.

4. Η αριθμητική αύξηση των ΜΚΟ

Σήμερα, οι ΜΚΟ έχουν αναπτύξει πλειάδα δράσεων στο διεθνές σύστημα και η σημασία τους είναι αδιαμφισβήτητη. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν κοινά αποδεκτές παράμετροι αξιολόγησης και αποτίμησης της σημασίας της δράσης των ΜΚΟ και της αποτελεσματικότητας των ενεργειών τους, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθώ σε αριθμητικούς δείκτες, οι οποίοι αποδεικνύουν την αυξανόμενη επίδραση της δράσης των ΜΚΟ, στην καθημερινή ζωή των εκατομμυρίων κατοίκων σε όλες τις χώρες του πλανήτη.

Πιο συγκεκριμένα οι ενέργειες που πραγματοποιούνται από τους ΜΚΟ, ιδιαίτερα στον ευαίσθητο τομέα της διεθνούς ανάπτυξης και των αναπτυσσομένων χωρών, έχουν επίδραση σε 250 εκατομμύρια ανθρώπους. Ο αντίστοιχος αριθμός της δεκαετίας 1980 ήταν 100 εκατομμύρια. Σημαντική, επίσης, για την αξιολόγηση του ρόλου των ΜΚΟ, είναι η αριθμητική τους παρουσία. Σε αυτό το σημείο, δεν υπάρχει συμφωνία για τον ακριβή αριθμό των ΜΚΟ

που υπάρχουν και λειτουργούν λόγω και των πολλών ορισμών τους. Υπάρχει, όμως, συμφωνία στο γεγονός ότι ο αριθμός αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός, γεγονός που επιβεβαιώνει ακόμη περισσότερο την αυξανόμενη σημασία τους. Χαρακτηριστικά, η Julie Fisher θεωρεί ότι 30.000 ΜΚΟ προσφέρουν υπηρεσίες σε 375 εκ. ανθρώπους στο νότιο ημισφαίριο του πλανήτη μας, ενώ, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ένωσης Διεθνών Οργανώσεων, ο αριθμός των ΜΚΟ σε παγκόσμιο επίπεδο ξεπερνά τους 16.000. Είναι ενδεικτικό ότι στο αφρικανικό κρατίδιο του Λεσότο έχουν καταγραφεί 110 ΜΚΟ με 30.000 μέλη. Στη Κίνα, 181.000 ΜΚΟ έχουν καταγραφεί από την αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Εσωτερικών της χώρας⁷.

Εκτός της αριθμητικής αύξησης των ΜΚΟ, έχει παρατηρηθεί και παράλληλη αύξηση των χρηματικών πόρων που οι ΜΚΟ καλούνται να διαχειριστούν. Πιο συγκεκριμένα, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) υπολογίζει ότι, το έτος 1992, οι ΜΚΟ διαχειρίστηκαν το 13% του συνόλου της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, ποσό το οποίο ανέρχεται σε 8,3 δισεκατομμύρια δολάρια. Μάλιστα, το ποσό αυτό ξεπερνά εκείνο της συνολικής αναπτυξιακής βοήθειας από το σύνολο των οργανισμών του ΟΗΕ για το ίδιο έτος (6 δις δολάρια). Χαρακτηριστική είναι, επίσης, η αύξηση των πόρων που κυβερνητικοί και διακυβερνητικοί φορείς διοχετεύουν μέσω ΜΚΟ. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το 1970 η συμμετοχή του δημόσιου τομέα στους προϋπολογισμούς των ΜΚΟ δεν ξεπερνούσε το 1,5% στη δεκαετία του '90 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 40% με ιδιαίτερα αυξητικές τάσεις. Υπολογίζεται ότι μέσω των ΜΚΟ διακινούνται 8,5 δις δολάρια ετησίως, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος προο-

7. Σκλιάς Παντελής, «Το Νέο Διεθνές Οικονομικό και Πολιτικό Περιβάλλον Δράσης των ΜΚΟ», Αθήνα, 2004.

ρίζεται για δράσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Μάλιστα, σύμφωνα με την Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για την Καταπολέμηση της Φτώχειας, μέσω των ΜΚΟ το 2004 διακινήθηκαν 10 δις δολάρια, 50% εκ των οποίων προήλθαν από επίσημους και δημόσιους φορείς.

Επίσης, οι ΜΚΟ έχουν αναπτύξει πλειάδα δράσεων, πρωτοβουλιών και υπηρεσιών σε τομείς που, σε πολλές περιπτώσεις, τα κράτη δεν είναι σε θέση να παράγουν και να προσφέρουν. Ιδιαίτερα, σε περιοχές που η παροχή, εκ μέρους του κράτους, υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής, όπως η εκπαίδευση, η υγεία και η εν γένει προσφορά υπηρεσιών προς τις λιγότερο ευνοημένες κοινωνικές ομάδες είναι για οικονομικούς, κοινωνικούς, γεωγραφικούς ή ακόμα και πολιτικούς λόγους, ανέφικτη ή ελλιπής, η παρουσία των ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα έντονη, καλύπτοντας αρκετά από τα κενά των κρατικών υπηρεσιών. Σε καμία βέβαια περίπτωση, οι ΜΚΟ δεν υποκαθιστούν την κρατική λειτουργία. Όμως, είναι σε θέση να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πληθυσμούς και περιοχές που θεωρούνται αποκλεισμένες ή λιγότερο ευνοημένες. Αυτό το χαρακτηριστικό των ΜΚΟ είναι ένα από τα πλέον σημαντικά «συγκριτικά τους πλεονεκτήματα». Για παράδειγμα, οι ΜΚΟ στο Μαλάουι παρέχουν το 30% των υπηρεσιών υγείας, με ελάχιστο μάλιστα κόστος, αφού το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί μόνο στο 12% του συνολικού του κρατικού προϋπολογισμού για θέματα υγείας. Στην Γκάνα, το 40% του πληθυσμού καλύπτεται υγειονομικά από υπηρεσίες που προσφέρουν οι ΜΚΟ, ενώ το ίδιο ποσοστό αντιστοιχεί και στη Ζιμπάμπουε. Το 1990, στην ηπειρωτική Τανζανία, το 18% των κλινών ήταν υπό τη λειτουργική εποπτεία και ευθύνη των ΜΚΟ. Στην Κένυα, οι ΜΚΟ συνεισφέρουν το 35% των υπηρεσιών υγείας και το 40-50% των αντίστοιχων της εκπαίδευσης.

Η αριθμητική αύξηση των ΜΚΟ μπορεί να συνδεθεί με δύο ακόμη παράγοντες:

- τη δυνατότητα εξασφάλισης πόρων, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης και
- την πορεία εκδημοκρατισμού σε συγκεκριμένες χώρες.

Πιο συγκεκριμένα, η παρουσία των ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα έντονη σε περιόδους κρίσης. Έτσι, σε μια σειρά από ανθρωπιστικές κρίσεις ο αριθμός των ΜΚΟ έφθασε σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, γεγονός που αναδεικνύει δύο, αντιφατικές, ίσως, πραγματικότητες:

- α. τη σημασία των ΜΚΟ και τον αυξανόμενο ρόλο τους σε περιόδους κρίσης και σε περιπτώσεις που η κρατική μηχανή είναι δύσκολο να ανταποκριθεί, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα των ΜΚΟ να κινητοποιήσουν / ευαισθητοποιήσουν σημαντικό μέρος της κοινωνίας και
- β. την εξάρτηση των ΜΚΟ από οικονομικούς πόρους που εξασφαλίζουν οι κρατικές οντότητες και οι διακρατικοί διεθνείς οργανισμοί σε περιόδους κρίσης.

Στην περίπτωση της έναρξης μιας διαδικασίας πορείας εκδημοκρατισμού των δομών η παρουσία των ΜΚΟ είναι, επίσης, ιδιαίτερα έντονη. Η παράθεση του πίνακα αναδεικνύει του λόγου το αληθές για την περίπτωση της Σερβίας την περίοδο 1994-2001.

Πίνακας: Οι εγγραφές των ΜΚΟ στη Σερβία

1994	196
1997	695
2000	2.000
2001	2.800

Πηγή: Υπουργείο Δικαιοσύνης της Σερβίας, 2001.

Έτσι, οι εγγραφές των ΜΚΟ αυξήθηκαν κατά 14,2 φορές σε διάστημα επτά ετών.

Βέβαια, σε καμία περίπτωση η συγκεκριμένη αριθμητική αύξηση δεν αποδεικνύει και την παράλληλη ποιοτική αναβάθμισή τους.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο ρόλος των ΜΚΟ συνεχώς αυξάνεται και διευρύνεται. Ως εκ τούτου, αυξάνεται και η σημασία του ρόλου των ΜΚΟ στη διαμόρφωση της καθημερινότητας εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον πλανήτη.

Αμέσως μετά, θα αναφερθώ στη σχέση των ΜΚΟ με τα σύγχρονα μέσα τεχνολογίας/διαδίκτυο και στη συνέχεια με τα ΜΜΕ για την περαιτέρω ανάλυση του φαινομένου των ΜΚΟ, παραθέτοντας στοιχεία και από την ελληνική πραγματικότητα.

5. Σχέσεις ΜΚΟ με Σύγχρονα Μέσα τεχνολογίας, Διαδίκτυο και ΜΜΕ

Σ' αυτόν τον κόσμο του οποίου καλούμαστε όλοι να γίνουμε πολίτες, είναι ξεκάθαρο και αυτονόητο ότι η φιλανθρωπία και η γενικότερη κοινωνική προσφορά μπορούν και πρέπει να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να επωφεληθούν των καινούργιων δυνατοτήτων που παρουσιάζονται. Μ' αυτόν τον τρόπο άλλωστε, θα καταφέρουν να εξελιχθούν ουσιαστικά και να ανακαλύψουν νέες, χρηστικές και περισσότερο αποτελεσματικές μορφές έκφρασης που θα ισοσκελίσουν τη σωρεία των πρακτικών προβλημάτων, τα οποία είναι ιδιαίτερα εμφανή στις μικρότερες ΜΚΟ, που πολλές φορές δίνουν σκληρό αγώνα για την απάλυνση του ανθρώπινου πόνου, με μόνο εφόδιο τα ανθρωπιστικά ιδεώδη και το ζήλο των μελών τους.

Τα κοινά «εσωτερικά» προβλήματα που υπάρχουν σε κάθε μορφής οργάνωση όπως ο τρόπος διοίκησης, ο σχεδιασμός δράσεως, η εκπαίδευση κ.α. δεν διαφέρουν με αυτά που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ. Όμως τα μεγάλα «εξωτερικά» προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ και τα οποία πολλές φορές δυσχεραίνουν τη λειτουργία

τους, αλλά και το πιθανό αποτέλεσμα των παρεμβάσεών τους, είναι μοναδικά λόγω της φύσεως αυτών των οργάνωσεων τα οποία συνοπτικά είναι τα εξής⁸:

- Δυσκολία στην εύρεση πηγών χρηματοδότησης των δράσεών τους.
- Αδυναμία διαρκούς ενημέρωσης για τα υπάρχοντα προγράμματα και τις διαθέσιμες προσκλήσεις για υποβολές σχεδίων.
- Δυσκολίες στη γνωστοποίηση των δράσεών τους στο ευρύ κοινό, έτσι ώστε αυτό να κινητοποιηθεί και να συμμετάσχει δυναμικά στις δραστηριότητές τους.
- Δυσκολία στο «πάντρεμα» της προσφοράς με τη ζήτηση, όσον αφορά την εθελοντική εργασία σε κάθε δεδομένη στιγμή και ανάλογα με τις ανάγκες και το αντικείμενο δραστηριοποίησης της κάθε οργάνωσης.
- Αδυναμία επαρκούς δικτύωσης για την ανάπτυξη γόνιμων συνεργασιών με άλλες ΜΚΟ που μοιράζονται τα ίδια οράματα και στόχους.
- Αδυναμία διαθεσιμότητας μέσων για την υλοποίηση αποτελεσματικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης.

5.1 Οι νέες τεχνολογίες και οι ΜΚΟ

Οι νέες τεχνολογίες και οι τηλεπικοινωνίες αποτελούν εύχρηστα, ευέλικτα αλλά πάνω απ' όλα οικονομικά συμφέροντα εργαλεία, τα οποία αν χρησιμοποιηθούν επιτυχώς και συστηματικά από τις ΜΚΟ, μπορούν να παρέχουν σημαντική βοήθεια, ακόμη και να λύσουν ολοκληρωτικά μερικά από τα προβλήματα τα οποία αυτές αντιμετωπίζουν. Σε συνάφεια με τα προαναφερθέντα προβλήματα και με κόστος πολύ χαμηλότερο από τους μέχρι πρότινος διαθέσιμους στις ΜΚΟ μηχανισμούς, οι νέες τεχνολογίες και οι τηλεπικοινωνίες μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη των ακόλουθων:

- Στη γνωστοποίηση της δράσης των

8. Πιτσούλης Ν. «Ο Σύγχρονος Τρόπος Λειτουργίας των ΜΚΟ και η ΚΕ.Σ.Σ.Α. "ΔΗΜΗΤΡΑ"», σελ 266.

ΜΚΟ σ' ένα ιδιαίτερα ευρύ κοινό, κάτι ιδιαίτερα δύσκολο με τους συμβατικούς μηχανισμούς που οι περισσότεροι ΜΚΟ έχουν στη διάθεσή τους. Αν αναλογιστεί κανείς ότι οι περισσότεροι ΜΚΟ είναι σε θέση να υλοποιούν τις δράσεις τους βασιζόμενες αποκλειστικά στην οικονομική ενίσχυση του ευρέως κοινού, ο παράγοντας αυτός αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τη βιωσιμότητα των ιδίων των ΜΚΟ αλλά και τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα των δράσεών τους.

- Στη διοργάνωση αποτελεσματικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης με συγκριτικά χαμηλότερο κόστος. Το διαδίκτυο μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για την υλοποίηση μεγάλης εμβέλειας εκστρατειών ευαισθητοποίησης, οι οποίες μπορούν να προσεγγίσουν και να αγγίξουν ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, χωρίς γεωγραφικούς, χρονικούς ή άλλους περιορισμούς, αλλά και με κόστος πολύ χαμηλότερο από τη συμβατική έντυπη ή τηλεοπτική παρουσίαση και προώθηση. Η επικοινωνία μάλιστα των ΜΚΟ με τους ανθρώπους που επιθυμούν να συνεισφέρουν είναι μ' αυτόν τον τρόπο διαφορετική, κυρίως λόγω της διαδραστικής ικανότητας του μέσου, αλλά και του ταυτόχρονου συνδυασμού ποικίλων τρόπων επικοινωνίας, που μπορεί πλέον να εμπεριέχουν γραπτό λόγο, ήχο, εικόνα, βίντεο κ.ά.
- Στην πρόσβαση των ΜΚΟ σε πηγές χρηματοδότησης, τόσο σε εθνικό, ευρωπαϊκό, αλλά και διεθνές επίπεδο. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις του χώρου είναι η έγκαιρη πρόσβασή τους στις εκάστοτε διαθέσιμες χρηματοδοτήσεις αλλά και τα απαραίτητα έγγραφα, τα οποία κάθε φορά πρέπει να συνοδεύουν την υποβολή μιας πρότασης και του προϋπολογισμού, ως και τις λίστες

των απαραίτητων δικαιολογητικών που πρέπει να συνοδεύουν την κάθε πρόταση. Η συστηματική και απλουστευμένη παρουσίαση των φορέων χρηματοδότησης σ' ένα εστιακό σημείο, το οποίο συνδέεται μέσω ηλεκτρικών συνδέσμων (links) με τους δικτυακούς τόπους των φορέων χρηματοδότησης, απλουστεύει σημαντικά τη χρονοβόρα αυτή διαδικασία και μπορεί να οδηγήσει τις ΜΚΟ στη γρήγορη και αποτελεσματική εξεύρεση κάθε πληροφορίας που τις ενδιαφέρει.

- Στο «πάντρεμα» της ζήτησης και προσφοράς, τόσο σε επίπεδο εθελοντών, όσο και σε επίπεδο προσφοράς χρηματικών εισφορών και άλλων ειδών που συγκεντρώνονται συνήθως από τις ΜΚΟ. Ένας αποτελεσματικός και διαδραστικός μηχανισμός που μπορεί να δημιουργηθεί με ευκολία στο διαδίκτυο είναι αρκετός για να συνταιριάξει τις υπάρχουσες ανάγκες με τη διαθέσιμη προσφορά, γρήγορα και εύκολα.
- Στην καλύτερη διαχείριση και οργάνωση των ιδίων των ΜΚΟ, με τη χρήση δικτυακών εργαλείων, όπως είναι για παράδειγμα το Intranet. Η εφαρμογή αυτή, πέρα από το ότι επιτρέπει στην κάθε οργάνωση να δημιουργεί το πλήρως ενημερωμένο ηλεκτρικό «ιστορικό» της, το οποίο και μπορεί να είναι προσβάσιμο ανά πάσα στιγμή και από οπουδήποτε, επιτρέπει και σε τρίτους με τον κατάλληλο κωδικό να παρακολουθούν τις δραστηριότητες του φορέα, διασφαλίζοντας έτσι τη διαφάνη του λειτουργία του.
- Στη διαφάνεια αναφορικά με τη φύση των δράσεων που υλοποιούνται από τις ΜΚΟ, έτσι ώστε ο κάθε ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση και να μπορεί να παρακολουθεί ελεύθερα την εξέλιξη των δραστηριοτήτων του φορέα που τον ενδιαφέρει και επιθυμεί να στηρίξει οικονομικά. Αυτό είναι κάτι το οποίο μπορεί να παρουσιαστεί με τον απλούστερο δυνα-

τό τρόπο που δεν είναι άλλος από την παρουσίαση του φορέα με τη μορφή της ιστοσελίδας, που θα ανανεώνεται συχνά από το προσωπικό του και θα περιέχει χρήσιμες πληροφορίες, καθώς και των τρόπων με τους οποίους μπορεί κανείς να έρθει σε επαφή με τη ΜΚΟ

- Στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών εργασίας, όπως είναι η τηλεργασία. Η τηλεργασία αποτελεί μια ιδιαίτερα ευέλικτη μορφή εργασίας, η οποία ταιριάζει και εξυπηρετεί απόλυτα πολλές από τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο. Καθώς επιτρέπει στον εργαζόμενο να απασχοληθεί από οπουδήποτε και να προσφέρει έργο με την ίδια ευκολία που θα το έκανε από τα γραφεία ή την έδρα του οργανισμού του, αποτελεί μια πρόσθετη αξία για το χώρο της φιλανθρωπίας και του εθελοντισμού, καθώς ανταποκρίνεται πλήρως στις εργασιακές συνθήκες του χώρου, που πολλές φορές περιλαμβάνουν πολυήμερα ταξίδια στο πεδίο δράσης, συχνή ανεπάρκεια κτιριακών εγκαταστάσεων λόγω περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων αλλά και μια σειρά άλλων ιδιομορφιών, που δεν είναι τόσο συνηθισμένες ή εφαρμοσμένες στο συμβατικό εργασιακό χώρο. Φτάνει να σκεφτεί κανείς πως πολλοί εθελοντές αφιερώνουν ένα κομμάτι του χρόνου τους για να προσφέρουν ό,τι μπορούν, χωρίς να δουλεύουν απαραίτητα στα γραφεία του οργανισμού. Μια άλλη εφαρμογή πάλι των εφαρμογών των τηλεπικοινωνιών που έχουν διευκολύνει τις συνθήκες στο πεδίο δράσης είναι τα δορυφορικά τηλέφωνα τα οποία διασφαλίζουν την επικοινωνία και προπάντων την ασφάλεια των εθελοντών, ακόμη και στα πιο απομακρυσμένα μέρη, στα οποία έχουν καταρρεύσει οι συμβατικές τηλεπικοινωνιακές υποδομές ή δεν υπήρχαν ποτέ. Επίσης, μια

εφαρμογή των νέων τεχνολογιών όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προώθηση συμβολικών προϊόντων μέσω των ιστοσελίδων των ΜΚΟ, τους δίνει τη δυνατότητα να πωλούν τα προϊόντα τους σ' έναν μεγάλο αριθμό υποψήφιων υποστηρικτών, όπου κι αν αυτοί βρίσκονται και βέβαια να χρησιμοποιούν τα έσοδα για την πραγμάτωση των σχεδίων τους.

- Στην άμεση και διαδραστική επικοινωνία ανάμεσα στους ενδιαφερόμενους και στη γόνιμη ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και τεχνογνωσίας, μέσω συμμετοχής σε συζητήσεις και fora ανταλλαγής απόψεων στο διαδίκτυο.

5.2 Η ελληνική Δικτυακή Πύλη

Ένα σημαντικό πρώτο βήμα για την εξοικείωση των ελληνικών ΜΚΟ με τις δυνατότητες που ανοίγουν οι εφαρμογές των νέων τεχνολογιών αποτελεί η πρώτη αμιγώς ελληνική ανθρωπιστική πύλη στο διαδίκτυο, με την ονομασία «anthropos.gr». Η πύλη, η οποία δημιουργήθηκε με τη συνεργασία του Κέντρου Στρατηγικού Σχεδιασμού για την Ανάπτυξη (ΚΕ.Σ.Σ.Α.) «Δήμητρα» και των Γιατρών Χωρίς Σύνορα Ελλάδας με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών, αποτελεί μια καίρια και ουσιαστική κίνηση προς την επίλυση των προαναφερθέντων προβλημάτων αλλά και την ενδυνάμωση των ελληνικών ΜΚΟ, που δρουν τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό.

Από την επίσημη έναρξη της λειτουργίας της, η πύλη «anthropos.gr» έχει αναδειχθεί σ' ένα πολύτιμο εργαλείο, το οποίο σκοπό έχει να φέρει πιο κοντά όλες τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο, αλλά και να βελτιώσει τις σχέσεις τους με τους δήμους και τις κοινότητες, τους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να συνεισφέρουν και πάνω απ' όλα να σφυρηλατήσει μια σχέση εμπιστοσύνης και αμοιβαίας προσφοράς με τον κάθε ενεργό

πολίτη και εθελοντή που προασπίζει μέσω των δράσεών του την κοινωνική αλληλεγγύη. Η πύλη «anthropos.gr⁹» αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς στο διαδίκτυο, καθώς παρουσιάζει αναλυτικά και κατά κατηγορία τις διάφορες ΜΚΟ που εδρεύουν στην Ελλάδα και δραστηριοποιούνται σ' αυτή αλλά και σ' όλον τον κόσμο, μαζί με λεπτομερείς πληροφορίες που αφορούν τα προγράμματά τους, τις ανάγκες τους σε εθελοντικό προσωπικό, τις εκάστοτε διαθέσιμες θεσμικές χρηματοδοτήσεις, αλλά και τα νέα του χώρου απ' όλον τον πλανήτη. Εν ολίγοις, στο χώρο των νέων τεχνολογιών και των εφαρμογών τους, που πολλές φορές έχουν κατηγορηθεί ως υπαίτιες για την αλλοτρίωση και απομάκρυνση των ανθρώπων, η πύλη «anthropos.gr» αποτελεί την πρώτη ελληνική δικτυακή πύλη που δημιουργήθηκε αμιγώς από τον άνθρωπο για τον άνθρωπο και αποτελεί το καλύτερο από παράδειγμα για το πώς μπορούν οι νέες τεχνολογίες να αποκτήσουν ένα περισσότερο ανθρωπιστικό πρόσωπο.

5.3 Ελληνική Πραγματικότητα και η Επιλογή Θεμάτων Παρουσίασης από τα Έντυπα και Ηλεκτρονικά ΜΜΕ

Αποτελεί, δυστυχώς, γεγονός αναμφισβήτητο ότι θέματα που αφορούν στη ρύπανση, στην προστασία του περιβάλλοντος, στα ανθρώπινα δικαιώματα και πολλούς άλλους λόγους υπέρξεως των ΜΚΟ, δεν παρουσιάζονται όπως θα έπρεπε από τα τηλεοπτικά ΜΜΕ.

Σε αντίθεση τα έντυπα ΜΜΕ, που αναδεικνύονται αρκετά καλά, άλλοτε ενσωματωμένα στον κύριο κορμό αυτών και άλλοτε υπό τη μορφή ειδικών εκδόσεων, όπως είναι τα αφιερώματα, ή τα ειδικά ένθετα / περιοδικά.

Μία καινούργια συνήθεια είναι και οι προσφορές με CD ή DVD που περιέχουν θέματα από την φύση ή το ζωικό βασίλειο

από μεγάλους εκδοτικούς/τηλεοπτικούς οίκους όπως το BBC, National Geographic κ.α.

Ανάλογη τακτική με εκείνη των εφημερίδων στη χώρα μας, ακολουθούν και οι ραδιοφωνικοί σταθμοί. Είναι πολλές και σημαντικές οι φωνές των παρουσιαστών που, στις εκπομπές τους, καθώς και στα δελτία ειδήσεων των ραδιοσταθμών, παίρνουν τη σκυτάλη της ενημέρωσης από τις στήλες των εφημερίδων και προχωρούν τη διάσταση του θέματος ένα βήμα πάρα πέρα. Αντίστοιχη τακτική δεν παρατηρείται όμως από την τηλεόραση.

Άρα, το μεγάλο ζητούμενο, εν προκειμένω, είναι γιατί δεν παρουσιάζονται όπως θα έπρεπε από τα τηλεοπτικά ΜΜΕ. Ίσως, την απάντησή μας δώσουν τα ευρήματα πανελλαδικής έρευνας που εκπόνησε η VPRC για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ελληνίδων Δημοσιογράφων (Ε.Δ.Ε.Δ.), στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος «Τώρα πια ξέρεις», με τίτλο «Οι Έλληνες/ίδες δημοσιογράφοι κρίνουν το επάγγελμά τους και την ποιότητα της παρεχόμενης ενημέρωσης στη χώρα μας».

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε δια προσωπικών συνεντεύξεων, σε δείγμα 400 δημοσιογράφων, ανδρών και γυναικών, από την Αθήνα και την επαρχία, από το διάστημα 29 Ιανουαρίου έως 21 Φεβρουαρίου 2002, καλύπτοντας όλο το σύνολο των ΜΜΕ της χώρας (τηλεοπτικούς σταθμούς, ραδιοφωνα, εφημερίδες, περιοδικά, ειδησεογραφικά πρακτορεία). Από τα πολλαπλά ευρήματα της έρευνας, προκύπτει ότι:

- Η απαξίωση και η αλλοτρίωση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος πρυτανεύουν στο χώρο.
- Η δεοντολογία, αν και την επικαλούνται οι δημοσιογράφοι, δεν τηρείται, αφού τα ΜΜΕ ασκούν εξουσία.
- Τα θέματα στα ΜΜΕ, κυρίως τα ηλεκτρονικά, προβάλλονται επιλεκτικά.

9. Ibid.

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν και την ερμηνεία τους, διότι αναδεικνύουν την παθογένεια των μέσων¹⁰.

Η ηλικιακή κατανομή του επαγγέλματος καταδεικνύει ότι πρόκειται για ένα μάλλον «νεαρό» επαγγελματικό σώμα, του οποίου το μεγαλύτερο ποσοστό (50,9%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 25-34 ετών, ενώ περίπου το 10% των δημοσιογράφων είναι άνω των 45 ετών. Έτσι, οι δημοσιογράφοι δεν πρόλαβαν να λάβουν μία πολυδιάστατη και ικανοποιητική «παιδεία» και «μεταλλάσσονται» σε συντάκτες προσαρμοζόμενους στις απαιτήσεις των ιδιοκτητών των ΜΜΕ.

Μόνο το 63,5% μιλά καλά αγγλικά. Ανάλογη, αλλά προς τα κάτω, είναι η γνώση των άλλων γλωσσών. Γαλλικά μιλά μόνο το 15,3%. Η γνώση της γερμανικής και ιταλικής κυμαίνεται σε πολύ πιο χαμηλά επίπεδα, φαινόμενο που δεν συμβαδίζει με τους ευρωπαίους συναδέλφους, όπως προέκυψε από τις έρευνες που εκπονήθηκαν μέσω του ίδιου προγράμματος, σε Ιταλία και Ισπανία.

Η εικόνα που σας κατέθεσα περιγράφει ανάγλυφα τη στέρηση πληροφόρησης που θα μπορούσαν να εισπράξουν οι δημοσιογράφοι τόσο από τον ξένο τύπο, όσο και τα ειδησεογραφικά πρακτορεία αλλά και πύλες ινστιτούτων και βιβλιοθηκών στον επιστημονικό τομέα, για την ανάλυση των γεγονότων.

Καταγράφεται ότι τα ΜΜΕ, σήμερα, στην Ελλάδα, «ασκούν εξουσία» αντί να την «ελέγχουν». Το 74,2% των συμμετεχόντων δημοσιογράφων δηλώνει από «λίγο» έως καθόλου ικανοποιημένο από την ποιότητα ενημέρωσης που παρέχουν κυρίως τα τηλεοπτικά μέσα. Οι δημοσιογράφοι, σε ποσοστό 22,4%,

παραδέχονται ότι υφίσταται παρεμβάσεις κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους ή αναγκάζονται σε αυτολογοκρισία.

Πιστεύουν ότι η δημοσιογραφία σήμερα δεν είναι ανεξάρτητη ούτε από την πολιτική (ποσοστό 69,5%) ούτε την οικονομική εξουσία (ποσοστό 82,8%).

Αποτυπώνεται, ακόμη, σε ποσοστό 83,8%, η άποψη ότι η ιδιοκτησία των ΜΜΕ –λόγω του ότι ανήκει σε επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς της οικονομίας– εμποδίζει τους δημοσιογράφους να ερευνούν και να θίγουν μία σειρά από καυτά θέματα που απασχολούν τον πολίτη.

Τα θέματα περιβάλλοντος και συνθηκών διαβίωσης, τα ντοκιμαντέρ μορφωτικού περιεχομένου έρχονται σε δεύτερη μοίρα, κυρίως στα ιδιωτικά κανάλια, εκμηδενίζοντας την ποιότητα. Πρωτοστατούν τα λεγόμενα «πιασάρικα» θέματα, κατά την κωδική τους ονομασία στα ΜΜΕ. Έτσι, τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων προβάλλουν ως πρώτα θέματα πρίγκιπες και βασιλείς, μετανάστες, θέματα της νεολαίας, των ανθρώπων με σεξουαλικές ιδιαιτερότητες, των ανθρώπων διαφορετικού θρησκευματος. Προβάλλονται, ακόμη, ροκ και λαϊκοί τραγουδιστές, που προωθούνται από τις δισκογραφικές εταιρίες, θέματα τζόγου και καταναλωτικές διαφημίσεις, καθώς και τα επεισόδια από τα «ριάλιτι σόου».

Φωτεινή εξαίρεση στην κατάσταση αυτή, αποτελεί η δημόσια τηλεόραση, η οποία, παρά το μικρό μερίδιο τηλεθέασης (11,5%), επιμένει σε δελτίο¹¹, αλλά και ψυχαγωγικό πρόγραμμα, ποιότητας.

Πάντως, η πιο προβεβλημένη (ίσως και η μοναδική) ΜΚΟ είναι η Greenpeace. Αυτό

10. Πίνη Μ. «Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Περιβάλλον», σελ. 94.

11. Οι ειδήσεις αποτελούν κατά κανόνα την πιο δημοφιλή στο κοινό και πιο ανταγωνιστική, για τους επιχειρηματίες των μέσων, κατηγορία του προγράμματος, αλλά και τον «καθρέπτη» του κάθε τηλεοπτικού καναλιού. Η παραγωγή τους απορροφά πολύ μεγάλο ποσοστό του προϋπολογισμού των καναλιών και προϋποθέτει την απασχόληση εκατοντάδων εργαζομένων, τεχνικών και δημοσιογράφων.

οφείλεται αφενός στην επικοινωνιακή στρατηγική της οργάνωσης, αφετέρου στη δράση της. Οι ακτιβιστές και οι ευρηματικοί τρόποι διαμαρτυρίας καταλαμβάνουν χρόνο και χώρο στα δελτία ειδήσεων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί, και να επιβεβαιώσει τα προαναφερθέντα, ότι δεν προβλήθηκε σε κεντρικό δελτίο κανένα αυτοτελές ρεπορτάζ για το ελληνικό τμήμα της Greenpeace, αλλά προβλήθηκαν δηλώσεις των μελών της οργάνωσης στο πλαίσιο άλλων θεμάτων.

Ο μοναδικός ρόλος που διαδραματίζεται με τις ΜΚΟ και τα ΜΜΕ είναι αυτός της πηγής πληροφοριών¹². Καθόσον οι ΜΚΟ, είτε λόγω των τεχνικών γνώσεων και ερευνών που διεξάγουν πάνω σε εξειδικευμένα θέματα (πχ μεταλλαγμένα προϊόντα, μόλυνση περιβάλλοντος, κ.α), είτε λόγω της αποκλειστικότητας τους σε εικόνες με την συνεχή τους παρουσία σε περιοχές ενδιαφέροντος (εμπόλεμες ζώνες, μολυσμένες περιοχές κ.α), χρησιμοποιούνται σαν εξωτερικοί συνεργάτες των καναλιών, χωρίς καμία άλλη υποχρέωση παρουσίασης των έργων τους (από τα ΜΜΕ) πάνω σε αυτούς τους τομείς.

Συμπερασματικά, αναφέρουμε ότι η τηλεόραση εξ' ορισμού προϋποθέτει αμεσότητα, απλότητα, συντομία και σαφήνεια. Μπορεί να μην προσφέρεται για εκτεταμένες αναλύσεις, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι νομιμοποιείται να είναι επιφανειακή την ώρα που αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή ενημέρωσης του κοινού.

6. Η υποχώρηση της ουδετερότητας

Το Νοέμβριο του 1999 το Νόμπελ Ειρήνης απονεμήθηκε στους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα¹³. Από πολιτικής πλευράς, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα είναι μια θεμελιωδώς διαφορετική ΜΚΟ από εκείνη στην οποία είχε απονεμηθεί το Νόμπελ ειρήνης στις αρχές του αιώνα (1901): τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού. Ο Bernard Kouchner, ένα από τα ιδρυτικά μέλη των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, περιέγραψε με σαφήνεια αυτή τη διαφορά: «Το έργο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα ήταν από την αρχή πολιτικό. Ελπίζω ότι το βραβείο (Νόμπελ) σηματοδοτεί την αναγνώριση ενός τύπου ανθρωπισμού που μάχεται την αδικία και τις διώξεις». Προσοχή στο ρήμα: όχι «αντιμετωπίζει» τις συνέπειες της αδικίας και των διώξεων αλλά «μάχεται» την αδικία και τις διώξεις. Η τάση είναι αδιαμφισβήτητη. Η αρχή της πολιτικής ουδετερότητας εγκαταλείπεται. Η άποψη του Ερρίκου Ντυνάν (του ιδρυτή του Ερυθρού Σταυρού) ότι «δεν με ενδιαφέρει ποιοι πολεμούν και για ποιο λόγο» έχει περάσει στο περιθώριο. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα είναι ένας εκ των κύριων εκπροσώπων ενός νέου «πολιτικοποιημένου ανθρωπισμού», ενός ανθρωπισμού που δεν επιλέγει τη σιωπή.

Πριν ωστόσο αναλύσουμε την εγκατάλειψη της «πολιτικής ουδετερότητας» (neutrality) είναι σκόπιμο να την ορίσουμε και κυρίως να τη διακρίνουμε από την έννοια της «αμεροληψίας» (impartiality)¹⁴. Η «αμερολη-

12. Τέλλογλου Τ. «Τα Μέσα Ενημέρωσης και οι ΜΚΟ: η Δημόσια Απαξία της Κοινωνίας των Πολιτών», σελ. 186.

13. Ελευθεροτυπία, 11 Δεκεμβρίου 1999, και διαδικτυακή πύλη www.msf.org.

14. Σύμφωνα με τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού του Σταυρού, η αρχή της αμεροληψίας (impartiality) σημαίνει να «μην γίνονται διακρίσεις με βάση την εθνικότητα, τη φυλή, τα θρησκευτικά πιστεύω, την κοινωνική τάξη ή τις πολιτικές απόψεις. Επιχειρώντας να απαλύνει τον πόνο των ατόμων, καθοδηγείται αποκλειστικά από τις ανάγκες τους και δίνει προτεραιότητα στις πιο επείγουσες περιπτώσεις της δυστυχίας». Η αρχή της ουδετερότητας ορίζεται ως ακολούθως: «Προκειμένου να συνεχίσει να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης όλων, ο Ερυθρός Σταυρός δεν εμπλέκεται σε εχθροπραξίες ή, σε οποιαδήποτε χρονικό σημείο, σε διαμάχες πολιτικής, φυλετικής, θρησκευτικής ή ιδεολογικής φύσης».

ψία» είναι, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η αρχή της μη αποδοχής άλλης διάκρισης στην παροχή βοήθειας πέρα από το μέγεθος και το επείγον των αναγκών. Σε αντίθεση με την «αμεροληψία», το ανθρωπιστικό δίκαιο δεν ορίζει την αρχή της «ουδετερότητας» που απαντάται στους καταστατικούς χάρτες των ίδιων των ΜΚΟ. Σύμφωνα μ' αυτήν, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις δεν έχουν κάποια πολιτική ατζέντα.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα υποστηρίζουν δημόσια ότι αποδέχονται τόσο την αρχή της αμεροληψίας όσο και εκείνη της ουδετερότητας. Ωστόσο, όπως θα δούμε, με το να μάχονται υπέρ των δικαιωμάτων των θυμάτων, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αλλά και άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις, εμπλέκονται με την πολιτική. Άλλωστε, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δικαιοσύνη και η δημοκρατία είναι πρωταρχικά πολιτικές έννοιες.

6.1 Περιορισμοί

Από μια άποψη, η απόλυτη «πολιτική ουδετερότητα» είναι εξ' ορισμού ανέφικτη. Απλά και μόνο το γεγονός ότι οι ΜΚΟ εξαρτώνται οικονομικά από τρίτους – κυρίως δημόσιους φορείς – περιορίζει σημαντικά την ελευθερία δράσης τους. Από τις μεγάλες ΜΚΟ, μόνο λίγες διατηρούν κάποια πραγματική οικονομική ανεξαρτησία. Για παράδειγμα, ακόμη και στην περίπτωση του γαλλικού τμήματος των Γιατρών χωρίς Σύνορα, το 46% των πόρων προέρχεται από κρατικούς πόρους. Τελικά, όχι μόνο το είδος της βοήθειας αλλά ακόμη και η γεωγραφία της κατανομής επηρεάζονται απ' αυτήν την οικονομική εξάρτηση. Αν, για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοινώσει ότι ενδιαφέρεται να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα σε κάποιο κράτος της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά η ΜΚΟ CARE θα προτιμούσε να χρησιμοποιήσει τα χρήματα για ένα αντίστοιχο πρόγραμμα στην πάμπτωχη Σιέρα Λεόνε, το πιθανότερο είναι ότι η CARE έχει δύο επιλογές: είτε να συμφωνήσει με το αρχικό σχέ-

διο των Βρυξελλών είτε να χάσει την επιχορήγηση. Και βέβαια, ακόμη κι αν η CARE διαφωνήσει, κάποια άλλη ΜΚΟ θα δεχθεί να υλοποιήσει το πρόγραμμα. Μια ΜΚΟ μπορεί βέβαια να αποφασίσει –αναλαμβάνοντας το σχετικό οικονομικό κόστος– να θέσει πρώτα προτεραιότητες και στόχους και στη συνέχεια να αναζητήσει πόρους για την υλοποίησή τους.

Ακόμη όμως κι όταν δεν υπάρχουν προφανή πολιτικά κίνητρα από την πλευρά των χορηγών από τους οποίους εξαρτώνται οι ΜΚΟ, η βοήθεια που παρέχεται έχει ακούσιες πολιτικές επιπτώσεις. Όταν στέλνονται τρόφιμα σε μια χώρα που αντιμετωπίζει το φάσμα της πείνας, ζητήματα όπως το από πού θα αγοραστούν τα τρόφιμα, πώς θα μεταφερθούν στην περιοχή που έχει ανάγκη, και πώς θα διανεμηθούν, είναι βαθύτατα πολιτικά (οικονομικά). Οι ΜΚΟ –απλά και μόνο υλοποιώντας προγράμματα– κάνουν διαρκώς πολιτικές επιλογές. Όταν διανέμεις αγαθά –μεγάλες ποσότητες με τρόφιμα ή μεταχειρισμένα ρούχα που είναι για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες πλούτος– δρας πολιτικά. Βοηθάς βέβαια αυτούς που έχουν ανάγκη, λύνεις προβλήματα, βελτιώνεις τις προοπτικές, αλλά ταυτόχρονα, αυξάνεις τις ανισότητες, προκαλείς φθόνο σε γειτονικές κοινότητες που δεν επωφελούνται, δημιουργείς εντάσεις. Σε ορισμένες μάλιστα, περιπτώσεις η βοήθεια μπορεί ακόμη και να εμποδίσει την επίλυση των συγκρούσεων. Για παράδειγμα, στο Σουδάν στην δεκαετία του '80 η προμήθεια μερικών σακίων δημητριακών ήταν το ίδιο και το αυτό με την προμήθεια όπλων Καλάσνικοφ – καθώς το ένα μπορούσε να το ανταλλάξει με το άλλο σε λίγες ώρες. Επειδή λοιπόν η παροχή βοήθειας είναι μια πολιτική πράξη, οι ανθρωπιστές που θέλουν να ελαχιστοποιήσουν τις αρνητικές παρενέργειές της πρέπει να σκεφθούν πολιτικά.

Σε γενικές γραμμές, οι ΜΚΟ βρίσκονται

αντιμέτωποι με δύο επιλογές. Η πρώτη είναι να αδιαφορήσουν για τις πολιτικές πλευρές του ανθρωπισμού (σε μεγάλο βαθμό εθελουφλώντας) και η δεύτερη είναι να επιχειρήσουν να τις αντιμετωπίσουν πολιτικοποιώντας τη δράση τους. Η πολιτικοποίηση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές – από τη δημοσιοποίηση πολιτικών απόψεων μέχρι και τη συνεργασία με μια εκ των αντιμαχόμενων πλευρών σε μια σύγκρουση. Πολλές ΜΚΟ συνειδητά πλέον συμπαρατάσσονται μ' αυτή που θεωρούν ως την «κατάλληλη» πλευρά σε μια πολεμική αντιπαράθεση, όπως για παράδειγμα με τους Τούτσι της Ρουάντας που έθεσαν τέλος στη γενοκτονία του 1994 ή με την διαμάχη μεταξύ των Βόσνιων Μουσουλμάνων και των Σέρβων. Αυτές οι ΜΚΟ παραδέχονται ότι π.χ. θα υπάρχουν Χούτου που βραχυχρόνια θα υποφέρουν χωρίς βοήθεια, αλλά υποστηρίζουν ότι μεσοπρόθεσμα η επιλεγμένη στήριξη θα συμβάλει στην επίτευξη βιώσιμης ειρήνης.

Στην τελευταία δεκαετία, υπάρχει μια εμφανής και σαφής τάση υπέρ της πολιτικοποίησης – ακόμη και με την ανωτέρω ακραία μορφή. Οι λόγοι γι' αυτή τη στροφή είναι ποικίλοι, μπορούν ωστόσο να ταξινομηθούν σε δύο γενικότερες κατηγορίες. Πρώτον, σε αλλαγές στην ίδια τη φιλοσοφία και δομή των ΜΚΟ και δεύτερον σε αλλαγές στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον στο οποίο δρουν οι ΜΚΟ. Η ομαδοποίηση αυτή των αιτιών είναι βέβαια κάπως αυθαίρετη καθώς οι ΜΚΟ μετεξελίσσονται ωθούμενοι από ένα πλήθος πιέσεων και προκλήσεων και, επομένως, η διάκριση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων είναι αναλυτικά χρήσιμη καθώς –όπως θα δείξουμε– το εξωτερικό περιβάλλον υπήρξε σημαντικότερο από το εσωτερικό για την σύγχρονη/σημερινή στάση πολλών ΜΚΟ σχετικά με το θέμα της πολιτικοποίησης.

6.2. Το εσωτερικό περιβάλλον

Στις τελευταίες δεκαετίες, ο χαρακτήρας και η δομή των ΜΚΟ άλλαξαν δραματικά. Ενώ παλαιότερα (μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) οι ΜΚΟ πρώτης γενιάς ασχολούνταν αποκλειστικά με την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, τώρα πλέον στρέφονται, ολοένα και περισσότερο, σε ευρύτερα ζητήματα ανάπτυξης και διακυβέρνησης - ζητήματα βαθύτατα πολιτικά. Η στροφή αυτή οφείλεται ασφαλώς στην εμβάθυνση και διεύρυνση των δράσεων της κοινωνίας των πολιτών αλλά ενισχύθηκε σημαντικά και από τις γνώσεις που οι οργανώσεις απέκτησαν στο πεδίο της δράσης. Εκεί, οι ΜΚΟ συνειδητοποίησαν ότι οι περισσότερες «ανθρωπιστικές κρίσεις» είναι στην πραγματικότητα πολιτικές κρίσεις με ανθρωπιστικές συνέπειες.

Η μετάβαση στον «ανθρωπισμό νέου τύπου» έγινε σταδιακά. Οι ΜΚΟ δεύτερης γενιάς (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος – δεκαετία '80) διεύρυναν τα ενδιαφέροντά τους επιζητώντας την «τοπική ανάπτυξη». Οι ΜΚΟ τρίτης γενιάς (από τη δεκαετία του '80 μέχρι και σήμερα) έκαναν ένα βήμα παραπέρα, αναγνωρίζοντας τις πολύπλοκες αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα δράσης (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, διεθνές). Έτσι, ενώ οι ΜΚΟ πρώτης γενιάς ασχολούνται κυρίως με την αποστολή τροφίμων, φαρμάκων και σκηνών σε πρόσφυγες, σήμερα οι μεγάλες ΜΚΟ είναι διεθνικές ομάδες πίεσης που μιλούν για «άνιση παγκοσμιοποίηση» και οργανώνουν διαδηλώσεις στις συνόδους του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου και της Ομάδας των '8. Συχνά, οι ΜΚΟ τρίτης γενιάς δεν είναι καινούργιες οργανώσεις. Πολλές από τις μεγαλύτερες ΜΚΟ, όπως η Save the Children και η Relief Services, ξεκίνησαν ως φιλανθρωπικοί οργανισμοί παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας. Στη συνέχεια όμως αντιλήφθηκαν ότι απαιτείται μια ευρύτερη, συνολικότερη προσέγγιση του προβλήματος της

φτώχειας. Έγινε αντιληπτό ότι μόνο η αποστολή πόρων και η διάχυση τεχνογνωσίας δεν αρκούν. Η «καλή διακυβέρνηση» και οι αποτελεσματικοί και αντιπροσωπευτικοί θεσμοί, υπέρ των απλών πολιτών, αποτελούν βασικούς σκοπούς οποιασδήποτε προσπάθειας αυτοδύναμης ανάπτυξης.

Έτσι, οι ΜΚΟ τρίτης γενιάς απέκτησαν μια πολιτικοποιημένη ατζέντα. Πλέον δεν μιλούν μόνο για έλλειψη κεφαλαίων αλλά αναφέρονται σε θέματα όπως οι πολυκομματικές εκλογές, το κράτος δικαίου, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ισότητα των δύο φύλων. Λέξεις-κλειδιά του νέου λόγου που χρησιμοποιούν είναι η «συμμετοχή», η «υπευθυνότητα» και η «διαφάνεια». Ουσιαστικά οι ΜΚΟ τρίτης γενιάς εγκαταλείπουν την ουδετερότητα και επικροτούν πολιτικές δράσεις που συχνά εμπεριέχουν και το στοιχείο του καταναγκασμού. Ο καταναγκασμός μπορεί να ορίζεται ποικιλότροπος, πχ με την επιβολή όρων στη χορήγηση βοήθειας μέχρι και την υποστήριξη της άσκησης βίας στα πλαίσια της «ανθρωπιστικής επέμβασης», μιας βίας που επειδή αποβλέπει στην επιβολή της ειρήνης εκλαμβάνεται ως «ανθρωπιστική». Ακόμα, οι ΜΚΟ τρίτης γενιάς δραστηριοποιούνται, ζητώντας ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο που λειτουργεί το διεθνές οικονομικό σύστημα. Έτσι, για παράδειγμα, μετά τη Σύμβαση κατά των Ναρκών της Οττάβα και την επιτυχία της καμπάνιας Jubilee 2000 (www.jubilee2000uk.org) που κινητοποίησε εκατομμύρια ανθρώπους σ' ολόκληρο τον κόσμο με αίτημα τη μείωση των χρεών των φτωχότερων χωρών του κόσμου, οι ΜΚΟ στρέφουν τώρα την προσοχή τους στην αλλαγή των κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου. Μία ακόμα διεθνής εκστρατεία έγινε τον Αύγουστο του 2007, η HungerFREE, με σκοπό να πιεστούν οι κυβερνήσεις στην υλοποίηση των δεσμεύσεών τους για μείωση της παγκόσμιας πείνας κατά το ήμισυ έως το 2015. Η HungerFREE επι-

διώκει να φέρει το ζήτημα της πείνας στην κορυφή της agenda όλων των κυβερνήσεων.

6.3 Το εξωτερικό περιβάλλον

Η πολιτική ουδετερότητα έχει υποχωρήσει λόγω αλλαγών στο διεθνές σύστημα αλλά και ορισμένων εξελίξεων που κατέδειξαν ότι η ανθρωπιστική δράση δεν μπορεί να αγνοήσει αναπόφευκτες πολιτικές επιπτώσεις.

Ο βασικός λόγος για την παρακμή της πολιτικής ουδετερότητας οφείλεται σε διεθνείς εξελίξεις στη δεκαετία του '90. Πρώτον, στη φύση των συγκρούσεων (από δικρατικές σε εμφύλιες) και δεύτερον, στις ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις - αλλαγές όχι μόνο μεγάλης σημασίας αλλά και ραγδαίες. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου -κι ακόμη κι αν αγνοήσει κανείς τις στρατιωτικές επεμβάσεις στον Περσικό Κόλπο, τη Σομαλία, τη Βοσνία, το Κόσοβο και το Ιράν- υπήρξαν περισσότερες ειρηνικές αποστολές από ποτέ άλλοτε στην ιστορία των Ηνωμένων Εθνών. Έτσι, το πλαίσιο στο οποίο η ανθρωπιστική δράση λαμβάνει χώρα άλλαξε σημαντικά και κατά συνέπεια η αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρωπιστικών, πολιτικών και στρατιωτικών δρώντων μεταβλήθηκε μ' ένα θεμελιώδη τρόπο. Η διάκριση ανάμεσα σε διπλωματική ή στρατιωτική δράση από τη μια πλευρά και η ανθρωπιστική δράση από την άλλη δεν είναι πλέον τόσο εύκολη. Το γεγονός και μόνο ότι στις 7 Οκτωβρίου 2001, δύο ώρες μετά την έναρξη βομβαρδισμού του Αφγανιστάν από την Αμερικάνικη Πολεμική Αεροπορία, ο Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Donald Rumsfeld ένοιωσε την ανάγκη να δηλώσει ότι ένας από τους έξι στόχους των στρατιωτικών επιχειρήσεων ήταν η «προμήθεια ανθρωπιστικής βοήθειας» είναι χαρακτηριστική εικόνα της αλλαγής που έχει επέλθει. Όπως παρατηρεί ένας αναλυτής, «δεδομένου του γεγονότος ότι η Αμερικάνικη κυβέρνηση παρουσίασε τη σύγκρουση με τους Ταλιμπάν και την Αλ Κάιντα ως μια μάχη

εθνική και βέβαια, πολιτισμική επιβίωση, γιατί (ο Rumsfeld) να θεωρούσε αναγκαίο, η ακόμη επιθυμητό, να περιλάβει αυτό το εμφανώς άσχετο θέμα ως έναν από τους κύριους στόχους του πολέμου;»

Οποιαδήποτε λοιπόν κι αν είναι τα πολιτικά κίνητρα των ανθρωπιστικών επεμβάσεων, κατέστη σαφές ότι ένα νέο σύνθετο «παράδειγμα» δράσης έχει κάνει την εμφάνισή του. Το νέο αυτό παράδειγμα ταυτίζεται σε σημαντικό βαθμό με την επονομαζόμενη «πολύπλοκη επείγουσα κατάσταση» (complex emergency). Η «πολύπλοκη επείγουσα κατάσταση» ορίζεται ως «μια ανθρωπιστική κρίση σε μια χώρα, περιοχή ή κοινωνία όπου υπάρχει πλήρης ή σημαντική κατάρρευση εξουσίας ως αποτέλεσμα εσωτερικής ή εξωτερικής σύγκρουσης που απαιτεί μια διεθνή απάντηση πέρα από την εντολή ή την ικανότητα οποιουδήποτε οργανισμού». Κατά συνέπεια, η αντιμετώπιση της πολύπλοκης επείγουσας κατάστασης χρειάζεται στενή συνεργασία ποικίλων διεθνών δρώντων (κρατικών, διακρατικών και της κοινωνίας των πολιτών) κι ένα συντονισμό σε μια πλειάδα επιπέδων (στρατιωτικό, διπλωματικό, οικονομικό, ανθρωπιστικό).

Αλλά ακόμη κι όταν δεν πραγματοποιούνται ανθρωπιστικές επεμβάσεις, οι διαμορφωτές της εξωτερικής πολιτικής στα κράτη της Δύσης απαντούν στα αιτήματα της κοινής γνώμης για επεμβάσεις σε «στρατηγικά περιθωριακές περιοχές» του Τρίτου Κόσμου με το να χρηματοδοτούν ανθρωπιστικές οργανώσεις. Πρόκειται για μια προσέγγιση που έχει μικρότερο οικονομικό και πολύ χαμηλότερο πολιτικό κόστος από την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων. Καθώς λοιπόν τα αναπτυγμένα κράτη αντιδρούν σε μεγάλες ανθρωπιστικές κρίσεις αποκλειστικά και μόνο χρηματοδοτώντας ΜΚΟ, οι τελευταίες αναδεικνύονται εκ των πραγμάτων –είτε το επιθυμούν είτε όχι– σε πολιτικούς δρώντες που καλούνται από αποδέκτες και δωρητές να καλύψουν ένα κενό.

6.4 Συνέπειες

Η βαθμιαία εγκατάλειψη της «πολιτικής ουδετερότητας» έχει θετικές και αρνητικές συνέπειες. Ο πολιτικοποιημένος ανθρωπισμός αναγνωρίζει ότι η ανθρωπιστική ή η αμιγώς αναπτυξιακή βοήθεια περιέχει πλήθος κινδύνων για όσους αγνοούν τις πολιτικές διαστάσεις της. Έτσι, είναι, από πολλές πλευρές, πολύ πιο «ηθικός» από εκείνον τον πολιτικά ουδέτερο ανθρωπισμό που έκλεισε τα μάτια στο Ολοκαύτωμα (Ερυθρός Σταυρός) ή στήριξε τους σφαγείς της Ρουάντας (πολλές ΜΚΟ).

Ίσως η σημαντική αρνητική συνέπεια της πολιτικοποίησης είναι ότι μπορεί να παρεμποδίσει την πρόσβαση των ΜΚΟ σε περιοχές κρίσης, περιορίζοντας αυτό που έχει ονομαστεί ως «ανθρωπιστικός χώρος» (humanitarian space). Όπως παρατηρεί ένα έμπειρο στέλεχος μιας μεγάλης ΜΚΟ, της Oxfam: «Αποτυγχάνοντας να πάρει αποστάσεις από το NATO, η Oxfam επέτρεψε στον (πρόεδρο της Γιουγκοσλαβίας) Μίλοσεβιτς να μας κατηγορήσει ότι παίρναμε το μέρος της άλλης πλευράς, να μας πετάξει έξω από τη Σερβία και να μας εμποδίσει να βοηθήσουμε του φτωχούς». Αλλά ακόμη κι όταν δεν εμποδίζει την πρόσβαση, η πολιτικοποίηση μπορεί να θέσει το προσωπικό όλων των ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένων και των μη πολιτικοποιημένων, σε κίνδυνο από τους εμπολέμους που διαφωνούν με τις απόψεις τους.

Ένας δεύτερος κίνδυνος στον πολιτικοποιημένο ανθρωπισμό είναι η τάση προς ηθικές κρίσεις σε ό,τι αφορά τα θύματα, που μπορεί να δημιουργήσει «θύματα που δεν αξίζουν βοήθεια» (undeserving victims), όπως οι Χούτου. Ακόμη όμως κι η ορθότητα μιας τέτοιας κρίσης μπορεί να είναι προσωρινή. Όπως εύστοχα παρατηρεί ένας στέλεχος μιας ΜΚΟ, «τα τελευταία γεγονότα στη Λαοκρατική Δημοκρατία του Κονγκό και στα σύνορα του Κοσόβου με τη Σερβία θα πρέπει να είναι μια υπενθύμιση ότι αυ-

τοί που είναι τα θύματα σε μια στιγμή μπορεί να είναι οι επιτιθέμενοι σε μίαν άλλη».

Μια άλλη αρνητική συνέπεια της υιοθέτησης της πολιτικοποίησης, αφορά στην ικανότητα(ή αδυναμία) των ΜΚΟ να προβλέπουν με ακρίβεια τις μακροχρόνιες συνέπειες της ανθρωπιστικής επέμβασης για την ευρύτερη πολιτική κατάσταση. Πολύ συχνά, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις δεν διαθέτουν επαρκή πληροφόρηση για να εκτιμήσουν σωστά τις πολιτικές πλευρές μιας κρίσης και η στάση τους είναι περισσότερο ιδεολογικών προκαταλήψεων παρά αντικειμενικής εκτίμησης των γεγονότων.

Μια λύση που έχει προταθεί προκειμένου οι ΜΚΟ να αποφύγουν τα διλήμματα της πολιτικοποίησης που αναπόφευκτα συνδέονται με τους εμφυλίους πολέμους και τις ξένες επεμβάσεις, είναι να κατευθύνουν τους περιορισμένους πόρους τους στις κατά UNICEF «σιωπηρές επείγουσες καταστάσεις» (silent emergencies), δηλαδή φαινόμενα απόλυτης φτώχειας σε συνθήκες ειρήνης, και όχι στις «θορυβώδεις επείγουσες καταστάσεις» (loud emergencies) που αφορούν ένοπλες συγκρούσεις. Μια τέτοια λύση θα επέτρεπε στις ανθρωπιστικές οργανώσεις να αποφύγουν την ακούσια εμπλοκή με την πολιτική.

Ωστόσο, σε περιοχές συγκρούσεων, οι θετικές συνέπειες των ορθών πολιτικών αποφάσεων ορισμένων ΜΚΟ σε μεγάλο βαθμό ακυρώνονται λόγω της στάσης των υπολοίπων οργανώσεων, οι οποίες είτε δεν κάνουν τις ίδιες πολιτικές επιλογές είτε δεν πολιτικοποιούν τη δράση τους. Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις έχουν τις δικές τους προτεραιότητες και συχνά ανταγωνίζονται παρά συνεργάζονται μεταξύ τους για οικονομικούς πόρους, ενώ ο πολλαπλασιασμός του αριθμού τους επιδεινώνει τις διαφορές επιδιώξεων και αυξάνει την αλληλοϋπονόμευση. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια

μιας επισιτιστικής κρίσης, είναι πολύ πιθανό ότι η μία ΜΚΟ θα προσπαθεί να δημιουργήσει κέντρα τροφοδοσίας που ωθούν τους ντόπιους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους ενώ, την ίδια στιγμή, κάποια άλλη ΜΚΟ θα επιχειρεί να τους φέρει πίσω στον τόπο κατοικίας τους. Προσπάθειες συντονισμού υπό την αιγίδα, για παράδειγμα, της Παγκόσμιας Τράπεζας ή του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών, έχουν αποδώσει περιορισμένα αποτελέσματα. Κατ' ουσίαν, η αδυναμία συντονισμού ακυρώνει σε μεγάλο βαθμό τα οφέλη της πολιτικοποίησης: αφενός η εγκατάλειψη της αρχής της «πολιτικής ουδετερότητας» δεν αφορά όλες τις ΜΚΟ και, αφετέρου, η μορφή και ο τύπος της πολιτικοποίησης δεν είναι ίδιος για όλες τις υπόλοιπες. Συνεπώς, η έλλειψη μιας κεντρικής αρχής εμποδίζει τη διαμόρφωση ενός ενιαίου πολιτικοποιημένου ανθρωπισμού. Η εγκατάλειψη της αρχής της ουδετερότητας δημιουργεί την ανάγκη υιοθέτησης ενός «συντάγματος για τη λήψη αποφάσεων». Με άλλα λόγια υπάρχει η ανάγκη μιας απόφασης για το πώς θα παίρνονται οι αποφάσεις. Προς το παρόν οι μόνοι που φαίνονται ικανοί να επιβάλουν μια ενιαία πολιτική στάση είναι τα κράτη ενώ μια άλλη ομάδα οντοτήτων που θα μπορούσαν να παίξουν αυτό το ρόλο είναι ορισμένοι διεθνείς ή έστω περιφερειακοί οργανισμοί.

6.5 Συμπεράσματα

Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια δεν υπήρξε ποτέ πολιτικά ουδέτερη. Ως «παιδί του Ψυχρού Πολέμου» (το πρώτο πρόγραμμα βοήθειας ήταν το σχέδιο Μάρσαλ) ήταν ανέκαθεν έντονα επηρεασμένη από τους γεωπολιτικούς στόχους των υπερδυνάμεων και των σημαντικότερων συμμάχων τους¹⁵.

Για παράδειγμα, στις δεκαετίες του '70

15. Χουλιάρας Αστέρης, «Αναζητώντας τη Χρυσή Τομή: η Πολιτικοποίηση των ΜΚΟ»,σελ. 107

και του '80, η ανθρωπιστική βοήθεια που παρείχαν σε πρόσφυγες οι ΗΠΑ και οι άλλες δυτικές χώρες ενίσχυε αντικομμουνιστές αντάρτες. Τα στρατόπεδα προσφύγων στους οποίους παρέχονταν τρόφιμα, νερό και φάρμακα, ήταν ταυτόχρονα και τόποι εφοδιασμού, καταφύγια αλλά και κέντρα στρατολόγησης για αντάρτικες ομάδες.

Στη δεκαετία του '80, προσφυγικοί καταυλισμοί όπως των Παστούν στο Πακιστάν και των Ερυθρών Χμέρ στην Ταϊλάνδη μετατράπηκαν –χάρη στη δυτική βοήθεια– σε στρατιωτικές βάσεις για επιθέσεις στο Αφγανιστάν και την Καμπότζη αντίστοιχα. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, ήταν πολύ λογικό οι μεγάλες ΜΚΟ να διατηρήσουν την «πολιτική ουδετερότητα» ως κόρηνη οφθαλμού.

Στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, ο πολιτικός χαρακτήρας της βοήθειας ήταν τόσο έντονος, που αν οι ανθρωπιστικές οργανώσεις εγκατέλειπαν την αρχή της «πολιτικής ουδετερότητας» θα κινδύνευαν να χάσουν την ίδια τη –σχετικά– ανεξάρτητη ταυτότητά τους.

Εντούτοις, μετά το τέλος του ανταγωνισμού των υπερδυνάμεων και την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, πολλοί πίστεψαν ότι αυτή η παραδοσιακή στενή σχέση μεταξύ πολιτικής και βοήθειας είχε φθάσει στο τέλος της. Σε κάποιο βαθμό, είχαν δίκιο. Στις προτεραιότητες των μεγάλων κρατών οι γεωπολιτικοί στόχοι υποχώρησαν και στο λόγο της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας για πρώτη φορά εμφανίστηκαν στόχοι όπως η «καταπολέμηση της φτώχειας» και η «βιώσιμη ανάπτυξη». Κατά παράδοξο τρόπο, η μερική αποπολιτικοποίηση της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας συνοδεύθηκε από μια αντίστροφη συζήτηση στις ΜΚΟ που μπορούσαν πλέον να «πολιτικοποιήσουν» τη δράση τους χωρίς να κατηγορηθούν ότι παίρνουν το μέρος μιας εκ των δύο υπερδυνάμεων.

Ωστόσο οι λόγοι της μερικής εγκατάλειψης της αρχής δεν είναι τόσο αρνητικοί όσο

θετικοί. Δεν σχετίζονται δηλαδή τόσο με το τι δεν μπορούσαν να κάνουν οι ΜΚΟ, αλλά με το ποιοι παράγοντες τους ώθησαν να αλλάξουν τη στάση τους. Για να διευκολύνουμε την ανάλυση, τους θετικούς αυτούς λόγους τους διακρίναμε σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Στην πρώτη κατηγορία ανήκει αναμφίβολα η αλλαγή στην ίδια τη φύση των ΜΚΟ – από οργανώσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας σε πιο σύνθετες ομάδες με διαφοροποιημένες ατζέντες. Στη δεύτερη κατηγορία, εντάξαμε την αλλαγή στη φύση του διεθνούς συστήματος και ιδιαίτερα στις αντιλήψεις περί εθνικής κυριαρχίας καθώς και τις αλλαγές στο χαρακτήρα των συγκρούσεων – από διακρατικές σε εμφύλιες. Σε γενικές γραμμές, οι ΜΚΟ φάνηκαν να σύρονται περισσότερο από τις εξελίξεις παρά να τις διαμορφώνουν. Κατά συνέπεια, η εκούσια πολιτικοποίηση των Γιατρών χωρίς Σύνορα φαίνεται να αποτελεί περισσότερο την εξαίρεση παρά τον κανόνα. Οι περισσότερες ΜΚΟ δεν επέλεξαν την πολιτικοποίηση. Συνήθως πολιτικοποίησαν τη στάση τους κατ' ανάγκη – για ν' αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη σύνδεση ανθρωπισμού και πολιτικής. Υποστηρίξαμε ότι η σταδιακή εγκατάλειψη της αρχής της πολιτικής ουδετερότητας είναι μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη καθώς από τη φύση της η ανθρωπιστική δράση έχει πολιτικές συνέπειες. Ωστόσο, η έντονη πολιτικοποίηση κρύβει και κινδύνους, καθώς μπορεί να διακυβεύσει μερικές από τις βασικές αρχές του ανθρωπισμού.

7. Δράσεις

Με σκοπό να αναπτύξω την ευρύτητα της δράσης των ΜΚΟ θα αναφερθώ σε πέντε διαφορετικούς τύπους δράσεως που οι ΜΚΟ έχουν πλέον αναπτύξει με αναφορές σε συγκεκριμένες πρακτικές.

Η εξέλιξη των δράσεων των ΜΚΟ είναι το αποτέλεσμα δυναμικής διαδικασίας κατά τη διάρκεια της οποίας πρωτοβουλίες

πολιτών που είχαν ως σκοπό την πρόνοια και την ανακούφιση αντικαταστάθηκαν από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που σκοπεύουν στην ανάπτυξη αυτοδύναμων βιώσιμων συστημάτων. Η τελευταία γενιά ΜΚΟ ενεργοποιείται τώρα στην ενδυνάμωση θεσμών (institution-building) με απώτερο σκοπό τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτές οι διαδικασίες επίσης αναδεικνύουν την δυναμική φύση των ΜΚΟ καθώς και την ικανότητά τους να προσαρμόζονται στη διεθνή πολιτική και οικονομική πραγματικότητα. Αυτή η ευελιξία των ΜΚΟ αποτελεί ένα από τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.

Διακρίνονται οι παρακάτω δράσεις – κλειδιά των ΜΚΟ :

- Αναπτυξιακή εκπαίδευση (development education)
- Άσκηση πίεσης στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων (lobby and advocacy)
- Ανθρωπιστική βοήθεια και έκτακτη βοήθεια
- Εφαρμογή ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων
- Ενδυνάμωση των θεσμών (capacity – building)

7.1 Αναπτυξιακή Εκπαίδευση

Η διεθνής οικονομική κρίση του τέλους της δεκαετίας του 1980 και των αρχών της δεκαετίας του 1990 δυσχέρανε τις συνθήκες διαβίωσης στο Νότο και δημιούργησε

επίσης νέους περιορισμούς στο Βορρά, ειδικά στην Ευρώπη. Έτσι ο απομονωτισμός, ο ρατσισμός, και η επανεμφάνιση τις ξενοφοβίας έγιναν μέρος της καθημερινής πραγματικότητας,¹⁶ ενώ αυξήθηκε η δυσπιστία ως προς τη χρησιμότητα της διεθνούς βοήθειας. Οι ΜΚΟ συνειδητοποίησαν ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να εντατικοποιηθούν οι εκστρατείες ενημέρωσης και αναπτυξιακής εκπαίδευσης και η κοινή γνώμη να ευαισθητοποιηθεί στις αναπτυξιακές δυσχέρειες, τις διαφοροποιήσεις στη δομή και τους τρόπους αντιμετώπισης της φτώχειας. Δυστυχώς, οι αναφορές των ΜΜΕ δεν βοηθούν τους ανθρώπους να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα της φτώχειας, ιδιαίτερα στο βαθμό που δεν αναλύονται τα πραγματικά διαρθρωτικά αίτια που οδηγούν σε αυτή (βλέπε κεφ. 5.3). Και είναι αυτό ακριβώς το σημείο που αποκτά νόημα η αναπτυξιακή εκπαίδευση.

Οι εκστρατείες των ΜΚΟ έχουν ως σκοπό να προωθήσουν μια πιο δίκαιη, πιο ισορροπημένη, και πιο πραγματιστική άποψη για τη διαδικασία ανάπτυξης στον Νότο. Επίσης, έγινε σαφές ότι η κοινή γνώμη είναι στοιχείο-κλειδί στην ισορροπία δυνάμεων μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνήσεων και ως αποτέλεσμα, η αφύπνιση της κοινής γνώμης μπορεί να θεωρηθεί ότι προωθεί μια πιο ευνοϊκή αντίληψη για τη δράση των ΜΚΟ¹⁷. Στην πράξη η αναπτυξιακή εκπαίδευση ενσωματώνει όλες τις δραστηριότητες που

16. Οι προτελευταίες εκλογές στη Γαλλία (Απρίλιος 2002) καθώς επίσης και η ενίσχυση των ακροδεξιών πολιτικών σχημάτων στην Ευρώπη επιβεβαιώνουν το γεγονός της επανεμφάνισης παρόμοιων ακραίων φαινομένων.

17. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αναπτυξιακή εκπαίδευση προέρχεται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Παγκόσμια Αλληλεξάρτηση και Σταθερότητα που εδρεύει στην Λισσαβόνα και δημιουργήθηκε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ως αποτέλεσμα της εκστρατείας Βορρά-Νότου, το 1988. Το Κέντρο φέρνει κοντά τα κοινοβούλια, τις κυβερνήσεις, τις ΜΚΟ και τους τοπικούς φορείς και στοχεύει στην επαφή των φορέων που συνδέονται με επίσημη (σχολεία) και ανεπίσημη αναπτυξιακή εκπαίδευση, συλλέγοντας και παρέχοντας πληροφορίες. Ο στόχος είναι η αύξηση της σταθερότητας μεταξύ Βορρά-Νότου, μέσω της εκπαίδευσης μέσα και έξω από τα σχολεία, ανεξάρτητα από ηλικιακές ομάδες.

στοχεύουν στο να κάνουν την ανάπτυξη, την αλληλεξάρτηση και τη συνεργασία πιο κατανοητές στο ευρύ κοινό. Οι δραστηριότητες και οι μέθοδοι των ΜΚΟ ποικίλλουν όπως και οι στρατηγικές που ακολουθούν.

7.2 Άσκηση Πίεσης

Η άσκηση πίεσης από αναπτυξιακές ΜΚΟ αναφέρεται κυρίως στις προσπάθειες και τις ενέργειες που αποσκοπούν στο να επηρεάσουν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να πείσουν τις κυβερνήσεις και τους οργανισμούς να υιοθετήσουν πρακτικές που να είναι συμβατές με την ανθρωποκεντρική άποψη για την ανάπτυξη.

Η άσκηση πίεσης στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων είναι μια διαρκής διαδικασία με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Γι' αυτό το λόγο, οι μεγαλύτερες αναπτυξιακές ΜΚΟ έχουν ιδρύσει ειδικά τμήματα που στελεχώνονται από ιδιαίτερα εξειδικευμένο προσωπικό. Τέτοιες οργανώσεις, όπως η OXFAM, παίζουν σημαντικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο, κυρίως στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών¹⁸. Άλλες αναπτυξιακές ΜΚΟ επίσης δραστηριοποιούνται σε αυτό το πεδίο δράσης κυρίως σε εθνικό επίπεδο ή έμμεσα σε διεθνές συμμετέχοντας σε διεθνή δίκτυα ΜΚΟ.

Αυτή η πολυπλοκότητα είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο ο αριθμός των ΜΚΟ που έχουν εμπλακεί σε ανάλογες δράσεις είναι ιδιαίτερα περιορισμένος. Επιπλέον λόγοι περιλαμβάνουν την έλλειψη εμπειρίας και δεξιοτήτων σε αντίστοιχες τεχνικές, την έλλειψη χρηματοδότησης και το μακροχρόνιο χαρακτήρα της δράσης. Παρ' όλα αυτά η ενδυνάμωση της συγκεκριμένης δράσης αποτελεί μια ιδιαίτερη σημαντική πρόκληση για τους ΜΚΟ. Σε συν-

δυασμό με την αναπτυξιακή εκπαίδευση μπορούν να δημιουργήσουν μια διαδικασία που θα ενδυναμώσει την προοπτική και το ρόλο τους στην πολιτική και την οικονομική της παγκόσμιας ανάπτυξης.

7.3 Ανθρωπιστική και Έκτακτη Βοήθεια

Μία από τις πιο σημαντικές εξελίξεις στο πεδίο της πολιτικής και της οικονομίας της διεθνούς ανάπτυξης είναι ο αυξημένος αριθμός των ανθρώπων που έχουν πληγεί από ένοπλες συγκρούσεις, φυσικές καταστροφές και φτώχεια, και ο οποίος αποτελεί τον κύριο λόγο για την αύξηση της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Διεθνή Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού, ο μέσος αριθμός ανθρώπων πληγέντων από καταστροφές (φυσικές ή μη) έχει αυξηθεί από το μέσο όρο των 50.000.000 στις αρχές της δεκαετίας του 1970, σε 125.000.000 στις αρχές του 1980, και σε 250.000.000 στις αρχές του 1990, ενώ το 1991 έφτασαν τα 320.000.000. Παρομοίως ο αριθμός των προσφύγων έχει υπερδιπλασιασθεί φτάνοντας τα 17,5 εκατομμύρια το 1992, με τους εσωτερικούς πρόσφυγες να φτάνουν τα 24 εκατομμύρια σε 31 χώρες. Είναι, επίσης, χαρακτηριστικό ότι ως αποτέλεσμα της κρίσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία (Βοσνία/Ερζεγοβίνη), τον Δεκέμβριο του 1995 616.000 πρόσφυγες κατέφυγαν σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης και περίπου 2.000.000 σε διαφορετικές περιοχές της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Το δράμα των προσφύγων όμως συνεχίσθηκε με τη κρίση του Κοσόβου, όταν 850.000 άνθρωποι μέχρι το '06 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Οι αναπτυξιακές και ανθρωπιστικές ΜΚΟ έχουν ενεργά αναμειχθεί σε αυτό το

18. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κάνει επίσημες συνεννοήσεις και συναντήσεις με εκπροσώπους αναπτυξιακών ΜΚΟ (όπως η OXFAM) ώστε να ανταλλάσσουν απόψεις σε σημαντικά αναπτυξιακά θέματα. Αυτού του είδους οι ΜΚΟ έχουν δυνατότητα να κάνουν lobbying και μάλιστα σε πολύ υψηλό επίπεδο.

πεδίο και ο ρόλος τους στην έκτατη ανθρωπιστική βοήθεια αυξάνεται διαρκώς τα τελευταία χρόνια. Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ εμπλέκονται πλέον σε μεγάλο αριθμό έκτακτων δράσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κρίσεις στη Σομαλία, στη Βοσνία και στο Κόσοβο, ανέδειξαν την ικανότητα των αναπτυξιακών ΜΚΟ να αναλαμβάνουν σημαντικές εκστρατείες σε μικρά χρονικά διαστήματα.

7.4 Εφαρμογή Ολοκληρωμένων

Αναπτυξιακών Προγραμμάτων στο Πεδίο

Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ έχουν δραστηριοποιηθεί στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, και την αποτίμηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων στο πεδίο. Τα χαρακτηριστικά αυτών των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι :

- Ενεργοποίηση των τοπικών ΜΚΟ και του ντόπιου πληθυσμού ως ισότιμων εταίρων σε κάθε στάδιο του σχεδιασμού, εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Η ύπαρξη άμεσης σχέσης με το κοινό στο οποίο στοχεύουν (ομάδα-στόχος) και τους δικαιούχους. Και οι δύο ομάδες ορίζονται με σαφήνεια και συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις διαδικασίες του προγράμματος. Όταν τέτοιες μέθοδοι συμμετοχής υιοθετούνται δίδεται η δυνατότητα στους τοπικούς πληθυσμούς να ανταλλάσσουν απόψεις και εμπειρίες με τις ΜΚΟ, γεγονός που επιδρά θετικά στη συνολική λειτουργία του προγράμματος.
- Οι δραστηριότητες των προγραμμάτων αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο που στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει προσεκτική εκτίμηση των τοπικών αναγκών και καταστάσεων και οι δράσεις είναι συμβατές με τα τοπικά προγράμματα ανάπτυξης και τις απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας.
- Τα ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προ-

γράμματα έχουν την υποστήριξη των τοπικών κυβερνητικών φορέων που στοχεύουν στην ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα, οι δραστηριότητες των ΜΚΟ δεν θεωρούνται ανεξάρτητες από τις προσπάθειες και διαδικασίες των τοπικών αρχών.

7.5 Ενδυνάμωση και Δημιουργία Θεσμών

Ο ρόλος των αναπτυξιακών ΜΚΟ στον τομέα της ενδυνάμωσης και δημιουργία θεσμών αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια. Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ έχουν συνειδητοποιήσει ότι η διαδικασία ενδυνάμωσης του τοπικού πληθυσμού, των δικαιούχων, και της ομάδας-στόχου είναι ζωτικής σημασίας για την βιώσιμη ανάπτυξη. Οι διαδικασίες συμμετοχής θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με τα αναπτυξιακά προγράμματα και όλες τις υπόλοιπες δράσεις. Έτσι, οι αναπτυξιακές ΜΚΟ έχουν ενσωματώσει τη δημιουργία και την ενδυνάμωση των θεσμών σε όλα τα προγράμματα και τις δράσεις τους.

8. Συμπεράσματα

Από την παραπάνω συνοπτική ανάλυση του φαινομένου των ΜΚΟ και του ρόλου τους στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκηνή, προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα. Οι ΜΚΟ:

- α. Έχουν αποκτήσει νομιμοποιητική βάση για την ανάπτυξη της δραστηριότητας και του ρόλου τους. Στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής οικονομίας (ή αλλιώς παγκοσμιοποιημένης οικονομίας) οι ΜΚΟ γίνονται πλέον αντιληπτές ως νομιμοποιημένοι φορείς δράσης. Οι οποίοι έχουν ως σκοπό να σχεδιάζουν και να υλοποιούν ανθρωποκεντρικά εναλλακτικά μοντέλα παραγωγής πολιτικής σε σχέση με αυτά των κρατικών οντοτήτων. Η διεθνής πολιτική οικονομία συνιστά ένα ιδιαίτερα θετικό πλαίσιο ανάλυσης του ρόλου και της σημασίας των

ΜΚΟ στο βαθμό που, επίσης, αναζητά το σύνθετο κοινωνικό χαρακτήρα παρεμβάσεων που αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη.

- β. Έχουν ισχυρές αλληλεπιδράσεις και ισχυρές διόδους επικοινωνίας με κρατικούς φορείς, όπως είναι οι κυβερνήσεις και οι κρατικές γραφειοκρατίες καθώς και με διεθνείς οργανισμούς (βοηθάει σ' αυτό και η στελέχωση τα τελευταία χρόνια με επώνυμους και πρώην πολιτικά πρόσωπα).
- γ. Έχουν ισχυρές αλληλεπιδράσεις και ισχυρές διόδους επικοινωνίας με άλλους μη κυβερνητικούς και μη κρατικούς φορείς, όπως άλλες ΜΚΟ, πολυεθνικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα, με τους οποίους έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν, να ιδρύσουν δίκτυα για την επίτευξη των σκοπών τους και τη βελτίωση των δράσεων και της αποτελεσματικότητάς τους.
- δ. Έχουν την ικανότητα να ασκήσουν πίεση (lobby) σε κρατικούς φορείς και διακρατικούς οργανισμούς, να επηρεάσουν τις πολιτικές προτεραιότητες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων με σκοπό την επίτευξη των σκοπών τους και την βελτίωση της ποιότητας της δράσης τους.
- ε. Έχουν εγκαθιδρύσει ένα νέο πλαίσιο δημιουργίας, σε επίπεδο βάσης, συμμετοχής, μέσα από μια πλειάδα δράσεων, συμπεριλαμβανομένης της διάχυσης της πληροφόρησης, της ευαισθητοποίησης, καθώς και των σχεδίων για την ανάπτυξη νέων θεσμών.
- στ. Σημαντική διακυβερνητικοί οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΗΕ, έχουν αναπτύξει επίσημες σχέσεις με ΜΚΟ, γεγονός που επιτρέπει στις τελευταίες να αναπτύξουν διόδους επικοινωνίας

με τα κέντρα λήψης αποφάσεων και να επηρεάζουν κάποιες από τις διαδικασίες παραγωγής πολιτικής.

- ζ. Οι ΜΚΟ έχουν κατορθώσει να αναπτύξουν δράσεις τόσο σε επίπεδο πίεσης προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, όσο και σε επίπεδο υλοποίησης συγκεκριμένων πιλοτικών προγραμμάτων. Με τον τρόπο αυτό είναι σε θέση να αναδείξουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα που έχουν έναντι των κρατικών φορέων σε συγκεκριμένους τομείς δράσεις (περιβάλλον, ανάπτυξη, κοινωνική πολιτική σε επίπεδο βάσης, κ.α.).
- η. Η δικτύωση ανάμεσα στις ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα σημαντική, κυρίως από τη στιγμή που ένα ιδιαίτερο πλέγμα σχέσεων έχει αναπτυχθεί και το πλήθος των πληροφοριών που διαχέονται έχουν αυξηθεί και επεκταθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό που η αντιγραφή των ενεργειών και των δράσεων που υλοποιούνται από ΜΚΟ είναι σχεδόν αναπόφευκτη.

Οι προκλήσεις για τις ΜΚΟ είναι εξίσου σημαντικές με τα επιτεύγματά¹⁹ τους. Σε αυτές περιλαμβάνονται:

- Η ανάγκη για διαφάνεια σε ότι αφορά στη χρηματοδότησή τους καθώς επίσης και στο τρόπο λειτουργίας τους.
- Η διατήρηση της ανεξαρτησίας τους στο βαθμό που η ολοένα αυξανόμενη χρηματοδότηση από κρατικούς φορείς θέτει υπό αμφισβήτηση τον μη κυβερνητικό χαρακτήρα τους.
- Η αυξανόμενη απαίτηση για επαγγελματικού και γραφειοκρατικού τύπου υπηρεσίες σε συνδυασμό με την απαίτηση από τους δωρητές για συγκεκριμένα αποτελέσματα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, μέσα από ένα σύστημα ποσοτικοποίησης των αποτελεσμάτων.
- Η ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση

19. Φιλιππίδης Γ. « Η Ελληνική Πολιτική Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας και ο Ρόλος των ΜΚΟ», σελ 164.

με σκοπό να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις νέες και συνεχώς δυσκολότερες συνθήκες και απαιτήσεις.

Η αναφορά στις παραπάνω προκλήσεις και συμπεράσματα έχει σαν πρωταρχικό σκοπό να αποτελέσουν το έναυσμα για περαιτέρω μελέτη και ενασχόληση με το ενδιαφέρον πεδίο δράσης των ΜΚΟ, αλλά και ένα απώτερο σκοπό την αναφορά στους κινδύνους που απορρέουν από τις οργανώσεις που δρουν με το «προφίλ» των ΜΚΟ με αμφιλεγόμενα κίνητρα και αμφισβητούμενους σκοπούς²⁰.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Με αλφαβητική σειρά:

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

DONGOs: Donor-Organized NonGovernmental Organizations (Ίδρυση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων από Χρηματοδότες).

EAX: Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες (Least Developed Countries).

ΕΔΕΔ: Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ελληνίδων Δημοσιογράφων.

ΕΚΚΕ: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

GONGOs: Government-Organized Non-Governmental Organizations (Ίδρυση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων από Κυβερνήσεις).

ICRC: International Committee of the Red Cross (Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού).

ΚΕΣΣΑ: Κέντρου Στρατηγικού Σχεδιασμού για την Ανάπτυξη.

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική/ές Οργάνωση/εις.

ΜΜΕ: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

ΝΚΚ: Νέα Κοινωνικά Κινήματα.

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου.

QNGOs: Quasi-Non Government Organizations (Οιονεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις).

UNDP: United Nations Development Program (Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών).

V-PRC: V- Project Research Consulting (Εταιρία Δημοσκοπήσεων).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πίνη Μαίρη, «Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Περιβάλλον», Αθήνα, 2004.
2. Σκλιάς Παντελής, «Το Νέο Διεθνές Οικονομικό και Πολιτικό Περιβάλλον Δράσης των ΜΚΟ», Αθήνα, 2004
3. Χαραλαμπίδης Νικόλαος, «ΜΚΟ και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Από τη Θεωρία στη Δράση», Αθήνα, 2004.
4. Σκλιάς Παντελής, «Η Διεθνής Πολιτική Οικονομία και ο Ρόλος των ΜΚΟ στη Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία», Αθήνα, 2002.
5. Σημίτη Μαριλένα, «Κεντρικές και Περιφερειακές ΜΚΟ: η Συγκρότηση ενός Κοινωνικού Δικτύου στη Διεθνή Κοινότητα», Αθήνα, 2002.
6. Χουλιάρης Αστέρης, «Αναζητώντας τη Χρυσή Τομή: η Πολιτικοποίηση των ΜΚΟ», Αθήνα, 2002.
7. Κότιος Άγγελος, «Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η Πρωτοβουλία JUBILEE 2000», Αθήνα, 2002.
8. Φιλιππίδης Γεώργιος, «Η Ελληνική Πολιτική Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας και ο Ρόλος των ΜΚΟ», Αθήνα, 2002.
9. Τέλλογλου Τάσος, «Τα Μέσα Ενημέρωσης και οι ΜΚΟ: η Δημόσια Απαξία της Κοινωνίας των Πολιτών», Αθήνα, 2002.
10. Πιτσούλης Νίκος, «Ο Σύγχρονος Τρόπος Λειτουργίας των ΜΚΟ και η ΚΕ.Σ.Σ.Α. "ΔΗΜΗΤΡΑ"», Αθήνα, 2002.

20. «Πούτιν: Ζητούνται πράκτορες κατά των ΜΚΟ», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ- 08/02/06.

11. Πετράκη Αθηνά, «Μακροοικονομία, Θεωρίες και Προτάσεις Πολιτικής», Αθήνα 1999.

Ηλεκτρονικές σελίδες που χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο:

1. Διαδικτυακός τόπος Υπουργείου Εξωτερικών: www.mfa.gr/greek/foreign
2. Διαδικτυακή Πύλη www.anthropos.gr
3. Διαδικτυακός τόπος ΕΚΚ
<http://www.ekke.gr/estia/>
4. Ερευνητικό κέντρο που μελετά τη διεθνή κοινωνία των πολιτών
<http://www.jhu.edu/>
5. Development Assistance Committee/OECD. Διαδικτυακός τόπος της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας του ΟΟΣΑ. Η επιτροπή αυτή είναι το Club των κρατικών-δωρητών (από το 1999 συμμετέχει και η Ελλάδα). Κείμενα, στατιστικά στοιχεία και χρήσιμες συνδέσεις με εθνικούς φορείς παροχής βοήθειας όπως η

αμερικανική USAID, канаδική CIDA, η δανική DANIDA και η σουηδική SIDA.
<http://www.oecd.org/dac/>

6. Μηχανή εξερεύνησης σχετικά με τους τομείς δράσης και χρηματοδότησης των πολιτικών αναπτυξιακής συνεργασίας των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
http://www.eurongos.org/english/main_guide.htm
7. Διαδικτυακή πύλη που περιέχει χιλιάδες συνδέσεις με ΜΚΟ σε περισσότερες από 130 χώρες <http://www.idealists.org>
8. Η μεγάλη καμπάνια για τη μείωση των χρεών του Τρίτου Κόσμου. (Βρετανικός διαδικτυακός τόπος)
<http://www.jubilee2000uk.org>
9. Γιατροί Χωρίς Σύνορα
<http://www.msf.org>
10. Διαδικτυακός τόπος της μεγάλης ΜΚΟ Oxfam <http://www.oxfam.org>

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποπλοίαρχος Δ. Διαμαντάκης Π.Ν γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973. Εισήλθε στη Σ.Ν.Δ το 1992 και αποφοίτησε το 1996. Έχει λάβει πτυχίο ΥΑ, εξειδικεύσεως Αξιωματικού Αυ / Υο, ΥΥ, πτυχίο Moccasin Lofar (Γερ-

μανία), First Lieutenant for SUBMARINE (Αγγλία) και έχει διέλθει από τα σταδιοδρομικά σχολεία τα προβλεπόμενα για το βαθμό του (ΓΕ, ΣΔΙΕΠΝ). Υπηρετεί στο Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ ως Ύπαρχος από τον Ιούλιο του 2006.

**ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΣΤΗ ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
(Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ-ΕΕ-ΟΑΣΕ)**

Αντιπλοίαρχος Μ. Μάγκος ΠΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μεταβολές που επήλθαν στο διεθνές σύστημα, με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου κατέδειξαν τη δυσκολία της διεθνούς αλλά και της Ευρωπαϊκής κοινότητας να διαχειριστεί τις νέες αλλαγές και τάσεις. Οι απειλές στην ασφάλεια έχουν πιο σύνθετη μορφή, περιλαμβάνοντας την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, εθνοκαθάρσεις και μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, ασθένειες, μόλυνση του περιβάλλοντος, υπερπληθυσμό και υπανάπτυξη.

Η αλλαγή στο Διεθνές Σύστημα επέφερε την διάλυση στα περισσότερα κράτη των Βαλκανίων. Όλα μαζί αποτελούν ένα αδιαίρετο γεωγραφικό σύνολο του οποίου είναι εύκολα διακριτή η γεωγραφική σημασία του, ως σημείου συνάντησης μεταξύ δύο πολιτισμών του Ανατολικού και του Δυτικού, αλλά και ως ο κόμβος εφαρμογής της γεωστρατηγικής των υπερδυνάμεων. Στα Βαλκάνια οι λαοί έχουν νωπές τις μνήμες από τα πρώην κομμουνιστικά καθεστώτα, καθώς επίσης βιώνουν την έξαρση εθνικιστικών απαιτήσεων που συνέβαιναν πριν από αιώνες, σαν να έγιναν χθες. Η ύπαρξη διαφόρων ειδικών προβλημάτων και ιδιαιτεροτήτων, στα Βαλκάνια, οδηγούν σε ρευστότητα, αβεβαιότητα, δυσκολία μελλοντικής πρόβλεψης και μεγάλη ταχύτητα αλλαγής.

Η ασφάλεια στην περιοχή των Βαλκανίων δεν διαχωρίζεται από την συνολική Ευρωπαϊκή ασφάλεια και τις προσπάθειες για την επαύξησή της. Δεν υπάρχει καμία Βαλκανική ασφάλεια, αλλά και δεν μπορεί να υπάρξει χωριστή ευρωπαϊκή ασφάλεια, χωρίς να υφίσταται εξίσου στις Βαλκανικές χώρες. Αυτή η αλληλουχία και διασύνδεση αναγκών, εκφράζει την ανάγκη μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφάλειας στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο, τον Ευρω-ατλαντικό χώρο.

Ο ρόλος των διεθνών οργανισμών ασφαλείας ίσως αποτελέσει παράθυρο ευκαιρίας για όσους κατανοήσουν την φύση και τους βασικούς κανόνες λειτουργίας του

υπό διαμόρφωση διεθνούς συστήματος ή της νέας τάξης πραγμάτων και κινηθούν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα.

ΣΚΟΠΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η εξέταση και ο καθορισμός του ρόλου των Βαλκανίων ως του νέου Κέντρου Βάρους στη νέα Ευρωπαϊκή στρατηγική ασφαλείας, καθώς και η συσχέτιση του με τον ρόλο της Ε.Ε., του ΝΑΤΟ και του ΟΑΣΕ μέσα από:

- α. Την Γεωγραφία της περιοχής, την Ιστορική αναδρομή των εθνοτήτων που κατοικούν σήμερα στην Χερσόνησο της Βαλκανικής,
- β. Την ανάλυση της υφιστάμενης γεωπολιτικής κατάστασης και της οικονομίας των κρατών που ευημερούν σήμερα στα Βαλκάνια,
- γ. Τον νέο διεθνή ρόλο της Ε.Ε, του ΝΑΤΟ, του ΟΑΣΕ στην νέα στρατηγική ασφαλείας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι προϋποθέσεις για την ανάλυση του θέματος συνοψίζονται όπως παρακάτω:

- α. Το ενδιαφέρον και η επίδραση της εξωτερικής πολιτικής των υπερδυνάμεων, για τις εξελίξεις και το μέλλον των Βαλκανικών κρατών, θα είναι συνεχής.
- β. Η αύξηση του αριθμού των Βαλκανικών κρατών που θα συμμετέχουν στο ΝΑΤΟ, στην Ε.Ε. και τον Ο.Α.Σ.Ε. την επόμενη τριετία.
- γ. Η άνοδος και η ευημερία των τοπικών οικονομιών σε συνδυασμό, θα εξακολουθήσει μαζί με την εκμετάλλευση του ενεργειακού πλούτου της περιοχής για την επόμενη πενταετία.
- δ. Η αντιμετώπιση της Διεθνούς τρομοκρατίας στην περιοχή, θα γίνει με κοινή και συντονισμένη δράση μεταξύ των κρατών της Βαλκανικής και μέσα από τους διεθνείς οργανισμούς.
- ε. Η υποδαυλιζόμενη έξαρση εθνικιστικών

τάσεων μεταξύ των εθνοτήτων και κρατών της Βαλκανικής, που θα σημειωθεί κατά την επόμενη διετία.

στ. Η Τουρκία δεν αποτελεί έθνος ή κράτος των Βαλκανίων. Η εξέταση του ρόλου της κατά την ανάπτυξη του θέματος, θα περιλάβει συγκεκριμένες περιπτώσεις και μόνο, που αφορούν διεκδικήσεις γύρω από θρησκευτικές μειονότητες στα Βαλκάνια, καθώς και την εξωτερική πολιτική της χώρας αυτής στα Βαλκάνια διαμέσου των εν λόγω Διεθνών οργανισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ Η ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Οι θεσμοί που σήμερα λειτουργούν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής ασφαλείας, είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το ΝΑΤΟ¹, και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Αυτοί έχουν αναπροσαρμόσει την οργάνωσή τους, στις νέες διεθνείς μεταψυχροπολεμικές παραμέτρους.

ΤΟ ΝΕΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και του κομμουνισμού, εμφανίστηκαν νέα κράτη. Τα κράτη αυτά ήταν κυρίως οι πρώην Σοβιετικές ομόσπονδες χώρες καθώς και οι Βαλκανικές χώρες, εκτός από την Ελλάδα. Επίσης η επίδραση της παγκοσμιοποίησης δημιούργησε στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, νέες προοπτικές ανάπτυξης των αγορών.

Η Ευρώπη πρέπει να καθορίσει την ταυτότητά της στο διεθνές σύστημα¹. Η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών δημιουργήθηκε από τη αδυναμία συναίνεσης, ειδικότερα σε συγκρούσεις με εθνικιστικά

αίτια. "... Έχουμε την ευθύνη να στηρίξουμε τα Βαλκανικά κράτη να διατηρήσουν ζωντανό το όραμα ενός λαμπρότερου μέλλοντος, αλλά και να τα ενθαρρύνουμε να κινηθούν στο "δρόμο προς την Ευρώπη" υποστήριξε ο πρώην πρόεδρος ΕΕ ROMANO PRODI. Προσπαθώντας να μαντέψει το μέλλον κανείς, θα καταλήξει στο γεγονός ότι οι συγκρούσεις αναμένεται να αποτελέσουν όχι κάτι από το παρελθόν, αλλά ένα ενδεχόμενο για το μέλλον.

Οι σχέσεις της σημερινής Ρωσίας με την Ε.Ε δεν είναι οι κατάλληλες για την ανάπτυξη αγαστής συνεργασίας σε διάφορους τομείς. Εδώ και 500 περίπου χρόνια, οι δυτικές χώρες χρησιμοποιούν την έννοια της «Ευρώπης» για να διαχωρίσουν τη θέση τους από δύο μεγάλες δυνάμεις της Ευρασίας: τη Ρωσία και την Τουρκία. Προς το παρόν, όμως, κρίνοντας από την πρόοδο που σημειώθηκε στη θητεία του προέδρου Πούτιν (Vladimir Putin), η Ρωσία κινείται μάλλον προς την απολυταρχία. Οπως ανέφερε και ο φιλελεύθερος Ρώσος πολιτικός, Γιαβλίνσκι (Grigory Yavlinsky): "Υπάρχουν έξι βασικά χαρακτηριστικά της σημερινής Ρωσίας που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν: **Πρώτον**, δεν διαθέτει ανεξάρτητο δικαστικό σύστημα. **Δεύτερον**, δεν διαθέτει στοιχεία ανεξάρτητου κοινοβουλίου. **Τρίτον**, το κοινό και η Βουλή δεν μπορούν να ασκήσουν έλεγχο στις μυστικές υπηρεσίες και στα σώματα επιβολής του νόμου. **Τέτατον**, η Ρωσία δεν διαθέτει ισχυρά, ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης. **Πέμπτον**, οι εκλογές υφίστανται τρομερές πιέσεις από τις Αρχές. **Τελευταίο**, αλλά ιδιαίτερα σημαντικό, το οικονομικό σύστημα της Ρωσίας είναι μια απόλυτη συγχώνευση επιχειρήσεων και κυβέρνησης. Κάθε σημαντικό γραφειοκράτης στη ρωσική κυβέρνηση ή στη ρωσική διοίκηση εμπλέκεται με επιχειρήσεις ή εκπροσωπεί τα συμφέροντά τους¹".

1 R.Cortell Άρθρο στο ECONOMIST, Παρασκευή, 11 Νοεμβρίου 2005 Η Ρωσία, η Ευρώπη και οι άλλοι...

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗ

Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ΕΕ) ως οικονομικής οντότητας αποτελούμενης από ένωση κρατών, συνέβαλε ώστε να καθιερωθούν οι δομές και ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας. Με τον όρο «ασφάλεια» τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης διαβλέπουν τη διατήρηση υπό προϋποθέσεις της συνολικής ευρωπαϊκής σταθερότητας, κατά το δυνατό για όλα τα κράτη μέλη. Το τελικό αποτέλεσμα που επιδιώκεται, είναι η αποφυγή αποσταθεροποίησης στην Ευρώπη.⁴

Η κοινή σταθερότητα των κρατών της Ευρώπης, είναι ο πρωταρχικός παράγοντας για την ασφάλεια όλων των μελών. Η ανησυχία που έχει προκαλέσει η ένταση στα Βαλκάνια λόγω του Κοσσυφοπεδίου, συνδέεται άμεσα με θέματα ιστορικής υφής, όπως η θρησκεία, οι εθνοτικές διαφορές, οι μνήμες των μεγάλων αυτοκρατοριών. Η ΕΕ προσπαθεί να θέσει πλαίσια ενεργειών για την επίλυση των διαφορών. Οι τρεις (3) κύριοι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας είναι:

- α. **Η ρωσική δύναμη.** Η Ρωσία παραμένει, λόγω γεωγραφικής θέσης ακόμα και μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, μια ευρωπαϊκή δύναμη και η υπάρχουσα στρατιωτική της δυνατότητα αλλά και η μελλοντική της παρουσία την καθιστούν ως την πλέον ισχυρή ευρωπαϊκή στρατιωτική δύναμη.
- β. **Περιφερειακές συγκρούσεις:** Οι συγκρούσεις σε περιοχές, όπως η Μέση Ανατολή, αποτελούν απειλή για την περιφερειακή σταθερότητα της Ευρώπης. Η σταθερότητα στα Βαλκάνια στηρίζεται στην ομαλή διαβίωση μεταξύ των μειονοτήτων, την ύπαρξη και προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, υφί-

σταται η δυνατότητα για μελλοντική οικονομική ανάπτυξη των κρατών που εισέρχονται στην ΕΕ, ιδιαίτερα για τα κράτη της Ν.Α. Ευρώπης.

- γ. Υπάρχουν τέλος για την Ευρώπη, νέες ποικιλόμορφες απειλές, λιγότερο ευδιάκριτες και λιγότερο προβλέψιμες. Συνοπτικά οι απειλές είναι:

(1). **Τρομοκρατία.**

(2). **Η εξάπλωση των όπλων μαζικής καταστροφής** αποτελεί δυνητικά τη μεγαλύτερη απειλή.

(3). Το οργανωμένο έγκλημα που ανθεί στα κράτη των Βαλκανίων και οι προεκτάσεις που έχει αυτό εκλάβει, ως κρατική διαφθορά.

Για να προασπίσει την ασφάλειά της και να προαγάγει τις αξίες της, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως στρατηγικούς στόχους :

α. Την αντιμετώπιση των απειλών.

β. Την Οικοδόμηση της ασφάλειας στην περιφέρεια.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η διεύρυνση του NATO και η σταδιακή συμμετοχή των κρατών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στον οργανισμό, επέδρασε στη αλλαγή των συνθηκών ασφάλειας στη ΝΑ Ευρώπη. Ειδικά για τα Βαλκάνια, η Ρωσία θεωρεί ότι είναι ο κατ' εξοχήν χώρος όπου μπορεί να ενισχύσει τη διεθνή διαπραγματευτική της θέση, αφού εδώ παρέχονται πολλά περιθώρια ανάπτυξης εξωτερικής πολιτικής. Εν τούτοις η σύμπραξη NATO-Ρωσίας σε διμερή θέματα ασφάλειας είναι γεγονός. Είναι προς το συμφέρον της Ευρώπης, η Ρωσία να παραμείνει στο δρόμο της δημοκρατίας και της οικονομίας της ανοικτής αγοράς.

Οι Διατλαντικές Σχέσεις εξελίσσονται πάνω στον ανταγωνιστικό δεσμό ασφαλείας που δένει τις ΗΠΑ με την Ευρώπη. Εξασφαλίζεται μέσω αυτού του δεσμού η απο-

Σχήμα 1: Η Ευρώπη τον 17ο Αιώνα.

τροπή της Ρωσίας για την παρέμβαση-επέκταση προς Δυσμάς, με σκοπό την επιδίωξη των δικών της συμφερόντων ασφαλείας εις βάρος των γειτόνων της.

Η ανωτέρω ισορροπία χαρακτηρίζει τη νέα Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας σε ότι αφορά τη διάστασή της ως Ευρω-Ατλαντική αρχιτεκτονική. Η μελλοντική πορεία της Ε.Ε συνδέεται πλέον με την επιδίωξη από το ΝΑΤΟ να παραμείνει το επίκεντρο για την διατλαντική συνεργασία ασφαλείας σε ένα νέο περιβάλλον ασφαλείας.

Συγκεκριμένα στην περιοχή της Βαλκανικής χερσονήσου διατηρείται μια διαχρονική αντιπαλότητα μεταξύ των υπερδυνάμεων. Οι ΗΠΑ επιθυμούν την ίδρυση μικρών κρατιδίων στα Δυτικά Βαλκάνια, ώστε ως κράτη παρίες (rogue states) να διατηρούν φιλοαμερικανικό χαρακτήρα, σε ότι αφορά τον έλεγχο των ενεργειακών κοιτασμάτων του Καυκάσου. Στο περιθώριο αυτού του χειρισμού, το ΝΑΤΟ παραμένει ένας απαραίτη-

τος θεσμός. Η Σύμπραξη για την Ευρώπη (PfP)², προσέλκυσε 27 έθνη από τη Σουηδία μέχρι το Καζακιστάν, σε μια σχέση συνεργασίας σε στρατιωτικά θέματα με το ΝΑΤΟ. Το ΝΑΤΟ με το Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Σύμπραξης (EAPC)³, έχει δημιουργήσει ένα πλαίσιο ασφαλείας.

Στο τρίγωνο Βαλκάνια-Μέση Ανατολή-Καύκασος τρία είναι τα κοινά χαρακτηριστικά και των τριών περιοχών:

- α. Η ύπαρξη θρησκευτικών αντιπαραθέσεων
- β. Η ύπαρξη εθνοτικών διαφορών
- γ. Η εύρεση κοιτασμάτων ενεργειακών πόρων.

Η εξάπλωση των τρομοκρατικών οργανώσεων ανά τον κόσμο ξεκινά από την Κεντρική Ασία, το Ιράν-Ιράκ και καταλήγει στη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια. Είναι δεδομένη η δράση Αραβικής καταγωγής τρομοκρατών στην πρώην Γιουγκοσλαβία, κατά τη διάρκεια του πολέμου 1993-1999. Με

2 PfP: Partnership for Peace (10-11 Ιανουαρίου 1994 / Βρυξέλλες)

3 EAPC: Euro-Atlantic Partnership Council

αυτό το προηγούμενο, τα Βαλκανικά κράτη θα πρέπει να εξετάσουν τον ενδεχόμενο συνασπισμό τους για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ενεργειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ – ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ

Τα Βαλκάνια σήμερα είναι από τις καλύτερα εξοπλισμένες γεωγραφικές περιοχές της υφηλίου⁴. Η ιστορική αναδρομή στο παρελθόν των Βαλκανικών κρατών, καταδεικνύει την αέναη διασπάθιση της ειρήνης και των κυριαρχικών δικαιωμάτων των εθνοτήτων που κατοικούσαν και κατοικούν στα Βαλκάνια. Επίσης στο παρόν κεφάλαιο διακρίνεται ο ρόλος της εν λόγω γεωγραφικής περιοχής.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η Γεωγραφία των Βαλκανίων καταδεικνύει τον στενό δεσμό μεταξύ των λαών της περιοχής με τους Δυτικοευρωπαίους. Σύμφωνα με τους ιστορικούς και βαλκανιολόγους, η βαλκανική χερσόνησος προσδιορίζεται από υδάτινα σύνορα στο Βορρά, τον Νότο, την Ανατολή και την Δύση. Ωστόσο, αν και τα εξωτερικά γεωγραφικά όρια της περιοχής είναι υδάτινα, οι μεγάλες οροσειρές κυριαρχούν στο εσωτερικό της. Οι Διναρικές Άλπεις, οι Τρανσυλβανικές Άλπεις, η οροσειρά του Αίμου, της Ροδόπης και της Πίνδου, χαρακτηρίζουν την τοπολογία της περιοχής. Άλλωστε είναι αυτές

στις οποίες οφείλεται το όνομα της περιοχής. Η ονομασία Βαλκάν(ια) (Balkan), στην τουρκική γλώσσα σημαίνει βουνό.

Οι Οθωμανοί κυριαρχούσαν στη Ρούμελη, τη χώρα των Ρωμαίων, τα εδάφη της οποίας ανήκαν προηγούμενα στο Βυζάντιο⁵. Πρώτος ο Βρετανός προτεστάντης E. GIBBON (Γκίμπον) εξερεύνησε τον 18ο αιώνα τα Βαλκάνια. Επίσης ο S. HUNTINGTON (Χάντιγκτον)⁶ κατέταξε τους Βαλκανικούς λαούς σε Χριστιανούς ορθόδοξους και Μουσουλμάνους, οι οποίοι διαβιούν σε χώρο εκτός της Ευρώπης. Είναι έκδηλη η απαξιατική έκφραση του εν λόγω συγγραφέα για τα Βαλκάνια. Επιπρόσθετα η Οθωμανική Αυτοκρατορία, ως διάδοχος κατάσταση της προϋπάρχουσας Βυζαντινής στο Διεθνές Σύστημα, προσέδωσε στα Βαλκάνια, απόλυτο χαρακτήρα συνοριακής-υποβαθμισμένης περιοχής.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, πρώτοι κάτοικοι των Βαλκανίων ήταν οι Θράκες, ο μεγαλύτερος λαός μετά τους Ινδούς. Η Θράκη άρχιζε στην Θήβα και τελείωνε στην Νότιο Ρωσία. Ως Θράκη, εκτός από ολόκληρη την Σλαβική πρώην Γιουγκοσλαβία, την Σλαβική Βουλγαρία και την Ιλλυρική Αλβανία, ήταν και η Δαλματία, η παραθαλάσσια πλευρά της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Επίσης ήταν ολόκληρα τα Βαλκάνια, εκτός από την περιοχή νοτίως της Θήβας και τα νησιά του Αιγαίου, όπου αργότερα κατοίκησαν οι Αχαιοί, Ίωνες, Αιολείς και Δωριείς. Από τον Βασιλέα των Θρακών Αίμο, πήρε την πρώτη ονομασία της, ενώ μεσολάβησαν και η ονομασία “Ρωμαϊκή Χερσόνησος” ή “Βυζαντινή χερσόνησος” ανάλογα με τον κατακτητή της. Στην Ελληνική και την Ρωμαϊκή

4 Ιωάννη Μιχαλέτου Balkan Defense Overview: Developments and Prospects, άρθρο στην ιστοσελίδα www.balkananalysis.com : Η άποψη του συγγραφέα αναφέρεται στην εξέταση των εξοπλιστικών προγραμμάτων των κυριότερων Κρατών της Βαλκανικής.

5 Mark Mazauer: Τα Βαλκάνια, εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 2004.

6 Samuel Huntington: The Clash of Civilization and the Remaking of World Order, New York Simon & Shuster 1996.

αρχαιότητα, τα Νότια Βαλκάνια ευρίσκοντο υπό την επίδραση του Ελληνικού πολιτισμού και τα βόρεια υπό την επίδραση του Ρωμαϊκού. Αυτή η πολιτιστική διαφοροποίηση συνεχίστηκε και κατά την Βυζαντινή περίοδο.

Οι προϋπάρχουσες Εθνικιστικές τάσεις θα αναζωπυρωθούν με την συμβολή των δυτικών δυνάμεων, ενισχύοντας τον εθνικισμό. Από τα νέα Βαλκανικά Κράτη η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Σερβία και η Ρουμανία θεωρούνται οι διάδοχοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και του Οικουμενικού Χαρακτήρα της. Ως εκ τούτου στη σημερινή πολιτιστική και πολιτισμική παράδοση των Βαλκανίων συναντώνται τα ρεύματα της Ελληνικής παράδοσης, της Λατινικής παράδοσης, της Σλαβονικής παράδοσης. Οι μεγάλες δυνάμεις της Εποχής, συνέβαλλαν αρκετά στην αναζωπύρωση των αλυτρωτικών τάσεων στους Βαλκανικούς λαούς. Οι Αλβανοί ήταν ο λαός που αντιτάχθηκε λιγότερο στις απαιτήσεις των Οθωμανών. Συμμάχησαν κατά κάποιον τρόπο με τους Οθωμανούς, όπως προκύπτει εκ των υστέρων, αφού οι τελευταίοι τους εμπιστεύθηκαν μέχρι και τη διοίκηση μεγάλων περιοχών. Οι Σλάβοι παρέμειναν υποτελείς μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα οπότε με τους Βαλκανικούς Πολέμους απέκτησαν την πλήρη ανεξαρτησία τους. Οι Έλληνες και οι Βούλγαροι είχαν προηγηθεί, οι μεν με την επανάσταση του 1821 οι δε ως αυτόνομο πριγκιπάτο όπως όριζε η συνθήκη του Αγ. Στεφάνου το 1878. Τέλος οι Ρουμάνοι δεν ήταν πλήρως υποτελείς ώστε διατήρησαν τους καλύτερους και στενότερους δεσμούς από όλους τους υπόλοιπους λαούς, με τη Δυτική Ευρώπη.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ-ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οπουδήποτε στον κόσμο, έχει επικρατήσει ο εθνικισμός ως ρεύμα πολιτικό, έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: τη θρησκεία.

Επιπλέον, όπως αποδείχτηκε, είναι αδύνατον να ενσωματωθούν ομάδες με γλωσσικό υπόβαθρο διαφορετικό από αυτό που έχει η κυρίαρχη από όλες εθνική ομάδα, μέσα στο εθνικό κράτος. Το ίδιο συνέβη και με ομάδες που είχαν το ίδιο εθνικό υπόβαθρο και μιλούσαν την ίδια γλώσσα, διακρίνονταν για την κοινή πίστη, όπως οι Πομάκοι στη Βουλγαρία, οι Σλάβοι Βόσνιοι μουσουλμάνοι κ.ο.κ, διέμεναν δε σε διαφορετικά κράτη. Καθίσταται σαφές ότι η θρησκεία αποτελεί όριο πολιτισμικό και εθνικό, στα Βαλκάνια.

Παρά το γεγονός ότι η γλώσσα είχε γίνει ο πυρήνας διαφορετικών εθνικών ταυτοτήτων για την διάκριση μεταξύ των χριστιανών, εν τούτοις δεν εξάλειψε τα διαχρονικά θεμελιώδη ιδεολογικά σύνορα που διαχωρίζαν τους μουσουλμάνους και τους χριστιανούς, στη διάρκεια των αιώνων της οθωμανικής κυριαρχίας. Η αντιπαράθεση μεταξύ Ορθοδοξίας και Καθολικισμού δημιούργησαν επιπρόσθετα μέτωπα έντασης. Όμως αυτά τα μέτωπα δεν αποδείχτηκαν ως αξεπέραστα.

Η δεύτερη προσέγγιση, αυτή της θρησκείας είναι δηλωτική, ότι τα Βαλκάνια αποτελούν ένα πολιτισμικό σταυροδρόμι, ένα μωσαϊκό διαφορετικών λαών και τον τόπο συνάντησης ξεχωριστών πολιτισμών (ανατολικού και δυτικού) και θρησκειών (του Καθολικισμού, της Ορθοδοξίας και του Ισλάμ). Συνεπώς, τα Βαλκάνια είναι αναπόσπαστο μέρος του ευρύτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού και θεωρούνται η γέφυρα ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία.

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Το γενικότερο πρόβλημα των Βαλκανίων είναι ο σχετικά μεγάλος αριθμός πραγματικών ή τεχνητών μειονοτικών αντιπαραθέσεων. Πράγματι όλες σχεδόν οι διμερείς σχέσεις στα Βαλκάνια χαρακτηρίζονται από μειονοτικά προβλήματα. Τα πλέον επι-

κίνδυνα είναι αυτά που εύκολα εξελίσσονται σε ένοπλη σύρραξη-σφαγή, ήτοι συνυπάρχουν δύο παράγοντες:

- α. Η μεγάλη ανισορροπία πληθυσμών, ανάμεσα στην μειονότητα και την πλειοψηφία των κατοίκων του κράτους με εθνικά χαρακτηριστικά,
- β. Οι ιστορικοί δεσμοί της μειονότητας με την εδαφική κτήση που ανήκει στο έθνος-κράτος.

Όλα τα θέματα μειονοτικής φύσεως που υφίστανται στα Βαλκάνια βασίζονται στο εκρηκτικό αυτό μίγμα του έθνους-κράτους και εύκολα μετατρέπονται σε εδαφικές διεκδικήσεις. Παντού υπάρχουν σχέσεις συνεργασίας και αντιπαλότητας μεταξύ των εθνικών ομάδων της περιοχής. Αυτό είναι και το σύγχρονο χαρακτηριστικό των Βαλκανίων, στο πεδίο των διεθνών σχέσεων. Οι Ελληνο-τουρκικές διαφορές καθιστούσαν (και καθιστούν) δυσλειτουργική τη Νοτιο-ανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, ενώ η Ρουμανία, ως κράτος υπό την επιρροή του κομμουνισμού, προσπαθούσε να αναπτύξει μια περισσότερο αυτόνομη διπλωματία από τη Μόσχα.

Ακόμη και στην περίπτωση της διεθνούς παρέμβασης στη βοσνιακή κρίση η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, ως μη άμεσα εμπλεκόμενες χώρες, απέφυγαν επιμελώς να παρέμβουν και αντιτάχθηκαν στη χρήση στρατιωτικών μέτρων, μην διαθέτοντας την επικράτειά τους στο διεθνές παράγοντα για το σκοπό αυτό. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε η Τουρκία στο πλαίσιο της φιλόδοξης μεταψυχροπολεμικής βαλκανικής διπλωματίας που εφαρμόζει, καθώς και η αδύναμη Αλβανία λόγω του αλυτρωτικού ζητήματος των Αλβανών στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Ο Διεθνής παράγοντας αναγνωρίζεται ως το πανίσχυρο σύστημα που συνθέτουν

οι μεγάλες δυνάμεις-όλες οι χώρες με γεωπολιτική θεώρηση που εκφράζεται από την ισχυρή οικονομία τους, τις διεθνείς σχέσεις τους και τα οράματά τους για επικράτηση στο Διεθνές Σύστημα. Έτσι, στα Βαλκάνια η συμμετοχή των μεγάλων δυνάμεων στις περιφερειακές υποθέσεις ερμηνεύεται με βάση τη πολιτική κατάσταση στην περιοχή.⁷

Λόγω θέσεως και γεωγραφίας, η περιοχή κατέχει ύψιστη στρατηγική αξία, αφού όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι το σταυροδρόμι τριών ηπείρων. Έτσι, η βαλκανική χερσόνησος αποτελεί τη φυσική έξοδο της Ευρώπης στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, από την οποία διέρχεται η οδός πρόσβασης προς τον Ινδικό Ωκεανό, τις περιοχές της Νότιας Ασίας, Μέσης Ανατολής και Ανατολικής Αφρικής, ήτοι τον χώρο των αναπτυσσόμενων χωρών πλούσιο σε πετρέλαιο, ορυκτά και πρώτες ύλες. Είναι η σύντομη οδός προσπέλασης τρομοκρατών από Αραβικές Χώρες στην Ευρώπη μέσω των μικρών και ασταθών κρατών των Βαλκανίων.

Η νέα θεώρηση της Ν.Α. Ευρώπης, είναι ότι αποτελεί τη ζώνη προστασίας των συμφερόντων της Δυτικής Ευρώπης αλλά και των υπερδυνάμεων απέναντι σε ασύμμετρες απειλές, ως επίσης αποτελεί και έναν ενεργειακό "σιτοβολώνα". Επομένως η Βαλκανική τυγχάνει ενός ρόλου ύψιστης στρατηγικής σημασίας για τις υπερδυνάμεις και τους διεθνείς οργανισμούς.

Η διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς Ανατολάς ενόχλησε την Ρωσία αφού η εξάπλωση της Ατλαντικής Συμμαχίας περιέχει μια μεγάλης σημασίας ως προς την εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων περιοχή, τον Καύκασο. Εξάλλου οι πολιτικές επιπτώσεις των αεροπορικών επιδρομών του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο, μετέτρεψαν την Βαλκανική σε

7 Ισμήνη Βαλσάμη « Οικοδόμηση Κλίματος Ασφαλείας και Συνεργασίας στη ΝΑ Ευρώπη. »

προσωρινό “διεθνές προτεκτοράτο”. Η ενίσχυση των φυγοκεντρικών τάσεων πολιτικής μερίδας του Μαυροβουνίου για απόσχιση, η σθεναρή και αμετάκλητη στάση των Αλβανών Κοσοβάρων προδικάζουν την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου. Οι μεγάλες δυνάμεις θέλουν να τερματίσουν την περιπέτεια, με την εφαρμογή ενός επικίνδυνου μοντέλου ανεξαρτητοποίησης. Συμπερασματικά η λύση αυτή θα δημιουργήσει τετελεσμένο που αναμένεται ότι θα χρησιμοποιηθεί, από την Τουρκία σε ότι αφορά την Τουρκοκυπριακή “κοινότητα” και το μέλλον της ενωμένης Κύπρου στην ΕΕ.⁸ Επιπλέον η ασφάλεια των Δυτικών Ευρωπαϊκών κρατών αλλά και εν μέρει η ευημερία τους σε ότι αφορά τη διαχείριση και την εύκολη πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους, κινείται σε συγκεκριμένη οδό με σταθμό ελέγχου και συντονισμού τα Βαλκάνια. Επομένως, η ΝΑ Ευρώπη αποτελεί ένα από αυτά τα περιφερειακά υποσυστήματα από τα οποία προέρχονται αυτές οι νέες απειλές για την ασφάλεια των μεγάλων δυνάμεων.

Συνεπώς, η συνδρομή των μεγάλων δυνάμεων και των διεθνών οργανισμών όπως το ΝΑΤΟ, η ΕΕ, ο ΟΑΣΕ με γνώμονα την επίλυση των σύνθετων προβλημάτων σε όλα τα Βαλκάνια, στοχεύει στην αποφυγή περαιτέρω “πόλωσης” στην περιοχή.

ΑΝΑΜΕΝΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΑΥΡΙΟ

Η δημιουργία συμπαγούς έθνους είναι όραμα για όλους τους λαούς των Βαλκανίων. Κατά το παρελθόν, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι είχαν αφορμή ή γενεσιουργά αίτια των συγκρούσεων, την ανάμειξη των κρατών της Δύσης στο εσωτερικό των Βαλκανίων ηθελημένα ή μη. Η Βαλκανική Entente (Αντάντ) που συστήθηκε το 1934 από

Ελλάδα, Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία και Τουρκία δεν λειτούργησε αφού οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, Γαλλία και Ιταλία, ήταν επιφυλακτικές και καχύποπτες στην πιθανή ανάμειξη των εν λόγω Βαλκάνιων στα εσωτερικά τους.

Οι μελλοντικές εξελίξεις θα δείξουν κατά πόσον η Δύση, θα θελήσει να ανταποκριθεί στη βαλκανική πρόκληση, συνδυάζοντας στρατιωτικά μέσα, οικονομικά δέλεαρ και διευκολύνοντας την βαθμιαία σύνδεση των λαών της περιοχής με τον κοινοτικό χώρο σταθερότητας και ευημερίας. Η Ρωσική πολιτική, έχει ως στόχο να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στις εξελίξεις της περιοχής. Προηγουμένως, θα παρενοχλήσει την διεύρυνση του ΝΑΤΟ και της ΕΕ προς Ανατολάς, ώστε αυτή να μην εξαπλωθεί στην ΝΑ Ευρώπη.

Για ένα καλύτερο αύριο στην περιοχή των Βαλκανικών χωρών, οι ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ρωσία πρέπει να αναπτύξουν και υιοθετήσουν πολιτικές βασισμένες αποκλειστικά στο διεθνές δίκαιο και τις υφιστάμενες συνθήκες. Η μετεξέλιξη του χώρου της Ν.Α. Ευρώπης σε συνασπισμό για την προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων μεταξύ των χωρών, την διεύρυνση του ενεργειακού τοπίου και πηγών ενέργειας επωφελεία της Ευρώπης είναι το σταθερό βήμα προς τα εμπρός για την αποτελεσματική της οικονομικών συντελεστών της περιοχής. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει να αναπτυχθούν:

- α. Η προώθηση της ελεύθερης διακίνησης των αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη τις διμερείς και πολυμερείς διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις κάθε χώρας.
- β. Η εδραίωση δεσμών μεταξύ επίσημων φορέων, τραπεζών, εμπορικών επιμελητηρίων και επιχειρηματιών.

8 Γιώργος Δελαστίκ, Χωρίς Νόημα οι συνομιλίες στο Κόσοβο, Άρθρο στην Καθημερινή, Κυριακή 26 Φεβ. 06.

Σχήμα 2: Τα ΒΑΛΚΑΝΙΑ μετά το 1815 έως 1914

- γ. Η εξάλειψη τυχόν εμποδίων που αφορούν τις επενδύσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα σε κάθε χώρα, η απελευθέρωση του εμπορίου και η συμμόρφωση με τους κανόνες και την πρακτική του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ).
- δ. Η συμμόρφωση με τα πρότυπα της Ε.Ε. έχοντας την υποστήριξη, όπου αυτό δύναται να υλοποιείται, των εν εξελίξει προγραμμάτων της Ε.Ε.
- ε. Η μελέτη μέτρων που διευκολύνουν την εκμετάλλευση και την επέκταση της χρήσης των ενεργειακών πόρων της Ν.Α. Ευρώπης από όλη την Ήπειρο συνολικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Το 1989 υπήρξε η απαρχή μιας βασικής πολιτικής αλλαγής στις σχέσεις Δύσης και Ανατολής. Η κατάρριξη του Τείχους του Βερολίνου, συνέπεσε με τη εξαφάνιση των μονοκομματικών κομμουνιστικών κρατών σε όλη την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Η κατάρρευση του Συμφώνου της Βαρσοβίας επέφερε αστάθεια και πολιτική αναταραχή. Στο παρελθόν η αντικατάσταση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας με το κράτος των νεότουρκων δεν δημιούργησε τόσο μεγάλη αναστάτωση. Οι Διεθνείς οργανισμοί μεταλλάχθηκαν με βάση τις νέες τομές στην παγκόσμια ασφάλεια και κυ-

ρίως στην εδραίωση της ευρωπαϊκής ασφάλειας.

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΑΣ-ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Η νέα Στρατηγική Αντίληψη της Συμμαχίας προσαρμοσμένη στο νέο στρατηγικό περιβάλλον και τις σύγχρονες απαιτήσεις ασφαλείας μεταξύ άλλων περιλαμβάνει:

- α. Διατήρηση του διατλαντικού δεσμού, και τη δυνατότητα ενός δυναμικού συνεταιρισμού μεταξύ της Ευρώπης και των ΗΠΑ.
- β. Διατήρηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Συμμαχίας.
- γ. Πρόληψη συγκρούσεων και διαχείριση κρίσεων, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.
- δ. Σύμπραξη, συνεργασία και διάλογος, με στόχο τη διατήρηση της ειρήνης, την προώθηση της δημοκρατίας και τη συνεισφορά στην ευημερία και την πρόοδο.
- ε. Διεύρυνση, στην οποία επιβεβαιώνεται ότι η Συμμαχία είναι ανοικτή για νέα μέλη.

Η νέα στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ επιδιώκει να προσδώσει τα χαρακτηριστικά της ευελιξίας, της ταχείας επέμβασης, της συνδυασμένης ανάπτυξης και της πολυεθνικής συνεργασίας. Είναι γεγονός, πως η βαλκανική ανάφλεξη στη δεκαετία του '90 αποτέλεσε, ίσως την πιο σημαντική δοκιμασία για τη διαδικασία επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας και του ρόλου του ΝΑΤΟ στη μεταψυχροπολεμική εποχή. Οι επιχειρήσεις που διεξήγαγε το ΝΑΤΟ, είχαν σκοπό μεταξύ άλλων να καταδείξουν την αξιοπιστία του.

Ο χώρος της βαλκανικής χερσονήσου υπήρξε παραδοσιακά το σημείο τριβής, των σφαιρών επιρροής των υπερδυνάμεων

στο εκάστοτε γεωπολιτικό περιβάλλον. Η περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης παραμένει και σήμερα ένα "σταυροδρόμι", που συναντιούνται τα συμφέροντα των ΗΠΑ, της Ρωσίας, της Δυτικής Ευρώπης. Η Ατλαντική Συμμαχία λοιπόν εμφανίστηκε σαν επιχειρησιακά «αρμόδια» και «πολιτικά ικανή» να παράσχει το αναγκαίο πλαίσιο στρατιωτικής ασφάλειας.

Τα Βαλκανικά κράτη αντιμετωπίζουν σωρεία κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων, όμως, επιζητούν την ένταξή τους στο ΝΑΤΟ γιατί αυτό θα τους δώσει τη δυνατότητα να αποτελέσουν τμήμα της Δύσης», θα τους ανοίξει την πόρτα για την εισδοχή τους στους μεγάλους Δυτικούς πολιτικούς και οικονομικούς οργανισμούς. Όμως όλα τα Βαλκανικά κράτη δεν είναι έτοιμα να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ. Μερικά από αυτά είναι πολύ μακριά από την εκπλήρωση των κριτηρίων ένταξης, μερικά άλλα όμως βρίσκονται πολύ κοντά.

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗ

Μετά το τέλος των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ κατά του Κοσσυφοπεδίου και της Γιουγκοσλαβίας, υπογράφηκε στο Σαράγεβο, στις 30 Ιουλίου 1999, το Σύμφωνο Σταθερότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Τριάντα εννέα (39) κράτη και δεκαεπτά (17) διεθνείς οργανισμοί συμμετείχαν σε μια διάσκεψη κορυφής για το μέλλον των Βαλκανίων σε πολιτικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο. Το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη⁹ συμβολίζει αυτή τη νέα, ευρύτερη περιφερειακή προσέγγιση, αφού αγκαλιάζει το σύνολο της Ν.Α. Ευρώπης. Πρόκειται για μια γερμανικής έμπνευσης ευρωπαϊκή πρωτοβου-

9 Το Σύμφωνο Σταθερότητας για την ΝΑ Ευρώπη υιοθετήθηκε σε μια ειδική συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών, Αντιπροσώπων Διεθνών Οργανισμών, Θεσμών και πρωτοβουλιών, στην Κολωνία της Γερμανίας στις 10 Ιουνίου 1999.

λία που υιοθετείται και από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ως τμήμα της λύσης για την κρίση του Κοσσυφοπεδίου.

Η οικονομική ενίσχυση της ΕΕ προς τα Βαλκάνια για τους σκοπούς του Συμφώνου Σταθερότητας υλοποιείται, μέσα από τα διάφορα κοινοτικά προγράμματα που αφορούν όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας (οικονομία, εκπαίδευση, πολιτισμός, περιβάλλον κ.λπ.). Το κόστος για τα ευρωπαϊκά ταμεία αναμένεται τα επόμενα τρία χρόνια να είναι αρκετά υψηλό όσον αφορά στην ανοικοδόμηση του Κοσσυφοπεδίου και τη διευκόλυνση της επιστροφής των προσφύγων της εστίες τους. Στον τομέα ασφάλειας της Ν.Α. Ευρώπης η ίδρυση της πολυεθνικής βαλκανικής ταξιαρχίας έδωσε νέα ώθηση. Οι εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο οδήγησαν στην επιτάχυνση της σχετικής διαδικασίας με την υπογραφή του σχετικού Πρωτοκόλλου στην Αθήνα, στις 12 Ιανουαρίου 1999. Στη βαλκανική πολυεθνική δύναμη συμμετέχουν ως πλήρη μέλη η Ελλάδα, η Τουρκία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Αλβανία, η ΠΓΔΜ και η Ιταλία, ενώ οι ΗΠΑ και η Σλοβενία έχουν το καθεστώς του παρατηρητή.

Το όραμα του Συμφώνου Σταθερότητας είναι μια Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη με ειρήνη, δημοκρατία, την οικονομική ευημερία, και την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια –Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη η οποία τελικά θα ενσωματωθεί στις Ευρωπαϊκές και Ευρω-Ατλαντικές δομές. Ο νεωτερισμός του οράματος και η πρωτοτυπία είναι έκδηλα, κάτι που πριν από μερικά μόλις χρόνια δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί δυνατό.

Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΟΑΣΕ)-ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ.

Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη-ΟΑΣΕ (Organization for Security and Cooperation in

Europe – OSCE) είναι ο μόνος πανευρωπαϊκός οργανισμός ασφάλειας που αποτελείται από 55 κράτη και γεωγραφικά καλύπτει το χώρο από το Βανκούβερ μέχρι το Βλαδιβοστόκ. Είναι το αποτέλεσμα της διαδικασίας που άρχισε το 1973, ως Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη-ΔΑΣΕ (Conference for Security and Cooperation in Europe – CSCE) προκειμένου να λειτουργήσει ως ένα πολυμερές βήμα διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ Ανατολής και Δύσης στους τομείς της ασφάλειας, της οικονομίας, της επιστήμης, του περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιδίωξή του είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του πολιτικού του ρόλου μέσα από το τρίπτυχο: χειρισμός κρίσεων, αποτροπή συγκρούσεων, ειρηνική επίλυση διαφορών.

Αναφορικά με τα Βαλκάνια ο ΟΑΣΕ έχει αναλάβει αποστολές σε αρκετές Βαλκανικές χώρες κατόπιν σχετικής εντολής (mandate) από το Μόνιμο Συμβούλιο με σκοπό την πρόληψη συγκρούσεων και τη διαχείριση κρίσεων. Πάντως το εύρος των δραστηριοτήτων, όπως παρουσιάζεται παρακάτω, είναι αξιοσημείωτο, σε ένα σχεδόν πλήρες φάσμα μορφών επέμβασης της διεθνούς κοινότητας σε περιοχές κρίσεων:

- α. Βοσνία – Ερζεγοβίνη.
- β. Αλβανία.
- γ. Κοσσυφοπέδιο.
- δ. ΠΓΔΜ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε τη στιγμή της πτώσης του υπαρκτού σοσιαλισμού η οντότητα με το μεγαλύτερο γόητρο στα Βαλκάνια. Δεν κατάφερε ωστόσο να ασκήσει σαφή και ενιαία εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Αυτό διαφαίνεται από την στροφή της στο ζήτημα ένταξης της Γιουγκοσλαβίας, ως ενωμένης και αδιαίρετης χώρας, στην ΕΕ, με την απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών τον Δεκ. 1991.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ

Για να γίνει ένας Βαλκάνιος Ευρωπαίος, πρέπει να διαφοροποιηθεί από το περιβάλλον του. Για να γίνει δηλαδή Ευρωπαίος, πρέπει να αρνηθεί τη βαλκανική ταυτότητά του¹⁰. Σήμερα οι Διεθνείς οργανισμοί, δραστηριοποιούνται ενεργά στην ασταθή περιοχή της Βαλκανικής χερσονήσου. Διέδωσαν και συντήρησαν μέχρι τώρα τον κανόνα ότι η Ευρωπαϊκή εικόνα των Βαλκανίων περνά μέσα από αυτούς. Έχουν καθιερώσει την άποψη ότι, παράλληλα με τις εθνικές και περιφερειακές εξουσίες, πρέπει να υπάρχει μια ευρωπαϊκή εξουσία η οποία θα στηρίζεται σε δημοκρατικά και ανεξάρτητα όργανα, ικανά να διαχειρίζονται τους τομείς για τους οποίους η κοινή δράση αποδεικνύεται αποτελεσματικότερη από τη μεμονωμένη δράση των κρατών. Και οι τομείς αυτοί είναι: η εσωτερική αγορά, η συναλλαγματική ισοτιμία, η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η εξωτερική πολιτική και η ασφάλεια.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Αφότου ξεκίνησε η κρίση στο Κοσσυφοπέδιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) υιοθετεί νέα πολιτική προσέγγισης για τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Η νέα αυτή γραμμή είναι αποτέλεσμα των συμπερασμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο. Η στρατηγική διάσταση της διεύρυνσης είναι η εδραίωση της ειρήνης, της ασφάλειας, της δημοκρατίας και

του κράτους δικαίου σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Η νέα διαδικασία «σταθεροποίησης και σύνδεσης» αντικατέστησε τις συμφωνίες συνεργασίας, που προβλέπονταν για τις Βαλκανικές χώρες, από την περιφερειακή προσέγγιση του 1997 διαμορφώνοντας ένα νέο φάσμα σχέσεων της ΕΕ με τα Βαλκάνια. Ειδικότερα:

- α. Η Ελλάδα και η Σλοβενία είναι μέλη της ΕΕ.
- β. Έχουν αρχίσει οι διαδικασίες για ένταξη της ΠΓΔΜ, αλλά η ανάλογη διαδικασία με την Αλβανία προβλέπεται να καθυστερήσει αρκετά αφού η χώρα αυτή εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από σημαντικές οικονομικές πολιτικές και θεσμικές αδυναμίες που δεν διευκολύνουν την προοπτική μιας σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της.¹¹

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η ιδέα της Ευρώπης ως αυτοδύναμου παίκτη και πρωταγωνιστή στο διεθνές σύστημα είναι, παλαιά όσο και η ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι πρωτεργάτες της αντίληψης περί ευρωπαϊκής ενοποίησης θεωρούσαν ότι η δυτική Ευρώπη, πρέπει να αναπτυχθεί ως αυτόνομος πόλος ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις, τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, ως μοναδική διέξοδος απέναντι στην αφομοίωση και την περιθωριοποίηση.

Η συντριπτική επικράτηση των ΗΠΑ στις διεθνείς σχέσεις, η άνοδος νέων υπερδυνάμεων, όπως η Κίνα, η Ινδία, το Ιράν αλλά και η ανησυχητική αδυναμία ενός μεγάλου τμήματος της υφηλίου να ακολουθήσει ρυθμούς ανάπτυξης κι ευημερίας, αποτελούν

10 Σχόλια του Luc Lewi υπεύθυνου για τα Βαλκάνια στο ΥΠΕΞ Γαλλίας.

11 Απόφαση της ΕΕ τον ΝΟΕΜΒΡΙΟ 1999, για την ενταξιακή πορεία της Αλβανίας.

το σημερινό “δίπολο” προκειμένου να υφίσταται μια αμυδρή διεθνή ισορροπία. Απεναντίας η Ευρώπη έχει να προσφέρει ένα μοναδικό υπόδειγμα εσωτερικής πολιτικής, κοινωνικής κι οικονομικής οργάνωσης. Το κράτος δικαίου, το δημοκρατικό σύστημα, η αξία της ανθρώπινης ζωής, είναι κατακτήσεις είτε μοναδικές στον ευρωπαϊκό χώρο, είτε ανεπτυγμένες σε βαθμό και ποιότητα που δύσκολα μπορεί να αναζητηθεί σε άλλες περιοχές της γης. Αυτό το μοναδικό υπόδειγμα ζωής από μόνο του αξίζει τη διασπορά του και την επικράτησή του.

Αν και τα επόμενα κύματα διεύρυνσης είναι πιθανό να καθυστερήσουν πολύ περισσότερο από ότι οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ έχουν δεσμευθεί, το ερώτημα παραμένει στο αν η μορφή της ΕΕ παραμείνει η ίδια ή όχι, μετά από μια διεύρυνση. Εκτιμάται ότι θα είναι μια πολύ ευρύτερη «ένωση κρατών», με κύριο χαρακτηριστικό της την ανομοιομορφία των μελών της και την κατανομή τους σε διάφορα οικονομικά και πολιτικά επίπεδα και όρους, καθώς και σε διαφορετικές προτεραιότητες εθνικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων υπάγονται από το 1997 στη λεγόμενη «περιφερειακή προσέγγιση»¹². Όλες, έχουν θέσει ως κεντρικό εθνικό τους στόχο την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (και ευρύτερα στις λεγόμενες «ευρω-ατλαντικές δομές»). Ωστόσο όλες σχεδόν, απέχουν πολύ από το να πληρούν τα οικονομικά και τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης.

Επομένως δεν αρκεί μόνο η επιθυμία από τα βαλκανικά κράτη, αλλά υφίσταται και το ζήτημα της ικανότητας απορρόφησης

των χωρών αυτών από την ΈΕ, καθώς είναι δεδομένο ότι ο προϋπολογισμός της Ένωσης θα βρεθεί υπό πίεση. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι δεν θα είναι εύκολη η ένταξη των βαλκανικών χωρών στο εγγύς μέλλον, αλλά μακροπρόθεσμα. Η επέκταση και “ενοποίηση” όλων των ευρωπαϊκών κρατών, αυτή καθαυτή συναντά “εμπόδια”, με γνώμονα τις κοινές αντιλήψεις ιστορικής κληρονομιάς και πολιτιστικής και θρησκευτικής ταυτότητας, στη Δυτική Ευρώπη. Ειδικότερα αναμένεται η σύμπτυξη των γεωγραφικών, γεωπολιτικών ή και πολιτιστικών ορίων .

Ακραία μεν πλην όμως ισχύουσα είναι η άποψη ότι η ένταξη της «Ελλάδος ήταν η “κερκόπορτα” για την είσοδο και των υπόλοιπων Βαλκανίων. Εντούτοις η συμβολή του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού στον ευρωπαϊκό πολιτισμό θεωρείται συχνά ως επαρκής δικαιολογία για την εξαίρεση με την οποία η Ελλάδα αποτελεί μέλος της ΕΕ. Επίσης από τον σκληρό πυρήνα της ΕΕ προβάλλεται και η επιφύλαξη για την ενσωμάτωση μουσουλμανικών κατά κύριο λόγο χωρών, όπως η Τουρκία, η Αλβανία και η Βοσνία, πράγμα που δυσχεραίνει γενικότερα την ένταξη των δυτικών Βαλκανίων.

Διευρύνοντας τον αριθμό των κρατών-μελών της ΕΕ, με την είσοδο των Βαλκανικών κρατών σε αυτή, υφίσταται μια μίξη πολιτισμών. Τα ανατολικής επιρροής ευρωπαϊκά Βαλκάνια, μεταφέρουν το πολύπαθο παρελθόν τους, τις θρησκευτικές τους έριδες εντός της ΕΕ όπου επικρατεί η σύγχρονη θεώρηση περί της οικονομικής ευμάρειας και προόδου, πέρα από “αγκυλώσεις” σε ηθικά ζητήματα. Τα οικονομικά οφέλη είναι αρκετά μεγάλα. Οι νέες αγορές των δυτικών Βαλκανίων θα απορροφήσουν άμεσα τα προϊόντα από τις πλούσιες και βιομηχανικές χώρες της ΕΕ, ήτοι τρόφιμα, ρουχι-

12 Βάλντεν Σωτήρης «Τα Βαλκάνια και η Ευρώπη μετά τον Πόλεμο του Κοσσόβου» από το Ντόκος Θ.- Πιέρρος Φ. (Επιμέλεια) « Τα Βαλκάνια μετά τον Πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου»

σμό, ηλεκτρονικά μέσα ψυχαγωγίας. Οι πηγές ενέργειας που υφίστανται στο υπέδαφος αυτών των χωρών, θα γίνουν περισσότερο προσβάσιμες και εκμεταλλεύσιμες από την ΕΕ.

Όμως η ΕΕ είναι επιφυλακτική στη διεύρυνση όχι μόνο στα Βαλκάνια αλλά και σε άλλες χώρες, όπως η Τουρκία. Η εν λόγω επιφύλαξη εκφράζεται πλέον με την οριοθέτηση της διαδικασίας της διεύρυνσης στο μέλλον, όπου κάθε κράτος προς ένταξη θα εξετάζεται ως ξεχωριστή περίπτωση.

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Τα δραματικά γεγονότα στο Κοσσυφοπέδιο και στην πρώην Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας το 1999, οι αλλαγές που επιβλήθηκαν στο καθεστώς της Σερβίας-Μαυροβουνίου, ο νέος ρόλος της Αλβανίας, η καθυστέρηση ένταξης της Κροατίας είναι τα κυρίαρχα θέματα για τα Δυτικά Βαλκάνια. Η περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου και η πολυπλοκότητα των καταστάσεων που προκάλεσε, συγκλόνισαν την Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη και ορισμένα δόγματα στις ευρωπαϊκές πολιτικές ηγεσίες, όσον αφορά την πορεία της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και την περαιτέρω επίδρασή της στην ασφάλεια της Ηπείρου.

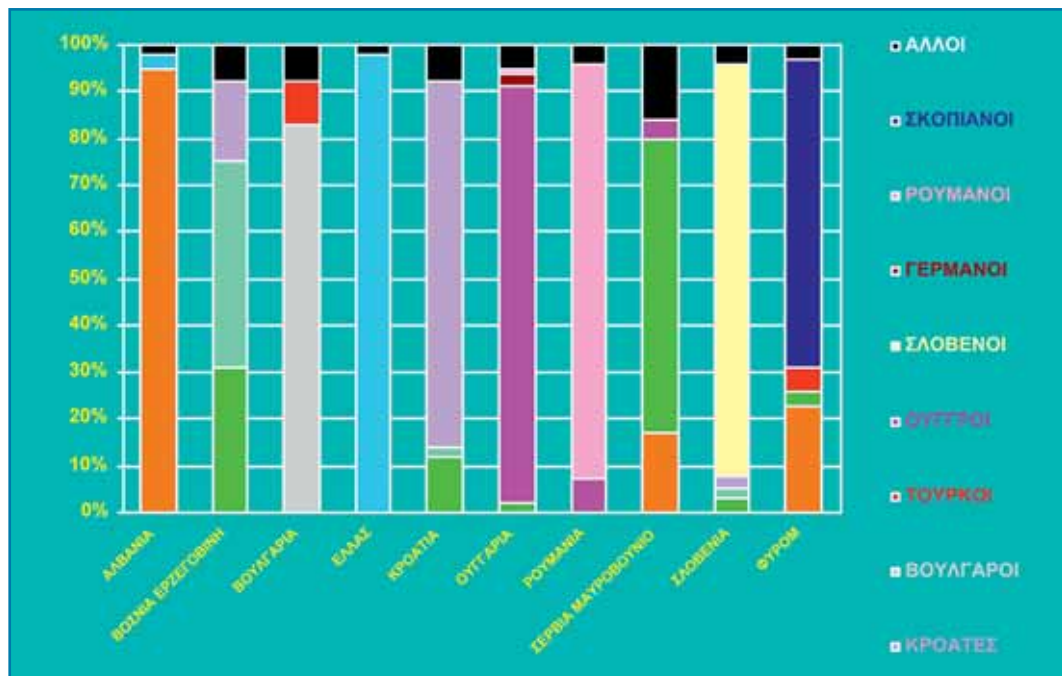
Η μέχρι τώρα εμπειρία της ΕΕ στη διαχείριση των κρίσεων στα Βαλκάνια καταδεικνύει την πολυπλοκότητα και την ύψιστη προσοχή που απαιτείται, ώστε να επιτευχθεί τελικά μια κοινά αποδεκτή λύση από όλους. Αρχικά η συμμετοχή της ΕΕ ήταν στο πλευρό του ΟΗΕ, όμως στη συνέχεια με την επιχείρηση ALTHEA, η ΕΕ έλαβε την πρωτοβουλία των κινήσεων. Η ένταση και το πάθος των μειονοτικών-εθνοτικών διαφορών που αντιμετώπισαν οι στρατιωτικές και πολιτικές δυνάμεις, εκπρόσωποι της ΕΕ στην περιοχή, εκθειάστηκαν από την πρώτη στιγμή.

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ, ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Δόμηση και αποδόμηση κρατικών οντοτήτων, αυτή είναι η επικεφαλίδα για ότι συμβαίνει σήμερα στα Βαλκάνια. Οπωσδήποτε όμως η συμμετοχή των μειονοτήτων, η επαφή των υπερδυνάμεων με τα τεκταινόμενα, οι οραματισμοί των βαλκανικών κρατών είναι τα συστατικά της κατάστασης. Σε όλα αυτά η ΕΕ, το ΝΑΤΟ, οι Υπερδυνάμεις, οι όποιες γειτονικές χώρες που διατηρούν θρησκευτικούς και πολιτισμικούς δεσμούς ή “κόπτονται” συμφερόντων από την εκμετάλλευση του ενεργειακού πλούτου των Βαλκανίων διαδραματίζουν ενεργή συμμετοχή. Οι Δυτικές χώρες επιθυμούν την σταθερότητα στην περιοχή. Η μελλοντική οικονομική έξαρση της περιοχής, ενδέχεται να την αναγάγει σε ζώνη σημαντικού οικονομικού σχεδιασμού και εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων της περιοχής.

Η κατοχύρωση του λεγόμενου ως θρησκευτικού μουσουλμανικού τόξου, στα Βαλκάνια, αφορά την ύπαρξη και αυτονομία των αντίστοιχων πληθυσμών στα Δυτικά Βαλκάνια. Οι ΗΠΑ δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην περιοχή αφού είναι σαφές ότι πρόκειται για την απόληξη και πιθανώς την αιχμή του βέλους του μουσουλμανικού τόξου. Επιπλέον από την Τουρκία, εκφράζεται το ζωηρό ενδιαφέρον για τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Ελλάδος, Βουλγαρίας, Αλβανίας, Βοσνίας. Επίσης διαπιστωμένο είναι το ενδιαφέρον των μεγάλων τρομοκρατικών οργανώσεων Χαμάς και Αλ Καϊντα, στελέχη των οποίων έδρασαν κατά τον πόλεμο της Βοσνίας στο πλευρό των Βοσνίων Μουσουλμάνων.

Είναι σαφές ότι η Παγκόσμια Ασφάλεια επηρεάζεται από τις συνθήκες ασφάλειας που λειτουργούν στην Ευρώπη. Το όραμα της ΕΕ είναι η ενωμένη Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων των Βαλκανίων στο σύνολό

Σχήμα 3: Πληθυσμιακή Ομοιογένεια στα ΚΡΑΤΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

τους, με κοινά χαρακτηριστικά και αντανakλαστικά στον τομέα της ασφάλειας. Εν τούτοις η πρόσφατη δεκαετία αποδεικνύει, από τα γεγονότα που συνέβησαν και τις κρίσεις που δημιουργήθηκαν, ότι αυτό δεν είναι εφικτό. Συγκεκριμένα, η μεταξύ των Βαλκανικών κρατών τριβή που υφίσταται σε θέματα εδαφικής κυριαρχίας, μειονοτήτων, θρησκείας είναι το μόνιμο πρόβλημα που δεν επιτρέπει την ομαλή ένταξη των Βαλκανικών κρατών στο περιβάλλον της ΕΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' Η ΑΝΤΙΠΑΛΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ ΩΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου και η πολυπλοκότητα των καταστάσεων που αποκάλυψε, συγκλόνισαν την κοινή γνώμη και τις ευρωπαϊκές πολιτικές ηγεσίες, όσον αφορά το μέλλον της Ν.Α. Ευρώπης. Επί-

σης στην διάρκεια του πολέμου, πολλαπλασιάστηκαν οι διακηρύξεις και υποσχέσεις ευρωπαίων ηγετών προς διάφορες χώρες της περιοχής για ταχύτερη ένταξη στην ΕΕ (και το ΝΑΤΟ) και αυξημένη βοήθεια, ως ένα «νέο σχέδιο Marshall» για τα Βαλκάνια. Σχεδόν όλες οι χώρες των Δυτ. Βαλκανίων ανταποκρίθηκαν πλήρως στα συμμαχικά αιτήματα. Η ευρωπαϊκή οντότητα όπως περιγράφεται προηγουμένα, πρέπει να εδραιωθεί και να προωθηθεί και στα Βαλκανικά κράτη. Είναι το κατάλληλο μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο εφαρμοζόμενο στην περιοχή των Βαλκανίων θα μετατρέψει την περιοχή σε μια μικρή ΕΕ, οικονομικά ισχυρή και με αυτάρκεια.

Επιπλέον να σημειωθεί ότι ο πόλεμος συνεχίζεται και σε μια αλλαγή κλίματος, ως προς το ρόλο που καλείται να παίξει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Επιτροπής θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας. Ως το αντίπαλο δέος σε αυτή

την προσπάθεια, οι ΗΠΑ προωθούν πιθανές λύσεις, εκτιμώντας συνεχώς την κατάσταση και προσβλέποντας στην τελική επικράτηση της σταθερότητας μέσα από την Pax Americana. Η προπαγάνδα του UCK είναι συνεχής και δεν μειώθηκε καθόλου τα τελευταία χρόνια. Επίσης το ρεύμα εξόδου οικονομικών μεταναστών και προσφύγων παραμένει αναλλοίωτο από τη περιοχή, την τελευταία τριετία. Τα σημερινά κράτη αναμένουν την οριστική λύση του προβλήματος με αρκετή δόση απαισιοδοξίας. Προετοιμάζονται για τα χειρότερα, αφού η αναζωπύρωση του εθνικισμού των Αλβανοφώνων Κοσοβάρων, θα προκαλέσει αλλαγή των συνόρων για τη Σερβία, τη ΠΓΔΜ, την Αλβανία.

Οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες αναμένουν την έλευσή τους στην περιοχή, καθώς με την είσοδο στην ΕΕ οποιαδήποτε βιομηχανική δραστηριότητα των κρατών είναι καταδικασμένη εξαιτίας της χαοτικής αρνητικής διαφοράς με την αντίστοιχη των ανταγωνιστών κρατών της Δυτικής Ευρώπης.¹³ Η στάση των υπόλοιπων κρατών της Βαλκανικής χαρακτηρίζεται ως αμήχανη, το ίδιο και της Ρωσίας.

Η περιοχή των Βαλκανίων χωρίζεται από τα Think Tanks των ΗΠΑ σε δύο ζώνες έρευνας¹⁴. Η πρώτη αφορά τις νέες και παλαιές χώρες της Βόρειας Αδριατικής μέχρι τον Εύξεινο Πόντο. Η δεύτερη κατηγορία είναι η Ελλάδα και η Τουρκία, συνυπολογιζομένων των σχέσεων που αυτές δια-

τηρούν με τις υπόλοιπες Βαλκανικές Χώρες και τα Δυτικά Βαλκάνια. Στην ευρύτερη βαλκανική ζώνη, η θεωρία του Ντόμινο (Domino Effect) υφίσταται για τις όποιες εξελίξεις. Ειδικά το Κοσσυφοπέδιο (με ή χωρίς την ΠΓΔΜ) διατηρεί τα πρωτεία, στην πιθανότητα να είναι η εστία αναταραχής, όπως φαίνεται στις δημοσιεύσεις του περιοδικού Strategic Forum.¹⁵ Τα Βαλκάνια από την Αδριατική και το Κοσσυφοπέδιο είναι η μία άκρη αυτού του γεωπολιτικού χώρου, ενώ η Χερσόνησος της Κορέας συνιστά την αντίπερα πλευρά (και πιθανώς την επόμενη εστία κρίσης) για την περικύκλωση του ρωσικού «imperium».

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Η απόφαση της ΕΕ για την εκτέλεση των καθηκόντων στα πλαίσια των ειρηνευτικών αποστολών Πέτερσπεργκ προϋποθέτει την βελτίωση των πολυεθνικών στρατιωτικών δυνατοτήτων τους, ταυτόχρονα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ και την αποτελεσματικότητα της Σύμπραξης για την Ειρήνη (PfP) σε ότι αφορά την προαγωγή της ευρωπαϊκής ασφάλειας. Για να υλοποιηθεί ενιαία βαλκανική πολιτική, από οποιονδήποτε οργανισμό ή πρωτοβουλία από υπερδύναμη, θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη ο κύριος ρόλος της Ελλάδος.

Η Τουρκία είναι απαραίτητο να αρχίσει να συμπεριφέρεται σοβαρά και λογικά απέναντι στα λοιπά κράτη της Ε.Ε., γιατί με

13 Mark Mazauer: Τα Βαλκάνια εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ 2004. Ο συγγραφέας θεωρεί χειρότερη την οικονομική παρέμβαση στα βαλκανικά κράτη από ότι μια οποιαδήποτε επιβαλλόμενη λύση που βασίζεται σε προηγούμενα μειονοτικά προβλήματα.

14 Κυριάκου Κεντρωτή: Κρίζες Ζώνες στα Βαλκάνια, ΙΜΧΑ 2000

15 Έκδοση του «Institute for National Strategic Studies»(INSS). Οι αναλύσεις των Think Tanks για κάθε βαλκανική χώρα ξεχωριστά εκφράζουν σταθερές απόψεις για καλές και κακές χώρες, για ευέλικτους πολιτικούς και δικτάτορες. Η περίπτωση της Σερβίας είναι η πλέον χαρακτηριστική. Το INSS αναφέρεται στην ετήσια έκδοσή του Strategic Assessment («Engaging Power for Peace», 1998) στη Σερβία ως ένα από εκείνα τα κράτη που θα μπορούσε να απειλήσει τα αμερικανικά συμφέροντα επειδή δεν «εναρμονίζεται» με τα διεθνή δεδομένα (rogue state).

τη στάση της προκαλεί ακόμα περισσότερα προβλήματα στο όλο πλαίσιο των επαφών της με το νέο Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι : εγείρει τα περισσότερα προβλήματα και εμπόδια, γι' αυτό το ΝΑΤΟ και οι ΗΠΑ είναι απαραίτητο να «πιέσουν» την Άγκυρα να συμπεριφερθεί προσεκτικά και να οικοδομήσει καλύτερες σχέσεις με την Ε.Ε. Η Ελλάδα είναι το μόνο κράτος μέλος όλων των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, ΟΑΣΕ, ΔΕΕ κλπ) και της ΕΕ στην περιοχή των Βαλκανίων. Υποστηρίζει τη δημιουργία περιφερειακών συνεργασιών ασφάλειας σε διάφορα επίπεδα και το αποδεικνύει εμπράκτως με τη συμμετοχή Ελλήνων στελεχών και στρατιωτών στις ειρηνευτικές δυνάμεις στη Βοσνία – Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο και την Αλβανία, για την επίβλεψη της ειρήνης. Επιπλέον αγωνίζεται να φέρει τα Βαλκάνια πιο κοντά στην Ευρώπη και να βοηθήσει, στην αποκατάσταση της ειρήνης στην περιοχή, της ασφάλειας και της σταθερότητας.

Ο ηγεμονικός ρόλος της Ελλάδας πρέπει να αναδειχθεί με την σύναψη διμερών πολιτικών και οικονομικών σχέσεων με όλες τις Βαλκανικές χώρες, με την υποστήριξη των υποψηφιοτήτων των χωρών αυτών στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε. με την παρέμβασή της σε όλους τους αρμόδιους φορείς του ΝΑΤΟ για να συμπεριληφθούν τα Βαλκανικά κράτη στα σχέδια χρηματοδότησης των υπό ένταξη μελών και στις ασκήσεις επιχειρησιακής υποστήριξης. Η Ελλάδα, με το ισχυρό προφίλ ευρωπαϊκού κράτους που διαθέτει, συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς, καλείται να επεκτείνει την πρωτοβουλία της προκειμένου να οργανώσει την είσοδο των κρατών της περιοχής στην ΕΕ. Αναμφισβήτητα, ο επιτυχής χειρισμός προσδίδει τον αέρα πρωταγωνιστού στη μικρή αυτή

χώρα με τη μεγάλη ιστορία. Οι στενοί δεσμοί που υφίστανται μεταξύ του Ελληνικού κράτους και των περισσότερων από τα νέα κράτη, είναι ποικίλων μορφών. Διατηρεί τις ισορροπίες μέσα από ένα πλέγμα οικονομικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών σχέσεων μεταξύ των βαλκανικών κρατών.

Επιπλέον, τονίζεται η πρόσφατη ηγετική πρωτοβουλία και ο ρόλος της Ελλάδος, στο μέλλον της Ν.Α. Ευρώπης και της κάθε χώρας ξεχωριστά, στις σχέσεις τους με την ΕΕ. Η οικονομική ανάπτυξη των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης προϋποθέτει συνεργασίες μεταξύ των χωρών και οπωσδήποτε με την Ελλάδα αφού¹⁶:

- α. Επιταχύνεται η διαδικασία σύγκλισης με την ΕΕ.
- β. Επιτυγχάνεται η από κοινού αύξηση του βιοτικού επιπέδου σε όλες τις χώρες. Η αγορά των 140 εκατομμυρίων κατοίκων, στα Βαλκάνια είναι προς το συμφέρον της Ευρώπης να ανήκει στην ΕΕ, έστω και με το καθεστώς συνεργασίας σε ένα υποσύστημα, όπως η Ένωση Ν.Α. Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ' **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

ΣΥΝΟΨΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η πολύ-πολιτισμικότητα στα Βαλκάνια συνδυάζεται με την τάση των κρατών να ενταχθούν στο Ευρωπαϊκό σύνολο ως μια οντότητα. Η ελλειπής και ίσως ανύπαρκτη οικονομικά διαχείριση των ενεργειακών τους πόρων, καθορίζει την μέλλουσα θέση της περιοχής αυτής στο Διεθνές Σύστημα.

Η αστάθεια που προκαλεί η κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο επιδρά αρνητικά στις συνθήκες ασφαλείας διεθνώς. Δημιουργούνται νέες προκλήσεις και συνθήκες, τόσο για

16 Κ.Ζούλα, Ατμομηχανή Επενδύσεων στα Βαλκάνια η Ελλάδα, Άρθρο στην Οικονομική Καθημερινή Παρ 24 Φεβ. 06

την Βαλκανική ασφάλεια όσο και για την Ευρώπη. Είναι απαραίτητο να υφίσταται καθεστώς ασφαλείας στα Βαλκάνια για την αντιμετώπιση απειλών όπως είναι η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, η λαθρομετανάστευση, η τρομοκρατία, ο εθνικιστικός φανατισμός. Το εν λόγω καθεστώς θα διέπεται από¹⁷ αποφυγή εγωιστικών συμπεριφορών από τα κράτη, αποδοχή του εδαφικού STATUS QUO και μείωση της έντασης που δημιουργείται από την υποδαύλιση των εθνοτικών διαφορών και της ύπαρξης μειονοτήτων, κοινές αντιλήψεις περί της απειλής από τα Βαλκανικά κράτη.

Η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO με τη Ρωσία, ως το αποτέλεσμα των τρομοκρατικών επιθέσεων στη Νέα Υόρκη και των επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν αποτελεί ιδιαίτερη παράμετρο της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής ασφάλειας. Ουσιαστικά τελειώνει ο ψυχρός πόλεμος και αίρονται οι επιφυλάξεις μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Παρόλα αυτά, στη ΝΑ Ευρώπη αναδύεται ένα νέο σύστημα διεθνών σχέσεων. Είναι το σύστημα που καλύπτει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών της περιοχής, αλλά και τις επιδράσεις των υπερδυνάμεων επίσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο συγκερασμός των ανωτέρω καταλήγει στο ότι, το νέο μόρφωμα που θα προκύψει ή όχι στα Βαλκάνια επιδρά σημαντικά στην στρατηγική ασφαλείας της Ευρώπης. Σε ότι αφορά την σύσταση και τη δομή του ιδιαίτερου συστήματος συμπεραίνονται τα ακόλουθα:

α. Όλα τα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου που ανήκαν στο ανατολικό συνασπισμό αντιμετωπίζουν σήμερα μια σειρά από κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα και εκδημοκρατισμού του πο-

λιτεύματός των.

- β. Ο μεσοπρόθεσμος στρατηγικός στόχος των βαλκανικών κρατών, είναι η ενσωμάτωσή τους στις δυτικές δομές ασφαλείας και συνεργασίας, δηλαδή την ΕΕ και το NATO.
- γ. Η γεωστρατηγική σημασία της περιοχής της Ν.Α. Ευρώπης, καθορίζεται από το τρίγωνο αστάθειας (Μ. Ανατολή, Καύκασος, Βαλκάνια) και την καθιστά απαραίτητο συστατικό των διεθνών δρώντων, όπως η ΕΕ με σκοπό την ευημερία και πρόοδο της περιοχής.
- δ. Η απειλή στρατιωτικής σύγκρουσης παραμένει ορατή στην περιοχή των Βαλκανίων καθώς κάποιες χώρες αμφισβητούν το Status Quo, που έχει διαμορφωθεί στη περιοχή. Η λογική του «ντόμινο» είναι πιθανό να παρασύρει όλες τις χώρες της Βαλκανικής σε σύρραξη.
- ε. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται η διαφύλαξη των συνόρων και η απόρριψη οποιασδήποτε διεκδίκησης, απόσχισης.
- στ. Τα προβλήματα που υπάρχουν στις διεθνείς/διμερείς σχέσεις των χωρών της Βαλκανικής μπορούν να ξεπεραστούν μέσα από το διάλογο και με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ζ. Το NATO επιθυμεί την είσοδο των Βαλκανικών χωρών στους κόλπους του, όμως η διεύρυνση είναι δύσκολη, λόγω της ύπαρξης εθνικιστικών και αλυτρωτικών τάσεων, εσωτερικών προβλημάτων υποδομής των εν λόγω κρατών.
- η. Η διεύρυνση της ΕΕ στα Βαλκάνια δημιουργεί διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών-μελών, τα οποία προωθούν την επιλεκτική υποστήριξη των Βαλκανικών κρατών. Αποτέλεσμα είναι η ενδυνάμωση των εθνικιστικών και αποσχιστικών τάσεων στη περιοχή.

17 Π. Ήφαιστος Το Διεθνές Υποσύστημα των Βαλκανίων και Εθ. Στρατηγική, 2000

θ. Η σχέση του NATO με τους άλλους διεθνείς φορείς ασφάλειας ΟΑΣΕ, ΟΗΕ, Ε.Ε. βασιζέται σε μια συνεργατική, συμπληρωματική σχέση, όπως αυτή υπαγορεύεται από τη νέα Ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας.

ι. Η ΕΕ, αντιμετώπισε με μεγάλη καθυστέρηση τα καυτά προβλήματα της Βαλκανικής.

ια. Μετά την επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο, η οποία κατέδειξε το έλλειμμα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, οι Ευρωπαίοι άρχισαν να επιζητούν την ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού πυλώνα μέσα στο NATO. Η εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων των Βαλκανίων στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς και νομίματος εγγυώνται, ότι θα υπάρξει μια κοινή ευρωπαϊκή στάση έναντι του έξω κόσμου και ιδιαίτερα των ΗΠΑ.

ιβ. Η ενδεχόμενη ανεξαρτητοποίηση του Κοσσυφοπεδίου, είναι η απαρχή για αντίστοιχη εξέλιξη και χειρισμούς στο θέμα της Βοσνίας και της ΠΓΔΜ. Επίσης αναμένεται η διεκδίκηση διεθνούς αναγνώρισης της Τουρκοκυπριακής "κοινότητας" από την Τουρκία.

ιγ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) δεν φαίνεται διατεθειμένη σε αυτή τη φάση να ενσωματώσει Βαλκανικά κράτη, αν και έχει αρχίσει τις προενταξιακές διαδικασίες με αρκετά από αυτά. Η προοπτική ένταξης για όλες σχεδόν τις βαλκανικές χώρες είναι μακρινή, αφού η Ένωση δεν προτίθεται να χαλαρώσει τα κριτήρια ένταξης.

ιδ. Το «Σύμφωνο Σταθερότητας», αποτελεί σημαντικό παράγοντα σταθεροποίησης και εξομάλυνσης της κατάστασης στην ΝΑ Ευρώπη. Είναι μια διαδικασία μεταξύ δύο αιώνων, ξεκινώντας από το 1934 συνεχίζοντας το 1990 με πρωτοβουλίες των ίδιων των κρατών, αυτή τη φορά με την συνεργασία και τον συντονισμό της ΕΕ.

ιε. Η διατήρηση των ειρηνευτικών δυνάμε-

ων στην ευρύτερη περιοχή της Βαλκανικής πολλαπλασιάζει τις ευκαιρίες συνδιαλλαγής και ειρηνικής αναδόμησης των κρατών που επλήγησαν από τους εκάστοτε πολέμους.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη του σύνθετου αυτού θέματος, επιχειρείται η υποβολή προτάσεων, προκειμένου να δοθεί ένα έναυσμα για περαιτέρω προώθηση/επίλυση όλων των διαφορών στα Βαλκάνια. Συγκεκριμένα:

α. Τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα πρέπει να συμμετέχουν στη «Νέα Αρχιτεκτονική Ασφαλείας» της Ευρώπης.

β. Η ευρω-ατλαντική αρχιτεκτονική ασφάλειας και άμυνας, να δομηθεί πλέον επάνω στην κοινή κουλτούρα, τα δημοκρατικά ιδεώδη, τις κοινές απόψεις και προβληματισμούς για το μέλλον του πλανήτη. Ως εκ τούτου οι θύρες εισόδου σε Ευρωπαϊκή Ένωση και NATO θα πρέπει να παραμείνουν ανοικτές για όλες τις χώρες της Ευρώπης, ιδιαίτερα των Βαλκανίων, που επιθυμούν και προετοιμάζονται να εισέλθουν.

γ. Τα βαλκανικά κράτη πρέπει να προωθήσουν ταυτόχρονα την ατομική τους ένταξη στους δυτικούς θεσμούς, αλλά και τη συλλογική άμυνα, ώστε η ΝΑ Ευρώπη να μη βρεθεί εκτός ευρωπαϊκών και ευρω-ατλαντικών δομών. Η συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης, του αγώνα κατά του οργανωμένου εγκλήματος, του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και όπλων, καθώς και της εξάλειψης της τρομοκρατίας, είναι απαραίτητη. Ο θεσμός της Ταξιαρχίας της Ν.Α. Ευρώπης (SEEBRIG) να λάβει ουσιαστικότερη μορφή και να σχεδιασθεί η συμμετοχή του εν λόγω σχηματισμού, σε επιχειρήσεις τύπου Petersburg, στο πλαίσιο της ΕΕ.

- δ. Η ανάπτυξη και λειτουργία μιας ένωσης κρατών στα Βαλκάνια, στο εσωτερικό της ΕΕ ως υποσύστημα, εξυπηρετεί την προστασία της πολυπολιτισμικής ταυτότητας των Βαλκανίων, τα δικαιώματα της κάθε μειονότητας, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών. Η σύνδεση με την υπόλοιπη ΕΕ θα γίνεται μέσω της Ελλάδος, ως της μοναδικής βαλκανικής χώρας πλήρους και ισότιμου μέλους με τα δυτικά κράτη της ΕΕ. Επιτυγχάνεται έτσι η αναβάθμιση του ρόλου της Ελλάδος, η σταθερότητα και η ομαλή συμβίωση των λαών στη περιοχή.
- ε. Επίσης να διαμορφωθούν συλλογικοί στόχοι αναπτύξεως ικανοτήτων στους τομείς της διοίκησης και του ελέγχου, των πληροφοριών και των στρατηγικών μεταφορών, οι οποίοι να επιτευχθούν μέσω συντονισμένων εθνικών και πολυεθνικών εθελοντικών προσπαθειών, για την εκτέλεση του πλήρους φάσματος των καθηκόντων του Πέτερσπεργκ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- α. Αλειφαντής Στέλιος-Χωραφάς Ευάγγελος (Επιμέλεια) «Σύγχρονο Διεθνές Σύστημα και Ελλάδα» Εκδόσεις «Στρατηγικές»- Αθήνα / 2001.
- β. Αρβανιτόπουλος Κων/νος – Π. Ήφαιστος «Ευρωπαϊκές Σχέσεις» Εκδόσεις «Ποιότητα» - Αθήνα / 2000.
- γ. Δουδούμης Γεώργιος «Βαλκανικές Εξελίξεις IV» Εκδόσεις «Βαλκανικές» - Αθήνα 2000.
- δ. Δρούγος Αθανάσιος «Ευρωπαϊκή Ασφάλεια» Εκδόσεις ΓΕΣ/7ου ΕΓ - Αθήνα / 2001
- ε. Ιωακειμίδης Παναγιώτης «Η Νέα Διεύρυνση της ΕΕ και η Ελλάδα» Εκδόσεις «Ι. Σιδέρης» - Αθήνα / 1996.
- στ. Mazauer M. «Τα Βαλκάνια», Εκδόσεις Πατάκη 2004.
- ζ. Ντόκος Θ. - Πιέρρος Φ. (Επιμέλεια) «Τα Βαλκάνια μετά τον Πόλεμο του Κοσσυφοπέδιου» Εκδόσεις Θεμέλιο / 2000.
- η. Παρίσης Ιωάννης «Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στη Μεταψυχροπολεμική Εποχή» Εκδόσεις Τουρίκη / 1997.
- θ. Ροζάκης Χρήστος «Εθνικισμοί και Μειονότητες στα Βαλκάνια»- «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Βαλκανική Πολυδιάσταση» Εκδόσεις Ι.Σιδέρης / 1994.
- ι. Todonora Maria «Βαλκάνια η Δυτική Φαντασίωση» Εκδόσεις «Παρατηρητής» - Θεσ/νίκη / 2000.
- ια. Χρήστου Γιώργος - Χρήστου Παύλος-Θεοδοσίου Ευτυχία «Εθνική Στρατηγική» Εκδόσεις Κανάκη / 1999.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- α. Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν «Η ένταξη της Τουρκίας, βάρος στην εύθραυστη Ε.Ε.», Ελευθεροτυπία 25 - 11 - 2004.
- β. Copley Gregory R., «The New Rome & The New Religious Wars» Διαδίκτυο /www.Balkania-study.com
- γ. Croitoru Mihail «Το NATO και τα Βαλκάνια»Εθνικές Επάλξεις / ΙΟΥΛ - ΑΥΓ 2001.
- δ. Δοκιανός Σπυριδών «Το Σύμφωνο Σταθερότητας της Ν.Α. Ευρώπης» Εθνικές Επάλξεις / ΙΑΝ - ΦΕΒ 2001.
- ε. Καρακωστόνογλου Β.-Κεντρωτής Κ.-Μαντά Ε.-Σφέτας Ε. «Το Κόσσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Περιοχής», ΙΜΧΑ 2000.
- στ. Κεντρωτής Κυριάκος «The Balkans in the United Europe. Between the Myth of Access and the Reality of Accession», Διαδίκτυο/ www. Balkananalysis.com
- ζ. Κεντρωτής Κυριάκος «Η ΝΑ Ευρώπη στις αναλύσεις των αμερικανικών Think Tanks-Γκρίζες πεταλούδες στα Βαλκάνια», Διαδίκτυο / www. eleftherotipia.gr
- η. Romano Prodi «EU Must Bring Peace to the Balkans», International Herald Tribune, 21 Μαρτίου 2000.
- θ. Σέκερης Γεώργιος «Το Βαλκανικό μας Μέτωπο », Εθνικές Επάλξεις / ΜΑΡ - ΑΠΡ 2001.

- ι. Σταυρίδης Στέλιος – Ξενάκης Δημήτρης «Η Εξωτερική Πολιτική της Ένωσης στη Νέα Ευρωπαϊκή Τάξη», Διαδίκτυο / www.Geocities.com
- ια. Τριγγίδης Κώστας «Ιστορικές Φάσεις» Διαδίκτυο / www.Mathisis.com
- ιβ. The Centre for Peace in the Balkans Press Release «9-11: If only we could turn back the clock», Σεπ. 2002., Διαδίκτυο / www.balkananalysis.com
- ιγ. Ronald D. Asmus «Washington Is Right to Prepare Expansion of NATO» International Herald Tribune, Δεκ. 1994.
- ιδ. «Η Ευρωπαϊκή Ταυτότητα Ασφαλείας και Άμυνας μέσα στο NATO» Louis Maria de Puig, Δελτίο NATO 0-2/1998.
- ιε. «Η Γεωπολιτική της Ευρασίας στο Νέο Διεθνές Σύστημα» Εκδόσεις ΕΠΥΕΘΑ / 2000
- ις. «Μια ασφαλής Ευρώπη σε ένα καλύτερο κόσμο-ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ» Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2003.
- ιζ. «Ο Χάρτης της Κωνσταντινούπολης του ΟΑΣΕ για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια» Ghebali Victor-Yves, Δελτίο NATO-1/2000.
- ιθ. «The European Security Strategy Implementing a Distinctive Approach to Security», Dr. Sven BISCOP, Royal Institute for International Relations, Brussels The Royal Defence College (IRSD-KHID), Brussels In: 'Sécurité & Stratégie', Paper No. 82, March 2004.
- ιϛ. «Το Σύμφωνο Σταθερότητας: Ένα Νέο Ξεκίνημα στα Βαλκάνια» Xombach Bobo, Δελτίο NATO-4/1999.
- ιϟ. «War in the BALKANS, 1991-2002», Nation R. Craig Αυγ. 2003 Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- α. «Αναλαμβάνοντας την Ευθύνη για την Ασφάλεια στα Βαλκάνια» Dini Lamderto, Δελτίο NATO-3/1999.
- β. «British MP's criticize Western policy in Kosovo» British Parliament, April 06, 2004, Διαδίκτυο/www.publications.parliament.uk
- γ. «Εγχειρίδιο NATO» Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών του NATO-Βρυξέλλες/ 2003.
- δ. «Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διεθνείς Οργανισμοί» Εκδόσεις ΕΠΥΕΘΑ / 1999.
- ε. «European Security and NATO Enlargement: a view from Central Europe» Blank Stephen J., April 1998, Strategic

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Αντιπλοίαρχος Μάχιμος Μιχαήλ Μάγκος του Δημητρίου γεννήθηκε το 1964 στον Κορυδαλλό. Εισήχθη στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1983 και αποφοίτησε το 1987, ως Μάχιμος Σημαιοφόρος.

Στην μέχρι σήμερα σταδιοδρομία του στο ΠΝ έχει υπηρετήσει σε διάφορους τύπους Π. Πλοίων, ως Αξιωματικός Επιστασιών και Ύπαρχος, όπως Φ/Γ, Α/Τ, Κ/Φ και στο ΠΜΠ ΕΒΡΟΣ ως Κυβερνήτης.

Επίσης υπηρέτησε στο ΑΣ, ως Διευθυντής Α4 και στο ΓΕΕΘΑ. Έχει φοιτήσει σε όλα τα σταδιοδρομικά σχολεία του ΠΝ και από το 2006 είναι απόφοιτος Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. Είναι κάτοχος πτυχίου εξειδίκευσης "Σν". Σήμερα υπηρετεί στη Διεύθυνση ΓΕΝ/Α4.

Από τον Ιανουάριο 2004 έως τον Αύγουστο 2005 τοποθετήθηκε στο Επιτελείο του Διοικητού STANAVFORMED /SNMG2, ως Επιτελής.

Είναι έγγαμος με την Ελένη Καλακώνα και πατέρας δύο τέκνων.

Ναυτική Επιθεώρηση

Δελτίο Ενημέρωσης

ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

- Τέθηκαν σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσαντες την σταδιοδρομία τους με τον βαθμό του **Υποναύαρχου**, οι παρακάτω **Αρχιπλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Μιχαήλ Θηραΐος, Χαράλαμπος Παπαπασαχάλης
Μηχανικός: Γεώργιος Χατζητόλιος
Υγειονομικού/Νοσηλευτικής: Κυριακούλα Καλαντζοπούλου-Μανωλέα
- Τέθηκε σε αποστρατεία με το βαθμό που φέρει μετά από αίτησή του ο **Αρχιπλοίαρχος** Μάχιμος Στυλιανός Πανάγος
- Προήχθη στο βαθμό του **Αρχιπλοίαρχου** και τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Πλοίαρχος** Μάχιμος Δημήτριος Λάζαρης
- Τέθηκαν σε αποστρατεία με το βαθμό που φέρουν μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Πλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Νικόλαος Ιωαννίδης
Μηχανικός: Σωτήριος Πέρρος
- Προήχθη στο βαθμό του **Πλοίαρχου** και τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Αντιπλοίαρχος** *Υγειονομικού/Φαρμακοποιός* Ευάγγελος Μπρινίας
- Προήχθη στο βαθμό της **Πλοίαρχου** και τέθηκε σε αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσασα τη σταδιοδρομία της η **Αντιπλοίαρχος** *Υγειονομικού/Ιατρός* Ειρήνη Βελακούλη-Γιαννάκη
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Πλωτάρχες**:
Υγειονομικού/Ιατροί: Αθανάσιος Μπλίκας, Αλκιβιάδης Μελιδονιώτης
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσαντες την σταδιοδρομία τους οι παρακάτω **Πλωτάρχες** (ΠΥ-ΠΤ): Δημήτριος Δημητρίου, Μιχαήλ Μεγαλακάκης, Βασίλειος Χριστόπουλος, Βασίλειος Αλικιώτης, Σταύρος Μπαχαδάκης, Νικόλαος Γραμμένος, Κωνσταντίνος Γεωργακάς, Αθανάσιος Τσέλλος, Σάββας Τοπαλίδης, Δημήτριος Βασιλικής, Φώτιος Χολέβας, Σπυρίδων Λουμπουνάκης, Ιωάννης Κορακάκης, Στέφανος Στυλιανίδης, Αντώνιος Χριστοδουλάκης, Νικόλαος Παπασωτηρίου, Βασίλειος Γαλουτσής, Ανδρέας Αντωνόπουλος, Εμμανουήλ Παρτσακουλάκης, Ευάγγελος Γαρουφαλιάς, Ιωάννης Σουρτζής, Νικόλαος Σαπουνάς, Ιωάννης Κουτσοδήμος, Αλέκος Περάματζης, Νικόλαος Μακρινάκης, Γεώργιος Φιλιππίδης, Δημήτριος Πατσόπουλος, Γεώργιος Μανέτας, Δημήτριος Πουρνάρας, Απόστολος Δημητρόπουλος, Αέτιος Σταυρουλάκης.
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Πλωτάρχες** (ΠΥ-ΠΤ): Ευστάθιος Πολίτης, Δημήτριος Παπαβραμίδης, Ιωάννης Καστανάκης, Ιωάννης Κιμιγκέλης, Γεώργιος Γαλαΐος, Αθανάσιος Λεσιώτης, Ιωάννης Τσότρας, Ιωάννης Τζωρτζάκης, Θεόφιλος Ριζάς, Παναγιώτης Ζορμπάς, Ανάργυρος Αργυρίου, Αλέξανδρος Καραπετσάνης, Ηλίας Σχινάς, Εμμανουήλ Διαμαντάκης, Ιωάννης Τοχοβίτης.
- Προήχθη στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Πλωτάρχης** (ΠΤ) Κωνσταντίνος Νικολάκης.
- Προήχθη στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Πλωτάρχης** (ΠΤ) Νικόλαος Φαγογένης αποστρατεία λογιζόμενη από 01-04-2008, ημερομηνία κατά την οποία απεβίωσε.
- Προήχθη στο βαθμό του **Πλωτάρχη** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Υποπλοίαρχος** Μάχιμος Ιωάννης Παντελάκης αποστρατεία λογιζόμενη από 31-01-2008, ημερομηνία κατά την οποία απεβίωσε.

- Προήχθη στο βαθμό του **Πλωτάρχη** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Υποπλοίαρχος** (ΠΤ) Κωνσταντίνος Κουρτζίδης αποστρατεία λογιζόμενη από 04-05-2008, ημερομηνία κατά την οποία απεβίωσε.
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποπλοίαρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Ανθυποπλοίαρχοι** (ΠΥ-ΠΤ): Νικόλαος Ευαγγέλου, Ιωάννης Φωτάκης, Μηνάς Φατούρος, Θωμάς Καστανιάς, Παύλος Σταματάκος, Ιάκωβος Γιοβανάκης, Μαρία Καλογεροπούλου, Άννα Βλαχοπούλου, Ευαγγελία Μυλωνά, Ιωάννα Κυμπάρη, Ελένη Μιχαλοπούλου, Αικατερίνη Μουτσάκη, Μαρία Πετμεζά, Πολυξένη Δούκα, Κωνσταντίνος Μπαμπάλας, Νικόλαος Μπούτσας, Αθανάσιος Κουζής, Αριστείδης Αθανασίου, Γεώργιος Τσιλίκας, Ανδρέας Κόγιας, Σωτήριος Ρίτσος, Ιωάννης Βαϊραμάκης, Νεκτάριος Καλογεράκης, Βασίλειος Καραγεωργής, Εμμανουήλ Λύκος, Δημήτριος Τζανετέας, Ευάγγελος Ράπτης, Ιωάννης Πισσαδάκης, Κυριάκος Τσίτας, Ευστράτιος Δήμας, Μαρία Γεωργίου, Μαρία Μουργινάκη.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία με το βαθμό του **Υποπλοίαρχου** ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του ο **Ανθυποπλοίαρχος** Κωνσταντίνος Κουκουζέλης.
- Τέθηκε σε αποστρατεία με τον βαθμό που φέρει μετά από αίτησή του ο **Ανθυπασπιστής** Δημήτριος Μουράτης.

ΠΡΟΑΓΩΓΕΣ

- Προήχθη στο βαθμό του **Αντιναυάρχου** ο **Υποναύαρχος** Μηχανικός Ευάγγελος Μήτρου.
- Προήχθη στο βαθμό του **Υποναυάρχου** ο **Αρχιπλοίαρχος** Μηχανικός Ιωάννης Βορριάς
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αρχιπλοίαρχου** οι παρακάτω **Πλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Νικόλαος Νάννος
Μηχανικοί: Παναγιώτης Ελληνιάδης
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλοίαρχου** οι παρακάτω **Αντιπλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Βασίλειος Τσούτσιας, Αλέξαν-

δρος Διακόπουλος

Μηχανικοί: Νικόλαος Καφέτσας, Γεώργιος Λάμπου

Οικονομικού: Βασίλειος Στεργιόπουλος, Ιωάννης Βιδάκης

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** οι παρακάτω **Πλωτάρχες**:

Μάχιμοι: Κωνσταντίνος Ουζούνης, Εμμανουήλ- Σπυρίδων Τσαγκαράκη, Δημήτριος Σπαής, Δημήτριος Οικονομίδης, Ιωάννης Παπακωνσταντίνου, Εμμανουήλ Λαζαράκης, Δημήτριος Χανιώτης, Κωνσταντίνος Σαμπάνης, Παναγιώτης Παπανδρέου, Χρήστος Ντεγιάννης, Σπυρίδων Λαγάρας, Δημήτριος Ξιφαράς, Λεωνίδας Αναγνωστόπουλος, Δημήτριος Φουντουκίδης, Γεώργιος Κατσούλης, Νικόλαος-Ευγένιος Μπάδρας, Πέτρος Στελλάκης, Φώτιος Μπότσας, Θεοχάρης Χατζόπουλος, Ανανίας Μελετιάδης, Βασίλειος Γρυπάρης, Γεώργιος Αγγουράς, Ιωάννης Κακαβάς, Γεώργιος Χαλμπές, Παύλος Μιχάλαρος, Αλέξανδρος Μπουκουβάλας, Παναγιώτης Νικολαρέας, Παρίσης Κανούτος, Αλκιβιάδης Ιωάννου, Νεκτάριος Λυμπεράκης, Γεράσιμος Παυλάτος, Μιχαήλ Τσενεμπής, Γεώργιος Κοτσάνης, Ιωάννης Δάνος, Σταύρος Ριζάκος, Αναστάσιος Πατσάκης, Δημήτριος Γούναρης, Βασίλειος Τσούκας, Παναγιώτης Παπαγεωργίου, Δημήτριος Ευσταθίου.

Μηχανικοί: Παναγιώτης Τζάνος, Παναγιώτης Σταυρακάκης, Κυριάκος Ταφανίδης, Δημήτριος Ρωμανός, Θεόδωρος Καραμπότσης, Νικόλαος Μπαράκος, Πιέρρος Κονοτιός, Δημήτριος Χατζημιχαήλ, Θεοφάνης Πολύχρονος, Σιλβέστρο Τιμοθέου, Κωνσταντίνος Μουσώνης, Κωνσταντίνος Λυμπέρης, Πάνος Καπασάκης, Μιχαήλ Ζαμπάρτας, Αντώνιος Δαλάκος, Γεώργιος Γραμμενής, Ιωάννης Κεκάκος, Σταύρος Τερπένου, Κωνσταντίνος Κυριακού.

Οικονομικού: Αθανάσιος Μαδεμλής, Χαράλαμπος Κορδέλλος, Δημήτριος Μελέτης, Αντώνιος Τσεσμετζής, Πέτρος Τζιώτης, Προκόπιος Ναζίρης, Μαρίνος Κόλλιας, Ευστάθιος Παπαλιάκος, Γεώργιος Σπάθης
Υγειονομικού/Ιατροί: Ιωάννης Σοφούλης, Αντώνιος Τριαντάφυλλο, Γεώργιος Κατσι-

μαγκλή, Γεράσιμος Στεφανίδης, Παναγιώτης Τσουκαρέλης Νικόλαος Πετρογιάννης, Εμμανουήλ Μουρνιανάκης.

Υγειονομικού/Οδοντίατροι: Δημήτριος Γκαμαλέτσος

Υγειονομικού/Νοσηλευτικής: Βαρβάρα Δημητρακαράκου, Μαρία-Σπυριδούλα Σούλου

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλωτάρχη** οι παρακάτω **Υποπλοίαρχοι:**

Μάχιμοι: Θεόδωρος Παναγιωτακόπουλος, Ζώης Λιακόπουλος, Χαράλαμπος Αρμύρος, Θεόδωρος Ντεντόπουλος, Βασίλειος Μαγγίνας, Χρήστος Μολδοβάνης, Γεώργιος Ματζούρης, Ιωάννης Σταματογιάννης, Παναγιώτης Γκιόκας, Αναστάσιος Ακτίπης, Στέφανος Χαπίτας, Ιωάννης Αστερίου, Γεώργιος Καβαλλάρης, Λουκάς Κωσταγιάννης, Μάριος Τζανής, Βάιος Σπυρόπουλος, Αναστάσιος Μοναστηριώτης, Χρήστος Σαββαΐδης, Γεώργιος Βλυσσίδης, Σταύρος Σταματίου, Πέτρος Μπουτσελής, Αριστείδης Καλφούτζος, Ιωάννης Τζάνος, Γεώργιος Λυμπέρης, Ιωάννης Λειβαδάρος, Ιωάννης Κανδηράκης, Ιωάννης Καρακάσης, Λεωνίδας Φουντάνας, Αριστοτέλης Βαρσαμίδης, Θεόδωρος Πισκιοιλόπουλος, Εμμανουήλ Ζουμπούλης, Γεώργιος Τρίκολλος, Νικόλαος Λαζάκης, Χρήστος Μιχαλίτσης, Σταύρος Κλαδάκης, Βασίλειος Μπούρας, Ιωάννης Παναγιώτου, Ευθύμιος Δομάζος, Λεωνίδας Νησωτάκης, Νικόλαος Φίλιας, Κωνσταντίνος Αρβανιτίδης, Γεώργιος Ζαχαράκος, Δημήτριος Κουμούτσος, Αντώνιος Καλαβρουζιώτης, Ευστράτιος Φυντικάκης, Βασίλειος Λάλης, Ηλίας Κουπλάκης, Αντώνιος Γαβανάς, Ευάγγελος Εκατομμάτης, Παναγιώτης Μαρκοπουλος, Κωνσταντίνος Δαούλας, Κωνσταντίνος Ξυός, Ιωάννης Μαστρογιαννίδης, Αντώνιος Γαρράς, Βασίλειος Κουτσουπής, Δημήτριος Κατσούρας, Νεκτάριος Γώγος, Βασίλειος Καραλής, Βασίλειος Σταθούλιας, Αντώνιος Πεφάνης, Γεώργιος Μπήτος, Γεώργιος Δελιπέτρος, Δημήτριος Κότσης.

Μηχανικοί: Κωνσταντίνος Άγας, Κωνσταντίνος Βατικιώτης, Αντώνιος Ρημίκης, Κωνσταντίνος Θαλασσινός, Ιωάννης Χατσηϊωαννίδης, Σωτήριος Αλοΐμονος, Εμμα-

νουήλ Αναγνωστόπουλος, Σπυριδών Σάππικας, Γεώργιος Σφακιανάκης, Αναστάσιος Βλαζάκης, Ευάγγελος Δήμου, Στυλιανός Τζιμής, Αθανάσιος Παρίσης, Απόστολος Δημητρίου, Γεώργιος Παπακωνσταντίνου, Ιωάννης Καρασαρίνης, Κωνσταντίνος Κατσούλης, Αναστάσιος Γαραντζιώτης.

Οικονομικού: Αναστάσιος Κόκκορης, Αθανάσιος Νοταράς, Όλγα Κουμάνια, Νίκος Κουτσούκαλης, Γεώργιος Μπάλτος, Παναγιώτης Παπαδάτος, Νεκτάριος Γκινάκης, Κωνσταντίνος Κουτσογιάννης, Δημήτριος Γονίδης, Θεώνη Ρομποτή, Νικόλαος Καούνης, Πέτρος Μπουραζάνης, Σπυριδών Τζιλιανός.

Υγειονομικού/Ιατροί: Δημοσθένης Μπάρμπας, Ιωάννης Κομνηνός, Φρειδερίκος Σωτηρίου, Εμμανουήλ Κωνσταντάκης, Αχιλλέας Ψηφής, Φωκάς Πετρογιάννης, Αθανάσιος Θεοδώρου, Δημήτριος Τραχανάς.

Υγειονομικού/Οδοντίατροι: Χαράλαμπος Θεοδοσιάδης, Γεώργιος Βασιλόπουλος.

Υγειονομικού/Νοσηλευτικής: Αικατερίνη Ρεβενιώτη, Αικατερίνη Κατωπόδη, Μαρία Παναγάκου, Ευγενία Δημητριάδη, Βιολέτα Αυλωναρίτου, Φλωρεντία Κέφου, Αναστασία Αργυροπούλου, Κωνσταντίνα Θωμοπούλου, Ανδρομάχη Μπαντέ-Παράσχου, Φώτω Αυγέρη, Βικτωρία Παπαδοπούλου, Ευαγγελία Κανάκη-Ρόκα, Αικατερίνη Ψαρρά.

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλωτάρχη** οι παρακάτω **Υποπλοίαρχοι** (ΠΥ-ΠΤ): Κωνσταντίνος Καρούτας, Ελευθέριος Σελινιωτάκης, Ιωάννης Μπουραϊμής, Ιωάννης Καμπουρίδης, Ιωάννης Πατεράκης, Μιχαήλ Παπαϊωάννου.

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποπλοίαρχου** οι παρακάτω **Ανθυποπλοίαρχοι:**

Μάχιμοι: Θεόδωρος Τζιώρας, Παναγιώτης Γλεζέλλης, Κωνσταντίνος Σπυριδής, Γεώργιος Κατσούλης, Αθανάσιος Δρίβας, Δημήτριος Λεκκάκος, Μιχαήλ Ποθητός, Κωνσταντίνος Βοσκάκης, Βασίλειος Βλάχος, Δημήτριος Γρεβενίτης, Θεόδωρος Μπουγιουκλής, Νικόλαος Δαραδήμος, Αριστείδης Τσελεπής, Γεώργιος Καλαϊτζίδης, Γεώργιος Πουραϊμής, Αντώνιος Κουμέλης, Σπυριδών

Μαζαράκης, Αλέξανδρος Τάκης, Αθανάσιος Οικονομίδης, Δημήτριος Χονδροκούκης, Κωνσταντίνος Μπούρος, Ελευθέριος Παναγιωτίδης, Γεώργιος Τηλιάς, Δημήτριος Ακριβός, Αλέξανδρος Κολιός, Ιωάννης Μαρκαντωνάκης, Γεώργιος Πολυχρόνης, Ανδρέας Κουρεμένος, Γεώργιος Λαδόπουλος, Κωνσταντίνος Μιχαήλ, Ιωάννης Καγιογλίδης, Μιχαήλ Δαρδανελιώτης, Γεώργιος Καπνίσης, Παναγιώτης Σιγάλας, Δημήτριος Πόθος, Δημήτριος Αυγέρης, Αθανάσιος Κουκιάσας, Θεόδωρος Πέτρου, Εμμανουήλ Μουστακάκης, Φίλιππος Γκάζας, Διονύσιος Καπανδρίτης, Θεοχάρης Στιβακτάκης, Ηλίας Σαϊβανίδης, Σπυρίδων Κεντρωτάς, Κωνσταντίνος Παγώνης, Δημοσθένης Μαραγκουδάκης, Στέφανος Διρχαλίδης, Βασίλειος Σελλάς, Παναγιώτης Καρατζαφέρης, Σπυρίδων Ορφανός, Κωνσταντίνος Φώτης, Δημήτριος Μπάγιας, Κωνσταντίνος Τριαντάφυλλος, Γεώργιος-Αχιλλέας Δεδούσης, Στυλιανός Μαδεντζίδης, Μιχαήλ Κάλπης, Νικόλαος Γαλουζής, Κωνσταντίνος Παναγιωτόπουλος, Αντώνιος Τσαγκαρόπουλος, Ηλίας Τόγκας, Ανδρέας Αργυρός.

Μηχανικοί: Κυριάκος Αυγουλέας, Κωνσταντίνος Ζαχαράτος, Δημήτριος Παναγιωτίδης, Αλέξανδρος Μιχέλης, Ευστάθιος Λεκάκος, Ιορδάνης Κούσης, Δημήτριος Λιαράκος, Νικόλαος Πρατικάκης, Βασίλειος Μπύρος, Κωνσταντίνος Καραπατάκης, Ιωάννης Αλεξανδρόπουλος, Γεώργιος Λύκος, Γεώργιος Παπανικολάου, Χρήστος Χατζηκανέλλος, Ιωάννης Καλύβας, Δημήτριος Σαγίρης, Σωτήριος Νηφάκος, Στυλιανός Κουτουλάκης, Γεώργιος Χαρτοματισίδης, Αθανάσιος Τσούτσας.

Οικονομικού: Ζωή Μητσοπούλου, Ευμορφία Λιάπη, Ευάγγελος Σούφης, Αθανασία Αλεξούδη, Ανθή Δεσινιώτη.

Υγειονομικού/Ιατροί: Κανέλλος Γιακουμάκης, Ανδρέας Διαμαντόπουλος, Παναγιώτης Γκερμπεσιώτης, Γεώργιος Κανάκης, Κωνσταντίνος Τσιμπώνης, Ιωάννης Καπέλος, Τριαντάφυλλος Γιαννακόπουλος, Βασίλειος Γενίτσαρης.

Υγειονομικού/Νοσηλευτικής: Ιωάννα Μισιχρόνη, Χρυσούλα Χατζηλιά, Αικατερίνη

Φλώρου, Σοφία Παπαδανιήλ, Αικατερίνη Φίλη, Γεώργιος Σπηλιώτης, Ασπασία Καραπατάκη.

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποπλοιάρχου** οι παρακάτω **Ανθυποπλοίαρχοι** (ΠΥ-ΠΤ): Ιωάννης Ατζάμογλου, Γεώργιος Μάλαμας, Παναγιώτης Κρητικός, Θεόδωρος Λαγός, Παναγιώτης Καλιντήρης, Παναγιώτης Γραμμένος, Δημοσθένης Νικολακόπουλος, Βασίλειος Νταλιάνης, Ιωάννης Βενιζέλος, Νικόλαος Ανδριανός, Απόστολος Γονιδάκης, Γεράσιμος Βλαχοθανάσης, Γεώργιος Κονσολάκης, Μιχαήλ Μειμάρογλου, Ιωάννης Μαντζαράκης, Αναστάσιος Χατζηκώστας, Αθανάσιος Ευθυμίου, Παναγιώτης Ανδριανός, Στυλιανός Μπαγκάκης, Ιωάννης Στεργίου, Νικόλαος Νατσιδής, Ματθαίος Λάππας, Νικόλαος Κατσανιώτης, Κωνσταντίνος Μπαντούκας, Παναγιώτης Νικολάου, Διονύσιος Μαγγανάς, Δημήτριος Μαυράκης, Ιάκωβος Μανωλέσος, Φώτιος Τσιώλης, Ηλίας Μαντάς, Βασίλειος Κατσιούρης, Νικόλαος Ζωΐλης, Γεώργιος Βιτωράκης, Κωνσταντίνος Κωστάκης, Γεώργιος Ζουλάκης, Μιχαήλ Μαγκλής, Ιωάννης Βρατσάμης, Νικόλαος Ελευθεριάνος, Απόστολος Ντάλαρης, Βασίλειος Μπούνταλης, Βασίλειος Δέδες, Δημήτριος Τσελέπης, Κωνσταντίνος Αργυράκος, Αθανάσιος Μητρόπουλος, Νικόλαος Μητσάκης, Ευάγγελος Πέππας, Κωνσταντίνος Τόμπρας, Ανδρέας Μαρκόπουλος, Ιωάννης Μπακογιάννης, Κυριάκος Βενιζέλος, Αντώνιος Γαϊτάνος, Σωτήριος Πολύδωρος, Θεόδωρος Βασιλάκης, Νικόλαος Λεβέντης, Νικόδημος Καββαδίας, Ρήγας Χρυσοχού, Ευστράτιος Μαστορακάκης, Χρήστος Σταμάτης, Γεώργιος Λορεντζάτος, Ιωάννης Αλειφέρης, Νικόλαος Πλουμίδης, Σταμάτιος Χατζής, Αθανάσιος Τζιανακόπουλος, Γεώργιος Μπραουδάκης, Ιωάννης Σφακιανάκης, Αντώνιος Κουλιζος, Γεώργιος Μπαλάσκας, Αθανάσιος Λαϊβεράς, Μηνάς Κοντολέων, Σωτήριος Λιώσης, Δημήτριος Μαυράκης, Θεόδωρος Θεοδωράκης, Μαυρουδής Γιαξής, Χαράλαμπος Σωτηρόπουλος, Ιωάννης Μανασής, Ιωάννης Περιστεράκης, Ιωάννης Ρούμπος, Βασίλειος Μπουτζαρέλης, Γρη-

γόριος Καραστέργου, Αθανάσιος Τσαλκίτζης, Ανδρέας Λιβάνιος, Γεώργιος Κουτσάφτης, Παναγιώτης Μπίκας, Ιωάννης Γαρέϊος, Αριστομένης Μπουτσαρέλης, Εμμανουήλ Διακογεωργίου, Θεόδωρος Παρασκευόπουλος, Αργύρης Δαμαλίτης, Μιχαήλ Πρινωτάκης, Γεώργιος Πέτρου, Επαμεινώνδας Δήμος, Θεολόγος Χατζόγλου, Περικλής Βασιλάκης, Ευάγγελος Πρίντζιος, Θεοδόσιος Αργυρόπουλος, Γεώργιος Μελίδης, Σταμάτιος Λεμπέσης, Αθανάσιος Σερεντέλος, Ιωάννης Ωρολογάς, Ανδρέας Αρτεμιάδης, Σπυριδωνας Ζήρας, Πέτρος Καρναχωρίτης.

• Προήχθησαν στο βαθμό του **Ανθυποπλοιάρχου** οι παρακάτω **Σημαιοφόροι**:

Μάχιμοι: Ιωάννης Τσιμπουξής, Κωνσταντίνος Παναγιάς, Δημήτριος Μπανιάς, Γεώργιος Μανασής, Δημήτριος Αγγελής, Νικόλαος Τσιλίκας, Μάριος Φακιολάς, Θεόδωρος Μπαϊρλής, Γεώργιος Σούχλας, Νικόλαος Ανδρουλάκης, Παρασκευάς Χιωτέλλης, Θεόδωρος Καραπάς, Στέφανος Σαμπάνης, Δημήτριος Μαστραντώνης, Ηλίας Κανέλλος, Χρήστος Φρούντζος, Νικόλαος Σπανός, Γεώργιος Νικολόπουλος, Αλέξανδρος Μαρίνος, Γεώργιος Μάντζος, Κωνσταντίνος Γκίκας, Απόστολος Γκίτσας, Παναγιώτης Καλφαγιάννης, Δημήτριος Καλαμιώτης, Ιωάννης Μαυρουδής, Διονύσιος Χατζής, Σπυριδών Καφαντάρης, Ευάγγελος Σερρής, Γρηγόριος Δραμιτινός, Θεοφάνης Βάρδας, Χρήστος Μητρόπουλος, Γεώργιος Χασκάκης, Σπυριδών Μπιρμπάκος, Χαράλαμπος Βασιλείου, Κωνσταντίνος Παπαθανασίου-Βενιζέλος, Μιχαήλ Κουτσοποδιώτης, Γεώργιος Τσιούνης, Αναστάσιος Γιαννακός, Γεώργιος Δημητρίου, Παναγιώτης Καλογεράκος, Γεράσιμος Παπαδημητρίου, Δημήτριος Πέντσας, Αλέξανδρος Ρετσίνας, Βασίλειος Βολιώτης, Χριστόφορος Ευθυμίου, Βασίλειος Λιακώνης.

Μηχανικοί: Κωνσταντίνος Νέστορας, Ευάγγελος Σιάτης, Δημήτριος Λινάρδος, Βασίλειος Χρυσόπουλος, Ιωσήφ Ραϊσάκης, Απόστολος Ροζακέας, Ευάγγελος Δεμερούτης, Μιχαήλ Μαλανδρένιας, Παναγιώτης Σπαθής, Σαράντος Μπούζος, Ιωάννης Μυλω-

νάς, Νικόλαος Χριστοδουλάκης, Νικόλαος Κατσώρης, Σωτήριος Τσελώνης, Γεώργιος Χατζόβουλος, Δημήτριος Αλφαζίδης, Γεώργιος Τριπολίτης, Ευάγγελος Μητρόπουλος, Στέφανος Ηγουμενίδης, Βασίλειος Σκλαβενίτης, Δημήτριος Βαραγιάννης, Παναγιώτης Κοφινάς, Αριστείδης Τζώρτζης, Χριστόφορος Λεώνης, Βασίλειος Στάμου, Κυριάκος Νταφίτσας, Ηλίας Παπαοικονόμου.

Υγειονομικού/Νοσηλευτικής: Χριστίνα Πατμίου, Γεωργιλια-Λάουρα Πανάγου, Αναστασία Σακαγιάννη, Αικατερίνη Λουτζιουδή, Ανθή Σαμπάνη, Αθανασία Βαρβαρέσου, Βασίλική Ψωρομούτη, Δημήτριος Ζουμπούλης.

• Προήχθησαν στο βαθμό του **Ανθυποπλοιάρχου** οι παρακάτω **Σημαιοφόροι**

(ΠΥ-ΠΤ): Γεώργιος Αξιώτης, Φωκίωνα Κωνστανταρίδη, Σάββας Φουντούκης, Γεώργιος Σάμιος, Ελευθέριος Θηβαίος, Γεώργιος Αβραμίδης, Αντώνιος Γκουρνέλης, Αναστάσιος Μαρτζούκος, Αναστάσιος Γρηζιώτης, Κυριάκος Ανάγνος, Σπυριδωνας Χονδρογεώργος, Δημήτριος Βουλγαρίδης, Θεόδωρος Μιχαλάκης, Σωτήριος Καραμπέλας, Εμμανουήλ Παράβαλος, Γεράσιμος Μελισαράτος, Θεοχάρης Θεοχαρίδης, Κωνσταντίνος Μπάνος, Παναγιώτης Χειμαριός, Αντώνιος Μαρούδης, Νικόλαος Βομπιράκης, Γεράσιμος Κεραμυδάς, Νικόλαος Πέππας, Ιωάννης Τσαρδινάκης, Αντώνιος Δημητρακόπουλος, Αναστάσιος Χατζηνικολάου.

• Προήχθη στο βαθμό του **Ανθυποπλοιάρχου** ο **Σημαιοφόρος** Ειδικής Μονιμότητας Χ/Ε Παναγιώτης Λαλόπουλος.

• Προήχθησαν στο βαθμό του **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές** Ειδικοτήτων-Τεχνών:

Νικόλαος Μόρτος, Γεώργιος Παναγιωτόπουλος, Νικόλαος Παπαδάκης, Γρηγόριος Μαρκέζης, Ιωάννης Βαρδακαστάνης, Δημήτριος Φίφης, Γεώργιος Βαβέτσης, Νεόφυτος Φυτάνογλου, Μιχαήλ Καλοψικάκης, Νικόλαος Αϊβαλιώτης, Νικόλαος Ακερμανίδης, Ιωάννης Μουλινάκης, Γεώργιος Τσιριγώτης, Κωνσταντίνος Ντράνος, Χρήστος Γιαννιδάκης, Βασίλειος Σιαράμπαλος, Αλέξανδρος Μιχόπου-

λος, Ευάγγελος Καλαφατάς, Ανδρέας Παπαμιχαλάκης, Παναγιώτης Μαυροειδής, Δημήτριος Τζορίλης, Χρήστος Καλαϊτζίδης, Κωνσταντίνος Τομάζος, Ιωάννης Γκαμπράνης, Κωνσταντίνος Μπελιάς, Απόστολος Βαρθαλίτης, Βασίλειος Τζανής, Κωνσταντίνος Κουκουλάς, Γεώργιος Πετράκος, Ιωάννης Κοκκαλάς, Προκόπιος Σκούρας, Αθανάσιος Ζαγανάς, Λεωνίδας Δρούζας, Χρήστος Ανδρεσάκης, Χρήστος Παπαχρήστου, Χρήστος Σταματούκος, Αριστείδης Μυλωνάς, Ελευθέριος Καραπαναγιώτης, Παναγιώτης Τσιρώνης, Ιωάννης Κλάππας, Εμμανουήλ Φουντουλάκης, Στυλιανός Πάλλας, Ζώης Παπακωνσταντόπουλος, Σπυριδών Σκάρκος, Σταμάτιος Ελευσινιώτης, Κωνσταντίνος Ζιάκας, Θεόδωρος Μιχαήλ, Χρήστος Ευσταθίου, Ματθαίος Βαγιωνάκης, Αναστάσιος Αβδάλας, Γεώργιος Κυπραίος, Βασίλειος Σαρρής, Κωνσταντίνος Ακριδής, Νικόλαος Χριστοφίλης, Αθανάσιος Περάματσης, Αχιλλέας Τουφσίζογλου, Χρήστος Μαραβέλιας, Νικόλαος Βοσδογάνης, Πέτρος Μήτσιος, Ιωάννης Θεοδωρόπουλος, Γεώργιος Βαΐραμάκης, Ηλίας Φάκας, Παναγιώτης Τούντας, Παναγιώτης Παππούλιας, Ανδρέας Κεκάτος, Κωνσταντίνος Χριστοβασίλης, Απόστολος Ζέκος, Γεώργιος Μπαντουβάκης, Γεώργιος Σαρκίρης, Αχιλλέας Μπούτσικας, Γεώργιος Καμαράδος, Δημήτριος Πλούμης, Παναγιώτης Χαραλαμπόπουλος, Θωμάς Πριμίδης, Ελευθέριος Καραβάς, Γεώργιος Αντωνίου, Ανδρέας Κοροβέσης, Πέτρος Αλεξόπουλος, Εμμανουήλ Λαζαράκης, Ιωάννης Προμπονάς, Βασίλειος Τσατάς, Κωνσταντίνος Μουλιανάκης, Ευάγγελος Σφυράκης, Κωνσταντίνος Γονίδης, Κυριάκος Νένδος, Γεώργιος Βλουτίης, Σταύρος Λιωνάκης, Παναγιώτης Πετράκος, Αλέξανδρος Στεφανίδης, Δημήτριος Κοντογιάννης, Ελευθέριος Νιέρρης, Άγγελος Φίλος, Γεώργιος Χατζηνικολάου, Ανδρέας Βαζαΐος, Αθανάσιος Τσακαλής, Θεοδόσης Μυστακίδης, Δημήτριος Βούλγαρης, Εμμανουήλ Δέτσος, Ισίδωρος Ματθαιογιάννης, Αθανάσιος Νικολάου, Ιωάννης Πολύζος, Κωνσταντίνος Σιμαγιάς, Γεώργιος Τσιριμιάγκος, Νι-

κόλαος Κατσιμίσης, Κωνσταντίνος Ραΐκος, Κωνσταντίνος Κουτρουλάκης, Γεώργιος Ηρειώτης, Φραγκίσκος Διαμάντης, Ευάγγελος Μωραΐτης, Εμμανουήλ Κακλαμάνος, Τηλέμαχος Σαγρές, Ευάγγελος Κωστής, Αναστάσιος Μιχάλαρος, Κωνσταντίνος Γλίστης, Ιωάννης Βλασσόπουλος, Ελευθέριος Περδικάρης, Γεώργιος Λαμπρινόπουλος, Αντώνιος Ρούσσο, Δημήτριος Σπαθαράκος, Στέφανος Καφούσης, Πέτρος Σαλούφας, Πολυχρόνης Εμμανουηλίδης, Αναστάσιος Βυτινίδης, Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου, Βασίλειος Μπάρτζης, Μιχαήλ Κριθήνας, Κωνσταντίνος Τζούμας, Γεώργιος Παυλουδάκης, Σπυριδών Ρομποτής, Μαρίνος Σελάμης, Κωνσταντίνος Χρυσοβέργης, Αργύριος Χρονόπουλος, Σταύρος Σιαμπάνος, Σταύρος Σιαμπάνος, Παναγιώτης Δαουτίδης, Κωνσταντίνος Ντασκαγιάννης, Ιωάννης Γαβαθόπουλος, Μιλτιάδης Παντελόπουλος, Σάββας Ψυρρόπουλος, Ευάγγελος Λουκάς, Χρήστος Πηλίκος, Νικήτας Καρανδρέας, Ροδόλφος Μπάκας, Μιχαήλ Θεοδωρίδης, Βασίλειος Θεοδώρου, Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Βασίλειος Αλεξόπουλος, Ιωάννης Σγούντζος, Πέτρος Πολυζώης, Θεοδόσιος Πολύζος, Αντώνιος Χουλάκης, Χρήστος Κουτρόπουλος, Αθανάσιος Πετρίδης, Αντώνιος Παράσσης, Στυλιανός Σταματακάκος, Βασίλειος Μαράγκας, Φώτιος Κατσαΐτης, Γεώργιος Συκιώτης, Βασίλειος Καρακίτσος, Χρήστος Νούνος, Γεώργιος Παπαδαντωνάκης, Παναγιώτης Κατσιαβριάς, Αθανάσιος Μπούμης, Κωνσταντίνος Σπανός, Χαράλαμπος Αλεξόπουλος, Βασίλειος Βασιλικής, Ευάγγελος Δρίτσας, Κωνσταντίνος Ντάτσης, Παναγιώτης Αντζαράκης, Γεώργιος Νικόπουλος, Μιχαήλ Μητσάκος, Αριστείδης Φίσφης, Γεώργιος Ρούτσης, Ιωάννης Νεοφώτιστος, Κωνσταντίνος Αϊτισίδης, Ιωάννης Ανδρέου, Γεώργιος Μποτωνάκης, Άγγελος Γιαννέλης, Χαράλαμπος Δακανάλης, Αθανάσιος Σακελλαρίου, Βασίλειος Τσαντήλας, Απόστολος Κυδωνάκης, Ιωάννης Τίγκας, Νικόλαος Λάμπρου, Κομνηνός Κοφίνης, Κωνσταντίνος Καμπουρόπουλος, Εμμανουήλ Πολυχρονάκης, Βασίλειος Λου-

μάνης, Σταύρος Καπιδάκης, Σπυρίδων Κουτζαβεκιάρης, Γεώργιος Νάσκας, Ιωάννης Οικονομίδης, Παύλος Ραπατζίκος, Γεώργιος Δουκάκης, Σπυρίδων Θεοτοκάτος, Κωνσταντίνος Αλβανίδης, Δημοσθένης Λαγούτος, Αλέξανδρος Σκιαδόπουλος, Ιωάννης Καρνής, Ευστράτιος Γομέλης, Ανδρέας Καρακώστας, Ανδρέας Φραγκολιάς, Δημήτριος Σφακιανάκης, Δημήτριος Σκλάβης, Γεώργιος Γούναρης, Χρήστος Ανδρέου,, Γεώργιος Θεός, Ιωάννης Καρβέλας, Ιωάννης Χατζηπαναγιώτου, Παναγιώτης Καρελιώτης, Σωτήριος Τσουτσοφύρας, Κυριάκος Τσοβός, Σπυρίδων Τσάλας, Σπυρίδων Σκουρτσίδης, Νικόλαος Σπανός, Παναγιώτης Μάχος, Θεόδωρος Κουρούσης, Ιωάννης Ανδρέου, Μιχαήλ Βάρκας, Ιωάννης Παππιάς, Διονύσιος Μπούρος, Ιωάννης Σταμπουλής, Χρήστος Δασκαλάκης, Δημήτριος Μπέσης, Δημήτριος Γραμματέας, Ευάγγελος Σουλιάτης, Παναγιώτης Κρουστάλης, Παναγιώτης Κοσσυβάκης, Γεώργιος Παγκράτης, Δημήτριος Παυλής, Χαράλαμπος Δόγας, Ανδρέας Γκούσης, Χρήστος Παπαμιχαήλ, Γεώργιος Γεωργούλας, Μιχαήλ Αλευράς, Νικόλαος Γόγαλης, Λάμπρος Αντωνίου, Ζαχαρίας Πατεράκης, Ευάγγελος Σοφράς, Κωνσταντίνος Κοκλιώτης, Αντώνιος Ντρές, Ιωάννης Δουκιαντζάκης, Αθανάσιος Κονταξής, Χρήστος Κοτσύφης, Ιωάννης Κουτσόπουλος, Αναστάσιος Καλόβολος, Ιγνάτιος Καραούστας, Ευάγγελος Λιουδάκης, Χρήστος Βαμβούνης, Κωνσταντίνος Μαζοκοπάκης, Πέτρος Μανιάτης, Ιωάννης Σταυριανουδάκης, Ιωάννης Πάλλας, Ζαχαρίας Λαλουκιώτης, Δημήτριος Αλεξάκης, Στυλιανός Χατζημπαλίδης, Αλέξανδρος Παντέλογλου, Παναγιώτης Σταθόπουλος, Χρήστος Παπαδάκης, Γεώργιος Τσάντζαλος, Σωκράτης Αλικάκος, Χρήστος Παπαϊωάννου, Στέφανος Ντουκάκης, Δημήτριος Σαμοίλης, Ελευθέριος Πολιάς, Χρήστος Κοσμάς, Γεώργιος Μπελέσης, Παρασκευάς Καμπούρης, Ιωάννης Ράπτης, Γεώργιος Σκούτας, Δημήτριος Μερτζάνης, Ιούλιος Θεοδώσης, Εμμανουήλ Βασιλάκης, Γεώργιος Καλόβολος, Παναγιώτης Μπουζάκης, Νικόλαος

Σοφράς, Φώτιος Παπαδημητρίου, Μιλτιάδης Γεροσιδέρης, Κωνσταντίνος Λεύκοβιτς, Αναστάσιος Τσοβός, Χαράλαμπος Παλτάογλου, Ταξιάρχης Πανέτας, Νικόλαος Σιγάλας, Γεώργιος Μπακάλης, Παντελεήμων Βασιλάκης, Ηλίας Κουρής, Νικόλαος Λάβδας, Νικόλαος Ταβανίδης, Μάρκος Στεργίου, Γρηγόριος Γκοκίδης, Γεώργιος Ζαβιτσάνος, Στέφανος Λεπενιώτης, Κωνσταντίνος Βλάχος, Παναγιώτης Καραμέρος, Ευριπίδης Μπάστας, Αντώνιος Κελέσης, Νικόλαος Φωκιανός, Κυριάκος Αναγνωστάκης, Αλέξιος Στογιάνος, Νικόλαος Βολίκας, Ιωάννης Παναγόπουλος, Νικόλαος Ζιώρης, Ευάγγελος Πορίκος, Μάρκος Νομικός, Ελευθέριος Καυκαλάς, Ευάγγελος Μήτσος, Κωνσταντίνος Γκούσης, Ιωάννης Χαρτοπάκης, Γεώργιος Σαραντάκης, Δημήτριος Μαράντος, Λεωνίδας Σαγιάς, Παντελής Κωστορρίζος, Αλέξανδρος Βιέννας, Δημήτριος Γιαννάτος, Νικήτας Αυγουλής, Παράσχος Μάνναλης, Ευθύμιος Δημητράς, Ιωάννης Μπάχας, Αθανάσιος Μπαλάσκας, Αθανάσιος Ασακανίδης, Νεκτάριος Σκάγκος, Αντώνιος Κατίδης, Φίλιππος Χάλαρης, Σπυρίδων Γκόγκας, Τιμόθεος Χαλιώτης, Δημήτριος Κόλλιας, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Δημήτριος Μπαλάσκας, Βασίλειος Τόγιας, Ανάργυρος Πουλάκης, Αλέξανδρος Γαλανόπουλος, Κωνσταντίνος Μαμμής, Σταμάτιος Παπαμιχαήλ, Φώτιος Πεσλής, Βασίλειος Μυλωνάς, Παύλος Ραπατζίκος, Ιωάννης Νίτσος, Παναγιώτης Παπαδόπουλος, Χρήστος Αλεξανδράκης, Νικόλαος Νικολάου, Μιχαήλ Κορωνιωτάκης, Βασίλειος Λούτας, Αναστάσιος Πέτρογλου, Γεώργιος Μαχαίρας, Αντώνιος Σαζαλτζόπουλος, Γεώργιος Ανδρουλιδάκης, Εμμανουήλ Αμπλιανίτης, Κωνσταντίνος Σκλήρας, Δημήτριος Κουτσούκος, Γεώργιος Παπαθανάσης, Κωνσταντίνος Σμερνής, Δημήτριος Κρανιδιώτης, Ευάγγελος Τσεβάς, Γεώργιος Παπαδημητρίου.

- Προήχθησαν στο βαθμό της **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπίστριες** Ειδικότητας: Κυριακή Χειράκη, Αγγελική Τσαπάρια, Αικατερίνη Σταματοπούλου, Ιωάννα Τάκου, Μαράια Αλλαντάλα, Αικατερίνη

Λιόπα, Φωτεινή Μακροπούλου, Αντωνία Χατζή, Εμμανουέλα Παπαδάκη, Σοφία Παπαδάκη, Αστερία Πάλλη, Αρχοντούλα Κατσαμπάνη, Δήμητρα Μαρίνη, Καλλιόπη Παρασκευοπούλου, Σταυρούλα Σουκάκου, Θεοδώρα Ζαγκουντίνου, Αικατερίνη Τραπεζούντιου, Αικατερίνη Μουρθανάση, Δήμητρα Μπαρδούνια, Ιωάννα Παπαδάκη, Σοφία Παπασταθάτου, Ηλέκτρα Τσάπαλη, Ελένη Νακατσιάδου, Ευαγγελία Μαγγίνα, Αθηνά Σμυρλίδου, Άννα-Μαρία Βλάμη, Ευλαμπία Αγγουριδάκη, Ιωάννα Βρεττού, Ελένη Παπαπέτρου, Ειρήνη Κολέτση, Σοφία Παπασταματίου, Βασιλική Τουνκιάρου, Όλγα Βλάχου, Παναγιώτα Σπυροπούλου, Νίνα Τζώρτζη, Βαρβάρα Κουρτίδου, Βασιλική Αγγελή, Νικολίτσα Αζαρία, Ιωάννα Βασιλειάδου, Μαρία Βρανά, Νικολέτα Κοκκίνη, Χάϊδω Παπαδοπούλου, Λεμονιά Κουτρώτσιου, Κωνσταντίνα Δρούμπαλη, Ελένη-Παρασκευή Μιχαηλίδη, Φλώρα Σίμου, Χριστίνα Γιαννακάκη, Αγγελική Λυμπέρη, Ειρήνη Παρούση, Μαρία Γιαννοπούλου, Καλλιόπη Δεσποτίδου, Χριστίνα Τσαγγάρη, Ιωάννα Μπαλωμένου, Σταματία Δημίδου, Σοφία Γκόρου, Ελένη Ζησιμοπούλου, Χρυσάνθη Καραγιοβανίδη, Δέσποινα Καρδιόλακα, Μαρία Παναγιώτου, Ελένη Γκλιστή, Έλλη Βασιλάκη, Ελένη Δέτση, Βασιλική Ίσαρη, Αντωνία Ευθυμίου, Μαρία Παπαδοπούλου, Βασιλική Σακκά, Μαρία Κοκκίνη, Ελευθερία Παπαφραντζέσκου, Γεωργία-Αρχοντούλα Αποστόλου, Βασιλική Γκόλφη, Γεωργία Μπιθιζή, Βασιλική Αντύπα, Χρυσούλα Νικολάου, Κωνσταντίνα Παπακωνσταντίνου, Αναστασία Χρυσανθοπούλου, Καλλιόπη Σκαρμαλιωράκη, Παναγιώτα Τζοϊτή, Ζαχαρούλα Κωτσή, Μαρία Κοσμά, Πιερρίνα Μοναστηριώτη, Αγγελική Μουτάφη, Ιωάννα Παπαθανασίου, Λεμονιά Λαμπροπούλου, Σταματίνα Παπαθανασίου, Ελένη Καραχάλιου, Σταυρούλα Γεωργακοπούλου, Ευανθία Ψαρουδάκη, Ελένη Ζαϊράκη, Δέσποινα Νταλακλή, Σταυρούλα Κουζή, Ευσταθία Λιαρομάτη, Ευγενία Λυκόγιαννη, Χριστίνα Λήλου.

ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ

Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** και κατατάσσονται στο Πολεμικό Ναυτικό οι παρακάτω **Ναυτικοί Δόκιμοι** που αποφοίτησαν ευδόκιμα από τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων:

Μάχιμοι: Δημήτριος-Μάριος Ξύγκης, Θεόδωρος Τσατσανίφρος, Νικόλαος Φωτίδης, Γεώργιος Σούχλας, Χρήστος Αγαθής, Αναστάσιος Καραμαλίκης, Γεώργιος Ιωσηφίδης, Θεόδωρος Κούρτης, Αριστείδης Κουκούβελος, Κωνσταντίνος Μπομπούς, Γεώργιος Μαργαρός, Μάριος Κουλακιώτης, Στέφανος Νικολόπουλος, Εμμανουήλ Ανδρουλιδάκης, Αλέξανδρος Χριστοδούλου, Ελένη Αντωνίου, Δημήτριος Δρυμούσης, Ιωάννης Κόπανος, Θεόφιλος Πιπιτσούλης, Γεώργιος Ηλιόπουλος, Γεώργιος Λυκάκης, Στυλιανός Ψυρούκης, Αλέξανδρος Σάσσαρης, Ευάγγελος-Μαρίνος Βενετσάνος, Ελευθέριος Χατζηθεοδωρίδης, Χαράλαμπος Ανδρέου, Σπυρίδων Καντεράκης, Γεωργία Παπαγεωργίου, Άγγελος Βέντρας, Δημήτριος Στεννημαχίτης, Θεοχάρης Γεωργόπουλος, Ιωάννης Μπικιάκης, Στυλιανός Καρόζης.

Μηχανικοί: Αναστάσιος Αντωνίου, Εμμανουήλ Δαμανάκης, Γεώργιος Φαρδέλας, Γεώργιος Γρυλλάκης, Χρήστος Λάσκαρης, Γεώργιος Μπουραζάνης, Λάμπρος Παππάς, Ευστάθιος Βруνιότης, Δημήτριος Καλοπήτας, Δημήτριος Ταραβήρας, Απόστολος Καραγκιόζης, Θεανώ Ζιάρα, Τριαντάφυλλος Ζάββος, Χριστίνα Μιχαηλίδου, Σωτήριος Χάλιος, Μάριος Σπύρου, Δήμητρα Μπουτούρη, Κωνσταντίνος Αποστολός.

- Ονομάζεται **Μόνιμος Σημαιοφόρος** Σώματος Υγειονομικού/Ιατρός η μαθήτρια που αποφοίτησε από τη ΣΣΑΣ Σοφία Φούσια.
- Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** Σώματος Υγειονομικού/Νοσηλευτικής του ΠΝ οι παρακάτω μαθητές/τριες που αποφοίτησαν από τη ΣΑΝ: Χριστίνα Τσιμπουξή, Αθηνά Νικολετάτου, Αθηνά Βάλβη, Κωνσταντίνος Κυριαζόπουλος, Αναστάσιος-Εμμανουήλ Φραντζεσκάκης.

Υποναύαρχος ε.α Αντώνιος Μπάδρας ΠΝ Παλαίμαχος Β΄ ΠΠ

Απεβίωσε την 21η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1921 στον Πειραιά. Το 1939 εισήλθε στη ΣΝΔ και συμπλήρωσε την εκπαίδευσή του στη ΣΝΔ της Αλεξάνδρειας, αποφοιτώντας το 1943 ως Μάχιμος Σημαιοφόρος, το 1945 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1949 σε Υποπλοίαρχο, το 1954 σε Πλωτάρχη, το 1959 σε Αντιπλοίαρχο, το 1963 σε Πλοίαρχο, το 1965 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1967 σε Υποναύαρχο, και το 1974 αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Υποναυάρχου.

Στη Μέση Ανατολή υπηρέτησε στο Α/Τ ΠΙΝΔΟΣ με το οποίο έλαβε μέρος στις Συμμαχικές επιχειρήσεις στη Μεσόγειο περιλαμβανομένων αυτών των αποβάσεων στη Σικελία και τη Νότιο Ιταλία στο Σαλέρνο καθώς και στις επιχειρήσεις στη Δωδεκάνησο. Επίσης υπηρέτησε στα Υ/Β ΠΙΠΙΝΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ ΜΑΤΡΩΖΟΣ, μετέχοντας σε επιθετικές περιπολίες στην Ανατολική Μεσόγειο και τις Ελληνικές Θάλασσες.

Επίσης έλαβε μέρος στο Άγημα Εμβολής για την ανακατάληψη των πλοίων του Ναυτικού που, ναυλοχώντας στην Αλεξάνδρεια και το Πορτ Σάιντ, είχαν καταληφθεί από τους στασιαστές του Κινήματος της Μέσης Ανατολής.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Αργυρός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξίαρχης του Τάγματος του Γεωργίου Α΄, Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Σταυρός Αγώνος Πολεμικού Ναυτικού, Ελληνοϊταλικογερμανικού πολέμου 1940-1941, 1941-1945, Αγήματος Εμβολής, Εξαίρετων Πράξεων, Στρατιωτικής Αξίας Δ΄, Γ΄, Β΄, Α΄, τάξεως.

Αντιναύαρχος ε.α Αριστομένης Κελαϊδής ΠΝ

Απεβίωσε την 6η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1932 στο Νέο Χωριό Αποκορώνου

Χανίων. Το 1949 κατετάγη στη ΣΝΔ ως Μάχιμος Ναυτικός Δόκιμος, το 1953 προήχθη σε Σημαιοφόρο, το 1956 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1960 σε Υποπλοίαρχο, το 1966 σε Πλωτάρχη, το 1969 σε Αντιπλοίαρχο, το 1974 σε Πλοίαρχο, το 1981 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1982 σε Υποναύαρχο, το 1985 σε Αντιναύαρχο και τέθηκε σε αποστρατεία ως Ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του.

Είχε τιμηθεί με τις εξής ηθικές αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου Α΄, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξίαρχης του Τάγματος της Τιμής, Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ΄, Γ΄, Α΄, τάξεως.

Αντιπλοίαρχος ε.α Αννίβας Έξαρχος ΠΝ

Απεβίωσε την 29η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1933 στην Αθήνα. Το 1949 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν.Δόκιμος Μηχανικός, το 1954 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μηχανικός, το 1957 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1961 σε Υποπλοίαρχο, το 1966 σε Πλωτάρχη, και το 1967 τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία. Κατά την γενική επιστροφή του το 1974 ανελήθη στην ενέργεια, και μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας προήχθη σε Αντιπλοίαρχο αναδρομικά από το 1970 και η αποστρατεία του λογίστηκε από το 1975.

Αντιπλοίαρχος (ΠΤ-Τ/ΠΒ) ε.α Βασίλειος Μαουρούλης ΠΝ

Απεβίωσε την 27η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1957 στο Άργος. Το 1971 κατετάγη στο Σχολή Δοκίμων Υπαξιωματικών ως Ναυτόπαις, το 1974 προήχθη σε Δόκιμο Κελευστή, το 1976 σε Κελευστή, το 1979 σε Επικελευστή, το 1982 σε Αρχικελευστή, το 1988 σε Ανθυπασπιστή, το 1994 σε Σημαιοφόρο, το 1998 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 2002 σε Υποπλοίαρχο, το 2005 σε Πλωτάρχη, το 2007 σε Αντιπλοίαρχο, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη απο-

στρατεία ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του.

Αντιπλοίαρχος (ΠΤ-ΕΦ) ε.α

Δημολιάνης Νικόλαος ΠΝ

Απεβίωσε την 25η Αυγούστου 2008.

Γεννήθηκε στο Μεσοχώριο Ευβοίας το 1937. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης μαθητής Τεχνίτης. Το 1956 ονομάστηκε Ναύτης Α΄ Εφαρμοστής, το 1958 σε Δίοπτο, το 1962 σε Υποκελευστή Β΄, το 1965 σε Υποκελευστή Α΄, το 1968 σε Αρχικελευστή, το 1974 σε Ανθυπασπιστή, το 1979 σε Σημαιοφόρο, το 1982 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1986 σε Υποπλοίαρχο, το 1987 σε Πλωτάρχη και το 1989 σε Αντιπλοίαρχο και τέθηκε σε αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσας τη σταδιοδρομία του.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΗΛ) ε.α

Ιπποκράτης Γιαπιτζόγλου ΠΝ

Απεβίωσε την 14η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1910 στην Θεσσαλονίκη. Το 1925 κατετάγη στο ΠΝ ως Δόκιμος Υπαξιωματικός, το 1929 προήχθη σε Δίοπτο, το 1931 σε Δόκιμο Υποκελευστή, το 1933 σε Υποκελευστή Β΄, το 1943 παρουσιάστηκε στην Αλεξάνδρεια προερχόμενος από την Ελλάδα, και έλαβε διαδοχικές προαγωγές μέχρι το βαθμό του Αρχικελευστή, το 1954 προήχθη σε Σημαιοφόρο, το 1957 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1961 σε Υποπλοίαρχο, και το 1964 τέθηκε σε αποστρατεία με το βαθμό του Πλωτάρχη. Υπηρέτησε στη Μ. Ανατολή επιβαίων σε πλοία του Στόλου.

Πλωτάρχης (ΠΤ-ΜΕΚ) ε.α

Ελευθέριος Ευλογιάς ΠΝ

Απεβίωσε την 4η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1929 στην Πάρο Κυκλάδων. Το 1946 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β΄, τεχνίτης εφαρμοστής, το 1948 προήχθη σε Ναύτη Α΄, το 1950 σε Δίοπτο, το 1953 σε Υποκελευστή Β΄, το 1956 σε Υποκελευστή Α΄, το 1960 σε Κελευστή, το 1964 σε Αρχικελευστή, το 1970 σε Σημαιοφόρο, το 1971 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1975 σε Υποπλοίαρχο, το 1981 σε Πλωτάρχη, και το 1982 τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΝΟΣ) ε.α

Αθανάσιος Λαγκαδίτης ΠΝ

Απεβίωσε την 16η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1930 στην Άνω Γαρούνα Κερκύρας. Το 1948 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Πρότακτος, το 1949 ονομάστηκε Ναύτης Α΄, το 1953 προήχθη σε Δίοπτο, το 1956 σε Υποκελευστή Β΄, το 1961 σε Υποκελευστή Α΄, το 1965 σε Κελευστή, το 1968 σε Ανθυπασπιστή, το 1970 σε Σημαιοφόρο και στη συνέχεια σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1979 σε Υποπλοίαρχο, το 1983 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Έχε τιμηθεί με τις εξής ηθικές αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Γ΄ τάξεως.

Πλωτάρχης (ΠΤ-ΗΤ) ε.α

Νικόλαος Ευαγγελινός ΠΝ

Απεβίωσε την 4η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1932 στη Βρύση Καρυστίας Ευβοίας. Το 1947 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1950 ονομάστηκε Ναύτης Α΄, το 1951 προήχθη σε Δίοπτο, το 1954 σε Υποκελευστή Β΄, το 1957 σε Υποκελευστή Α΄, το 1961 σε Κελευστή, το 1965 σε Αρχικελευστή, το 1970 σε Σημαιοφόρο, το 1971 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1974 σε Υποπλοίαρχο, το 1979 σε Πλωτάρχη, και το 1980 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΔΙΑΧ) ε.α

Μιχαήλ Σάμιος ΠΝ Παλαίμαχος Β΄ Π Π

Απεβίωσε την 16η Αυγούστου 2008.

Γεννήθηκε στη Σμύρνη Μικράς Ασίας το 1918. Το 1939 κατετάγη στο Πολεμικό Ναυτικό ως Ναύτης Στρατεύσιμος. Το 1942 σε Δίοπτο το 1944 σε Υποκελευστή Β΄, το 1949 σε Υποκελευστή Α΄, το 1951 σε Κελευστή, το 1956 σε Αρχικελευστή, το 1960 σε Σημαιοφόρο, το 1963 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1965 σε Υποπλοίαρχο, το 1970 σε Πλωτάρχη και το 1973 τέθηκε σε αποστρατεία.

Την 13η Μαΐου 1941 μετέβη στη Μέση Ανατολή προερχόμενος από την Ελλάδα επί του Α/Τ ΣΦΕΝΔΟΝΗ.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος.

Ανθυποπλοίαρχος (ΠΥ-ΜΗΧ) ε.α

Δημήτριος Καμπούρης ΠΝ

Απεβίωσε την 20η Αυγούστου 2008.

Γεννήθηκε το 1944 στη Χαλκίδα. Το 1957 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις. Το 1960 προήχθη σε Δίοπο, το 1963 σε Υποκελευστή Β΄, το 1967 σε Υποκελευστή Α΄, το 1970 σε Αρχικελευστή, το 1976 σε Ανθυπασπιστή, το 1981 σε Σημαιοφόρο, το 1984 σε Ανθυποπλοίαρχο και το 1985 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Σημαιοφόρος (ΠΥ-ΜΗΧ) ε.α

Γεώργιος Τσούρλος ΠΝ

Απεβίωσε την 18η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1943 στο Δέχοβο Φλωρίνης. Το 1958 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1961 ονομάστηκε Δίοπος, το 1964 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1967 σε Επικελευστή, το 1971 σε Αρχικελευστή, το 1977 σε Ανθυπασπιστή, το 1982 σε Σημαιοφόρο, και το 1984 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Ανθυπασπιστής (ΦΑΡ) ε.α

Νικόλαος Βατούγιος

Απεβίωσε την 15η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1918 στις Ράχες Ικαρίας. Το 1945 προσελήφθη ως φύλακας, το 1954 μονιμοποιήθηκε με το βαθμό του Δίοπου ως φαροφύλακας το 1960 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1964 σε Υποκελευστή Α΄, το 1968 σε Επικελευστή, και στη συνέχεια σε Αρχικελευστή, το 1973 σε Ανθυπασπιστή, και το 1980 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Ανθυπασπιστής (ΑΡΜ) ε.α

Γεώργιος Ασημίνας ΠΝ

Απεβίωσε την 25η Ιουνίου 2008.

Γεννήθηκε το 1954 στην Σαλαμίνα Πειραιώς. Το 1968 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1972 ονομάστηκε Δόκιμος Κελευστής, το 1974 προήχθη σε Κελευστή, το 1977 σε Επικελευστή, το 1980 σε Αρχικελευστή, το 1991 σε Ανθυπασπιστή και τον ίδιο χρόνο απολύθηκε.

Ανθυπασπιστής (ΤΟΡΠ) ε.α

Αιμίλιος Βίνερ ΠΝ

Απεβίωσε την 10η Αυγούστου 2008.

Γεννήθηκε το 1944 στην Αθήνα.

Το 1957 κατετάγη στον Πόρο σαν Ναυτόπαις. Το 1960 ονομάστηκε Δίοπος, το 1964 σε Υποκελευστή Β΄, το 1968 σε Επικελευστή, το 1971 σε Αρχικελευστή, το 1977 σε Ανθυπασπιστή και το 1984 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Επικελευστής (ΗΝ-Ρ/Ε) ε.ε

Ευάγγελος Γαλλιός ΠΝ

Απεβίωσε την 21η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1982 στην Αθήνα. Το 2000 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ, το 2002 προήχθη σε Κελευστή, και το 2005 σε Επικελευστή.

Κελευστής (ΗΝ-ΔΒ) ε.ε

Βασίλειος Αβραμίδης ΠΝ

Απεβίωσε την 21η Ιουλίου 2008.

Γεννήθηκε το 1980 στην Αθήνα, Το 2000 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ, και το 2002 προήχθη σε Κελευστή.

Εκ μέρους του Πολεμικού Ναυτικού εκφράζονται τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια προς τις οικογένειες και τους συγγενείς των εκλιπόντων.
Ευχόμεθα ο Πανάγαθος να τους προσφέρει παρηγορία και δύναμη ψυχής.

1. Στο πλαίσιο Εφαρμογής Προληπτικής Ιατρικής σε Νησιά Ανατολικού Αιγαίου – Δωδεκανήσου:
α. Από 06 Ιουλ 08 έως 16 Ιουλ 08 συμμετείχε η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ, με διακλαδική ομάδα ιατρών.
2. Την 09 Ιουν 08, το Ν/Α ΚΙΧΛΗ κατέπλευσε στη ν. Στροφάδες στο πλαίσιο προσφοράς τροφίμων - υγειονομικού υλικού, σε Ι. Μονή ν. Στροφάδων.
3. Την 10 Ιουν 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα, μία (1) καμιονέτα με εξοπλισμό υποστήριξης ένα (1) τζιπ και άγημα δέκα (10) ατόμων για συνδρομή σε επιχείρηση διάσωσης δύο (2) ατόμων στην περιοχή Διούσου Αττικής.
4. Την 12 Ιουν 08, ο κ. ΥΦΕΘΑ Ιωάννης Πλακιωτάκης επισκέφθηκε μονάδες Σ.Ξ. και Π.Ν. στη ν. Λέσβο και ενημερώθηκε για το έργο και την αποστολή τους.
5. Από 13 έως 16 Ιουν 08, η ΤΠΚ ΒΟΤΣΗΣ (πλοίο επιχείρησης επιτήρησης Ανατ. Αιγαίου στο ΠΝΒ ΣΥΡΟΥ) διατήρησε ετοιμότητα συμμετοχής ως πλοίο ασφαλείας στον 41° διεθνή ιστιοπλοϊκό αγώνα.
6. Την 14 Ιουν 08, η Κ/Φ ΔΟΞΑ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις απόπλου πειραματικού ταξιδιού πλοίου Αργώ με παρουσία πολιτικής και πολιτειακής ηγεσίας καθώς και τοπικών πολιτικών και στρατιωτικών αρχών στο λιμένα Βόλου.
7. Την 14 Ιουν 08, εκτελέσθηκε εκπαιδευτική επίσκεψη δημοτικού σχολείου Μπατασίου ν. Άνδρου στη Φ/Γ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ (πλοίο φυλακής σκοπούτος στη ν. Άνδρο).
8. Την 15 Ιουν 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα από ΚΕ ΠΑΛΑΣΚΑΣ για κατάσβεση πυρκαγιάς σε περιοχή οικισμού Αφαία (εκτός ορίων Ν.Ο. Σκαραμαγκά).
9. Διάθεση δύο (2) περιπόλων με δώδεκα (12) άτομα και δύο (2) οχημάτων επ' ωφελεία ΠΥ Ελευσίνας-Μεγάρων για εκτέλεση καθημερινών περιπολιών.
10. Διάθεση δύο (2) ατόμων και ενός (1) τζιπ επ' ωφελεία ΠΥ Χανίων για εκτέλεση καθημερινών περιπολιών.
11. Την 16 Ιουν 08, αιτήθηκε και διατέθηκε ιατρός και ασθενοφόρο του ΚΕ ΠΟΡΟΣ για συνδρομή σε ιδιώτη μετά τραυματισμό του σε τροχαίο ατύχημα.
12. Από 18 έως 19 Ιουν 08, πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη Ελληνικής αντιπροσωπείας ΓΕΝ στο Λονδίνο του Ηνωμένου Βασιλείου συμμετέχοντας στον 40 κύκλο Ελληνο-Βρετανικών συνομιλιών επιπέδου ΓΕΝ.
13. Συνεχίστηκε η διάθεση εκατό (100) μερίδων συσσιτίου καθημερινά σε σεισμόπληκτους δήμου Δύμης από ΝΔΙ μέχρι την 26 Ιουν. 08.
14. Από 21 έως 23 Ιουν. 08, πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη Γάλλου Α/ΓΕΝ στην Αθήνα.
15. Την 22 Ιουν 08, διάθεση ενός πυροσβεστικού και ενός υδροφόρου οχήματος με δύο (2) αξιωματικούς και δώδεκα (12) υπαξιωματικούς για κατάσβεση πυρκαγιάς στον Αγ. Γεώργιο ν. Σαλαμίνας.
16. Από 26 Ιουν (Πρωινές ώρες) έως 27 Ιουν. 08 (Πρωινές ώρες) διατέθηκε ομάδα είκοσι (20) ατόμων απο ΔΝΕ που εκτέλεσε επιτήρηση - επαγρύπνηση για τυχόν αναζωπύρωση στην περιοχή Γλυκών Νερών Αττικής.
17. Την 26 Ιουν 08, ο ΥΦΕΘΑ κ. Ι. Πλακιωτάκης επισκέφθηκε με Ε/Π SUPER PUMA το στρατηγείο της 96 ΑΔΤΕ και μονάδες ΣΞ και ΠΝ της ν. Χίου και ενημερώθηκε για το έργο και την αποστολή τους.
18. Την 27 Ιουν 08, το Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ διατέθηκε για παροχή συνδρομής σε κινδυνεύον πλοίο στην περιοχή Β. ν. Ικαρίας.
19. Την 28 Ιουν 08, αρχικά η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ και το ΠΠ ΣΤΑΜΟΥ και εν συνεχεία η Φ/Γ ΑΙΓΑΙΟΝ και το ΠΠ ΤΟΞΟΤΗΣ κινήθηκαν για παροχή-συνδρομή σε επιχείρηση έρευνας

- διάσωσης σε κινδυνεύον Ε/Γ-Ο/Γ ΘΕΟΦΙΛΟΣ. Την 282145C το ΠΠ ΣΤΑΜΟΥ ανέλαβε καθήκοντα OSC. Την 282336C αποδεσμεύτηκαν η Φ/Γ ΑΙΓΑΙΟΝ και η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ. Το ΠΠ ΣΤΑΜΟΥ και το ΠΠ ΤΟΞΟΤΗΣ παρέμειναν στην περιοχή μέχρι ολοκλήρωσεως της μεταφοράς των επιβατών σε ν. Χίο.
20. Από 28 έως 29 Ιουν 08, η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 184ης επετείου ολοκαυτώματος ν. Ψαρών παρουσία του Υ/ΑΣ.
21. Από 28 έως 29 Ιουν 08, η Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, στην οποία επέβαινε ο ΑΣ και οι επιτελείς από ΑΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 173ης επετείου από το θάνατο του Ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη στη ν. Ύδρα.
22. Την 29 Ιουν 08, ο κυβερνήτης και αντιπροσωπεία της Φ/Γ ΥΔΡΑ παρέστησαν σε δοξολογία στον Ι. Ν. της του Θεού Σοφίας και σε κατάθεση στεφάνων στο μνημείο Βότση. Ένοπλο άγημα αποτελούμενο από προσωπικό Φ/Γ ΥΔΡΑ και Α/Γ ΡΟΔΟΣ απέδωσε τιμές κατά τη διάρκεια ανωτέρω εκδηλώσεων.
23. Από 30 Ιουν έως 07 Ιουλ 08, το σύνολο των μονάδων ΑΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις Ναυτικής Εβδομάδας 08. Κατά την παραμονή των πλοίων σε λιμένες και νήσους Αιγαίου και Ιονίου έλαβαν χώρα επισκεπτήρια κοινού σε προκαθορισμένες ώρες.
24. Την 02 Ιουλ 08 εκτελέσθηκε επιθεώρηση πλοίων ΑΣ τα οποία βρίσκονταν αγκυροβολημένα στον όρμο Φαλήρου από Α.Ε. Πρόεδρο Δημοκρατίας.
25. Την 02 Ιουλ 08, ο κυβερνήτης της ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ κατέθεσε στεφάνι στο μνημείο πεσόντων στο λιμένα Κατάπολα ν. Αμοργού παρουσία αντιπροσωπείας πλοίου και Δημοτικής αρχής.
26. Την 04 Ιουλ 08, εκτελέσθηκε κατάθεση στεφάνου, από τον κυβερνήτη της ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ παρουσία αντιπροσωπείας πλοίου σε μνημείο πεσόντων στο λιμένα Νάξου, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
27. Την 04 Ιουλ 08, ΑΣ παρέθεσε γεύμα επί της Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ στο λιμένα της Σητείας, προς τιμήν του κ. ΥΦΕΘΑ Ι. Πλακιωτάκη, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
28. Την 04 Ιουλ 08, ο Ναύαρχος ΔΝΕ και ο Κυβερνήτης της Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ, επεσκέφθησαν Στρατιωτικές, Πολιτειακές, Δημοτικές και Θρησκευτικές αρχές ν. Λέσβου. Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία πλοίου παρευρέθησαν σε επιμνημόσυνη δέηση-κατάθεση στεφάνων στην προτομή Ναυάρχου Κουντουριώτη, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
29. Την 04 Ιουλ 08, εκτελέσθηκαν εθιμοτυπικές επισκέψεις ΔΤΣ και κυβερνήτη ΤΠΚ ΣΙΜΙΤΖΟΠΟΥΛΟΣ, στον Νομάρχη Φθιώτιδας, Δημάρχους Λαμιέων, Στυλίδας και Διοικητή Μεραρχίας Πολέμου. Παρατέθηκε δεξίωση παρουσία ΑΣ στην οποία παρέστησαν Θρησκευτικές, Πολιτειακές, και Στρατιωτικές Αρχές Νομού Φθιώτιδας και τοπικές Αρχές Δήμου Στυλίδας, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
30. Την 04 Ιουλ 08, εκτελέσθηκε επιμνημόσυνη δέηση και ρίψη στεφάνων από τον Α/ΓΕΝ υπέρ του αφανούς ναύτη και του απολεσθέντος Ναυτικού του Εμπορικού Ναυτικού στο λιμένα της Πάτρας, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
31. Την 04 Ιουλ 08, παρατέθηκε δεξίωση σε Πολιτειακές, Δημοτικές και Στρατιωτικές Αρχές, νήσου Κυθήρων, από ΔΜΤΠΚ-3 που επέβαινε σε ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
32. Την 04 Ιουλ 08, Αρχιεπιστολέας Στόλου, Δ/ΔΑΔ και Κυβερνήτης Α/Γ ΛΕΣΒΟΣ, επισκέφθηκαν Νομαρχία, Δημαρχείο, Μητροπολίτη Δημητριάδος στην πόλη του Βόλου. Κυβερνήτης πλοίου παρέθεσε συνέντευξη σε τοπικό μέσο ενημέρωσης (Εφημερίδα Νέος Τύπος) απογευματινές ώρες, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
33. Την 04 Ιουλ 08, ο κυβερνήτης της Κ/Φ ΚΑΣΟΣ παρέθεσε δεξίωση σε τοπικές αρχές και κατοίκους, σύνολο 300 ατόμων, σε λιμένα Φρύνησου Κάσου, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.

34. Την 05 Ιουλ 08, ο Διοικητής ΔΑΔ και ο Κυβερνήτης Α/Γ ΛΕΣΒΟΣ, έδωσαν συνέντευξη σε 3 τοπικά τηλεοπτικά κανάλια, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας. Βραδινές ώρες έγινε δεξίωση επί του πλοίου.
35. Την 05 Ιουλ 08, ο κυβερνήτης της ΤΠΚ ΒΛΑΧΑΒΑΣ παρέθεσε δεξίωση σε αρχές και μέλη της κοινωνίας ν. Σύρου σε λιμένα Ερμούπολης στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
36. Την 05 Ιουλ 08, κυβερνήτης Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ και 50 μέλη πληρώματος πραγματοποίησαν εκπαιδευτική εκδρομή σε ιστορικούς χώρους Λευκωσίας, η οποία διοργανώθηκε από ΓΕΕΦ, στα πλαίσια συμμετοχής πλοίου στην επιχείρηση UNIFIL.
37. Την 05 Ιουλ 08, αντιπροσωπεία πληρώματος της Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ συμμετείχε σε δεξίωση που διοργάνωσαν οι Λιμενικές Αρχές Σητείας, στο πλαίσιο Ναυτικής Εβδομάδας.
38. Στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας την 05 Ιουλ 08, ο κος ΥΦΕΘΑ Ι. Πλακιωτάκης επέβη σε Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ από λιμένα Σητείας σε λιμένα Αγίου Νικολάου.
39. Την 05 Ιουλ 08, παρατέθηκε δεξίωση επί Α/Γ ΛΕΣΒΟΣ προς Στρατιωτικές, Πολιτικές, Εκκλησιαστικές Αρχές Δήμου Βόλου στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
40. Την 05 Ιουλ 08, παρατέθηκε δεξίωση επί Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ προς Στρατιωτικές, Πολιτικές και Δημοτικές Αρχές νήσου Καλύμνου στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
41. Την 06 Ιουλ 08, ο κυβερνήτης της Κ/Φ ΚΑΣΟΣ παρέθεσε δεξίωση σε τοπικές αρχές νήσου Καστελορίζου, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
42. Την 06 Ιουλ 08, ο Α/ΓΕΝ παρέθεσε γεύμα, επί της Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ στο λιμένα Αγίου Νικολάου, προς τιμήν του ΥΕΘΑ Ι. Πλακιωτάκη, στα πλαίσια εκδηλώσεων Ναυτικής Εβδομάδας.
43. Την 08 Ιουλ 08, διατέθηκε από ΝΣ, ένα (1) Υδροφόρο όχημα και ένα (1) όχημα τύπου τζίπ, επανδρωμένα με δύο (2) Αξ/κους και δέκα (10) Υπαξ/κούς στο πλαίσιο συμμετοχής σε κατάσβεση πυρκαγιάς στις περιοχές Ελευθέρωτρια και Ψιλή Άμμος στη ν. Σαλαμίνα.
44. Την 09 Ιουλ 08, επισκέφθηκε την Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ο κος ΥΕΘΑ Ε. Μείμαράκης στο λιμένα Αγαθονησίου.
45. Από 09 έως 10 Ιουλ 08, διατέθηκε από ΝΚ μία (1) Υδροφόρα, και δύο (2) άτομα κατόπιν αιτήσεως πολιτικής προστασίας και πυροσβεστικής υπηρεσίας ν. Χανίων.
46. Την 12 Ιουλ 08, η Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ συμμετείχε με άγημα δεκαοκτώ (18) ατόμων και αντιπροσωπεία πλοίου και ΝΠ 50Α ν. Νάξου στην τελετή ενθρόνισης Μητροπολίτη Παροναξίας στην ν. Νάξο.
47. Την 12 Ιουλ 08, εκτελέστηκε η ρυμούλκηση ταχυπλόου σκάφους που βρισκόνταν ακινητοποιημένο στον δίαυλο του ΝΣ από ταχύπλοο σκάφος ΠΝ προς Λ. Περάματος.
48. Από 12 έως 13 Ιουλ 08, διατέθηκαν δέκα (10) άτομα και ένα (1) βυτιοφόρο όχημα από το ΝΑΣΣΚΥ για την κατάσβεση πυρκαγιάς στην περιοχή Ατσίτσα ν. Σκύρου.
49. Από 12 Ιουλ έως 31 Αυγ 08 διεξάγεται ο Θερινός Εκπαιδευτικός Πλους της ΣΝΔ με τη συμμετοχή της Φ/Γ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ και του ΠΓΥ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ στην περιοχή της Δυτ. Μεσογείου. Στα πλαίσια ανωτέρω ΘΕΠ επισκέφθηκαν το λιμένα της Μάλαγας - Ισπανία από 16 έως 19 Ιουλ 08.
50. Την 16 Ιουλ 08, διατέθηκε τμήμα δέκα (10) ατόμων με τον κατάλληλο εξοπλισμό για επιτήρηση/επαγρύπνηση χώρου πυρκαγιάς που εκδηλώθηκε στην περιοχή Οινόης Βοιωτίας.
51. Την 17 Ιουλ 08, η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 96ης επετείου απελευθέρωσης ν. Ικαρίας και διέθεσε άγημα μίας (1) διμοιρίας οκτώ (8) ατόμων για απόδοση τιμών. Επιπρόσθετα μετέφερε νομαρχιακές αρχές, εκπροσώπους τύπου και στρατιωτική αντιπροσωπεία από Σάμο σε Ικαρία. Συμμετείχαν ακόμα ο Δ/ΚΕΦΝ ο οποίος κατάθεσε στεφάνι εκ μέρους Ε.Δ και ο Δ/ ΝΑΣΣΜ.
52. Από 18 έως 20 Ιουλ 08, διάθεση ενός (1) βυτιοφόρου οχήματος στις εγκαταστάσεις 135

- ΣΜ για κάλυψη αναγκών πυρασφάλειας περιοχής Ατσιτάσας-Αγ. Φωκάς ν. Σκύρου.
53. Από 22 έως 24 Ιουλ 08, μεταφορά δέκα (10) πυροσβεστικών οχημάτων και τριών (3) τζιπ με Α/Γ ΡΟΔΟΣ από ΝΣ στον Κάλαθο Ρόδου στο πλαίσιο συνδρομής σε δασοπυρόσβεση.
54. Από 23 έως 24 Ιουλ 08, διάθεση τριών (3) πυροσβεστικών οχημάτων και είκοσι τριών (23) ατόμων στο πλαίσιο συνδρομής σε δασοπυρόσβεση στο ν. Χανίων (Ακρωτήρι).
55. Την 23 Ιουλ 08, διάθεση ενός (1) υδροφόρου οχήματος και τεσσάρων (4) ατόμων προσωπικού ΝΑΣΡΟ στο πλαίσιο συνδρομής σε δασοπυρόσβεση στην ν. Ρόδο.
56. Από 25 έως 27 Ιουλ 08, διάθεση Α/Γ ΛΕΣΒΟΣ για μεταφορά δεκαπέντε (15) πυροσβεστικών οχημάτων και εξηναπέντε (65) ατόμων στη ν.Ρόδο για συνδρομή σε δασοπυρόσβεση.
57. Από 01 έως 10 Αυγ, διατέθηκε ένα (1) τζιπ μετά αντίστοιχου οδηγού στα πλαίσια επιτήρησης δασικών εκτάσεων ν. Χανίων.
58. Από 01 Αυγ έως 31 Αυγ 08 διεξάγεται ο Θερινός Εκπαιδευτικός Πλους της ΣΜΥΝ με τη συμμετοχή της Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ και του Α/Γ ΧΙΟΣ στην περιοχή της Δυτ. Μεσογείου. Την 04 Αυγ 08, εκτελέστηκε εθιμοτυπική επίσκεψη κυβερνητών Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ - Α/Γ ΧΙΟΣ, σε νομάρχη, δήμαρχο και λιμενάρχη Κατάνιας Σικελίας, ενώ την 05 Αυγ 08 παρατέθηκε δεξίωση επί Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ σε πολιτικές και στρατιωτικές αρχές της πόλης. Την 06 Αυγ 08, πραγματοποιήθηκε επισκεπτήριο επί των Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ και Α/Γ ΧΙΟΣ στο λιμένα της Κατάνιας Σικελίας. Συνολικός αριθμός επισκεπτών πενήντα (50).
59. Την 02 Αυγ 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα, μία (1) υδροφόρα, ένα (1) τζιπ, τρεις (3) Αξιωματικοί και δώδεκα (12) Υπαξιωματικοί στο πλαίσιο συνδρομής σε κατάσβεση πυρκαγιάς στις περιοχές Αιάντιο και Αγ. Νικόλαος ν. Σαλαμίνας.
60. Την 02 Αυγ 08, διατέθηκε ένα (1) Ε/Π για εναντίον επιτήρηση δασικών περιοχών κεντρικής και νότιας Εύβοιας με σκοπό τον εντοπισμό-αναφοράς τυχόν πυρκαγιάς.
61. Την 03 Αυγ 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα, ένα (1) τζιπ, τρεις (3) Αξιωματικοί και δώδεκα (12) Υπαξιωματικοί στο πλαίσιο συνδρομής σε κατάσβεση πυρκαγιάς στην περιοχή Ηλιακτής ν. Σαλαμίνας.
62. Από 041235C Αυγ 08 έως 041525C Αυγ.08 συμμετοχή της Κ/Φ ΝΑΥΜΑΧΟΣ σε επιχείρηση έρευνας διάσωσης έξι (6) αγνοουμένων περιοχή Αγαθονησίου.
63. Την 05 Αυγ 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα, ένα (1) τζιπ, δύο (2) Αξιωματικοί και οχτώ (8) Υπαξιωματικοί στο πλαίσιο συνδρομής σε κατάσβεση πυρκαγιάς στην περιοχή Βασιλικά ν. Σαλαμίνας.
64. Από 05 Αυγ έως 06 Αυγ 08 συμμετοχή της Κ/Φ ΝΑΥΜΑΧΟΣ σε εορταστικές εκδηλώσεις Μεταμόρφωσης Σωτήρος και 184ης επέτειου ναυμαχίας Μυκάλης στο Πυθαγόρειο Σάμου αντίστοιχα.
65. Την 07 Αυγ 08, διατέθηκε ένα (1) πυροσβεστικό όχημα και τρία (3) άτομα στο πλαίσιο συνδρομής σε κατάσβεση πυρκαγιάς στην Καστέλι ν. Χανίων.
66. Από 07 έως 14 Αυγ 08 τα Υ/Β ΠΟΝΤΟΣ και Φ/Γ ΝΑΒΑΡΙΝΟΝ συμμετείχαν στην άσκηση ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 08 σε περιοχή Μεσογείου. Την 07 Αυγ 08 Κυβερνήτης Φ/Γ ΝΑΒΑΡΙΝΟΝ κατέθεσε στεφάνι στο μνημείο Αφανούς Ναύτου στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου. Την 07 Αυγ 08 Κυβερνήτης πλοίου επισκέφτηκε τον Κυβερνήτη της πόλεως. Την 09 Αυγ 08 τελέσθηκε δεξίωση επί Φ/Γ ΝΑΒΑΡΙΝΟΝ με προσκεκλημένους από την Ελληνική Πρεσβεία / Προξενείο, ομογένεια και εκπροσώπους Αιγυπτιακού Ναυτικού.
67. Την 09 Αυγ 08 το Ν/Α ΑΛΚΥΩΝ εκτέλεσε συνοδεία ιστιοπλοϊκών σκαφών που συμμετέχουν στην 20η διεθνή ιστιοπλοϊκή εβδομάδα Ιονίου απο λιμένα ΣΑΜΗΣ σε λιμένα ΖΑΚΥΝΘΟΥ.
68. Από 111700C έως 112000C διατέθηκε το Ε/Π του Φ/Γ ΣΠΕΤΣΑΙ (πλοίο φυλακής σκοπού-ντος) για συνδρομή σε επιχείρηση έρευνας

διάσωσης δύο (2) αγνοούμενων ατόμων στη περιοχή νοτίως Χίου -Ψαρών.

69. Την 13 Αυγ 08 στα πλαίσια ανθρωπιστικής βοήθειας στη ΓΕΩΡΓΙΑ το ΓΕΝ κατόπιν αιτήματος του ΓΕΕΘΑ απέστειλε 1500 κιλά υγειονομικού / φαρμακευτικού υλικού.
70. Την 14 και 15 Αυγ 08 τα Φ/Γ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ, ΠΓΥ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ και ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ, συμμετείχαν σε εορταστικές εκδηλώσεις Κοιμήσεως Της Θεοτόκου στη ν. Τήνο παρουσία Αρχηγού Στόλου. Από 141900C Αυγ 08 έως 141930C Αυγ 08 αντιπροσωπεία από ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ συμμετείχε σε κατάθεση στεφάνου στο κενοτάφιο Κ/Δ ΕΛΛΗ. Την 151210C Αυγ 08 επιβιβάστηκαν επί της ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ η Α.Ε. Πρόεδρος Της Δημοκρατίας, ο Αρχηγός Στόλου και πολιτικοί / στρατιωτικοί φορείς. Την 151215C Αυγ 08, ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ απέπλευσε από λιμένα Ν.Τήνου για ρίψη στεφάνου σε υγρό τάφο Κ/Δ ΕΛΛΗ από Πρόεδρο Δημοκρατίας. Την 151240C Αυγ 08, ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ επανέπλευσε Ν.Τήνο και την 151250C Αυγ 08, Α.Ε. Πρόεδρος Της Δημοκρατίας, Αρχηγός
- Στόλου και πολιτικοί / στρατιωτικοί φορείς, αποβιβάστηκαν του πλοίου.
71. Την 14,15 Αυγ 08 Φ/Γ ΥΔΡΑ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις Κοιμήσεως Της Θεοτόκου στη ν. Κύθνο. Από 142000C Αυγ 08 έως 142300C Αυγ 08 Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία πλοίου, συμμετείχαν σε πανηγυρικό εσπερινό στη Παναγία Κανάλα. Από 150800C Αυγ 08 έως 151300C Αυγ 08 αντιπροσωπεία και άγημα τιμών πλοίου, συμμετείχαν σε θεία λειτουργία και σε λιτανεία εικόνας της Παναγίας Κανάλας.
72. Την 14 και 15 Αυγ 08 η ΤΠΚ ΒΟΤΣΗΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις Κοιμήσεως Της Θεοτόκου στη ν. Πάρο.
73. Την 18 Αυγ 08 η Κ/Φ ΝΑΥΜΑΧΟΣ και την 19 Αυγ 08 η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ εκτέλεσαν συνοδεία ιστιοπλοϊκών σκαφών που συμμετέχουν στην «ΑEGEAN REGATTA 2008».
74. Την 20 και 21 Αυγ 08 το Α/Γ ΡΟΔΟΣ εκτέλεσε μεταφορά ακινητούτος Ε/Π SUPER PUMA από Λιμένα Μύρινας Λέσβου σε Λιμένα Ελευσίνιας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΥΚ (ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΣΕ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ (4) ΣΤΗΛΕΣ)

Α/Α	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	5 Μαΐ 08	Εξουδετέρωση πυρομαχικού	Θαλάσσια περιοχή Πλατανιά ν. Κρήτης
2	20 Ιουν 08	Εξουδετέρωση βόμβας	Θαλάσσια περιοχή Αρχαίας Κέρκης Κερδυλλίων Σερρών
3	22 ΙΟΥΛ 08	Εξουδετέρωση νάρκης	Θαλάσσια περιοχή Βορ. Ευβοϊκού
4.	31 ΙΟΥΛ 08	Εξουδετερώσεις πυρομαχικών και μίας (1) νάρκης	Θαλάσσια περιοχή Καριάνι Καβάλας
5.	31 ΙΟΥΛ 08	Εξουδετέρωση δύο (2) ναρκών	Περιοχή Καρβάλης Καβάλας
6.	1 ΑΥΓ 08	Εξουδετέρωση νάρκης	Θαλάσσια περιοχή όρμου Σαλόνικα, άκρα Μαρμάρι Χαλκιδικής
7.	2 ΑΥΓ 08	Καταστροφή βλήματος	Θαλάσσια περιοχή Πλάκας Λιτοχώρου Κατερίνης

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΥΙΝ

A/A	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ/ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ/ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ	ΤΙΜΗ
1.	Αντιναύαρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν. Η Μεσόγειος και η στρατηγική της σημασίας	1957	2.93 €
2.	Αντιναύαρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν. Τα νέα όπλα και η στρατηγική και τακτική χρησιμοποίηση των	1959	2.93 €
3.	Ναύαρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν. Η αναβίωση της θαλάσσιας μας δυνάμεως κατά την Τουρκοκρατία	1960	2.93 €
4.	Αντιναύαρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν. Τα πορίσματα του ναυτικού πολέμου της Μεσογείου 1939-45	1961	2.93 €
5.	Ναύαρχου ε.α. Κ.Α. Αλεξανδρή Π.Ν. Αι Ναυτικά επιχειρήσεις (του υπέρ Ανεξαρτησίας Αγώνος) 1821-1829	1976	2.93 €
6.	Υποναύαρχου (ο) ε.α. Ν. Γ. Τσαπράζη Π.Ν. Πολεμικός Ναύσταθμος Σαλαμίνος	1992	4.40 €
7.	Υποναύαρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν. Ανθολογία Θαλασσινής Ποιήσεως	1996	11.74 €
8.	Υποναύαρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν. (Σύνθεση-Επιμέλεια): Το Πολεμικό Ναυτικό στην Ελληνική Τέχνη	1996	11.74 €
9.	Υποναύαρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν. (Επιλογή-Επιμέλεια): Θαλασσινά Χαρακτικά	1996	5.87 €
10.	Αντιναύαρχου ε.α. Δ. Φωκά Π.Ν. Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού 1833-1873	1923/2007	7,00 €
11.	Ναύαρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν. Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας	1957/2006	9,00 €
12.	Υποναύαρχου ε.α. Μ. Πέρρα Π.Ν. Η ρίμα του παλιού ναυτικού	1970/2006	3,50 €
13.	Αντιναύαρχου ε.α. Δ. Φωκά Π.Ν. Ο Στόλος του Αιγαίου 1912 – 13. Έργα και ημέραι.	1940/2006	7,00 €
14.	Αρχιπλοίαρχου (ο) ε.α. Μ. Σίμψα Π.Ν. Το Ναυτικό στην Ιστορία των Ελλήνων (4τομο)	1982/2007	73,00 €
15.	Αντιναύαρχου ε.α. Α. Δημητρακόπουλου Π.Ν. Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων ΣΝΔ Τόμοι 1-2, οι Τάξεις Εισόδου 1884 – 1950 Τόμος 3, οι Τάξεις Εισόδου 1951 – 1973	2006 2007	15,00 € 8,5 €
16.	Ε. Σφακτού Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαιδων – ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000	2007	8 €
17.	Αντιναύαρχου ε.α. Δ. Λισμάνη Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '21	2008	7 €

Σημ: Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται όπως επικοινωνήσουν με ΥΙΝ (τηλ. 210-3484233, fax 210-3484234 και email yin_ne@hellenicnavy.gr).

Οι εκδόσεις με α/α 1,4,6 διατίθενται και από το ΤΕΣ (τηλ: 210-3829575).

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΠΟΝ

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΤΙΜΗ
1.	Θωρηκτό Αβέρωφ	Ν. Σταθάκης	15 €
2.	Η δράση του Π.Ν. κατά τον Πόλεμο του 1940-44 (Δίτομο)	Δ.Φωκάς	15 €
3.	Ο Ναύαρχος Δ. Κακουλίδης Π.Ν.	Ν. Νικολαΐδης	10 €
4.	Ναβαρίνον	Μ. Σίμφας	3 €
5.	Το Π.Ν. στη δικτατορία (1967-1974)	Α. Κακαράς	7 €
6.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (πανόδετο)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής	29 €
7.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (κανονική έκδοση)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής	20 €
8.	Αμόνι και αρμύρα	Ν. Σταθάκης	15 €
9.	Βότσαλα - I	Ν. Σταθάκης	12 €
10.	Βότσαλα - II	Ν. Σταθάκης	12 €
11.	Βότσαλα - III	Ν. Σταθάκης	12 €
12.	Βότσαλα - IV	Ν. Σταθάκης	15 €
13.	Πορτραίτα	Ν. Σταθάκης	16 €
14.	Φλόγα και μνήμες	Ν. Σταθάκης	12 €
15.	Επιστροφή	Ν. Σταθάκης	12 €
16.	Πολιτιστική Οδύσσεια στην Κίνα το 1994	Ν. Σταθάκης	12 €
17.	Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Ναυτικός Αγώνας 1912-13	Ι. Παλούμπης (Ναυτ. Μουσείο Ελλάδας)	70 €
18.	Ελληνικά φτερά στην Κύπρο	Γ. Δ. Μήτσαινας	20 €
19.	Λεύκωμα στολών Π.Ν.	ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ	1,5 €
20.	Λεύκωμα ΣΜΥΝ	ΣΜΥΝ	17 €
21.	Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού	Δ. Φωκάς	7 €
22.	Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζ. Αυτοκρατορίας	Κ. Α. Αλεξανδρή	9 €
23.	Η ρίμα του παλιού ναυτικού	Μ. Πέρρας	3,5 €
24.	Ο Στόλος του Αιγαίου 1912-1913. Έργα και ημέραι	Δ. Φωκάς	7 €
25.	Το Ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων (4τομο)	Μ. Σίμφας	73 €
26.	Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων ΣΝΔ Τόμοι 1-2, οι Τάξεις Εισόδου 1884 – 1950 Τόμος 3, οι Τάξεις Εισόδου 1951 – 1973	Α. Δημητρακόπουλος	15 € 8,50 €
27.	Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαίδων – ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000	Ε. Σφακτός	8 €
28.	Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '21	Δ. Λισμάνης	7 €
29.	Αρμενίζοντας τα πέλαγα των ναυτικών αναμνήσεων	Μ. Μάστρακας	20 €
30.	Ιστορικών περί Φάρων των Ελληνικών Ακτών	Σ. Λυκούδης	5,50 €

Σημ: Η έκδοση με α/α **24, 26, 27, 28** διατίθεται και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης** και **ΕΑΝ** και η έκδοση α/α **22, 25** και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης**. Η έκδοση με α/α **27** διατίθεται και στο **Σ.Α./ΣΜΥΝ**. Το α/α **4** διατίθεται και από το **ΤΕΣ**.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ετήσια Εσωτερικού

- Στρατιωτικό προσωπικό ε.ε., ε.α.
και πολιτικό προσωπικό Πολεμικού Ναυτικού 10 €
- Ιδιώτες & νομικά πρόσωπα 12 €

Ετήσια Εξωτερικού

40 Δολ. ΗΠΑ

Η εγγραφή των νέων στελεχών του Π.Ν. διενεργείται σύμφωνα με το έγγραφο ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ Φ.800/05/05 από 6 Σεπτεμβρίου 2005.

Η εγγραφή ιδιωτών, νομικών προσώπων και πολιτικού προσωπικού Π.Ν. υλοποιείται ως ακολούθως:

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να καταθέσουν την ετήσια συνδρομή τους στον λογαριασμό **83737115 της Εμπορικής Τράπεζας (χωρίς χρέωση εξόδων κατάθεσης) IBAN GR 970120030000000083737115**, δηλώνοντας στην κατάθεση αυτή τα στοιχεία τους και να αποστείλουν την παρακάτω αίτηση επισυνάπτοντας την απόδειξη της κατάθεσης συνδρομής τους, στην ακόλουθη διεύθυνση, ΦΑΞ και e-mail της ΥΙΝ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
«ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ»
ΜΑΡΚΟΝΙ 20 – ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ
104 47 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 210 3484233 ΦΑΞ: 210 3484234
E-MAIL: yin_ne@hellenicnavy.gr

Η επανεγγραφή/διαγραφή των συνδρομητών υλοποιείται κατόπιν αίτησης των ενδιαφερομένων στην ΥΙΝ εντός του μηνός Οκτωβρίου, για τη συνδρομή του επόμενου έτους.

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΕΠΩΝΥΜΙΑ:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΙΔΙΟΤΗΤΑ:

ΟΔΟΣ:ΑΡΙΘΜΟΣ:Τ.Κ.:

ΠΟΛΗ:

ΤΗΛ.:

E-MAIL:

ΑΡ. ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΕΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΙΟΥΝΙΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΥ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

- 16/1/1829 Στολίσκος υπό τον Ανδρέα Τενεκέ κυριεύει 2 Τουρκικές Κανονιοφόρους στο λιμάνι της Πρέβεζας και αιχμαλωτίζει το Διοικητή τους Χασάν Πασά και 24 Τούρκους.
- 17/1/1943 Το Υποβρύχιο "ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ" με Κυβερνήτη τον Υπχο Ν. Ρουσσέν, συλλαμβάνει στο ακρωτήριο Μαλέας ένα Γερμανικό Ιστιοφόρο και βυθίζει άλλο ένα.
- 19/1/1943 Το Αντιτορπιλικό "Β. ΟΛΓΑ" με Κυβερνήτη το Πχη Γ. Μπλέσσα, σε συνεργασία με το Αντιτορπιλικό "ΝΟΥΜΠΙΑΝ" (αγγλικό) βυθίζει το εξοπλισμένο εχθρικό Εμπορικό "STROMBOLI" 500 ΤΝ κοντά στην Τύνιδα..
- 22/1/1944
- 22/1/1830 Με τη Συνθήκη του Λονδίνου, η Ελλάδα αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητο κράτος.
- 22/1/1944 Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι Σύμμαχοι αρχίζουν την "Επιχείρηση Σανίδα" (Operation Shingle). Πρόκειται για μία επίθεση μέσω θαλάσσης, εναντίον των δυνάμεων του Άξονα, στο Άνζιο της Ιταλίας.
- 24/1/1827 Μοίρα του Ελληνικού Στόλου υπό τον Ασπιγγα αποβιβάζει στρατεύματα στο Πασαλιμάνι και καταλαμβάνεται ο Πειραιάς.
- 26/1/1943 Το Αντιτορπιλικό "ΑΔΡΙΑΣ", με Κυβερνήτη τον Ανθχο Ι. Τούμπα ΒΝ, βυθίζει το Γερμανικό Υποβρύχιο "U-553".
- 28/1/1993 Κατάπλους Φρεγάτας ΥΔΡΑΣ F-452 (1η φρεγάτα τύπου ΜΕΚΟ που ναυπηγήθηκε στην Γερμανία) στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας.
- 30/1/1822 Ο Τουρκικός Στόλος προσβάλλει από τη Θάλασσα το Νεόκαστρο, ενώ οι Τούρκοι της Μεθώνης το πολιορκούν από την ξηρά. Τα Ελληνικά τμήματα υπό την αρχηγία του Γερμανού Φιλέλληνα Νόρμαν, αποκρούουν τις επιθέσεις και αναγκάζουν τα εχθρικά πλοία να αποπλεύσουν.
- 31/1/1996 Το ελικόπτερο ΠΝ 21 με πλήρωμα τους Αντιπλοίαρχο Χ.Καραθανάση ΠΝ, Αντιπλοίαρχο Π.Βλαχάκο ΠΝ και Σημαιοφόρο Ε.Γιάλοφο ΠΝ κατέπεσε στην περιοχή των Ιμίων στις 03.55 τα ξημερώματα της Τετάρτης 31 Ιανουαρίου 1996 κατά τη διάρκεια της αποστολής των, που ήταν να αναγνωρίσουν και να αναφέρουν τυχόν ύπαρξη Τούρκων στρατιωτών στα Δ.Ιμια.
- 4/2/1940 Γερμανικό υποβρύχιο торπιλιζει χωρίς προειδοποίηση, το ελληνικό φορτηγό "ΕΛΕΝΗ ΣΤΑΘΑΤΟΥ", με αποτέλεσμα να πνιγούν 12 Έλληνες ναυτικοί.
- 9/2/1923 Η Τουρκία θέτει θέμα αυτονομίησης των νησιών του Αιγαίου, που βρίσκονται κοντά στις τουρκικές ακτές.
- 13/2/1943 Το Αντιτορπιλικό "ΑΔΡΙΑΣ", με Κυβερνήτη τον Ανθχο Ι. Τούμπα ΒΝ, βυθίζει, παρά το ακρωτήριο Finestre, το Γερμανικό Υποβρύχιο "U623".
- 15/2/1920 Απονέμεται ο βαθμός του Ναυάρχου στον Υποναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη.
- 15/2/1923 Οι Σύμμαχοι αποφασίζουν να αποσύρουν τα πολεμικά πλοία τους από τη Σμύρνη.
- 20/2/1822 Ναυμαχία της Πάτρας. Η πρώτη φορά που τα Ελληνικά πλοία συγκρούσθηκαν με την Τουρκική ναυτική δύναμη σε ανοικτή ναυμαχία και μάλιστα χωρίς πυρπολικά. Η νίκη του Μιαούλη είχε μεγάλη σημασία, γιατί απέδειξε ότι τα μικρά και με τα αδύνατα κανόνια ελληνικά σκάφη, μπορούσαν να αντιμετωπίσουν νικηφόρα τα πανίσχυρα τουρκικά δίκροτα και φρεγάτες, χάρις στην ανώτερη ναυτική επιδεξιότητα, την τόλμη και τις ναυτικές αρετές στις οποίες τόσο υπερέτερουσαν από τους Τούρκους.
- 23/2/1973 3.000 περίπου φοιτητές οχυρώθηκαν στη Νομική Σχολή της Αθήνας και διαδήλωναν από την ταράτσα με συνθήματα κατά της χούντας. Χιλιάδες κόσμος είχε συγκεντρωθεί έξω από τη Σχολή για να τους συμπαρασταθεί. Η Αστυνομία είχε περικυκλώσει τη Νομική, αλλά δεν τόλμησε να επέμβει. Η κατάληψη της Νομικής κράτησε 48 ώρες και ήταν ένα σοβαρό χτύπημα για τη Δικτατορία, αφού ξέφυγε από τα όρια της φοιτητικής διαμαρτυρίας και προκάλεσε παλλαϊκή πράξη Αντίστασης στο τυραννικό καθεστώς..
- 25/2/1915 Ο συμμαχικός στόλος της Αντάντ καταλαμβάνει τη Λήμνο ως ορμητήριο για απόβαση στη χερσόνησο της Καλλίπολης.
- 28/2/1828 Τουρκικά πλοία αποβιβάζουν περίπου 3000 άνδρες στη Χίο. Μετά από ισχυρή αντεπίθεση των Ελλήνων, οι περισσότεροι από τους Τούρκους πνήγηκαν στη θάλασσα
- 28/2/1927 Ίδρυση Οίκου Ναύτου.

